ASIMOV

Roboţii şi Imperiul

ISAAC ASIMOV

Roboţii şi Imperiul

© 1985 by ISAAC ASIMOV

ROBOTS AND EMPIRE

Traducere:
GEORGETA STANCU
şi MILENA UNCIU LEANU

Versiunea 3.0 standard RIF1

Teora
2000

Pentru Robyn şi Michael
şi pentru anii de fericire de care
vor continua să se bucure
păşind împreună pe drumul vieţii.

Partea întâi – AURORA

1. Urmaşul

1

Gladia pipăi şezlongul de grădină să se asigure că nu e prea umed, apoi se aşeză. O atingere a comenzilor îl reglă astfel încât să-i permită să stea pe jumătate întinsă, o alta activă câmpul diamagnetic dându-i, ca întotdeauna, senzaţia de relaxare absolută. Şi de ce nu? La urma urmei, plutea la un centimetru deasupra materialului şezlongului. Era o noapte caldă şi plăcută, foarte potrivită pentru planeta Aurora – proaspătă şi luminată de stele.

Cuprinsă de tristeţe, cercetă cu atenţie micile şi nenumăratele scânteieri ce punctau cerul formând desene, scânteieri cu atât mai intense cu cât dăduse ordin ca luminile din locuinţa ei să fie reduse.

Cum se făcea, se întrebă, că nu învăţase niciodată numele stelelor şi nu ştiuse niciodată care era una şi care alta, în toate cele douăzeci şi trei de decade ale vieţii sale. Una dintre ele era steaua în jurul căreia se învârtea Solaria, planeta ei natală, steaua la care, în primele trei decade ale vieţii, se gândise ca la un simplu „soare”.

Gladia se numise cândva Gladia Solaria. Asta era pe vremea când venise pe Aurora, cu douăzeci de decade în urmă – două sute de Ani Galactici Standard – iar numele era un mod nu tocmai prietenos de a-i scoate în evidenţă obârşia străină. Acum o lună se împliniseră două sute de ani de la sosirea ei aici, eveniment pe care nu-l sărbătorise, pentru că nu dorea să se gândească la acele zile. Înainte de asta, pe Solaria, fusese Gladia… Delmarre. Se agită neliniştită. Aproape că uitase de acel nume. Oare pentru că trecuse atâta timp? Sau doar pentru că se străduise să uite? În toţi aceşti ani nu regretase Solaria, nu-i dusese niciodată dorul.

Şi totuşi, acum?

Era, oare, pentru că acum, dintr-o dată, descoperea că îi supravieţuise? Solaria pierise – o relicvă istorică – şi ea continua să trăiască… Din cauza asta îi simţea acum lipsa?

Îşi încreţi sprâncenele. Nu, nu-i simţea lipsa, decise categoric. Nu tânjea după ea şi nici nu dorea să se întoarcă acolo. Era doar durerea caracteristică pentru ceva care

însemnase atât de mult pentru ea – chiar dacă distrugător – şi care pierise.

Solaria! Ultima dintre Lumile Spaţiului care fusese colonizată şi transformată în cămin pentru omenire. Şi drept urmare, probabil datorită unei legi misterioase a simetriei, era şi prima care murea?!

Prima? Asta însemna că avea să-i urmeze o a doua şi o a treia şi aşa mai departe?

Gladia simţi cum tristeţea i se adânceşte. Unii credeau că există, într-adevăr, o asemenea implicare. Dacă aşa ar fi stat lucrurile, Aurora, de multă vreme patria ei adoptivă, pentru că fusese prima Lume colonizată din Spaţiu, ar fi trebuit, după aceeaşi lege a simetriei, să fie ultima dintre cele cincizeci care să moară. Deci putea dura, chiar în cel mai rău caz, mai mult decât îndelungata ei viaţă şi, dacă ar fi aşa, ar trebui să fie destul.

Căută din nou stelele cu privirea, dar în zadar. Era imposibil să-şi dea seama care dintre acele puncte luminoase nedesluşite e soarele Solariei. Îşi închipui că trebuia să fie unul dintre cele mai luminoase, dar chiar şi dintr-acestea erau cu sutele.

Îşi ridică braţul şi făcu un gest pe care numai ea îl ştia drept „gestul pentru Daneel”. Faptul că era întuneric n-avea importanţă.

Robotul Daneel Olivaw fu lângă ea aproape imediat. Oricine l-ar fi cunoscut cu mai bine de douăzeci de decade înainte, când fusese proiectat de Han Fastolfe, n-ar fi observat nicio schimbare la el. Faţa lată, cu pometţii înalţi, părul arămiu scurt, pieptănat pe spate, ochii albaştri, corpul înalt, bine legat şi perfect uman păreau la fel de tinere şi la fel de lipsite de vreo emoţie ca întotdeauna.

— Vă pot ajuta cu ceva, doamnă Gladia? întrebă el cu voce egală.

— Da, Daneel. Care dintre aceste stele e soarele Solariei?

Daneel nu privi în sus. Zise:

— Nici una, doamnă Gladia. În această perioadă a anului soarele Solariei nu răsare până la 03:20.

— Zău?

Gladia fu dezamăgită. Îşi închipuise că orice stea care ar fi interesat-o trebuia să fie vizibilă, ori de câte ori avea ea chef să

se uite. Bineînţeles că răsăreau şi apuneau la ore diferite. Măcar *atâta* lucru ştia şi ea.

— Deci m-am uitat în gol.

— După reacţiile oamenilor, zise Daneel ca şi cum ar fi vrut s-o consoleze, îmi dau seama că stelele sunt frumoase, indiferent dacă una dintre ele e vizibilă sau nu.

— Nu te contrazic, spuse Gladia mâhnită şi îşi reglă şezlongul în poziţie verticală cu un pocnet al degetelor. Se ridică:

— Aş fi vrut, totuşi, să văd soarele Solariei… dar nu într-atât încât să stau aici până la 03:20.

— Chiar dacă aţi vrea să faceţi asta, zise Daneel, v-ar trebui lentile uriaşe.

— Lentile uriaşe?

— Nu prea e vizibil cu ochiul liber, doamnă Gladia.

— Din ce în ce mai rău!

Îşi frecă mâinile de pantaloni:

— Ar fi trebuit să te întreb mai întâi, Daneel.

Cine ar fi cunoscut-o pe Gladia cu douăzeci de decade în urmă, când venise pentru prima dată pe Aurora, ar fi observat că se schimbase. Spre deosebire de Daneel, ea era un simplu om. Avea tot 155 cm înălţime, cu aproape zece centimetri sub înălţimea ideală pentru o femeie din Spaţiu. Îşi păstrase cu grijă silueta subţire şi pe corpul ei nu se vedea nici urmă de flascitate sau înţepeneală. Totuşi avea câteva fire albe, iar la ochi se zăreau riduri fine şi o umbră de puf pe piele. Putea foarte bine să mai trăiască zece sau douăsprezece decade, dar nu încăpea nicio îndoială că nu mai era tânără. Asta însă n-o deranja.

Întrebă:

— Poţi identifica toate stelele, Daneel?

— Le ştiu pe cele vizibile cu ochiul liber, doamnă Gladia.

— Şi ştii când răsar şi când apun în orice zi din an?

— Da, doamnă Gladia.

— Şi alte amănunte despre ele?

— Da, doamnă Gladia. Dr. Fastolfe mi-a cerut odată să adun date astronomice, astfel încât să le aibă la îndemână fără să fie nevoie să-şi consulte calculatorul. Spunea că e mai plăcut să-mi ceară mie să i le spun decât calculatorului.

Apoi, ca şi cum ar fi anticipat următoarea întrebare:

— Nu mi-a explicat care era motivul.

Gladia ridică braţul stâng şi făcu gestul cuvenit. Casa se lumină imediat. În lumina blândă care ajungea acum la ea înregistra automat siluetele câtorva roboţi, ca nişte umbre, dar nu le dădu atenţie. În orice locuinţă bine gospodărită existau întotdeauna roboţi la îndemâna fiinţelor umane, atât pentru pază cât şi pentru servire.

Gladia aruncă o ultimă privire fugară spre cerul pe care acum stelele păliseră în lumina difuză. O trecu un fior uşor. Fusese o exaltare. La ce i-ar fi folosit dacă ar fi văzut soarele acelei Lumi acum pierdute, un punct şters între atâtea altele? Ar putea la fel de bine să aleagă un punct la întâmplare, să-şi spună că e soarele Solariei şi să se uite la el.

Îşi îndreptă atenţia spre R. Daneel. O aştepta răbdător, cu chipul aproape în întregime în umbră.

Se pomeni gândindu-se din nou cât de puţin se schimbase el de când îl văzuse sosind la locuinţa dr. Fastolfe, cu atâta timp în urmă. Suportase reparaţii, desigur. Ştia asta, dar era un gând pe care îl lăsă la o parte. Făcea parte din sensibilitatea generală ce rămăsese valabilă şi pentru fiinţele umane. Locuitorii Spaţiului se puteau lăuda cu sănătatea lor de fier şi cu o durată a vieţii între treizeci şi patruzeci de decade, dar nu erau cu totul imuni la ravagiile vârstei. Un femur al Gladiei avea articulaţia şoldului din titan-silicon. Degetul mare de la mâna stângă era în întregime artificial, deşi nimeni nu-şi putea da seama de asta fără un control minuţios, ultrasonic. Până şi câţiva nervi îi fuseseră reînnoiţi. Asemenea lucruri erau posibile pentru oricare locuitor de vârsta ei al Spaţiului, în oricare dintre cele cincizeci de Lumi (nu, patruzeci şi nouă, pentru că acum Solaria nu mai putea fi luată în calcul).

Totuşi, să se facă vreo aluzie la asemenea lucruri însemna o neruşinare deosebită. Dosarele medicale în cauză, care trebuiau să existe, de vreme ce putea fi necesar un tratament ulterior, nu erau niciodată dezvăluite, sub niciun motiv. Chirurgii, ale căror venituri erau mult mai mari decât ale Preşedintelui, erau plătiţi atât de bine pentru că, de fapt, erau ostracizaţi din societatea civilizată. La urma urmei, ei *ştiau*.

Totul făcea parte din ideea fixă a locuitorilor Spaţiului de a trăi mult, de a nu recunoaşte că bătrâneţea există, însă Gladia nu pierdea timp cu analiza cauzelor. O stânjenea peste măsură să se gândească la ea însăşi din acest punct de vedere. Dacă ar

fi avut o hartă tridimensională personală cu toate protezele şi reparaţiile marcate cu roşu pe fondul cenuşiu al propriei persoane, ce rozalie ar fi părut de la distanţă! Cel puţin aşa îşi imagina. Oricum, creierul îi era încă întreg şi teafăr şi, atâta vreme cât lucrurile stăteau aşa, ea era întreagă şi teafără, orice s-ar fi întâmplat cu restul corpului.

Fapt care o făcu să revină la Daneel. Deşi îl cunoştea de douăzeci de decade, de-abia de un an era *al ei*. Când Fastolfe murise (sfârşitul poate că îi fusese grăbit de disperare), lăsase totul moştenire oraşului Eos, ceea ce era un fapt destul de obişnuit. Îi lăsase totuşi Gladiei două obiecte (în afara faptului că îi confirmase proprietatea asupra locuinţei cu roboţi şi cu celelalte bunuri, împreună cu terenurile aferente acesteia). Unul dintre obiecte era Daneel.

Gladia întrebă:

— Ţii minte tot ce ţi-ai introdus în memorie timp de douăzeci de decade, Daneel?

— Cred că da, doamnă Gladia, răspunse Daneel cu seriozitate. Mai bine zis, dacă aş uita un lucru, nu l-aş şti, pentru că ar fi uitat şi nu mi-aş reaminti că l-am memorat vreodată.

— Asta n-are niciun sens, făcu Gladia. Ţi-ai putea aminti că-l ştii, dar pe moment n-ai fi în stare să te gândeşti la el. De multe ori mi-a stat ceva pe limbă, ca să spun aşa, dar nu mi-am putut aminti.

— Nu înţeleg, doamnă Gladia, zise Daneel. Dacă aş şti ceva, cu siguranţă că mi-ar fi la îndemână când mi-ar trebui.

— Recuperare perfectă?

Mergeau încet spre casă.

— Doar recuperare, doamnă. Aşa sunt proiectat.

— Pentru câtă vreme încă?

— Nu înţeleg, doamnă.

— Vreau să spun, cât îţi va rezista creierul? Cu peste douăzeci de decade de amintiri acumulate, cât mai poate continua?

— Nu ştiu, doamnă. Deocamdată nu simt nicio dificultate.

— S-ar putea… până ce vei descoperi dintr-o dată că nu-ţi mai aminteşti.

Daneel păru să se gândească o clipă:

— S-ar putea, doamnă.

— Ştii, Daneel, nu toate amintirile tale sunt la fel de importante.

— Nu pot face o distincţie între ele, doamnă.

— Pot alţii. Ar fi perfect posibil să ţi se spele creierul şi apoi, sub control, să fie reîncărcat doar cu amintirile importante… să zicem cu zece la sută din toate. Atunci ai mai funcţiona câteva secole în plus. Repetând acest tratament, ai putea funcţiona la infinit. Sigur că e o procedură costisitoare, dar nu sunt împotriva ei. Ai merita-o.

— Mi s-ar cere părerea în legătură cu această problemă, doamnă? Aş fi întrebat dacă sunt de acord cu un astfel de tratament?

— Bineînţeles. Nu ţi-aş putea *ordona* într-o atare situaţie. Ar însemna să trădez încrederea doctorului Fastolfe.

— Mulţumesc, doamnă. În acest caz, trebuie să vă spun că nu m-aş supune niciodată de bunăvoie unei asemenea proceduri, dacă n-aş descoperi eu însumi că mi-am pierdut efectiv capacitatea de a memora.

Ajunseseră la uşă şi Gladia se opri. Sincer uimită, întrebă:

— De ce nu, Daneel?

Daneel răspunse cu voce scăzută:

— Sunt amintiri pe care nu vreau să risc să le pierd, doamnă, din neglijenţa sau nepriceperea celor care efectuează tratamentul.

— Ca, de pildă, răsăritul şi apusul stelelor? Iartă-mă, Daneel, glumeam. La ce amintiri te refereai?

— Doamnă, zise Daneel cu vocea şi mai scăzută, mă refer la amintirile despre partenerul meu de pe vremuri, pământeanul Elijah Baley.

Gladia rămase înmărmurită, aşa că Daneel fu cel care luă, în cele din urmă, iniţiativa de a face semn uşii să se deschidă.

2

Robotul Giskard Reventlov aştepta în sufragerie, iar Gladia îl întâmpină cu aceeaşi senzaţie de jenă pe care o încerca întotdeauna când dădea ochii cu el. În comparaţie cu Daneel, era primitiv. Era clar un robot: metalic, cu o faţă ce n-avea nimic omenesc în expresie, cu ochii strălucind, de un roşu spălăcit, care se vedeau şi în întuneric. În timp ce Daneel purta haine, Giskard purta doar o iluzie de veşminte, însă una artistică, dat fiind că i le proiectase chiar Gladia.

— Da, Giskard, spuse ea.

— Bună seara, doamnă Gladia, zise Giskard, plecându-şi uşor capul.

Gladia îşi aminti cuvintele lui Elijah Baley de odinioară, ca o şoaptă în străfundurile creierului:

— Daneel va avea grijă de tine. Îţi va fi prieten şi protector şi trebuie să-i fii şi tu prietenă... de dragul meu. Dar Giskard e cel pe care vreau să-l asculţi. *El* să-ţi fie sfătuitorul.

Gladia se încruntase:

— De ce el? Nu cred că-mi place.

— Nu-ţi cer să-ţi placă. Îţi cer *să ai încredere în el*.

Şi nu spusese de ce.

Gladia încercase să aibă încredere în robotul Giskard, dar era bucuroasă că nu trebuia să se străduiască să-l placă. Avea ceva care o făcea să se înfioare.

Atât Daneel, cât şi Giskard făcuseră efectiv parte din locuinţa ei multe decade la rând, timp în care Fastolfe fusese proprietarul titular. De fapt, de-abia pe patul de moarte îi transferase Fastolfe proprietatea. Giskard era cel de-al doilea obiect, după Daneel, pe care Fastolfe îl lăsase Gladiei.

Ea îi spusese bătrânului:

— Daneel ajunge, Han. Sunt sigură că fiicei tale, Vasilia, i-ar plăcea să-l aibă pe Giskard.

Fastolfe stătea tăcut în pat, cu ochii închişi, părând mai împăcat decât îl văzuse ea vreodată. Nu răspunsese imediat, şi pentru o clipă crezuse că se stinsese lin de tot, fără ca ea să observe. Îl strânsese tare de mână, iar el deschisese ochii şi şoptise:

— Nu-mi pasă niciun pic de fiicele mele biologice, Gladia. Timp de două secole n-am avut decât o fiică adevărată, şi aceea ai fost tu, Gladia. Vreau să-l ai *tu* pe Giskard. E valoros.

— De ce e valoros?

— Nu ştiu, dar am considerat întotdeauna că prezenţa lui e reconfortantă. Păstrează-l pentru totdeauna, Gladia. Promite-mi.

— Îţi promit, spusese ea.

Apoi el deschisese ochii pentru ultima oară şi, cu un ultim efort, spusese cu o voce aproape normală:

— Te iubesc, Gladia, fiica mea.

— Te iubesc, Han, tatăl meu, spusese şi Gladia.

Acelea fuseseră ultimele cuvinte rostite de el. Gladia se pomenise ţinând de mână un mort şi mult timp nu se putuse hotărî să plece.

Aşa că Giskard era al ei. Şi totuşi o stânjenea, dar nu-şi dădea seama de ce.

— Ei bine, Giskard, zise ea, am încercat să zăresc Solaria pe cer, printre stele, dar Daneel spune că nu va fi vizibilă până la 03:20 şi că atunci voi avea nevoie de lentile uriaşe. Ştiai acest lucru?

— Nu, doamnă.

— Să aştept până la ora aceea? Ce părere ai?

— Doamnă Gladia, cred că mai bine v-aţi duce la culcare.

Gladia se înfurie:

— Zău? Şi dacă vreau să rămân trează?

— E numai o părere, doamnă, dar mâine aveţi o zi grea şi veţi regreta, cu siguranţă, că n-aţi dormit destul, dacă nu vă duceţi la culcare.

Gladia se încruntă:

— De ce voi avea mâine o zi grea, Giskard? Nu ştiu să m-aştepte vreun lucru greu de făcut.

— Aveţi o întâlnire, doamnă, răspunse Giskard, cu un anume Levular Mandamus.

— Am? Când a fost stabilită?

— Acum o oră. A fotofonat şi mi-am permis…

— *Tu* ţi-ai permis? El cine e?

— Este membru al Institutului de Robotică, doamnă.

— Deci e un subaltern al lui Kelden Amadiro.

— Da, doamnă.

— Înţelege, Giskard, că nu mă interesează niciun pic să-l văd pe acest Mandamus sau pe oricine are vreo legătură cu broasca râioasă de Amadiro. Aşa că, dacă ţi-ai permis să programezi o întâlnire cu el în numele meu, mai permite-ţi chiar acum să-i telefonezi din nou şi s-o anulezi.

— Dacă îmi confirmaţi că e un ordin, doamnă, şi emiteţi acest ordin cât se poate de categoric, voi încerca să-l ascult. S-ar putea însă să nu fiu capabil. Vedeţi, după părerea mea vă veţi face rău singură dacă anulaţi întâlnirea, iar eu nu îmi pot permite să vi se întâmple vreun rău dintr-o acţiune de-a mea.

— S-ar putea ca părerea ta să fie greşită, Giskard. Cine *este* acest om pe care dacă nu-l văd, voi avea de suferit? Faptul că e membru al Institutului de Robotică nu-l ridică deloc în ochii mei.

Gladia îşi dădea perfect seama că îşi vărsa amarul pe Giskard fără vreun motiv anume. O mâhnise vestea abandonării Solariei şi o stânjenise ignoranţa sa, ce o făcuse să caute Solaria pe un cer pe care nu se găsea.

Sigur că Daneel fusese cel ale cărui cunoştinţe îi scoseseră atât de clar în evidenţă lacunele, şi totuşi nu la *el* se răstise ea… numai că Daneel semăna cu un om, aşa că automat Gladia îl trata ca atare… Aspectul era totul. Giskard *arăta* ca un robot, aşadar puteai uşor să bănuieşti că nu are sentimente pe care să i le răneşti.

Şi, ca să fim sinceri, Giskard nu reacţionă deloc la toanele Gladiei. (Nici Daneel n-ar fi reacţionat, la o adică.) Vorbi:

— Am spus despre dr. Mandamus că e membru al Institutului de Robotică, dar poate că e mai mult de atât. De câţiva ani încoace e mâna dreaptă a doctorului Amadiro. Asta îl face important şi nu e cazul să fie ignorat. Nu e bine să-l supărăm pe dr. Mandamus, doamnă.

— Chiar aşa, Giskard? Nu-mi pasă deloc de Mandamus, iar de Amadiro nici atât. Presupun că-ţi aduci aminte cum Amadiro, pe vremea când eu, el şi Lumea noastră eram tineri, a făcut tot posibilul să demonstreze că dr. Fastolfe e un criminal şi că doar printr-o minune maşinaţiile lui au eşuat.

— Mi-aduc bine aminte, doamnă.

— Mă bucur! Mă temeam să nu fi uitat ce s-a întâmplat acum douăzeci de decade. În tot acest timp n-am avut nicio legătură cu Amadiro sau cu altcineva din preajma lui şi am de gând să fac la fel şi de-acum înainte. Nu-mi pasă ce rău mi-aş putea face sau care ar fi consecinţele. Nu mă voi întâlni cu acest doctor oricine-ar-fi-el şi, pe viitor, te rog să nu planifici întâlniri în numele meu fără să mă întrebi sau, cel puţin, fără să explici faptul că asemenea întâlniri trebuie să fie aprobate de mine.

— Da, doamnă, zise Giskard, dar îmi daţi voie…

— Nu, nu-ţi dau, spuse Gladia şi se îndepărtă de lângă el.

Se lăsă tăcere, iar ea făcu câţiva paşi. Apoi se auzi vocea calmă a lui Giskard:

— Doamnă, trebuie să vă cer să aveţi încredere în mine.

Gladia se opri. Oare de ce a folosit expresia asta?

Auzi din nou vocea din trecut: „Nu-ţi cer să-ţi placă de el. Îţi cer să ai *încredere* în el.”

Îşi strânse buzele şi se încruntă. Fără tragere de inimă, nedorind s-o facă, se întoarse.

— Ei bine, zise fără amabilitate, ce vrei să-mi spui, Giskard?

— Doar că atâta timp cât a trăit dr. Fastolfe, doamnă, pe Aurora şi pe toate Lumile din Spaţiu au predominat ideile lui. Drept urmare, oamenilor de pe Pământ li s-a permis să migreze liber spre diverse planete din Galaxie, iar Lumile colonizate – aşa cum le numim în prezent – au prosperat. Totuşi, dr. Fastolfe este mort acum, iar succesorilor lui le lipseşte prestigiul său. Dr. Amadiro şi-a păstrat intacte părerile sale contra Pământului şi se prea poate ca ele să triumfe acum şi să se treacă la o politică hotărâtă împotriva Pământului şi Lumilor colonizate.

— Şi atunci, Giskard, ce pot face *eu*?

— Puteţi să vă întâlniţi cu dr. Mandamus şi să aflaţi de ce e atât de nerăbdător să vă vadă, doamnă. Vă asigur că a insistat cât a putut ca întâlnirea să aibă loc foarte devreme. A cerut să vă întâlnească la 08:00.

— Giskard, nu primesc *niciodată* pe nimeni înainte de amiază.

— I-am explicat asta, doamnă. Am interpretat nerăbdarea lui de a vă întâlni la micul dejun, în ciuda explicaţiei mele, drept măsură a disperării. M-am gândit că e important să aflăm de ce este atât de disperat.

— Şi dacă eu nu-l primesc, atunci crezi, nu-i aşa, că asta-mi va dăuna personal? Nu te întreb dacă va dăuna Pământului sau Coloniştilor sau ştiu eu cui. Îmi va dăuna *mie*?

— Doamnă, ar putea dăuna posibilităţii Pământului şi a Coloniştilor de a continua colonizarea Galaxiei. Acest vis a încolţit în mintea detectivului Elijah Baley cu peste douăzeci de decade în urmă. Răul făcut Pământului va deveni astfel o profanare a memoriei sale. Greşesc oare dacă spun că orice ofensă adusă memoriei lui aţi simţi-o ca pe o ofensă personală?

Gladia era descumpănită. Pentru a doua oară în decurs de o oră, Elijah Baley fusese adus în discuţie. El pierise de mult – fiind Pământean, cu viaţa scurtă, murise cu peste şaisprezece decade în urmă – totuşi simpla menţionare a numelui său continua să-i dea fiori chiar şi acum.

Întrebă:

— Cum de au devenit lucrurile atât de serioase, dintr-o dată?

— Nu e dintr-o dată, doamnă. De douăzeci de decade, oamenii de pe Pământ şi cei de pe Lumile din Spaţiu au urmat căi paralele şi au fost împiedicaţi să intre în conflict datorită politicii înţelepte a doctorului Fastolfe. Totuşi, întotdeauna a existat o puternică mişcare de opoziţie, căreia dr. Fastolfe a trebuit să-i facă faţă tot timpul. Acum, când el a murit, opoziţia este mult mai puternică. Abandonarea Solariei a făcut să crească puterea fostei opoziţii, care poate deveni în curând forţa politică dominantă.

— De ce?

— Există indicii neîndoielnice, doamnă, că forţa Spaţiului scade şi probabil mulţi locuitori ai Aurorei simt că trebuie întreprinsă o acţiune energică – acum ori niciodată.

— Şi tu crezi că dacă eu îl primesc pe omul ăsta, voi juca un rol important în prevenirea acestor mişcări politice?

— Chiar aşa, doamnă.

Gladia tăcu o clipă şi-şi aminti din nou, deşi nemulţumită, că-i promisese cândva lui Elijah Baley să aibă încredere în Giskard. Spuse:

— Păi, nu vreau şi nici nu cred să-i fie cuiva de folos faptul că eu mă întâlnesc cu individul ăsta… dar, fie, îl voi primi.

3

Gladia dormea şi casa era întunecată – după standardele umane. Era totuşi plină de viaţă, de forfotă şi mişcare, pentru că roboţii aveau mult de lucru – şi ei se descurcau cu infraroşii.

Locuinţa trebuia dereticată după dezordinea inevitabilă unei zile de activitate. Trebuia făcută aprovizionarea, evacuat gunoiul, curăţate, lustruite sau aranjate obiectele, verificate aparatele, la care se adăuga serviciul de pază permanent.

Nu existau lacăte sau uşi; nu erau necesare. Pe Aurora nu aveau loc acţiuni violente de niciun fel, nici împotriva oamenilor, nici împotriva proprietăţii. Aşa ceva era imposibil, de vreme ce fiecare locuinţă şi orice fiinţă umană erau păzite de roboţi tot timpul. Asta se ştia bine şi se considera de la sine înţeles.

Preţul pentru această pace era că paznicii roboţi trebuiau să rămână în permanenţă la faţa locului. Nu erau niciodată folosiţi – dar asta numai pentru că erau întotdeauna prezenţi.

Giskard şi Daneel, ale căror capacităţi erau mai dezvoltate decât ale celorlalţi roboţi din casă, nu aveau sarcini speciale,

dacă nu se considera sarcină specială aceea de a răspunde de funcţionarea normală a celorlalţi roboţi. La 03:00 îşi terminaseră rondul pe pajişte şi în zona împădurită, ca să se asigure că toţi paznicii din afară îşi îndeplinesc îndatoririle aşa cum se cuvine şi că nu sunt probleme. Se întâlniră la graniţa de sud a moşiei şi discutară un timp într-un limbaj prescurtat şi esopic. Se înţelegeau bine, având atâtea decade de comunicare între ei, şi nu aveau nevoie de toate figurile de stil ale vorbirii umane.

Daneel spuse într-o şoaptă neauzită:

— Nori. Nevăzută.

Dacă Daneel ar fi vorbit pentru urechi omeneşti, ar fi spus:

— După cum vezi, prietene Giskard, cerul s-a acoperit de nori. Dacă doamna Gladia ar fi aşteptat să vadă Solaria, oricum n-ar fi reuşit.

Iar replica lui Giskard: „Prevăzut. Mai degrabă, întrevedere”, era echivalentul pentru:

— Aşa s-a prevăzut şi în buletinul meteorologic, prietene Daneel, şi ar fi putut folosi drept scuză pentru a o face pe doamna Gladia să se culce devreme. Totuşi, mie mi s-a părut mai important să abordez direct problema şi s-o conving să aprobe această întrevedere despre care ţi-am vorbit deja.

— Mie mi se pare, prietene Giskard, că motivul principal pentru care poate ţi s-a părut greu s-o convingi este acela că a supărat-o abandonarea Solariei. Am fost acolo cândva cu partenerul Elijah, când doamna Gladia era încă Solariană şi locuia pe planetă.

— Mi-am dat întotdeauna seama, zise Giskard, că doamna Gladia nu a fost fericită pe planeta ei natală, că şi-a părăsit bucuroasă lumea şi că, la acea dată, nu avea nicio intenţie să revină. Şi totuşi sunt de acord cu tine, pare să fie supărată de faptul că istoria Solariei a ajuns la sfârşit.

— Eu nu înţeleg această reacţie a doamnei Gladia, spuse Daneel, dar de multe ori reacţiile umane par să nu derive în mod logic din evenimente.

— De aceea e greu să-ţi dai seama, uneori, ce-i face şi ce nu-i face rău unei fiinţe umane.

Giskard ar fi spus asta oftând, chiar oftând supărat, dacă ar fi fost om. Aşa cum stăteau lucrurile, el emise doar o apreciere, lipsită de emoţie, a unei situaţii dificile.

— Este unul dintre motivele pentru care mie mi se pare că sunt incomplete sau insuficiente cele Trei Legi ale Roboticii.

— Ai mai spus asta, prietene Giskard, iar eu am încercat să cred la fel şi n-am reuşit.

Giskard tăcu un timp, apoi zise:

— Din punct de vedere intelectual, îmi dau seama că Legile trebuie să fie incomplete sau insuficiente, dar, când încerc să *cred* asta, dau greş pentru că şi eu sunt îngrădit de ele. Şi totuşi, dacă nu aş fi îngrădit de ele, sunt sigur că aş crede în insuficienţa lor.

— Acesta este un paradox pe care nu-l pot înţelege.

— Nici eu nu pot, totuşi sunt silit să-l exprim. Uneori simt chiar că sunt pe cale să descopăr din ce punct de vedere sunt incomplete sau insuficiente cele Trei Legi, ca în discuţia cu doamna Gladia din seara asta. Ea m-a întrebat cum i-ar putea dăuna ei personal nerespectarea întâlnirii, şi nu cum ar putea asta face rău în general; nu am fost în stare să răspund, pentru că nu mă aflam în sfera celor Trei Legi.

— Ai dat un răspuns perfect, prietene Giskard. Răul făcut memoriei partenerului Elijah ar fi afectat-o profund pe doamna Gladia.

— A fost cel mai bun răspuns în cadrul celor Trei Legi. Dar nu a fost cel mai bun răspuns posibil.

— Care era cel mai bun răspuns posibil?

— Nu ştiu, de vreme ce nu mă pot exprima în cuvinte sau măcar în concepte, atâta timp cât sunt îngrădit de cele Trei Legi.

— Nu există nimic în afara Legilor, zise Daneel.

— Dacă aş fi om, spuse Giskard, aş vedea dincolo de Legi şi cred, prietene Daneel, că tu vei fi în stare să vezi dincolo de ele mai curând decât mine.

— Eu?

— Da, prietene Daneel. De mult cred că, deşi robot, tu gândeşti extraordinar de asemănător cu o fiinţă umană.

— Nu se cuvine să crezi asta, zise Daneel încet, ca şi cum l-ar fi durut. Crezi aşa ceva pentru că eşti în stare să pătrunzi în mintea omului. Asta te tulbură şi te-ar putea distruge până la urmă. Ăsta e un gând care mă mâhneşte. Dacă te poţi abţine să citeşti în minţi mai mult decât trebuie, atunci abţine-te.

Giskard se îndepărtă:

— Nu mă pot abţine, prietene Daneel. Nu vreau să mă abţin. Îmi pare rău că pot face atât de puţin, din cauza celor Trei Legi. Nu pot cerceta îndeajuns, deoarece mi-e teamă să nu produc vreun rău. Nu pot influenţa direct, deoarece mi-e teamă să nu fac rău.

— Totuşi ai influenţat-o foarte categoric pe doamna Gladia, prietene Giskard.

— Nu chiar. Poate că i-am modificat gândirea şi am făcut-o să accepte întrevederea fără probleme, dar mintea omenească este atât de complexă, încât nu îndrăznesc să fac prea multe. Aproape fiecare influenţă pe care o exercit va avea efecte secundare, de a căror natură nu pot fi sigur şi care pot dăuna.

— Totuşi, i-ai făcut ceva doamnei Gladia.

— N-a fost nevoie. Cuvântul „încredere” o afectează şi o face mai influenţabilă. Am observat acest lucru în trecut, dar folosesc extrem de atent cuvântul, pentru că folosirea în exces îi va scădea, fără îndoială, efectul. Nu înţeleg de ce, dar pur şi simplu nu pot găsi o soluţie.

— Pentru că nu-ţi permit cele Trei Legi?

Ochii lui Giskard părură să-şi intensifice strălucirea întunecată:

— Da. De fiecare dată, cele Trei Legi îmi stau în cale. Nu le pot modifica – pentru că ele mă împiedică, totuşi ştiu că trebuie să le modific, pentru că presimt apropierea unei catastrofe.

— Ai mai spus asta, prietene Giskard, dar nu ai explicat natura catastrofei.

— Pentru că nu o cunosc. Este vorba despre duşmănia tot mai mare dintre Aurora şi Pământ, dar nu pot şti ce rol va avea aceasta în catastrofa actuală.

— Nu s-ar putea ca, la urma urmei, să nu fie nicio catastrofă?

— Nu cred. Am remarcat în jurul anumitor persoane oficiale de pe Aurora pe care le-am întâlnit o aură a catastrofei – a aşteptării triumfului. Nu pot descrie mai precis asta şi nici nu pot să fac cercetări mai amănunţite pentru a da o descriere mai potrivită, deoarece nu-mi vor permite cele Trei Legi. Motivul pentru care întâlnirea cu Mandamus trebuie să aibă loc mâine este de fapt altul. Voi avea ocazia *să-i studiez* mintea.

— Şi dacă nu i-o poţi studia cu folos?

Deşi vocea lui Giskard era incapabilă să manifeste emoţie în sens uman, în cuvintele lui se simţea disperarea. Spuse:

— Atunci, voi fi neajutorat. Nu pot decât să respect Legile. Ce altceva pot face?

Iar Daneel răspunse încet şi posomorât:

— Nimic.

4

Gladia intră în sufrageria ei la ora 08:15, hotărâtă cu tot dinadinsul – şi cu puţină ciudă – să-l lase pe Mandamus (acum îi reţinuse în silă numele) s-o aştepte. Îşi dăduse multă osteneală să-şi îmbunătăţească înfăţişarea şi (pentru prima oară după mulţi ani) se simţea prost din cauza firelor de păr cărunte, dorindu-şi să fi stăpânit practica auroriană, ajunsă aproape universală, de control asupra machiajului. La urma urmei, dacă arăta cât mai atrăgătoare şi tânără cu putinţă, îl punea pe acest protejat al lui Amadiro într-un şi mai mare dezavantaj.

Era întru totul pregătită să-i displacă bărbatului încă de la prima vedere şi era deprimant de conştientă că *el* putea fi tânăr şi atrăgător, că un chip însorit se putea deschide într-un zâmbet strălucitor la apariţia ei, că ea se putea trezi cu părere de rău atrasă de el.

Drept urmare, când îl văzu se simţi uşurată. Era tânăr, da, şi probabil că încă nu împlinise prima jumătate de secol, dar nu profitase prea mult de acest lucru. Era înalt – poate avea 185 de centimetri în înălţime, aprecie ea – dar prea slab. Asta îl făcea să pară fusiform. Părul lui avea o nuanţă prea închisă pentru un Aurorian, ochii erau de un castaniu cam şters, faţa prea lungă, buzele prea subţiri, gura prea mare, înfăţişarea insuficient de atrăgătoare. Dar ceea ce-i răpea cu adevărat aspectul tineresc era expresia excesiv de afectată, de serioasă.

Într-o străfulgerare, Gladia îşi aminti romanele istorice atât de răspândite pe Aurora (romane care descriau invariabil Pământul primitiv – ceea ce era ciudat pentru o lume care-i ura din ce în ce mai mult pe pământeni) şi se gândi: „Iată imaginea unui puritan.” Se simţi uşurată şi aproape zâmbi. Puritanii erau de obicei înfăţişaţi ca fiind grosolani şi, fie că Mandamus acesta era unul dintre ei, fie că nu, îi convenea să-l considere astfel. Dar când vorbi, Gladia fu dezamăgită, pentru că vocea îi era moale şi extrem de muzicală. (Ar fi trebuit să vorbească pe nas ca să îndeplinească întocmai condiţiile stereotipiei.)

— Doamna Gremionis?

Ea îi întinse o mână, cu un zâmbet extrem de condescendent:

— Domnule Mandamus. Te rog să-mi spui Gladia. Aşa face toată lumea.

— Ştiu că vă folosiţi numele în profesie…

— Îl folosesc în orice mod. Iar căsătoria mea s-a sfârşit, într-un mod prietenesc, acum câteva decade.

— Cred că a durat mult timp.

— Foarte mult timp. A fost o mare reuşită, dar chiar şi marile reuşite ajung la un sfârşit firesc.

— Ah, făcu Mandamus sentenţios. A continua şi după ce s-a sfârşit poate foarte bine să transforme reuşita într-un eşec.

Gladia încuviinţă din cap şi spuse, cu o urmă de zâmbet:

— Sunteţi foarte înţelept la o vârstă aşa de… Dar să trecem în sufragerie. Micul dejun este gata şi v-am reţinut cu siguranţă destul de mult.

Doar când Mandamus veni lângă ea şi îşi potrivi paşii după ai ei îi observă Gladia pe cei doi roboţi ce-l însoţeau. Era aproape de neconceput ca un Aurorian să meargă undeva fără o suită de roboţi, dar atâta timp cât roboţii stăteau nemişcaţi, nu impresionau în vreun fel privirea Aurorienilor. Gladia, privindu-i iute, văzu că erau modele recente, evident scumpe. Îmbrăcămintea lor falsă era minuţios lucrată şi, deşi nu era proiectată de Gladia, era de calitate superioară. Femeia fu nevoită să recunoască acest lucru, deşi cu strângere de inimă. Într-o zi trebuia să afle cine o proiectase, pentru că nu recunoştea stilul şi poate că era pe cale să aibă un competitor nou şi extraordinar. Se pomeni că admiră faptul că stilul pseudo-îmbrăcămintei era clar acelaşi pentru ambii roboţi, rămânând totuşi distinct individual pentru fiecare. Nu-l puteai lua pe unul drept celălalt. Mandamus îi prinse privirea iute şi-i interpretă expresia cu o precizie dezarmantă. (E inteligent, se gândi Gladia dezamăgită.) Spuse:

— Proiectul exterior pentru roboţii mei a fost realizat de un tânăr de la Institut, care încă nu şi-a făcut un nume. Dar îşi va face, nu credeţi?

— Absolut, zise Gladia.

Gladia nu se aştepta la nicio discuţie de afaceri până la terminarea micului dejun. Ar fi fost culmea nepoliteţii să se vorbească despre altceva în afară de lucruri mărunte în timpul

mesei, şi ea îşi dădu seama că Mandamus nu prea ştia să discute fleacuri. Amintiră de vreme, bineînţeles. Recenta aversă de ploaie, care acum din fericire trecuse, fu şi ea pomenită, la fel prognozele pentru anotimpul uscat care trebuia să vină. Urma exprimarea aproape obligatorie a admiraţiei pentru locuinţa gazdei, iar Gladia o primi cu o modestie falsă. Nu făcu nimic să reducă jena bărbatului, ci îl lăsă să caute neajutorat subiecte.

După un timp, ochii lui căzură asupra lui Daneel, care stătea liniştit şi nemişcat în nişa lui din perete, iar Mandamus reuşi să-şi înfrângă indiferenţa Auroriană şi să-l observe.

— Ah, făcu el, este chiar vestitul R. Daneel Olivaw. Absolut de neconfundat. Un exemplar foarte deosebit.

— Într-adevăr deosebit.

— Este al dvs. acum, nu-i aşa? Prin testamentul lui Fastolfe?

— Prin testamentul *doctorului* Fastolfe, da, zise Gladia, accentuând uşor.

— Mi se pare foarte ciudat că încercarea Institutului de a fabrica roboţi cu aspect uman a eşuat în felul acesta. V-aţi gândit vreodată la asta?

— Am auzit şi eu, zise Gladia cu precauţie. (Oare la asta voia să ajungă el?) Nu prea mi-am bătut capul mult timp gândindu-mă la acest lucru.

— Sociologii tot mai încearcă să înţeleagă. Desigur, noi la Institut n-am reuşit niciodată să trecem peste această dezamăgire. Părea o realizare firească. Unii dintre noi cred că Fa… dr. Fastolfe a avut o oarecare legătură cu eşecul.

(A evitat să repete greşeala, se gândi Gladia. Îşi îngustă ochii şi deveni duşmănoasă, fiindcă îşi închipui că bărbatul venise la ea ca să-l incrimineze pe dragul şi bunul Han.)

Vorbi tăios:

— Oricine crede aşa ceva este un prost. Dacă dumneata crezi asta, n-o să-mi schimb părerea de dragul dumitale.

— Eu *nu* sunt dintre aceia care gândesc aşa, mai ales pentru că nu înţeleg ce ar fi putut face dr. Fastolfe ca să provoace un fiasco.

— De ce trebuia să fi făcut cineva, ceva? Este vorba că nu i-a vrut lumea. Un robot care arată ca un bărbat concurează cu un bărbat şi unul care arată ca o femeie concurează cu o femeie –

şi încă prea mult ca să fie o plăcere. Aurorienii n-au dorit concurenţa. Nu e nevoie să căutăm în altă parte.

— Concurenţă sexuală? întrebă Mandamus calm.

O clipă privirea Gladiei o înfruntă pe a lui. Ştia el ceva despre iubirea ei pentru robotul Jander, cu mult, mult timp în urmă? Şi dacă da, avea vreo importanţă?

Nimic în expresia lui nu arăta că se gândise la altceva în afară de sensul exact al cuvintelor.

În cele din urmă, Gladia spuse:

— Concurenţă de orice fel. Dacă dr. Han Fastolfe a contribuit în vreun fel la aceasta, a fost pentru că şi-a proiectat roboţii într-un mod prea uman, dar numai aşa era posibil.

— Eu cred că într-adevăr v-aţi *gândit* la problemă, zise Mandamus. Necazul e că sociologii consideră că această teamă de concurenţă din partea unui tip de roboţi prea umani este o explicaţie prea simplă. Singură e insuficientă şi nu există nicio dovadă a unui alt motiv important de aversiune.

— Sociologia nu e o ştiinţă exactă, zise Gladia.

— Totuşi, nu e nici inexactă.

Gladia ridică din umeri.

După o pauză, Mandamus zise:

— Oricum, ne împiedică să organizăm cum se cuvine expediţiile de colonizare. Fără roboţi cu aspect uman care să deschidă drumul…

Micul dejun încă nu se terminase, dar pentru Gladia era clar că Mandamus nu mai putea ocoli problemele importante. Spuse:

— Ne-am fi putut duce singuri.

De data asta, Mandamus fu cel care ridică din umeri:

— Prea greu. În plus, barbarii de pe Pământ, cu durata lor de viaţă scurtă, cu permisiunea doctorului Fastolfe al dumitale s-au răspândit pe fiecare planetă posibilă, ca o invazie de gândaci.

— Mai sunt o grămadă de planete disponibile. Milioane. Şi dacă ei pot face asta…

— Bineînţeles că *ei* pot, zise Mandamus înviorat brusc. Costă vieţi, dar ce înseamnă vieţile pentru *ei*? Aproximativ o decadă pierdută, asta-i tot, şi ei sunt miliarde. Dacă vreun milion moare în timpul colonizării, cine observă, cui îi pasă? Lor, nu.

— Sunt sigură că le pasă.

— Prostii. Vieţile *noastre* sunt mai lungi şi deci mai valoroase şi bineînţeles că suntem mai atenţi cu ele.

— Aşa că stăm aici şi nu facem nimic altceva decât să-i îngrădim pe Pământeni, pentru că doresc să-şi rişte vieţile şi pentru că, prin urmare, s-ar părea că vor moşteni Galaxia.

Gladia nu-şi dădea seama că este într-atât de părtinitoare faţă de Colonişti, dar avea chef să-l contrazică pe Mandamus şi, în timp ce vorbea, nu se putea împiedica să nu simtă că tot ceea ce începuse ca o simplă contradicţie căpătase un sens şi că îi exprima foarte bine starea de spirit. Pe lângă asta, îl auzise pe Fastolfe spunând aceleaşi lucruri în ultimii lui ani de descurajare.

La un semn al Gladiei, masa fu strânsă repede. Micul dejun ar fi putut continua, dar conversaţia şi dispoziţia deveniseră nepotrivite pentru o masă civilizată.

Reveniră în camera de zi. Roboţii lui Mandamus îi urmară, iar Daneel şi Giskard făcură la fel, fiecare intrând în câte o nişă. (Mandamus încă nu l-a remarcat pe Giskard, se gândi Gladia, dar de ce-ar fi făcut-o? Giskard era foarte demodat şi chiar primitiv; nu făcea absolut nicio impresie, în comparaţie cu exemplarele frumoase ale lui Mandamus.)

Gladia se aşeză şi-şi puse picior peste picior, foarte conştientă că partea de jos a pantalonilor ei largi scotea în evidenţă aspectul încă tânăr al picioarelor.

— Pot să ştiu motivul pentru care ai dorit să mă vezi, dr. Mandamus? întrebă ea, nedorind să mai tărăgăneze.

El răspunse:

— Am obiceiul să mestec gumă medicinală după ce mănânc, ca stimulent al digestiei. Îmi dai voie?

Gladia zise, înţepată:

— Mi-ar distrage atenţia.

(Faptul că nu putea mesteca l-ar fi putut dezavantaja. În plus, se gândi Gladia cu decenţă, la vârsta lui n-ar trebui să aibă nevoie de stimulente pentru digestie.)

Mandamus scosese deja pe jumătate un pacheţel din buzunarul de la piept al hainei. Îl împinse înapoi, fără să-şi arate dezamăgirea, şi murmură:

— Desigur.

— Întrebam, dr. Mandamus, de motivul pentru care ai dorit să mă vezi.

— De fapt, sunt două motive, doamnă Gladia. Unul este personal şi celălalt e o problemă de stat. Te supără dacă discut întâi problema personală?

— Sinceră să fiu, dr. Mandamus, mi-e greu să-mi închipui ce problemă personală ar putea fi între noi. Lucrezi la Institutul de Robotică, nu-i aşa?

— Da.

— Şi eşti apropiat de Amadiro, mi s-a spus.

— Am onoarea să lucrez cu *doctorul* Amadiro, zise el, accentuând uşor.

(Mi-o plăteşte, se gândi Gladia, dar nu i-o înghit.)

— Amadiro şi cu mine, spuse ea, am avut ocazia să ne întâlnim acum douăzeci de decade şi a fost extrem de neplăcut. N-am mai avut niciun prilej să-l văd de atunci. Nici cu dumneata, ca apropiat al lui, nu m-aş fi întâlnit dacă nu m-aş fi lăsat convinsă că întrevederea ar putea fi importantă. Oricum, problemele personale nu vor face această întrevedere câtuşi de puţin importantă pentru mine. Deci, trecem la problemele de stat?

Mandamus îşi coborî privirea şi o roşeaţă slabă, care ar fi putut fi din cauza stingherelii, i se ridică în obraji:

— Atunci, să mă prezint din nou. Sunt Levular Mandamus, descendentul dumitale de gradul al cincilea. Sunt stră-stră-stră-nepotul lui Santirix şi al Gladiei Gremionis. Adică dumneata eşti stră-stră-stră-bunica mea.

Gladia clipi repede, încercând să nu pară atât de uluită pe cât se simţea de fapt (şi nu prea reuşi). Sigur că avea urmaşi, şi de ce n-ar fi fost bărbatul acela unul dintre ei?

— Eşti sigur?

— Foarte sigur. Am pus să se facă o cercetare genealogică. La urma urmei, cândva s-ar putea să vreau copii, şi înainte de asta o asemenea cercetare ar fi obligatorie. Dacă te interesează, între noi schema este M-F-F-M.

— Eşti fiul fiicei fiicei fiului meu?

— Da.

Gladia nu mai ceru amănunte. Avusese un fiu şi o fiică. Fusese o mamă perfectă, dar la timpul potrivit copiii începuseră să aibă vieţi independente. În ceea ce-i priveşte pe urmaşii acelui fiu şi ai acelei fiice, respectând întocmai moda din Spaţiu, nu întrebase niciodată nimic şi nu-i păsa. Dacă întâlnise unul

dintre ei, era suficient de Auroriană ca *totuşi* să nu-i pese. Gândul o linişti complet. Se lăsă din nou pe scaun şi se relaxă.

— Foarte bine, spuse. Eşti urmaşul meu de gradul al cincilea. Dacă asta e problema personală pe care doreşti s-o discuţi, e lipsită de importanţă.

— Înţeleg perfect, străbunico. De fapt, nu genealogia mea este ceea ce vreau eu să discut, ea este doar începutul. Înţelegi, dr. Amadiro ştie despre această înrudire. Cel puţin aşa cred.

— Zău? Cum aşa?

— Cred că studiază pe ascuns genealogia tuturor celor care vin să lucreze la Institut.

— Dar de ce?

— Ca să afle exact ceea ce a aflat în cazul meu. Nu e un om încrezător.

— Nu înţeleg. Dacă eşti urmaşul meu de gradul al cincilea, de ce ar avea asta mai multă importanţă pentru el decât are pentru mine?

Mandamus îşi frecă bărbia cu dosul mâinii drepte, gânditor.

— Antipatia lui pentru dumneata nu e deloc mai mică decât antipatia dumitale pentru el, doamnă Gladia. Dacă ai fi refuzat să mă primeşti din cauza lui, m-ar fi refuzat şi el pe mine, mai ales din cauza dumitale. Ar putea fi şi mai rău dacă aş fi urmaş al doctorului Fastolfe, dar nu cu mult.

Gladia se îndreptă, ţeapănă, pe scaunul ei. Nările îi fremătară şi ea vorbi cu glas reţinut:

— Ce aştepţi de la mine, atunci? Nu pot declara că nu-mi eşti urmaş. Să dau un anunţ la hiperviziune că îmi eşti absolut indiferent şi că te dezmoştenesc? Asta l-ar mulţumi pe Amadiro al dumitale? Dacă da, trebuie să te anunţ că n-o voi face. Nu voi face nimic pentru a-l mulţumi pe acest om. Dacă asta înseamnă că te va concedia şi îţi va distruge cariera pentru că nu e de acord cu legăturile dumitale genetice, te vei învăţa minte să te asociezi cu o persoană mai sănătoasă şi mai puţin vicioasă.

— Nu mă va concedia, doamnă Gladia. Sunt prea valoros pentru el, dacă-mi ierţi lipsa de modestie. Totuşi, sper să-i urmez cândva la conducerea Institutului şi sunt aproape sigur că nu va îngădui asta atâta vreme cât mă suspectează de o ascendenţă mai rea decât aceea a dumitale.

— Îşi închipuie că bietul Santirix e mai rău decât mine?

— Deloc.

Mandamus se înroşi şi înghiţi în sec, dar vocea îi rămase egală şi fermă.

— Nu vreau să fiu mojic, doamnă, dar sunt dator faţă de mine să aflu adevărul.

— Ce adevăr?

— Sunt urmaşul dumitale de gradul al cincilea. Asta e clar în dosarele genealogice. Dar e posibil să fiu urmaşul de gradul al cincilea nu al lui Santirix Gremionis, ci al Pământeanului Elijah Baley?

Gladia se sculă brusc în picioare, de parcă ar fi săltat-o câmpul de forţă unidimensional al unui păpuşar. Nu-şi dădea seama că se ridicase. Era a treia oară în douăsprezece ore când se pomenea numele acelui Pământean de demult – şi de către trei persoane diferite.

Vocea părea să nu fie a ei:

— Ce vrei să spui?

El răspunse, ridicându-se la rândul lui şi trăgându-se uşor înapoi:

— Mie mi se pare destul de clar. Fiul dumitale, stră-stră-bunicul meu, s-a născut dintr-un contact sexual al dumitale cu Pământeanul Elijah Baley? A fost Elijah Baley tatăl fiului dumitale? Nu ştiu cum să mă exprim mai clar.

— Cum îndrăzneşti să sugerezi aşa ceva? Sau măcar să gândeşti?

— Îndrăznesc, pentru că de asta depinde cariera mea. Dacă răspunsul e da, cariera mea profesională poate fi foarte rapid ruinată. Vreau un nu, dar un nu neargumentat nu-mi va fi de niciun folos. Trebuie ca, la timpul cuvenit să-i pot prezenta dovezi doctorului Amadiro şi să-i arăt că dezaprobarea genealogiei mele trebuie să aibă drept cauză doar persoana dumitale. La urma urmei, pentru mine e clar că antipatia aceasta faţă de dumneata – şi chiar faţă de dr. Fastolfe – este nimic, absolut nimic în comparaţie cu incredibila forţă cu care îl detestă pe Pământeanul Elijah Baley. Nu e vorba numai despre viaţa lui scurtă, deşi gândul de a fi moştenit gene barbare m-ar tulbura îngrozitor. Cred că dacă i-aş aduce dovezi că sunt urmaşul unui Pământean care *nu* a fost Elijah Baley, ar ierta asta. Dar gândul la Elijah Baley – şi numai la el – e cel care îl înnebuneşte. Nu ştiu de ce.

Repetarea numelui lui Elijah aproape că-l înviase din nou pe acesta pentru Gladia. Respira şuierat şi profund şi revăzu cu bucurie cea mai frumoasă amintire a vieţii ei.

— Ştiu de ce, spuse. Pentru că Elijah, împotriva tuturor, cu toţi Aurorienii împotriva lui, a reuşit totuşi să-l distrugă pe Amadiro în clipa în care el credea că are succesul în mână. Elijah a făcut asta doar prin curaj şi inteligenţă. Amadiro îşi întâlnise superiorul în persoana unui Pământean pe care îl umilise cu nepăsare, şi ce-ar putea face, prin urmare, decât să-l urască inutil? Elijah a murit de mai bine de şaisprezece decade şi Amadiro tot nu poate uita, nu poate ierta, nu poate slăbi lanţurile care-l leagă în ura şi amintirea acelui om mort. Şi n-am să-i dau voie lui Amadiro să uite – sau să nu mai urască – atâta timp cât asta îi otrăveşte fiecare clipă a vieţii.

Mandamus zise:

— Văd că ai motive să-i doreşti răul doctorului Amadiro, dar ce motiv ai să-mi doreşti *mie* răul? Dacă-i îngădui doctorului Amadiro să creadă că sunt urmaş al lui Elijah Baley, va avea plăcerea să mă distrugă. De ce să-i oferi inutil această plăcere, dacă *nu* sunt un asemenea urmaş? Deci, dă-mi dovada că sunt urmaşul dumitale şi al lui Santirix Gremionis, sau al dumitale şi al oricui în afară de Elijah Baley.

— Prostule! Idiotule! De ce-ţi trebuie dovezi de la mine? Du-te la dosarele istorice. Vei găsi ziua exactă în care Elijah Baley a fost pe Aurora. Vei găsi ziua exactă în care l-am născut pe fiul meu, Darrel. Vei afla că Darrel a fost conceput la mai bine de cinci ani *după* ce Elijah a plecat de pe Aurora. Vei afla şi că Elijah nu s-a mai întors pe Aurora. Păi, crezi că am fost gravidă timp de cinci ani? Că am purtat un făt în pântecele meu timp de cinci Ani Galactici Standard?

— Cunosc aceste informaţii, doamnă. Şi nu cred că ai purtat un făt vreme de cinci ani.

— Atunci de ce vii la mine?

— Pentru că e vorba de mai mult. Ştiu – şi îmi închipui că dr. Amadiro ştie prea bine – că, deşi Pământeanul Elijah Baley, aşa cum spui, nu s-a mai întors vreodată pe suprafaţa Aurorei, s-a aflat odată pe o navă ce a staţionat pe orbită lângă Aurora o zi şi ceva. Ştiu – şi îmi închipui că dr. Amadiro ştie prea bine – că, deşi Pământeanul n-a părăsit nava ca să meargă pe Aurora, dumneata ai plecat de pe Aurora ca să te duci pe navă. Că ai

rămas pe navă aproape o zi şi că asta s-a întâmplat la aproape cinci ani după ce Pământeanul fusese pe suprafaţa Aurorei – de fapt, cam la data la care a fost conceput fiul dumitale.

Gladia simţi cum faţa i se goleşte de sânge în timp ce asculta vocea calmă a celuilalt. În jurul ei camera se întunecă şi ea se clătină. Simţi cum o îmbrăţişează braţe blânde şi puternice şi ştiu că sunt ale lui Daneel. Se simţi aşezată uşor pe scaun. Auzi vocea lui Mandamus, venind parcă de la mare depărtare:

— Nu e adevărat, doamnă?

Bineînţeles că era adevărat.

2. Strămoşul

5

AMINTIREA!

E întotdeauna cu tine, desigur, dar de obicei rămâne latentă. Şi apoi, câteodată, după ce primeşte exact impulsul de care are nevoie, iese brusc la suprafaţă, clară, violentă, strălucitoare şi vie.

Era din nou tânără, mai tânără decât omul din faţa ei; destul de tânără ca să simtă tragedia şi dragostea, pierderea oricărui interes pentru viaţă ajungând la apogeu odată cu moartea primului bărbat pe care îl considerase „soţ”. (Nu, nici acum nu-i va pronunţa numele, nici măcar în gând.)

Mai aproape de viaţa ei de atunci erau lunile pline de emoţie alături de cel de-al doilea – care nu era bărbat – pe care-l definise cu acest cuvânt. Jander, robotul cu înfăţişare umană, îi fusese dăruit şi ea îl acaparase cu totul până când, la fel ca primul ei soţ, el murise pe neaşteptate.

Şi apoi, în sfârşit, a fost Elijah Baley, care nu i-a fost niciodată soţ, pe care-l întâlnise numai de două ori în doi ani, de fiecare dată câteva ore în câteva zile. Elijah, căruia îi atinsese o dată obrazul cu mâna neînmănuşată, aprinzându-se; pe care-l ţinuse apoi în braţe, gol, izbucnind în sfârşit cu pasiune.

Şi pe urmă un al treilea soţ, cu care a trăit mulţumită şi liniştită, plătind pentru absenţa suferinţei cu absenţa gloriei şi cumpărând cu uitare bine strunită faptul că trăia din nou. Până într-o zi, când (nu era sigură de ziua care îi întrerupsese şirul anilor de apatie netulburată) Han Fastolfe, cerând permisiunea să o viziteze, venise de la locuinţa lui învecinată.

Gladia îl privise puţin îngrijorată, pentru că el era un om prea ocupat ca să facă vizite. Trecuseră doar cinci ani de la criza care făcuse din Han conducătorul politic al Aurorei. Era Preşedintele planetei nu numai cu numele şi adevăratul conducător al tuturor Lumilor din Spaţiu. Avea prea puţin timp să fie fiinţă umană. Acei ani lăsaseră urme – şi au lăsat în continuare până ce el muri, trist, considerându-se un ratat, deşi nu pierduse niciodată vreo luptă. Kelden Amadiro, care fusese înfrânt, continua să trăiască, verde, drept dovadă că victoria poate fi cea mai mare pedeapsă. Cu toate acestea, Fastolfe continua să fie blând la vorbă şi răbdător, fără să se plângă, dar chiar şi Gladia, aşa

apolitică şi lipsită de interes faţă de maşinaţiile nesfârşite ale puterii cum era, ştia că el îşi menţinea controlul asupra Aurorei doar printr-un efort continuu şi susţinut, care îl secătuia de tot ceea ce ar fi făcut ca viaţa să merite trăită, şi că nu se abătea de la asta – ori era constrâns să nu se abată – doar din cauza a ceea ce considera el binele – al cui bine? Al Aurorei? Al locuitorilor Spaţiului? Pur şi simplu o noţiune vagă de Bine idealizat? Nu ştia. Se abţinu să întrebe.

Dar asta era la numai cinci ani după criză. Fastolfe dădea încă impresia unui bărbat tânăr şi plin de speranţe, iar chipul lui lipsit de frumuseţe putea încă zâmbi.

— Am un mesaj pentru tine, Gladia, zise el.

— Sper că unul plăcut, spuse ea cu amabilitate.

Îl adusese şi pe Daneel cu el. Faptul că ea îl putea privi pe Daneel cu simpatie sinceră şi fără pic de durere, chiar dacă era copia până în cele mai mici amănunte a lui Jander al ei, mort, era un semn că vechile răni se vindecaseră. Îi putea vorbi, chiar dacă el răspundea cu o voce foarte asemănătoare cu a lui Jander. Cinci ani cicatrizaseră rana şi amorţiseră durerea.

— Aşa cred, zise Fastolfe, zâmbind cu blândeţe. E de la un prieten vechi.

— Ce bine că am prieteni vechi, spuse ea, încercând să nu fie batjocoritoare.

— De la Elijah Baley.

Cei cinci ani dispărură şi ea simţi suferinţa psihică şi durerea amintirii reînviate.

— E sănătos? întrebă cu glasul gâtuit pe jumătate, după un minut de tăcere împietrită.

— Foarte sănătos. Mai mult, e în apropiere.

— În apropiere? Pe Aurora?

— Pe orbită în jurul Aurorei. Ştie că nu ar avea voie să asolizeze, chiar dacă mi-aş folosi întreaga influenţă, sau îmi închipui că ştie. Ar vrea să te vadă, Gladia. A luat legătura cu mine fiindcă ştie că pot aranja să-i vizitezi nava. Cred că voi reuşi atâta lucru – dar numai dacă tu vrei. Vrei?

— Eu… nu ştiu. M-ai luat prea repede.

— Chiar şi pentru un impuls?

Aşteptă, apoi întrebă:

— Sincer, Gladia, cum îţi merge cu Santirix?

Ea îl privi speriată, de parcă n-ar fi înţeles de ce schimbase subiectul, apoi înţelese. Răspunse:

— Ne înţelegem bine.

— Eşti fericită?

— Nu sunt… nefericită.

— Nu prea seamănă a entuziasm.

— Cât poate dura entuziasmul, chiar dacă ar fi fost vreodată entuziasm?

— Aveţi de gând să faceţi copii cândva?

— Da, zise.

— Te gândeşti la o schimbare în starea civilă?

Dădu din cap cu hotărâre:

— Încă nu.

— Atunci, dragă Gladia, dacă vrei un sfat de la un om destul de obosit, care se simte neplăcut de bătrân… refuză invitaţia. Îmi aduc aminte puţinul pe care mi l-ai povestit după ce Baley a plecat de pe Aurora şi drept să-ţi spun, din asta am dedus mai multe decât, poate, îţi închipui. Dacă te întâlneşti cu el, s-ar putea să fii dezamăgită, să nu retrăieşti strălucirea blândă a amintirii, sau, în loc de dezamăgire, ar putea fi şi mai rău, pentru că s-ar distruge un echilibru destul de fragil, pe care nu-l vei mai reface.

Gladia, care se gândise şi ea, vag, la acelaşi lucru, consideră că propunerea nu trebuia decât exprimată pentru a putea fi respinsă.

Spuse:

— Nu, Han, *trebuie* să-l văd, dar mi-e teamă s-o fac singură. Vrei să vii cu mine?

Fastolfe zâmbi obosit:

— N-am fost invitat, Gladia. Şi chiar dacă aş fi fost, oricum aş fi fost obligat să refuz. Se pune problema unui vot important în Consiliu. Probleme de stat, ştii, de la care nu am voie să lipsesc.

— Bietul Han!

— Da, într-adevăr, bietul de mine. Dar nu te poţi duce singură. Din câte cunosc, nu ştii să pilotezi o navă.

— Ah! Păi, m-am gândit că mă va duce o…

— Navă comercială? scutură Fastolfe din cap. Absolut imposibil. Ca tu să vizitezi făţiş o navă de pe Pământ aflată pe orbită, ceea ce ar fi inevitabil dacă ai folosi o navă comercială, ar trebui un permis special. Şi ar dura câteva săptămâni. Dacă

nu vrei să mergi, Gladia, nu înseamnă neapărat că nu vrei să-l vezi. Dacă actele şi formalităţile necesare ar dura săptămâni, sunt sigur că el nu poate aştepta atât de mult.

— Dar chiar vreau să-l văd, zise Gladia, acum decisă.

— În cazul ăsta poţi lua nava mea spaţială, iar Daneel te poate duce acolo. Ştie să mânuiască foarte bine comenzile şi e la fel de nerăbdător să-l vadă pe Baley ca şi tine. Pur şi simplu nu vom raporta călătoria.

— Dar vei avea necazuri, Han.

— Poate că n-o să afle nimeni… sau se vor preface că n-au aflat. Şi dacă îmi va face probleme cineva, va trebui să mă descurc.

Gladia îşi lăsă capul în jos, gândindu-se o clipă, apoi zise:

— Dacă nu te superi, voi fi egoistă şi-ţi voi da ocazia să ai necazuri, Han. Vreau să merg.

— Atunci, du-te.

5a

Era o navă mică, mai mică decât îşi închipuise Gladia; într-un fel plăcută, dar în alt fel înspăimântătoare. De fapt, era destul de mică pentru a fi lipsită complet de pseudogravitaţie – iar senzaţia de absenţă a greutăţii, care o îndemna să facă exerciţii amuzante de gimnastică, îi amintea în permanenţă că se află într-un mediu anormal.

Era o locuitoare a Spaţiului. Existau peste cinci miliarde de locuitori ai Spaţiului răspândiţi pe mai mult de cincizeci de Lumi, toţi mândri de numele lor. Şi totuşi, câţi dintre cei ce îşi spuneau locuitori ai Spaţiului erau într-adevăr călători în spaţiu? Foarte puţini. Poate că optzeci la sută dintre ei nu-şi părăsiseră niciodată Lumea pe care se născuseră. Chiar şi din cei douăzeci la sută care rămâneau, unii abia dacă trecuseră prin spaţiu de două sau trei ori.

Se gândi mohorâtă că nici ea nu era o locuitoare a Spaţiului în sensul propriu al cuvântului. O dată (doar o dată!) călătorise prin Spaţiu – şi atunci de pe Solaria pe Aurora, cu şapte ani în urmă. Acum intra în Spaţiu a doua oară, pe o navă particulară mică, pentru o scurtă călătorie, numai până dincolo de atmosferă, nişte amărâţi de o sută de mii de kilometri, cu încă o persoană – nici măcar persoană – drept însoţitor.

Privi din nou spre Daneel, aflat în cabina mică a pilotului. Vedea doar o parte din el, aşa cum stătea la pupitrul de

comandă. Nu fusese niciodată nicăieri doar cu un singur robot la îndemână. Întotdeauna avusese sute… mii… la dispoziţia ei pe Solaria. Pe Aurora existau, de obicei, câteva duzini.

Aici nu era decât unul.

Îl strigă:

— Daneel!

El nu-şi luă ochii de pe comenzi:

— Da, doamnă Gladia?

— Te bucuri că-l vei revedea pe Elijah Baley?

— Nu ştiu, doamnă Gladia, cum să-mi descriu cel mai bine starea interioară. Poate că e totuna cu ceea ce o fiinţă umană ar descrie ca bucurie.

— Dar trebuie să simţi ceva.

— Simt că pot lua hotărârile mai repede decât de obicei; reacţiile mele par mai rapide; mişcările mele cer mai puţin efort. Aş putea interpreta toate astea ca pe o senzaţie de bine. Cel puţin am auzit fiinţe umane folosind acest cuvânt şi cred că el descrie ceva similar cu senzaţiile pe care le încerc eu acum.

— Dar dacă aş spune că vreau să-l văd singură? întrebă Gladia.

— Atunci, aşa va fi.

— Chiar dacă ar însemna să nu-l vezi?

— Da, doamnă.

— Nu te-ai simţi dezamăgit? Adică n-ai avea o senzaţie opusă celei de bine? Ai lua hotărâri mai încet, reacţiile ţi-ar fi mai lente, mişcările ţi-ar cere mai mult efort şi aşa mai departe?

— Nu, doamnă Gladia, pentru că aş avea o senzaţie de bine îndeplinindu-vă ordinele.

— Senzaţia ta de plăcere înseamnă a Treia Lege, iar îndeplinirea ordinelor mele înseamnă a Doua Lege, iar a Doua Lege are întâietate. Aşa e?

— Da, doamnă.

Gladia se lupta cu propria-i curiozitate. Nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să pună unui robot obişnuit întrebări de felul acesta. Robotul e o maşinărie. Dar ea nu se putea gândi la Daneel ca la o maşinărie, aşa cum cu cinci ani în urmă nu se putuse gândi la Jander ca la o maşinărie. Jander însemnase însă pasiunea mistuitoare – care pierise o dată cu Jander însuşi. În ciuda totalei asemănări cu celălalt, Daneel nu putea reaprinde flacăra. Cu el îşi putea permite să fie curioasă.

— Nu te deranjează, Daneel, întrebă, să fii atât de îngrădit de Legi?

— Nu-mi pot imagina altceva, doamnă.

— Toată viaţa am fost îngrădită de forţa de gravitaţie, chiar şi în timpul călătoriei mele anterioare cu o navă, dar îmi pot închipui cum e *să nu fii* îngrădit de ea. Şi de fapt *nu* sunt îngrădită de ea.

— Şi asta vă bucură, doamnă?

— Într-un fel, da.

— Uneori, doamnă, când mă gândesc că fiinţele umane nu sunt îngrădite de Legi, mă simt jenat.

— De ce, Daneel? Ai încercat vreodată să-ţi explici *de ce* gândul la anarhie te face să te simţi stingherit?

Daneel tăcu o clipă, apoi spuse:

— Am încercat, doamnă, dar cred că ar trebui să mă gândesc la astfel de lucruri doar în legătură cu scurtele ocazii în care am fost împreună cu partenerul Elijah. El avea un fel…

— Da, ştiu, zise ea. Se îndoia de orice. Era cuprins de un neastâmpăr care-l făcea să pună tot timpul fel de fel de întrebări.

— Aşa s-ar zice. Iar eu încerc să fiu ca el şi să-mi pun întrebări. Aşa că m-am întrebat ce înseamnă Anarhie şi mi-am dat seama că nu reuşesc să-mi închipui – cu rezerva că poate asta ar însemna să fiu om, ceea ce m-a făcut să mă simt nefericit. Şi m-am întrebat, aşa cum m-aţi întrebat şi dvs., de ce m-a făcut să mă simt nefericit.

— Şi ce ţi-ai răspuns?

— După mult timp, răspunse Daneel, mi-a fost clar că toate cele Trei Legi guvernează modul în care se comportă conexiunile mele pozitronice. Întotdeauna, indiferent de stimul, Legile limitează direcţia şi intensitatea fluxului pozitronic de-a lungul acestor conexiuni, aşa că eu ştiu oricând ce trebuie să fac. Şi totuşi, nivelul de cunoştinţe nu este întotdeauna acelaşi. Există momente când ceea ce trebuie să fac este mai puţin presant. Am observat că ori de câte ori potenţialul pozitronic este mai scăzut, nesiguranţa deciziei creşte; şi cu cât sunt mai nesigur, cu atât mă simt mai rău. Faptul de a opta pentru o acţiune într-o milisecundă în loc de o nanosecundă îmi produce o senzaţie pe care nu doresc s-o prelungesc. Ce-ar fi, deci – m-am gândit eu, doamnă – dacă aş fi cu totul lipsit de Legi, aşa

cum sunt oamenii? Ce-ar fi dacă n-aş putea lua o hotărâre clară în privinţa reacţiei la anumite condiţii date? Ar fi de nesuportat şi nu mă gândesc la asta de bunăvoie.

— Şi totuşi o faci, Daneel, zise Gladia. Acum te gândeşti la asta.

— Doar pentru că am fost asociat cu partenerul Elijah, doamnă. L-am urmărit în condiţii în care el nu era în stare, temporar, să ia o hotărâre, din cauza problemelor încurcate ce îl preocupau. Drept urmare, era evident într-o stare proastă, iar eu mă simţeam rău în locul lui, pentru că nu puteam face nimic să-i uşurez situaţia. Se prea poate ca eu să fi sesizat doar o mică parte din ceea ce simţea el atunci. Dacă aş fi sesizat mai mult şi aş fi înţeles mai bine urmările incapacităţii lui de a se hotărî, s-ar fi putut să...

Ezită.

— Să încetezi să funcţionezi? Să fii dezactivat? întrebă Gladia, gândindu-se cu durere la Jander.

— Da, doamnă. Probabil că incapacitatea mea de a înţelege este un dispozitiv de protecţie împotriva deteriorării creierului meu pozitronic. Şi totuşi am observat că, oricât de greu i-ar fi fost să suporte nesiguranţa, partenerul Elijah continua să facă eforturi pentru a-şi rezolva problemele. Pentru asta îl admiram foarte mult.

— Deci eşti capabil de admiraţie, nu-i aşa?

Daneel vorbi cu seriozitate:

— Folosesc cuvântul aşa cum i-am auzit pe oameni folosindu-l. Nu cunosc un termen potrivit pentru a exprima reacţia produsă în interiorul meu de astfel de acţiuni ale partenerului Elijah.

Gladia încuviinţă din cap, apoi spuse:

— Şi totuşi există legi care guvernează şi reacţiile umane: anumite instincte, impulsuri, învăţăminte.

— Aşa crede prietenul Giskard, doamnă.

— Da?

— Dar le găseşte prea complicate pentru a fi analizate. Se întreabă dacă nu cumva ar putea fi perfecţionat, cândva, un sistem matematic de analiză a comportării umane şi de a deriva – de aici – Legi incontestabile care să exprime normele acestei comportări.

— Mă îndoiesc, zise Gladia.

— Nici prietenul Giskard nu e optimist. El crede că va trece mult timp până ce va fi perfecţionat un asemenea sistem.

— *Foarte* mult timp, aş zice.

— Şi acum, spuse Daneel, ne apropiem de nava pământeană şi trebuie să efectuăm procedurile de joncţiune, care nu sunt simple.

5b

Gladiei i se păru că a durat mai mult joncţiunea decât pătrunderea pe orbita navei de pe Pământ. Daneel rămase calm în tot acest timp – dar el nu putea fi altfel – şi o asigură că toate navele oamenilor se pot cupla între ele, indiferent de mărime sau fabricaţie.

— Ca şi fiinţele umane, zise Gladia cu un zâmbet forţat, dar Daneel nu reacţionă la asta.

El se concentră asupra reglajelor fine ce trebuiau efectuate. Poate că manevra era întotdeauna posibilă, dar nu întotdeauna uşoară, după cum părea.

Gladia se simţea tot mai stânjenită. Pământenii trăiau puţin şi îmbătrâneau repede. Trecuseră cinci ani de când îl văzuse pe Elijah. Oare cât o fi îmbătrânit? Cum o fi arătând? Va putea să nu se arate şocată sau îngrozită de schimbare?

Oricum ar arăta, va fi tot Elijah cel faţă de care nu ştia cum să-şi exprime recunoştinţa. Despre asta era vorba? Recunoştinţă?

Observă că avea mâinile aşa de strâns împreunate, încât o dureau braţele. Trebui să facă un efort ca să se relaxeze.

Îşi dădu seama când se termină joncţiunea. Nava de pe Pământ era destul de mare ca să aibă un generator de câmp pseudogravitaţional şi, în clipa cuplării, câmpul se extinse, cuprinzând şi mica navă. Urmă un uşor efect de rotaţie, încât direcţia înspre podea deveni dintr-o dată „jos”, iar Gladia avu senzaţia de cădere însoţită de greaţă. Din pricina impactului îşi îndoi genunchii într-o parte şi se sprijini de perete. Se îndreptă destul de greu şi fu supărată pe ea însăşi că nu prevăzuse schimbarea şi nu fusese pregătită.

Daneel spuse, fără să fie nevoie:

— Ne-am cuplat, doamnă Gladia. Partenerul Elijah cere permisiunea să vină la bord.

— Desigur, Daneel.

Se auzi un zbârnâit şi o parte a peretelui glisă. Intră o siluetă aplecată, iar peretele se lipi la loc. Silueta se îndreptă şi Gladia şopti: „Elijah!”, simţindu-se copleşită de bucurie şi uşurare. I se păru că părul lui e mai cărunt, dar în rest era Elijah. Nu exista nicio altă schimbare vizibilă, de fapt nu părea că îmbătrânise. El îi zâmbi şi păru, o clipă, că o soarbe din ochi. Apoi ridică un deget ca şi cum ar fi spus „Aşteaptă” şi se îndreptă spre Daneel.

— Daneel!

Îl îmbrăţişă pe robot şi-l bătu pe umeri:

— Nu te-ai schimbat. Pe Jehova! Tu nu te schimbi, oricât am trăi noi.

— Partenere Elijah. Îmi pare bine să te văd.

— Îmi place să mi se spună din nou „partener” şi aş vrea să fie aşa. Este a cincea oară când te văd, dar e prima dată când n-am nicio problemă de rezolvat. Nici măcar nu mai sunt detectiv. Mi-am dat demisia şi acum sunt un imigrant spre una dintre Lumile noi… Spune-mi, Daneel, de ce n-ai venit cu dr. Fastolfe când a vizitat el Pământul, acum trei ani?

— Aşa a hotărât dr. Fastolfe. El a decis să-l ia pe Giskard.

— Am fost dezamăgit, Daneel.

— Mi-ar fi plăcut să te văd, partenere Elijah, dar dr. Fastolfe mi-a spus, după aceea, că excursia a fost foarte reuşită, aşa că probabil hotărârea lui a fost cea corectă.

— Într-adevăr a fost reuşită, Daneel. Înainte de vizită, conducerea Pământului şovăia dacă să colaboreze sau nu în legătură cu colonizarea, dar acum întreaga planetă pulsează şi se agită şi oamenii doresc să plece cu milioanele. Nu avem nave în care să încapă toţi – chiar dacă ne ajută Aurorienii – şi nu avem destule Lumi care să-i primească pe toţi, pentru că fiecare Lume trebuie adaptată. Nici una nu primeşte o comunitate umană neschimbată. Cea spre care merg eu este săracă în oxigen şi va trebui să locuim o generaţie în oraşe sub cupole, timp în care vegetaţia adusă de pe Pământ se va dezvolta pe planetă.

Îşi întoarse, din ce în ce mai des, ochii spre Gladia, care stătea acolo zâmbind.

Daneel spuse:

— Era de aşteptat. Din câte ştiu despre istoria omului, şi Lumile din Spaţiu au trecut printr-o perioadă de adaptare.

— Cu siguranţă! Şi datorită acestei experienţe, acum procesul se poate desfăşura mai repede… Dar n-ai vrea să mai rămâi în cabina pilotului un timp, Daneel? Trebuie să vorbesc cu Gladia.

— Bineînţeles, partenere Elijah.

Daneel trecu pe sub pragul arcuit al cabinei pilotului, iar Baley o privi întrebător pe Gladia făcând un semn lateral cu mâna. Înţelegând perfect, ea înaintă şi atinse contactul care glisă silenţios peretele despărţitor peste prag. Rămaseră, practic, singuri.

Baley întinse mâinile:

— Gladia!

I le prinse într-ale ei, fără să se gândească că nu poartă mănuşi. Spuse:

— Dacă Daneel ar fi rămas cu noi, nu ne-ar fi deranjat.

— Fizic, nu. Dar *psihic* ne-ar fi deranjat.

Baley zâmbi cu tristeţe şi zise:

— Iartă-mă, Gladia. A trebuit să vorbesc mai întâi cu Daneel.

— Pe el îl cunoşti mai demult, zise ea cu blândeţe. El are întâietate.

— Nu are… dar e lipsit de apărare. Dacă tu te superi pe mine, Gladia, îmi poţi da un pumn în ochi, însă Daneel nu poate. Eu pot să nu-l bag în seamă, să-i spun să plece, să-l tratez ca pe un robot, iar el ar fi silit să se supună şi ar fi acelaşi partener credincios şi răbdător.

— Adevărul e că *este* robot, Elijah.

— Pentru mine niciodată, Gladia. Mintea mea ştie că el e robot şi că nu are sentimente omeneşti, dar inima mea îl consideră om şi trebuie să mă port cu el ca atare. I-aş cere doctorului Fastolfe să mă lase să-l iau pe Daneel cu mine, dar în noile Lumi ale Coloniştilor nu are voie să pătrundă niciun robot.

— Dar te-ai gândit să mă iei *pe mine*, Elijah?

— Nici locuitorii Spaţiului nu au voie.

— Se pare că voi, Pământenii, sunteţi la fel de greu accesibili ca şi noi, locuitorii Spaţiului.

Elijah încuviinţă mâhnit:

— Nebunie de ambele părţi. Dar chiar dacă aş fi cu mintea întreagă, tot nu te-aş lua. N-ai suporta viaţa de acolo şi nu sunt convins că mecanismele tale imunologice ar rezista cum se cuvine. Mă tem că sau ai muri repede din cauza unei mici

infecţii, sau ai trăi prea mult şi ai vedea cum moare generaţia noastră… Iartă-mă, Gladia.

— Pentru ce, dragă Elijah?

— Pentru… asta.

Întinse mâinile spre ea, cu palmele în sus:

— Pentru că am cerut să te văd.

— Dar mă bucur că ai făcut-o. Şi eu vroiam să te văd.

— Ştiu, spuse el. Voiam să nu te văd, dar gândul că mă aflu în Spaţiu fără să mă opresc în dreptul Aurorei mă sfâşia. Şi totuşi nu serveşte la nimic, Gladia. Înseamnă un alt rămas-bun sfâşietor. De aceea nu ţi-am scris niciodată, de aceea n-am încercat niciodată să te caut pe hiperunde. Probabil ca te-ai mirat.

— Nu chiar. Sunt de acord cu tine că n-avea niciun rost. Ar fi fost doar infinit mai insuportabil. Şi totuşi ţi-am scris de multe ori.

— Mi-ai scris? N-am primit niciodată nicio scrisoare.

— N-am trimis nici una. După ce le-am scris, le-am rupt.

— Dar de ce?

— Pentru că nicio scrisoare nu poate fi trimisă de pe Aurora pe Pământ, Elijah, fără să treacă prin mâinile cenzurii, iar eu nu ţi-am scris nici una pe care s-o poată vedea cenzorii. Dacă mi-ai fi trimis vreo scrisoare, te asigur că n-ar fi ajuns la mine, oricât de nevinovată ar fi fost. M-am gândit că ăsta e motivul pentru care n-am primit nimic. Acum, când ştiu că ţi-ai dat seama de situaţie, sunt extraordinar de fericită că n-ai fost atât de nesăbuit încât să încerci să iei legătura cu mine. N-ai fi înţeles de ce nu ţi-aş fi răspuns.

Baley o fixă cu privirea:

— Cum se face că te văd acum?

— Trebuie să-ţi spun că nu e legal. Mă folosesc de nava particulară a doctorului Fastolfe, aşa că am trecut de paza orbitală fără să fiu somată. Dacă această navă n-ar fi fost a doctorului Fastolfe, aş fi fost oprită şi trimisă înapoi. Credeam că ai înţeles şi acest lucru, că de aceea ai luat legătura cu dr. Fastolfe şi n-ai încercat să mă cauţi direct.

— N-am înţeles nimic. Stau şi mă mir de dubla ignoranţă care m-a salvat. Triplă ignoranţă, pentru că nu-ţi ştiam codul corect pe hiperunde pentru a te găsi direct şi n-am îndrăznit să înfrunt greutatea de a încerca să aflu codul pe Pământ. N-aş fi

putut s-o fac confidenţial şi erau deja destule comentarii în toată Galaxia despre tine şi despre mine, mulţumită acelei drame neghioabe de pe hiperunde, pe care au dat-o şi pe subunde după evenimentele de pe Solaria. Altfel, îţi dau cuvântul, aş fi încercat. Însă aveam codul doctorului Fastolfe şi, cum m-am aflat pe orbită în jurul Aurorei, l-am căutat imediat.

— Suntem aici, şi doar asta contează până la urmă.

Se aşeză pe marginea cuşetei şi îi întinse mâinile. Baley i le luă şi încercă să se aşeze pe un taburet pe care-l trăsese cu un picior, dar ea îl trase cu insistenţă spre cuşetă, aşa că el i se aşeză alături.

— Cum o mai duci, Gladia? întrebă cu stângăcie.

— Destul de bine. Şi tu, Elijah?

— Îmbătrânesc. Tocmai am împlinit cincizeci de ani, acum trei săptămâni.

— Cincizeci nu e…

Se opri.

— Pentru un Pământean e mult. Noi trăim puţin, ştii doar.

— Chiar şi pentru un Pământean, cincizeci nu e mult. Nu te-ai schimbat.

— Eşti drăguţă că-mi spui asta, dar îmi dau seama că scârţâielile s-au înmulţit. Gladia…

— Da, Elijah?

— Trebuie să te întreb. Tu şi Santirix Gremionis v-aţi…

Gladia zâmbi şi încuviinţă:

— Este soţul meu. Ţi-am urmat sfatul.

— Şi a ieşit bine?

— Destul de bine. Viaţa e plăcută.

— Bun. Sper să dureze.

— Nimic nu durează secole, Elijah, dar poate dura câţiva ani, poate chiar decade.

— Aveţi vreun copil?

— Încă nu. Dar ce mai face familia ta? Fiul tău? Soţia ta?

— Bentley s-a mutat la Colonizări acum doi ani. De fapt, îl voi însoţi. Este funcţionar superior pe planeta pe care o conduc. Are douăzeci şi patru de ani şi este, deja, respectat.

Lui Baley îi sclipeau ochii:

— Cred că va trebui să-i vorbesc cu „Înălţimea Voastră”. În public, cel puţin.

— Grozav. Şi doamna Baley? E cu tine?

— Jessie? Nu. Nu vrea să plece de pe Pământ. I-am spus că vom locui sub cupole mult timp, aşa că de fapt nu va fi prea mare diferenţă faţă de Pământ. E de modă veche, bineînţeles. Poate cu timpul îşi va schimba, totuşi, concepţia. O să fac planeta cât mai confortabilă cu putinţă şi, de îndată ce voi avea un cămin, o să-l rog pe Bentley să meargă pe Pământ şi s-o aducă. Atunci poate că se va simţi destul de singură ca să dorească să vină. Vom vedea.

— Dar între timp eşti singur.

— Pe navă sunt încă o mie de imigranţi, aşa că nu sunt chiar singur.

— Oricum, sunt de cealaltă parte a peretelui navei. Şi eu sunt singură.

Fără să vrea, Baley aruncă o privire iute înspre cabina pilotului, iar Gladia spuse:

— Cu excepţia lui Daneel, desigur, care se află dincolo de această uşă şi care *este* robot, oricât de mult l-ai considera tu persoană… Şi sunt sigură că n-ai cerut să mă vezi doar ca să vorbim despre familiile noastre.

Chipul lui Baley deveni serios, aproape îngrijorat:

— Nu-ţi pot cere…

— Atunci, îţi cer eu. Această cuşetă n-a fost proiectată chiar pentru activităţi sexuale, dar sper că eşti gata să rişti să cazi din ea.

— Gladia, nu pot să neg că… – spuse Baley nehotărât.

— Oh, Elijah, nu începe cu o dizertaţie care să-ţi satisfacă nevoia ta de moralitate Pământeană. Eu mă ofer ţie după obiceiul Aurorian. Ai tot dreptul să refuzi şi eu n-am nici unul să te întreb de ce o faci… Numai că eu voi contesta refuzul cu toată puterea. Am hotărât că dreptul de a refuza aparţine doar Aurorienilor. Nu-l voi accepta din partea unui Pământean.

Baley oftă:

— Nu mai sunt Pământean, Gladia.

— Cu atât mai puţin o să-l accept de la un nenorocit de imigrant care se îndreaptă spre o planetă primitivă, unde va trebui să se adăpostească sub o cupolă… Elijah, am avut prea puţin timp şi avem prea puţin timp şi acum, şi poate că n-o să te mai văd niciodată. Întâlnirea asta este atât de neaşteptată, încât ar însemna o crimă cosmică să nu profităm de ea.

— Gladia, chiar vrei un om bătrân?

— Elijah, chiar vrei să te rog?

— Dar mi-e ruşine.

— Atunci închide ochii.

— Vreau să spun de mine însumi… de corpul meu hodorogit.

— Atunci, suferă. Părerea ta prostească despre tine n-are nicio legătură cu mine.

Îl îmbrăţişă, iar rochia i se desfăcu şi căzu de pe ea.

5c

Gladia îşi dădea seama de mai multe lucruri în acelaşi timp.

Îşi dădea seama de minunea neschimbării, pentru că Elijah era aşa cum şi-l amintea ea. Cei cinci ani care trecuseră nu schimbaseră lucrurile. Ea nu trăise cu o pasiune deşartă, sporită de amintire. El rămăsese Elijah.

Îşi mai dădea seama însă şi de o mulţime de deosebiri. Devenise tot mai convinsă că Santirix Gremionis, fără să aibă un defect anume pe care ea să-l poată defini, era plin de defecte. Santirix era afectuos, blând, raţional, destul de inteligent – şi banal. De ce era banal, nu-şi dădea seama, dar nimic din ceea ce făcea sau spunea el nu o tulbura aşa cum o tulbura Baley, chiar când nu făcea sau nu spunea nimic. Baley era mai în vârstă, mult mai în vârstă din punct de vedere fiziologic, mai puţin chipeş decât Santirix şi, în plus, Baley avea aerul imposibil de definit al descompunerii – aura îmbătrânirii rapide şi a vieţii scurte pe care trebuie s-o suporte Pământenii. Şi totuşi…

Îşi dădea seama de absurditatea bărbaţilor, de faptul că Elijah se apropia de ea ezitând, total incapabil să aprecieze efectul pe care-l avea asupra ei.

Îşi dădea seama de detaşarea lui, pentru că el vorbise mai întâi cu Daneel, care trebuia să fie ultimul şi nu primul. Pământenii se temeau de roboţi şi-i urau şi totuşi Elijah, ştiind foarte bine că Daneel era robot, îl trata ca pe o persoană. Pe de altă parte, locuitorii Spaţiului, care îi iubeau pe roboţi şi nu se simţeau deloc bine fără ei, nu-i considerau niciodată altceva decât maşini.

Îşi dădea seama mai ales de scurgerea timpului. Ştia că se scurseseră exact trei ore şi douăzeci şi cinci de minute de când Elijah intrase în nava mică a lui Han Fastolfe şi ştia că nu trebuie să mai treacă prea mult timp. Cu cât ea stătea mai mult departe de suprafaţa Aurorei şi nava lui Baley era pe orbită, cu atât era mai posibil să observe cineva – sau, dacă se observase deja,

ceea ce părea aproape sigur, era cu atât mai posibil să devină cineva curios şi să vină să cerceteze. Iar atunci Fastolfe ar fi dat de bucluc.

Baley intră din cabina pilotului şi privi spre Gladia cu tristeţe:

— Acum trebuie să plec, Gladia.

— Ştiu.

— Daneel va avea grijă de tine. Va fi prietenul şi protectorul tău şi tu trebuie să-i fii prietenă… de dragul meu. Dar Giskard e cel de care vreau să asculţi. *El* să te sfătuiască.

Gladia se încruntă:

— De ce Giskard? Nu cred că-mi place.

— Nu-ţi cer să-ţi placă. Îţi cer *să ai încredere* în el.

— Dar de ce, Elijah?

— Nu-ţi pot spune. În privinţa asta trebuie să ai încredere şi în mine.

Se priviră şi nu-şi mai spuseră nimic. Părea că tăcerea a oprit timpul în loc, că le-a dat voie să prindă secundele şi să le ţină nemişcate.

Însă nu putea dura prea mult. Baley spuse:

— Nu regreţi…?

Gladia şopti:

— Cum să regret… când s-ar putea să nu te mai văd vreodată?

Baley dădu să răspundă, dar ea îşi lipi pumnul mic de gura lui:

— Nu minţi degeaba. S-ar putea să nu te mai văd vreodată.

Şi nu l-a mai văzut. Niciodată!

6

Îndurerată, se simţi adusă din nou în prezent prin şirul de ani pierduţi.

Nu l-a mai văzut, se gândi. Niciodată!

Atâta timp se ferise de amărăciunea dulceagă, şi acum se scufundase în ea – era mai degrabă amar decât dulce – pentru că îl văzuse pe acest individ, pe acest Mandamus… pentru că o rugase Giskard şi pentru că era silită să se încreadă în Giskard. Era ultima *lui* dorinţă.

Se concentră asupra prezentului. (Cât timp trecuse?)

Mandamus o privi cu răceală. Spuse:

— După reacţia dumitale, doamnă Gladia, îmi dau seama că *este* adevărat. Nici n-ai fi putut s-o spui mai clar decât atât.

— Ce este adevărat? Despre ce vorbeşti?

— Că te-ai întâlnit cu Pământeanul Elijah Baley la cinci ani după vizita lui pe Aurora. Nava lui s-a aflat pe orbita din jurul Aurorei; te-ai dus să-l vezi şi ai stat cu el aproximativ timpul în care l-aţi conceput pe fiul dumitale.

— Ce dovadă ai?

— Doamnă, n-a fost tocmai un secret. Nava Pământeanului a fost detectată pe orbită. Nava lui Fastolfe a fost detectată în zbor. A fost supravegheată la cuplare. Nu Fastolfe se afla la bordul navei, aşa că s-a presupus că erai dumneata. Influenţa doctorului Fastolfe era de ajuns ca faptul să nu se înregistreze.

— Nu este înregistrat, deci nu există nicio dovadă.

— Cu toate acestea, dr. Amadiro şi-a petrecut ultimele două treimi din viaţă urmărind mişcările doctorului Fastolfe cu ochii celui care urăşte. Au existat întotdeauna persoane oficiale în guvern devotate trup şi suflet politicii dr. Amadiro, de rezervare a Galaxiei pentru locuitorii Spaţiului, şi acestea îi raportează discret tot ce îşi închipuie ele că i-ar face lui plăcere să ştie. Dr. Amadiro a aflat de mica dumitale escapadă de îndată ce aceasta a avut loc.

— Tot nu e o dovadă. Cuvântul neconfirmat al unei persoane oficiale lipsite de importanţă, care linguşeşte pe cineva, n-are nicio valoare. Amadiro n-a întreprins nimic pentru că până şi el ştia că n-are nicio dovadă.

— Nici o dovadă cu care să acuze pe cineva fie şi de ofensă; nici o dovadă cu care să-l poată necăji pe Fastolfe; dar o dovadă suficientă pentru a mă suspecta pe mine că sunt urmaş al lui Baley şi pentru a-mi prejudicia astfel cariera.

Gladia vorbi cu amărăciune:

— Ai putea să nu te mai agiţi. Fiul meu este fiul lui Santirix Gremionis, Aurorian get-beget, iar dumneata eşti urmaşul acestui fiu al lui Gremionis.

— Convinge-mă, doamnă. Nu cer nimic altceva. Convinge-mă că ai petrecut ore în şir singură cu Pământeanul şi că, în acest timp, aţi stat de vorbă – poate despre politică – aţi discutat despre vremurile de altădată şi despre prietenii comuni… aţi povestit snoave… şi nu v-aţi atins unul de celălalt. Convinge-mă.

— Ce am făcut noi nu contează, aşa că scuteşte-mă de sarcasmul dumitale. La data la care l-am văzut eram deja

gravidă cu soţul meu de atunci. Purtam un făt de trei luni, un făt Aurorian.

— O poţi dovedi?

— De ce-ar trebui să dovedesc? Data de naştere a fiului meu este înregistrată şi Amadiro trebuie să ştie data la care l-am vizitat pe Pământean.

— Atunci i s-a spus, după cum am arătat, dar au trecut aproape douăzeci de decade şi el nu mai ţine minte exact. Vizita n-a fost înregistrată şi nu se pot face referiri la ea. Mă tem că dr. Amadiro preferă să creadă că ai fost cu Pământeanul cu nouă luni înainte de naşterea fiului dumitale.

— Şase luni.

— Dovediţi-o.

— Ai cuvântul meu.

— Nu ajunge.

— Ei bine, atunci... Daneel, tu ai fost cu mine. Când l-am văzut pe Elijah Baley?

— Doamnă Gladia, era cu o sută şaptezeci şi trei de zile înainte de naşterea fiului dvs.

— Ceea ce înseamnă chiar mai puţin de şase luni înainte de naştere, zise Gladia.

— Nu ajunge, spuse Mandamus.

Gladia îşi ridică bărbia:

— Memoria lui Daneel este perfectă, ceea ce poate fi demonstrat cu uşurinţă, iar mărturia unui robot are valoare de dovadă în tribunalele de pe Aurora.

— Asta nu este şi nu va fi o problemă pentru tribunal, iar memoria lui Daneel nu înseamnă nimic pentru dr. Amadiro. Daneel a fost construit de Fastolfe şi întreţinut de Fastolfe aproape două secole. Nu putem şti ce modificări s-au făcut sau cum a fost instruit Daneel să se comporte în problemele legate de dr. Amadiro.

— Atunci gândeşte-te, omule. Pământenii se deosebesc foarte mult de noi din punct de vedere genetic. De fapt, suntem specii diferite. Nu ne putem fecunda reciproc.

— Nu s-a dovedit.

— Ei bine, atunci există dosarele genetice. Al lui Darrel există, al lui Santirix există. Compară-le. Dacă fostul meu soţ n-ar fi tatăl lui, diferenţele genetice ar fi de netăgăduit.

— Dosarele genetice nu pot fi văzute de oricine. Ştii asta.

— Amadiro nu e chiar aşa de sensibil la consideraţii. Are destulă influenţă pentru a le vedea ilegal… Sau îi este teamă că ipotezele lui vor fi spulberate?

— Oricare ar fi motivul, doamnă, el nu va încălca dreptul unui Aurorian la intimitate.

Gladia spuse:

— Ei, atunci du-te în spaţiu şi îneacă-te în vid. Dacă Amadiro al dumitale refuză să se lase convins, asta nu e treaba mea. Dumneata cel puţin ar trebui să fii convins şi e problema dumitale să-l convingi şi pe Amadiro. Dacă nu poţi şi cariera dumitale nu se împlineşte aşa cum ţi-ar plăcea, fii sigur că nu mă interesează absolut deloc.

— Nu mă surprinde. Nu mă aştept la altceva. În plus eu *sunt* convins. Speram doar că-mi vei da un material cu care să-l conving pe dr. Amadiro. Nu mi-ai dat.

Gladia dădu din umeri cu dispreţ.

— Voi folosi alte metode atunci, zise Mandamus.

— Mă bucur că le ai, spuse Gladia cu răceală.

Mandamus vorbi cu glasul scăzut, de parcă nu şi-ar fi dat seama că se mai află cineva de faţă:

— Aşa sunt eu. Mai am metodele drastice.

— Bun. Îţi sugerez să încerci să-l şantajezi pe Amadiro. Probabil că sunt destule lucruri pentru care să fie şantajat.

Mandamus ridică ochii, încruntându-se brusc:

— Nu fi proastă!

Gladia zise:

— Acum poţi pleca. Cred că te-am suportat destul. Afară din locuinţa mea!

Mandamus îşi ridică mâinile:

— Stai! Ţi-am spus de la început că voiam să te văd din două motive – unul personal şi unul problemă de stat. Am consumat prea mult timp cu primul, dar trebuie să solicit cinci minute pentru a-l discuta pe cel de-al doilea.

— Mai mult de cinci minute nu-ţi acord.

— Mai doreşte cineva să te vadă. Un Pământean – sau cel puţin un membru al uneia dintre Lumile colonizate, urmaş al Pământenilor.

— Spune-i – zise Gladia – că pe Aurora nu au voie să vină nici Pământenii, nici urmaşii lor Colonişti şi alungă-l. De ce trebuie să-l văd?

— Din păcate, doamnă, în ultimele două secole balanţa puterii s-a dezechilibrat cumva. Aceşti Pământeni au mai multe Lumi decât noi… şi au fost întotdeauna mult mai numeroşi. Au mai multe nave, chiar dacă nu atât de sofisticate ca ale noastre, şi din cauza vieţii scurte şi a fertilităţii lor sunt, după câte s-ar părea, mult mai pregătiţi să moară decât suntem noi.

— Asta n-o mai cred.

Mandamus zâmbi forţat:

— De ce nu? Opt decade înseamnă mai puţin decât patruzeci. Oricum, trebuie să ne purtăm politicos cu ei – mult mai politicos decât am făcut-o în zilele lui Elijah Baley. Dacă te încălzeşte cu ceva, politica lui Fastolfe a creat această situaţie.

— Apropo, pentru cine vorbeşti? Amadiro e cel care trebuie acum să fie politicos cu Coloniştii?

— Nu. De fapt, e Consiliul.

— Eşti purtătorul de cuvânt al Consiliului?

— Nu oficial, dar mi s-a cerut să te informez… neoficial.

— Şi dacă-l văd pe acest Colonist, ce se întâmplă? De ce vrea el să mă vadă?

— Asta n-o ştim, doamnă. Ne bizuim pe dumneata că ne vei spune. Trebuie să-l vezi, să afli ce vrea şi să ne raportezi.

— Despre cine vorbeşti? Cui să-i raportez?

— După cum am spus, Consiliului. Colonistul va veni aici, la locuinţa dumitale, în seara asta.

— Pari să pretinzi că n-am altă soluţie decât să accept să devin informator.

Mandamus se ridică în picioare, evident cu misiunea încheiată:

— Nu vei fi „informator”. Nu datorezi nimic acestui Colonist. Raportezi doar guvernului dumitale, aşa cum oricare cetăţean cinstit de pe Aurora ar trebui să fie dispus – chiar nerăbdător – s-o facă. Doar nu vrei să creadă Consiliul că obârşia Solariană scade cumva patriotismul faţă de Aurora.

— Domnule, sunt Auroriană de mai bine de patru ori vârsta dumitale.

— Desigur, dar te-ai născut şi ai fost educată pe Solaria. Eşti un caz rar, o Auroriană de origine străină, şi asta e greu de uitat. Este evident, de vreme ce Colonistul doreşte să te vadă pe dumneata şi nu pe altcineva de pe Aurora, tocmai pentru că te-ai născut pe Solaria.

— De unde ştii?

— E o presupunere firească. El te numeşte „femeia de pe Solaria”. Suntem curioşi de ce asta ar însemna ceva pentru el – acum, când Solaria nu mai există.

— Întreabă-l.

— Preferăm să te întrebăm pe tine… după ce-l întrebi pe el. Acum trebuie să-ţi cer voie să plec şi să-ţi mulţumesc pentru ospitalitate.

Gladia încuviinţă cu asprime:

— Îţi dau voie să pleci cu bucurie mai mare decât cea cu care ţi-am oferit ospitalitatea.

Mandamus păşi spre holul care ducea la intrarea principală, urmat îndeaproape de roboţii lui.

Se opri exact înainte de a ieşi din cameră, se întoarse şi spuse:

— Era cât pe ce să uit…

— Da?

— Colonistul care doreşte să te vadă are un nume de familie care, printr-o ciudată coincidenţă, este Baley.

3. Criza

7

Daneel şi Giskard, cu politeţe de roboţi, îi conduseră pe Mandamus şi pe roboţii lui dincolo de terenurile aferente locuinţei. Apoi, pentru că se aflau afară, făcură turul locului, se asigurară că până şi cei mai neînsemnaţi roboţi erau la locurile lor şi înregistrară vremea (noroasă şi ceva mai rece decât de obicei în acest anotimp).

Daneel spuse:

— Dr. Mandamus a recunoscut că Lumile Colonizate sunt acum mai puternice decât Lumile din Spaţiu. Nu mă aşteptam la aşa ceva din partea lui.

— Nici eu, zise Giskard. Eram sigur că în comparaţie cu locuitorii Spaţiului, coloniştii vor deveni mai puternici, pentru că Elijah Baley a prevăzut asta cu multe decade în urmă, dar nu puteam stabili când va deveni evident acest fapt pentru Consiliul Aurorei. Aveam impresia că inerţia socială va menţine convingerea fermă a Consiliului referitoare la superioritatea celor din Spaţiu mult timp după dispariţia acesteia, dar nu puteam calcula cât timp vor continua să se mintă singuri.

— Sunt uimit că partenerul Elijah a prevăzut totul de atâta vreme.

— Fiinţele umane au un mod de a se gândi la fiinţele umane pe care noi nu-l avem.

Dacă Giskard ar fi fost om, poate că remarca ar fi fost făcută cu regret sau invidie, dar fiind robot, era doar adevărată.

Continuă:

— Am încercat să capăt măcar unele cunoştinţe, dacă nu chiar modul de a gândi, citind istoria în amănunţime. Cu siguranţă undeva, în lunga poveste a evenimentelor omenirii, trebuie să fie îngropate Legile Umanităţii care sunt echivalentul celor Trei Legi ale Roboticii.

— Doamna Gladia mi-a spus odată că asta e o speranţă irealizabilă, zise Daneel.

— Aşa o fi, prietene Daneel, fiindcă, deşi am impresia că trebuie să existe asemenea Legi ale Umanităţii, eu nu le pot găsi. Orice generalizare încerc să fac, oricât de amplă şi de simplă, apar numeroase excepţii. Şi totuşi, dacă ar exista asemenea Legi şi dacă eu le-aş putea găsi, aş înţelege mai bine

fiinţele umane şi aş fi mai sigur că respect cele Trei Legi cum trebuie.

— De vreme ce partenerul Elijah înţelegea fiinţele umane, înseamnă că ştia ceva de Legile Umanităţii.

— Se prea poate. Dar el ştia asta prin ceva ce fiinţele umane numesc intuiţie, cuvânt pe care nu-l înţeleg şi care defineşte o noţiune despre care nu ştiu nimic. Probabil că depăşeşte raţiunea, iar eu nu am la îndemână decât raţiune.

7a

Raţiunea şi memoria!

Memorie care nu funcţiona după modelul uman, bineînţeles. Îi lipseau imperfecţiunea, neclaritatea, plusurile şi minusurile dictate de dorinţe şi de interesul personal, ca să nu mai vorbim despre şovăieli, lacune şi întoarceri în timp care pot transforma memoria în visări ce durează ore întregi. Era memorie de robot, care înregistrează întâmplările exact aşa cum au loc, doar că într-o manieră mult mai rapidă. Secundele se deapănă în nanosecunde, astfel încât zilele şi întâmplările pot fi retrăite la fel de repede cât ar dura o pauză imperceptibilă într-o conversaţie.

Aşa cum făcuse de nenumărate ori până atunci, Giskard retrăi acea vizită pe Pământ, căutând mereu să înţeleagă iscusinţa de a prevedea viitorul pe care o avea uneori Elijah Baley, dar nereuşind niciodată.

Pământul!

Fastolfe venise pe Pământ într-o navă Auroriană de război, cu un efectiv complet de pasageri, atât oameni cât şi roboţi. Totuşi, ajuns pe orbită, doar Fastolfe se urcă în modulul pentru aterizare. Mecanismul imunologic îi fusese stimulat prin injecţii, iar el purta nelipsitele mănuşi, haine de protecţie, lentile de contact şi filtre nazale. Drept urmare se simţea în siguranţă, dar niciun alt Aurorian nu dorea să facă parte din delegaţie. Fastolfe ridicase din umeri, pentru că i se părea (după cum îi explică mai târziu lui Giskard) că ar fi fost mai binevenit dacă venea singur. O delegaţie mai numeroasă le-ar fi reamintit cu neplăcere Pământenilor zilele grele (pentru ei) de altădată, când cei din Spaţiu aveau o bază permanentă pe Pământ şi dominau categoric lumea.

Totuşi, Fastolfe l-a luat cu el pe Giskard. Ar fi fost de neînchipuit, chiar şi pentru Fastolfe, să sosească fără niciun

robot. Dacă ar fi venit cu mai mult de unul, i-ar fi încrâncenat pe Pământenii (tot mai porniţi împotriva roboţilor) pe care el spera să-i vadă şi cu care avea de gând să negocieze.

Bineînţeles că mai întâi avea să-l întâlnească pe Baley, care urma să-i servească drept legătură între Pământ şi locuitorii săi. Acesta era motivul formal pentru întâlnire. Motivul real era că Fastolfe dorea foarte mult să-l revadă pe Baley; cu siguranţă îi era peste măsură de îndatorat.

(Că Giskard voia să-l vadă pe Baley şi că el intensificase cu subtilitate în creierul lui Fastolfe emoţia şi imboldul de a-l lua cu el, Fastolfe n-avea de unde şti – nici măcar nu bănuia.)

Baley îi aştepta la aterizare însoţit de un mic grup de persoane oficiale de pe Pământ, aşa că timpul care urmă se scurse anost, cu runde de politeţe şi protocol. Trecură câteva ore până ce Baley şi Fastolfe să rămână singuri, şi ar fi putut trece mai multe dacă Giskard nu ar fi intervenit, tăcut şi neobservat, influenţând mintea celor mai importante dintre persoanele oficiale, care erau şi ele clar plictisite. (Întotdeauna era prudent şi se limita doar la accentuarea unei emoţii deja existente. Asta nu dăuna aproape niciodată.)

Baley şi Fastolfe stăteau într-un separeu care, de obicei, era disponibil numai pentru înaltele oficialităţi din guvern. Felurile de mâncare se alegeau de pe un meniu computerizat şi erau aduse de transportoare computerizate.

Fastolfe zâmbi:

— Foarte modern, spuse, dar aceste transportoare nu sunt altceva decât roboţi specializaţi. Mă surprinde că îi folosesc şi Pământenii. Cu siguranţă nu sunt fabricaţi de cei din Spaţiu.

— Nu, nu sunt, zise Baley cu seriozitate. Băştinaşi, ca să spun aşa. Se folosesc doar în înalta societate şi acum e prima oară când am şi eu ocazia să încerc. Şi, probabil, ultima.

— Poate vei fi ales cândva într-o funcţie mare şi te vei folosi zilnic de lucrurile astea.

— Niciodată, zise Baley.

Farfuriile erau aşezate în faţa fiecărei persoane, iar transportorul era îndeajuns de sofisticat ca să îl ignore pe Giskard, care stătea nepăsător în spatele scaunului lui Fastolfe.

Baley mâncă o vreme în tăcere, apoi vorbi cu oarecare timiditate:

— Îmi pare bine să te revăd, dr. Fastolfe.

— Plăcerea e şi de partea mea. N-am uitat că acum doi ani, când ai fost pe Aurora, ai reuşit să înlături bănuiala ce plana asupra mea, cum că am distrus robotul Jander, şi să dejoci planurile adversarului meu mult prea încrezător în sine, bunul Amadiro.

— Şi acum mă înfior când îmi amintesc, zise Baley. Salutări şi ţie, Giskard. Sper că nu m-ai uitat.

— Asta ar fi imposibil, domnule, spuse Giskard.

— Bun! Ei bine, doctore, sper că situaţia politică de pe Aurora continuă să fie favorabilă. După ştirile de aici, aşa s-ar părea, dar n-am încredere în analiza problemelor de pe Aurora făcută de Pământeni.

— Deocamdată, ai putea să ai încredere. Partidul meu deţine controlul în Consiliu. Amadiro întreţine o opoziţie înverşunată, dar cred că vor trece mulţi ani până ce oamenii lui îşi vor reveni după lovitura pe care le-ai dat-o. Dar cum îţi mai merge, dumitale şi Pământului?

— Destul de bine. Spune-mi, dr. Fastolfe – Baley îşi crispă faţa, parcă jenat – l-ai adus pe Daneel cu dumneata?

— Îmi pare rău, Baley, zise Fastolfe încet. L-am adus, dar l-am lăsat pe navă. M-am gândit că n-ar fi politic să fiu însoţit de un robot care seamănă aşa de bine cu un om. Cum Pământenii au devenit atât de porniţi împotriva roboţilor, m-am gândit că un robot cu aspect uman li s-ar părea o provocare.

Baley suspină:

— Înţeleg.

Fastolfe întrebă:

— E adevărat că guvernul vostru are de gând să interzică folosirea roboţilor în oraşe?

— Cred că se va ajunge în curând la asta, dar după o perioadă de amânare, desigur, pentru a reduce la minimum pierderile financiare şi neajunsurile. Folosirea roboţilor va fi limitată la sate, unde e nevoie de ei pentru agricultură şi minerit. Bineînţeles că şi acolo vor fi scoşi din uz până la urmă, pentru că planul este să nu existe niciun robot în noile Lumi.

— Fiindcă ai pomenit de noile Lumi, fiul dumitale a plecat, deja, de pe Pământ?

— Da, acum câteva luni. Ne-a anunţat că a ajuns cu bine pe o nouă planetă împreună cu câteva sute de Colonişti, cum îşi spun ei. Planeta are vegetaţie proprie şi o atmosferă săracă în

oxigen. Se pare că, în timp, poate deveni foarte asemănătoare cu cea a Pământului. Deocamdată au fost construite nişte cupole, au fost anunţaţi alţi Colonişti şi toată lumea este foarte implicată în adaptarea planetei. Scrisorile lui Bentley şi contactele ocazionale pe hiperunde sunt foarte optimiste, dar asta n-o împiedică pe mama lui să-i simtă îngrozitor lipsa.

— Şi dumneata vei merge acolo, Baley?

— Nu sunt sigur că ideea mea despre fericire se reduce la viaţa trăită într-o lume străină sub o cupolă, dr. Fastolfe – nu am tinereţea şi entuziasmul lui Bentley – dar cred că tot va trebui să merg peste doi sau trei ani. Oricum, am anunţat deja Departamentul despre intenţia mea de a emigra.

— Cred că sunt foarte supăraţi din cauza asta.

— Niciun pic. Ei spun că da, dar sunt bucuroşi să scape de mine. Sunt prea cunoscut.

— Şi cum reacţionează guvernul Pământului la aceasta campanie de expansiune în Galaxie?

— Cu iritare. Practic nu o interzice, dar nu cooperează deloc. Continuă să creadă că locuitorii Spaţiului se opun şi că vor face *ceva* neplăcut ca s-o oprească.

— Inerţie socială, spuse Fastolfe. Ne judecă după comportamentul nostru din anii trecuţi. Doar am arătat clar că acum încurajăm colonizarea unor planete de către Pământ şi că intenţionăm şi noi să colonizăm alte planete.

— Atunci sper că vei explica asta guvernului dumitale… Dar, dr. Fastolfe, altă întrebare, mai puţin importantă. Ce mai face…

Şi aici se blocă.

— Gladia? întrebă Fastolfe, ascunzându-şi amuzamentul. Ai uitat cum o cheamă?

— Nu, nu. Am ezitat doar să… să…

— E sănătoasă, zise Fastolfe, şi trăieşte bine. Mi-a cerut să-ţi amintesc de ea, dar nu cred că ai nevoie de stimulente pentru asta.

— Faptul că e de origine Solariană nu e folosit împotriva ei, sper.

— Nu, şi nici rolul ei în demascarea doctorului Amadiro. Mai degrabă invers. Te asigur că am grijă de ea. Şi totuşi n-am să-ţi dau voie să schimbi vorba, Baley. Dacă oficialităţile de pe Pământ continuă să se opună imigraţiei şi expansiunii? Procesul va continua, în ciuda opoziţiei?

— Probabil, zise Baley, dar nu e sigur. În general, există printre Pământeni o opoziţie serioasă. E greu s-o rupem cu uriaşele oraşe subpământene care sunt căminele noastre.

— Matricea voastră.

— Sau matricea noastră, dacă vrei. Să porneşti spre noi lumi şi să fii nevoit să trăieşti decade întregi cu cele mai primitive instalaţii, să nu ştii toată viaţa ce-i confortul… e greu. Uneori, când mă gândesc la asta, mă hotărăsc să nu plec – mai ales după o noapte de nesomn. De o sută de ori m-am hotărât să nu plec şi poate că într-o zi voi rămâne la hotărârea asta. Şi dacă *mie*, care, într-un fel, am stat la baza ideii, mi-e greu, cine altcineva ar vrea să plece de bunăvoie şi nesilit? Fără încurajarea guvernului sau – ca să fiu brutal de sincer – fără un şut în fundul populaţiei, aplicat de către guvern, întregul proiect poate eşua.

Fastolfe încuviinţă:

— Voi încerca să conving guvernul dumitale. Dar dacă nu reuşesc?

Baley răspunse încet:

— Dacă nu reuşeşti – şi deci oamenii noştri nu reuşesc – rămâne o singură soluţie. Chiar locuitorii Spaţiului trebuie să colonizeze Galaxia. Treaba trebuie făcută.

— Şi dumneata vei fi mulţumit să-i vezi pe cei din Spaţiu extinzându-se şi împânzind Galaxia, în timp ce Pământenii rămân pe mica lor planetă?

— N-o să fiu deloc mulţumit, dar va fi mai bine decât acum, fără colonizare din nicio parte. Cu multe secole în urmă, Pământenii au plecat în masă spre stele, s-au stabilit pe câteva planete, care acum sunt denumite Lumile din Spaţiu, şi de acolo au continuat să colonizeze alte planete. Cu toate acestea, a trecut multă vreme de când atât locuitorii Spaţiului, cât şi pământenii au reuşit să colonizeze şi să întemeieze noi Lumi. Nu trebuie îngăduit ca timpul să treacă fără noi colonizări.

— De acord. Dar din ce cauză doreşti expansiunea, Baley?

— Simt că fără o expansiune de orice fel, omenirea nu poate avansa. Nu neapărat o expansiune geografică, dar ăsta e cel mai bun mod de a încuraja şi altfel de expansiuni. Dacă cea geografică nu se întreprinde cu preţul vieţii altor fiinţe inteligente, dacă există spaţii libere în care să ne extindem – de

ce nu? În asemenea împrejurări, a ne opune expansiunii înseamnă a asigura declinul.

— Deci, dumneata vezi aceste alternative? Expansiune şi dezvoltare? Nonexpansiune şi declin?

— Da, aşa cred. Aşadar, dacă Pământul se opune expansiunii, cei din Spaţiu *trebuie* să fie de acord cu ea. Umanitatea, fie prin Pământeni, fie prin locuitorii Spaţiului, *trebuie* să se extindă. Mi-ar plăcea să-i văd pe Pământeni asumându-şi sarcina dar, dacă ei dau greş, expansiunea celor din Spaţiu e mai bună decât nimic. O alternativă sau cealaltă.

— Şi dacă unii se extind, iar ceilalţi nu?

— Atunci societatea în expansiune va deveni tot mai puternică, iar cealaltă tot mai slabă.

— Eşti sigur de asta?

— Cred că e inevitabil.

Fastolfe dădu din cap în semn de încuviinţare:

— De fapt, sunt de acord. De aceea încerc să conving ambele părţi, *şi* Pământenii *şi* locuitorii din Spaţiu să se extindă şi să se dezvolte. Aceasta este o a treia soluţie şi cred că e cea mai bună.

7b

Memoria lui Giskard trecu în revistă zilele care urmară: mulţimi incredibile de oameni mişcându-se neîncetat în fluxuri şi vârtejuri, trenuri expres în care se urcau şi din care coborau, conferinţe fără sfârşit cu o mulţime de oficialităţi – o aglomerare de minţi.

Mai ales o aglomerare de minţi.

O grămadă atât de mare de minţi, încât Giskard nu le putea individualiza. Minţi care se amestecau şi se întrepătrundeau într-o masă cenuşie imensă, pulsând, din care se puteau detecta numai sclipiri periodice de bănuială şi ură care ieşeau la iveală ori de câte ori cineva din mulţime se oprea să-l privească. Doar când Fastolfe a purtat tratative cu câţiva oficiali a avut Giskard de-a face cu minţi individuale şi asta a contat cel mai mult.

Memoria se opri la o dată din apropierea sfârşitului şederii pe Pământ, când Giskard a putut, în sfârşit, să fie singur cu Baley un timp. Giskard reglă puţin câteva minţi, pentru a se asigura că nu vor fi întrerupţi o perioadă.

Baley vorbi pe un ton de scuză:

— Nu te-am neglijat, Giskard. Pur şi simplu n-am avut ocazia să fim singuri. Nu am aşa un rang înalt pe Pământ ca să-mi pot planifica venirile şi plecările.
— Desigur că am înţeles asta, domnule, dar acum vom fi împreună un timp.
— Bun. Dr. Fastolfe mi-a spus că Gladia se descurcă bine. Poate o spune din amabilitate, ştiind că asta vreau să aud. Totuşi, îţi ordon să fii sincer. Gladia chiar o duce bine?
— Dr. Fastolfe v-a spus adevărul, domnule.
— Şi sper că ţii minte rugămintea mea, când ne-am văzut ultima oară pe Aurora, s-o păzeşti pe Gladia şi s-o fereşti de rele.
— Prietenul Daneel şi cu mine, domnule, ţinem amândoi minte rugămintea dvs. Am aranjat astfel încât, atunci când dr. Fastolfe nu va mai fi în viaţă, atât eu, cât şi prietenul Daneel să aparţinem de locuinţa doamnei Gladia. Atunci o vom putea feri de rele chiar mai bine.
— Asta, zise Baley cu tristeţe, va fi după ce voi muri eu.
— Înţeleg, domnule, şi îmi pare rău.
— Da, dar nu e nimic de făcut: şi va veni o criză – sau ar putea veni – chiar înainte de asta, deşi tot după moartea mea.
— La ce vă gândiţi, domnule? Despre ce criză e vorba?
— Giskard, e o criză care poate izbucni pentru că dr. Fastolfe este o persoană surprinzător de convingătoare. Altfel spus, există un alt factor asociat cu el care îndeplineşte sarcina.
— Adică, domnule?
— Fiecare persoană oficială cu care dr. Fastolfe s-a întâlnit şi a negociat pare să fie acum în favoarea emigrării. Înainte nu erau pentru sau, dacă erau, o făceau cu multe rezerve. Şi odată ce conducătorii care influenţează părerile sunt pentru, cu siguranţă vor urma alţii. Se va extinde ca o epidemie.
— Nu asta doriţi, domnule?
— Ba da, numai că aproape îmi depăşeşte aşteptările. Ne vom răspândi în Galaxie – dar dacă locuitorii Spaţiului n-o vor face?
— De ce n-ar face-o?
— Nu ştiu. E o presupunere, o posibilitate. Dacă n-o fac?
— Pământul şi Lumile pe care populaţia lui le vor coloniza vor deveni mai puternice, judecând după cele ce mi-aţi spus.

— Iar cei din Spaţiu vor deveni mai slabi. Totuşi va exista o perioadă în care aceştia vor rămâne mai puternici decât Pământenii şi Coloniştii, chiar dacă, treptat, această deosebire va dispărea. Până la urmă locuitorii Spaţiului vor deveni, inevitabil, conştienţi de pericolul crescând reprezentat de Pământeni. Atunci Lumile din Spaţiu vor hotărî, cu siguranţă, că Pământul şi Coloniştii trebuie opriţi până nu e prea târziu şi vor avea impresia că trebuie luate măsuri drastice. Aceea va fi o perioadă de criză ce va determina întreaga istorie viitoare a fiinţelor umane.

— Înţeleg ce vreţi să spuneţi, domnule.

Baley rămase tăcut o clipă, gândindu-se, apoi vorbi în şoaptă, de parcă s-ar fi temut să nu fie auzit:

— Cine îţi cunoaşte capacităţile?

— Dintre fiinţele umane, doar dvs… şi dvs. nu puteţi spune altora.

— Ştiu bine că nu pot. Vorba e, totuşi, că tu, nu Fastolfe, ai pus la cale stratagema prin care orice persoană cu care ai venit în contact să propună emigrarea. Şi ai aranjat ca Fastolfe să te ia pe tine pe Pământ cu el, şi nu pe Daneel. Tu erai important şi Daneel n-ar fi însemnat decât o distragere.

Giskard spuse:

— M-am gândit că trebuie redus la minimum personalul, ca să evit îngreunarea sarcinii mele agasând Pământenii. Regret, domnule, absenţa lui Daneel. Înţeleg foarte bine dezamăgirea dvs. că nu-l puteţi saluta personal.

Baley dădu din cap:

— Ei bine… Înţeleg că aşa trebuie şi mă bizui pe tine că-i vei explica lui Daneel că mi-a fost dor de el. Oricum, rămân la ideea mea. Dacă Pământul se angajează într-o politică de colonizare şi dacă cei din Spaţiu sunt lăsaţi în urmă în cursa pentru expansiune, răspunderea pentru asta – şi deci pentru criza care va izbucni inevitabil – va fi a ta. De aceea, trebuie să consideri că eşti în continuare răspunzător să-ţi foloseşti capacităţile pentru a apăra Pământul, atunci când se va declanşa criza.

— Voi face tot ce pot, domnule.

— Şi dacă tu reuşeşti asta, Amadiro – sau urmaşii lui – se vor răzbuna pe Gladia. Nu trebuie să uiţi s-o aperi şi pe ea.

— Daneel şi cu mine nu vom uita.

— Mulţumesc, Giskard.

Şi se despărţiră.

Când Giskard, urmându-l pe Fastolfe, intră în modul ca să-şi înceapă călătoria spre Aurora, îl mai văzu o dată pe Baley. De data asta nu mai avu ocazia să-i vorbească.

Baley făcu semn cu mâna şi rosti fără să fie auzit:

— Nu uita!

Giskard înţelese cuvintele şi, în plus, emoţia de dincolo de ele.

După aceea Giskard nu-l mai văzu pe Baley. Niciodată.

8

Giskard nu putuse niciodată să treacă în revistă imaginile clare ale voiajului pe Pământ fără să fie urmate de cele ale vizitei hotărâtoare la Amadiro, la Institutul de Robotică. Întâlnirea nu fusese uşor de aranjat. Amadiro, marcat mult de amărăciunea înfrângerii, nu dorise să-şi sporească umilinţa mergând la locuinţa lui Fastolfe.

— Păi atunci, îi spusese Fastolfe lui Giskard, îmi pot permite să fiu mărinimos în victorie. Voi merge eu la el. În plus, *trebuie* să-l văd.

Fastolfe era membru al Institutului de Robotică de când Baley făcuse posibilă zdrobirea lui Amadiro şi a ambiţiilor lui politice. În schimb, Fastolfe predase Institutului toate datele pentru construirea şi întreţinerea roboţilor cu aspect uman. Fuseseră fabricaţi câţiva şi apoi proiectul se încheiase, iar Fastolfe se supărase.

La început, Fastolfe avusese intenţia să vină la Institut fără niciun robot însoţitor. Ar fi intrat singur, fără apărare şi (ca să spunem aşa) gol, în ceea ce era, încă, fortăreaţa din tabăra duşmanului. Ar fi fost un semn de umilinţă şi încredere, dar în acelaşi timp unul de deplină stăpânire de sine şi Amadiro ar fi înţeles asta. Fastolfe, complet singur, şi-ar fi demonstrat siguranţa că Amadiro, cu toate resursele Institutului la îndemână, n-ar fi îndrăznit să-şi atingă singurul duşman care îi venea, fără grijă şi fără protecţie, în dreptul pumnului. Şi totuşi, până la urmă Fastolfe, fără să ştie prea bine de ce, hotărâse să fie însoţit de Giskard.

Amadiro părea să fi slăbit puţin de când îl văzuse Fastolfe ultima oară, dar era încă un bărbat remarcabil: înalt şi robust. Îi lipsea acel zâmbet de încredere în sine care îi fusese cândva caracteristic şi, când încercă să-l arboreze la intrarea lui

Fastolfe, pe buze îi apăru mai degrabă un rânjet, care se stinse lăsând loc unei nemulţumiri sumbre.

— Ei, Kelden, zise Fastolfe, permiţându-şi să i se adreseze pe numele mic, nu ne vedem prea des, în ciuda faptului că suntem colegi de patru ani.

— Hai să nu afişăm o falsă amabilitate, Fastolfe, mormăi Amadiro vădit enervat, şi adresează-mi-te cu Amadiro. Nu suntem colegi decât cu numele şi nu-mi ascund credinţa – de fapt nu mi-am ascuns-o niciodată – că politica ta externă înseamnă pentru noi sinucidere.

Erau de faţă trei dintre roboţii lui Amadiro, mari şi strălucitori, iar Fastolfe îi studie cu atenţie, înălţându-şi sprâncenele:

— Eşti bine apărat, Amadiro, împotriva unui om paşnic însoţit de un singur robot.

— Nu te vor ataca, Fastolfe, după cum bine ştii. Dar de ce l-ai adus pe Giskard? De ce nu pe capodopera ta, Daneel?

— Daneel s-ar afla în siguranţă în apropierea ta?

— Consider asta drept o glumă. Nu mai am nevoie de Daneel. Ne construim propriii roboţi cu aspect uman.

— Pe baza proiectului meu.

— Cu îmbunătăţiri.

— Şi totuşi nu-i folosiţi. De aceea am venit să te văd. Ştiu că funcţia mea în Institut e doar onorifică şi că nu-mi e dorită nici măcar prezenţa, darămite părerile şi sfaturile. Totuşi, ca membru al Institutului trebuie să protestez împotriva eşecului în folosirea roboţilor cu aspect uman.

— Cum doreşti să-i folosim?

— Intenţia a fost de a-i pune pe roboţii cu înfăţişare umană să facă accesibile noi Lumi, în care locuitorii Spaţiului să poată emigra în cele din urmă, după ce acele Lumi ar fi fost adaptate şi făcute absolut locuibile, nu-i aşa?

— Dar asta a fost ceva la care te-ai opus, Fastolfe, nu-i adevărat?

— Da, m-am opus, răspunse Fastolfe. Voiam ca locuitorii Spaţiului înşişi să emigreze spre Lumi noi şi să le adapteze singuri. Totuşi, aşa ceva nu se petrece şi probabil că nu se va întâmpla vreodată. Atunci, să-i trimitem pe roboţii cu înfăţişare umană. Ar fi mai bine decât nimic.

— Toate propunerile nu duc la nimic, atâta vreme cât părerile tale predomină în Consiliu, Fastolfe. Locuitorii din Spaţiu nu vor călători spre Lumi sălbatice şi neadaptate şi se pare că nici nu agreează roboţii cu aspect uman.

— Nu prea le-ai dat locuitorilor Spaţiului ocazia să le placă. Pământenii încep să colonizeze planete noi – chiar şi dintre cele sălbatice şi neadaptate. Şi o fac fără ajutorul roboţilor.

— Cunoşti foarte bine diferenţele dintre Pământeni şi noi. Există opt miliarde de Pământeni, plus o mulţime de Colonişti.

— Şi există cinci miliarde şi jumătate de locuitori ai Spaţiului.

— Cifrele nu reprezintă singura diferenţă, zise Amadiro cu amărăciune. Se înmulţesc precum insectele.

— Nu-i adevărat. Populaţia Pământului a rămas aceeaşi de secole.

— Pericolul e altul. Dacă ei îşi pun tot sufletul în emigrare, pot da naştere uşor la încă o sută şaizeci de milioane pe an şi această cifră va creşte pe măsură ce se vor popula noile Lumi.

— Noi avem capacitatea biologică de a da naştere la o sută de milioane pe an.

— Dar nu şi capacitatea sociologică. Noi trăim mult şi nu dorim să fim înlocuiţi prea repede.

— Îi putem trimite pe cei tineri spre alte Lumi.

— Nu vor pleca. Noi ne apreciem organismele, care sunt puternice, sănătoase şi capabile să supravieţuiască astfel aproape patruzeci de decade. Pământenii nu dau doi bani pe organismele lor, care se uzează în mai puţin de zece decade şi care sunt copleşite de boli şi bătrâneţe chiar mai repede. Pentru ei nu contează dacă trimit milioane pe an spre mizerie sigură şi spre o probabilă moarte. De fapt, nici măcar victimele n-au nevoie să se teamă de mizerie şi moarte, pentru că, întreb, ce altceva au pe Pământ? Pământenii care emigrează fug din lumea lor pestilenţială, ştiind bine că mai rău de-atât nu se poate. Noi, pe de altă parte, ne apreciem planetele bine adaptate şi confortabile şi nu am renunţa uşor la ele.

Fastolfe suspină şi zise:

— Am auzit prea des toate aceste argumente… Îmi dai voie să subliniez simplul fapt că Aurora a fost, la început, o lume sălbatică şi informă, care a trebuit transformată într-una acceptabilă şi că aşa s-a petrecut cu fiecare Lume din Spaţiu?

Amadiro spuse:

— Şi eu am auzit toate argumentele tale până la saturaţie, dar n-am să mă ostenesc să răspund la ele. Poate că Aurora o fi fost primitivă la început, când am colonizat-o, dar ea a fost colonizată de Pământeni… iar celelalte Lumi din Spaţiu, dacă n-au fost colonizate de Pământeni, au fost colonizate de cei din Spaţiu, care încă nu se dezbăraseră de apucăturile lor de pe Pământ. Timpurile nu mai sunt potrivite pentru aşa ceva. Ce se putea face atunci, nu se mai poate acum.

Amadiro îşi ridică un colţ al gurii schiţând un rânjet şi continuă:

— Nu, Fastolfe, ceea ce a reuşit politica ta a fost numai să înceapă formarea unei Galaxii care va fi populată doar de Pământeni, în timp ce locuitorii Spaţiului sunt obligaţi să îmbătrânească şi să decadă. Poţi vedea lucrul ăsta petrecându-se chiar acum. Faimoasa ta călătorie pe Pământ, acum doi ani, a fost punctul culminant. Într-un fel, i-ai trădat pe ai tăi când i-ai încurajat pe acei semi-oameni să înceapă expansiunea. În numai doi ani, există cel puţin câţiva Pământeni în fiecare dintre cele douăzeci şi patru de Lumi, la care se adaugă constant alţii.

— Nu exagera, zise Fastolfe. Nici una dintre acele Lumi colonizate nu este, deocamdată, cu adevărat propice pentru a putea fi ocupată de oameni şi nici nu va fi încă multe decade. Se pare că nu vor supravieţui toate şi, pe măsură ce sunt ocupate Lumile mai apropiate, şansele de a coloniza Lumile mai îndepărtate scad, aşa că iureşul iniţial se va domoli. Am încurajat expansiunea *lor* pentru că mă bazam şi pe a noastră. Mai putem încă să ţinem pasul cu ei dacă ne străduim şi, într-o concurenţă cinstită, putem popula Galaxia împreună.

— Nu, spuse Amadiro. Ceea ce ai tu în minte este una dintre cele mai distructive politici, un idealism prostesc. Expansiunea este unilaterală şi va rămâne aşa, orice ai face. Oamenii de pe Pământ roiesc nestânjeniţi şi va trebui să-i oprim până nu devin prea puternici pentru noi.

— Cum propui să realizăm asta? Avem un tratat de prietenie cu Pământul, în care precizăm în mod special că suntem de acord să nu-i împiedicăm expansiunea în Spaţiu atâta vreme cât nu atinge nicio planetă aflată mai aproape de douăzeci de ani-lumină faţă de o Lume din Spaţiu. S-a conformat în mod conştiincios acestei condiţii.

— Toată lumea cunoaşte tratatul, spuse Amadiro. Însă toată lumea mai ştie şi faptul că niciun tratat nu se mai respectă, odată ce începe să acţioneze împotriva intereselor naţionale ale celui mai puternic semnatar. Nu dau doi bani pe acel tratat.

— Eu dau. Va fi respectat.

Amadiro dădu din cap:

— Ai o încredere care mă emoţionează. Cum va fi respectat după ce nu vei mai avea puterea?

— Deocamdată nu intenţionez să cedez puterea.

— Pe măsură ce Pământul şi Coloniştii lui devin mai puternici, locuitorii Spaţiului vor începe să se teamă şi după aceea nu vei mai rămâne mult timp la conducere.

Fastolfe zise:

— Iar dacă tu rupi tratatul, distrugi Lumile colonizate şi le închizi Pământenilor uşa în nas, cei din Spaţiu vor emigra şi vor popula Galaxia?

— Poate că nu. Dar dacă noi decidem să n-o facem, dacă hotărâm că ne e bine aşa cum suntem, ce importanţă mai are?

— În acest caz, Galaxia nu va deveni un imperiu al omului.

— Ei şi, ce-o să fie?

— Locuitorii Spaţiului se vor minimaliza pe ei înşişi şi vor degenera, chiar dacă Pământul va fi ţinut în captivitate şi va degenera şi el.

— Ăsta e trucul cu care vine partidul tău, Fastolfe. Nu există nicio dovadă palpabilă că s-ar întâmpla aşa ceva. Şi chiar dacă se va întâmpla, va fi alegerea *noastră*. Cel puţin nu-i vom vedea pe barbarii cu viaţă scurtă moştenind Galaxia.

— Vorbeşti serios, Amadiro, când spui că ai vrea să vezi cum piere civilizaţia Spaţiului, dacă aşa poţi împiedica expansiunea Pământului? întrebă Fastolfe.

— Nu mă gândesc la moartea noastră, Fastolfe, dar dacă se va întâmpla ce e mai rău, atunci da, pentru mine propria noastră moarte este mai puţin de temut decât triumful unor fiinţe subumane cu viaţă scurtă şi ciuruite de boli.

— Din care noi ne tragem.

— Şi cu care nu mai suntem înrudiţi genetic, de fapt. Oare suntem viermi, pentru că acum nu ştiu câte miliarde de ani printre strămoşii noştri se aflau viermi?

Fastolfe, cu buzele strânse, se ridică să plece. Amadiro, încruntat, nu făcu niciun gest să-l oprească.

9

Daneel nu avea cum să spună, în mod direct, că Giskard se lăsase furat de amintiri. Pe de o parte, expresia lui Giskard nu se schimba, iar pe de alta, el nu era furat de amintiri aşa ca oamenii. Nu-i lua foarte mult timp. În plus, procesul mental care-l făcuse pe Giskard să-şi amintească de trecut îl determinase pe Daneel să se gândească la aceleaşi întâmplări din acel trecut, aşa cum i le repovestise Giskard cu mult timp în urmă.

Conversaţia lor se desfăşură fără vreo pauză neobişnuită, dar într-un mod absolut original, de parcă fiecare s-ar fi gândit la trecut pentru amândoi.

Daneel spuse:

— S-ar părea, prietene Giskard, că, de vreme ce oamenii de pe Aurora recunosc acum că sunt mai slabi decât Pământul şi decât numeroasele Lumi colonizate, criza pe care a prevăzut-o Elijah Baley a trecut cu bine.

— Aşa s-ar părea, prietene Daneel.

— Tu te-ai străduit să înfăptuieşti asta.

— Aşa e. Am ţinut Consiliul la cheremul lui Fastolfe. Am făcut tot ce-am putut ca să-i modelez pe cei care, la rândul lor, au modelat opinia publică.

— Şi totuşi sunt neliniştit.

Giskard zise:

— Eu am fost neliniştit de-a lungul fiecărei etape a procesului, deşi m-am căznit să nu fac rău nimănui. Am luat legătura – mental – cu mai multe fiinţe umane care n-aveau nevoie decât de un impuls minim. Pe Pământ a trebuit doar să măresc teama de represalii şi să-i aleg în special pe cei la care teama exista deja. Am rupt un fir care era oricum destrămat şi pe punctul de a se rupe. Pe Aurora a fost invers. Politicienii de aici ezitau să se dedice unei politici care i-ar putea scoate din lumea lor confortabilă, iar eu doar am întărit ideea şi am exagerat-o. Şi aşa am intrat într-o încurcătură permanentă – chiar dacă nu prea accentuată.

— De ce? Ai încurajat expansiunea Pământului şi ai descurajat-o pe cea a locuitorilor Spaţiului. Cu siguranţă că aşa trebuie să fie.

— Cum trebuie să fie? Crezi, prietene Daneel, că un Pământean e mai important decât un locuitor al Spaţiului, chiar dacă amândoi sunt fiinţe umane?

— Există deosebiri. Elijah Baley ar fi vrut mai degrabă să-i vadă pe Pământenii lui învinşi, decât să ştie Galaxia nepopulată. Dr. Amadiro ar vrea mai degrabă să-i vadă degenerând şi pe Pământeni, şi pe locuitorii Spaţiului, decât să ştie Pământul în expansiune. Cel dintâi priveşte cu speranţă spre triumful oricui, cel de-al doilea e mulţumit dacă nu vede pe nimeni triumfând. N-ar trebui să-l alegem pe cel dintâi, prietene Giskard?

— Ba da, prietene Daneel. Aşa s-ar părea. Şi totuşi, cât de mult te influenţează sentimentele pe care le ai pentru valoarea partenerului tău de odinioară, Elijah Baley?

Daneel răspunse:

— Cinstesc amintirea partenerului Elijah, iar Pământenii sunt oamenii lui.

— Văd asta. De multe decade tot spun că tu ai tendinţa să gândeşti ca o fiinţă umană, prietene Daneel, dar mă întreb dacă ăsta e într-adevăr un compliment. Şi totuşi, chiar dacă ai tendinţa să gândeşti *ca* o fiinţă umană, *nu* eşti fiinţă umană şi, până la urmă, te supui celor Trei Legi. Nu ai voie să faci rău unei fiinţe umane, fie că acea fiinţă umană este un Pământean sau un locuitor al Spaţiului.

— Există momente, prietene Giskard, când trebuie să alegi între două fiinţe umane. Ni s-au dat ordine speciale s-o apărăm pe doamna Gladia. S-ar putea ca vreodată să fiu obligat să fac rău unei fiinţe umane ca s-o apăr pe doamna Gladia şi cred că situaţiile fiind similare, aş fi gata să fac rău unui locuitor al Spaţiului ca să pot proteja un Pământean.

— Aşa crezi tu. Dar în realitate va trebui să te laşi condus de anumite împrejurări. Îţi vei da seama că nu poţi generaliza, zise Giskard. Cu mine e la fel. În campania mea de încurajare a Pământului şi de descurajare a Aurorei am făcut tot posibilul ca dr. Fastolfe să nu poată convinge guvernul Aurorei să susţină politica de emigrare şi, astfel, să instaleze în Galaxie două puteri expansioniste. N-a fost greu să-mi dau seama că acea latură a eforturilor lui nu ducea la nimic. Asta trebuie să-l fi copleşit de disperare şi poate că i-a grăbit sfârşitul. Am simţit-o în mintea lui şi a fost dureros. Şi totuşi, prietene Daneel…

Giskard se opri, iar Daneel întrebă:

— Da?

— Dacă nu procedam aşa cum am făcut-o, posibilitatea de expansiune a Pământului ar fi fost mult redusă, fără să se

îmbunătăţească cine ştie ce acţiunile Aurorei în acest sens. Deci dr. Fastolfe ar fi fost înfrânt în ambele sensuri – Pământul şi Aurora – şi, în plus, ar fi fost înlăturat de la putere de dr. Amadiro. Sentimentul de frustrare i-ar fi fost şi mai puternic. Dr. Fastolfe era cel căruia, pe timpul vieţii lui, îi datoram cea mai mare credinţă şi am ales acea desfăşurare a evenimentelor care îl deprima cel mai puţin, fără să dăuneze prea mult celorlalte persoane cu care aveam de-a face. Dacă dr. Fastolfe a fost permanent tulburat de neputinţa de a-i convinge pe Aurorieni – şi, în general, pe locuitorii Spaţiului – să se extindă pe noi planete, cel puţin a fost încântat de activitatea Pământenilor ce emigrau.

— Nu i-ai fi putut încuraja *atât* pe Pământeni, *cât şi* pe Aurorieni, prietene Giskard, şi astfel dr. Fastolfe să fi fost mulţumit în ambele privinţe?

— Bineînţeles că m-am gândit la asta, prietene Daneel. Am analizat posibilitatea şi am hotărât că n-ar fi fost de ajuns. Îi puteam încuraja pe Pământeni să emigreze printr-o schimbare prea puţin importantă, care n-ar fi dăunat nimănui. Dacă aş fi încercat acelaşi lucru cu Aurorienii, ar fi însemnat o schimbare prea drastică, ce i-ar fi lezat. Prima Lege împiedica asta.

— Păcat.

— Aşa e. Gândeşte-te ce s-ar fi putut întâmpla dacă aş fi schimbat complet ideea fixă a doctorului Amadiro. Şi totuşi, cum să-i fi modificat hotărârea fermă de a se opune doctorului Fastolfe? Ar fi semănat mult cu încercarea de a-i forţa capul să facă o întoarcere de o sută optzeci de grade. O întoarcere atât de completă, fie a capului, fie a conţinutului său de idei, cred că ar fi ucis cu eficienţă egală. Preţul puterii mele, prietene Daneel, continuă Giskard, este dilema imensă în care mă aflu tot timpul. Prima Lege a Roboticii, care interzice să faci rău unei fiinţe umane, se referă de obicei la vătămările fizice vizibile, pe care le vede toată lumea şi pe care le putem aprecia cu uşurinţă. Eu unul sunt, totuşi, conştient de emoţiile umane şi de înclinaţiile minţii, aşa că ştiu mai multe moduri subtile de a vătăma, fără să le pot înţelege în totalitate. De multe ori sunt silit să acţionez fără o siguranţă reală şi asta îmi solicită întruna circuitele. Şi totuşi simt că am procedat bine. I-am făcut pe cei din Spaţiu să treacă de punctul de criză. Aurora e conştientă de forţa crescândă a Coloniştilor şi acum va fi silită să evite un conflict.

Trebuie să admită că e prea târziu pentru revanşă şi în privinţa asta ne-am ţinut promisiunea faţă de Elijah Baley. Am lansat Pământul în cursa pentru popularea Galaxiei şi înfiinţarea unui Imperiu Galactic.

În acest moment al discuţiei erau chiar pe drumul de întoarcere către casa Gladiei; dar Daneel se opri şi apăsarea uşoară a mâinii lui pe umărul lui Giskard îl făcu şi pe acesta să se oprească.

Daneel spuse:

— Tabloul pe care-l prezinţi e atrăgător. L-ar face pe partenerul Elijah mândru de noi dacă, aşa cum spui, noi am realizat asta. „Roboţii şi Imperiul”, ar spune Elijah şi poate că m-ar bate pe umăr… Şi totuşi, după cum am spus, sunt neliniştit, prietene Giskard.

— În legătură cu ce, prietene Daneel?

— Nu pot să nu mă întreb dacă am depăşit într-adevăr criza de care partenerul Elijah vorbea cu atâtea decade în urmă. De fapt, este prea târziu pentru revanşa celor din Spaţiu?

— De ce ai aceste îndoieli, prietene Daneel?

— Purtarea doctorului Mandamus în timpul discuţiei lui cu doamna Gladia m-a determinat să gândesc aşa.

Giskard îl fixă câteva clipe pe Daneel şi, în liniştea care se lăsă, auziră frunzele foşnind în vântul rece. Norii se risipeau, iar soarele urma să răsară în curând. Conversaţia lor, telegrafică, durase puţin timp şi ei ştiau că Gladia încă nu era îngrijorată de absenţa lor.

Giskard întrebă:

— Ce anume din discuţie te-a neliniştit?

Daneel răspunse:

— De patru ori am avut ocazia să observ cum rezolva Elijah Baley o problemă încurcată. De fiecare dată am băgat de seamă felul în care reuşea să ajungă la concluzii utile pornind de la informaţii puţine şi chiar eronate. De atunci încerc întotdeauna, în limitele mele, să gândesc ca el.

— Mi se pare, prietene Daneel, că ai procedat bine în această privinţă. Am spus eu că ai tendinţa să gândeşti ca o fiinţă umană.

— Atunci ai observat că dr. Mandamus a avut două probleme de discutat cu doamna Gladia. El însuşi a subliniat asta. Una a fost problema propriei lui descendenţe, dacă e sau nu urmaşul

lui Elijah Baley. A doua a fost cerinţa ca doamna Gladia să întâlnească un Colonist şi, după aceea, să raporteze. Dintre ele, cea de-a doua poate fi considerată o problemă care ar interesa Consiliul. Cea dintâi ar fi o problemă importantă numai pentru el însuşi.

Giskard spuse:

— Dr. Mandamus a prezentat problema ascendenţei lui ca fiind importantă şi pentru dr. Amadiro.

— Atunci e o problemă personală care prezintă importanţă pentru doi oameni, prietene Giskard. Şi tot nu este o problemă importantă pentru Consiliu şi, deci, pentru întreaga planetă.

— Continuă, prietene Daneel.

— Cu toate acestea, problema de stat, aşa cum a numit-o însuşi dr. Mandamus, a fost abordată a doua, de parcă ideea i-ar fi venit mai târziu, şi s-a descotorosit de ea imediat. Într-adevăr, nu părea ceva care să necesite o vizită personală. Putea fi rezolvată cu ajutorul imaginii holografice de oricare funcţionar din Consiliu. Pe de altă parte, dr. Mandamus a tratat mai întâi problema propriei lui ascendenţe, a discutat-o în amănunt; acesta era un lucru care putea fi rezolvat doar de el şi de nimeni altcineva.

— Ce concluzie tragi, prietene Daneel?

— Cred că problema cu Colonistul a fost însuşită de Mandamus ca pretext pentru o convorbire personală cu doamna Gladia, ca să-şi poată discuta problema personală. Problema ascendenţei, şi nu altceva, era cea care îl interesa de fapt… Există vreun mod în care să poată fi argumentată această concluzie, prietene Giskard?

Soarele Aurorei încă nu se ivise dintre nori şi ochii lui Giskard străluceau vizibil. El spuse:

— Tensiunea din mintea doctorului Mandamus a fost, într-adevăr, mult mai puternică în prima parte a întrevederii decât în a doua. Asta ar putea fi o confirmare, prietene Daneel.

— Atunci trebuie să ne punem întrebarea de ce problema ascendenţei doctorului Mandamus ar fi atât de importantă pentru el.

— Dr. Mandamus a explicat asta, spuse Giskard. Doar demonstrând că nu e descendent al lui Elijah Baley îi este deschisă calea spre avansare. Dr. Amadiro, de a cărui

bunăvoinţă depinde, ar fi absolut împotriva lui dacă ar fi urmaş al domnului Baley.

— Aşa a zis el, prietene Giskard, dar ceea ce s-a petrecut în timpul întrevederii demonstrează contrariul.

— De ce spui asta? Te rog să continui să gândeşti ca o fiinţă umană, prietene Daneel. Consider că e instructiv.

— Mulţumesc, prietene Giskard, răspunse Daneel cu seriozitate. Ai observat că nicio declaraţie făcută de doamna Gladia referitoare la imposibilitatea ca dr. Mandamus să fie urmaş al partenerului Elijah, n-a fost considerată convingătoare? De fiecare dată, dr. Mandamus a spus că dr. Amadiro nu va accepta declaraţia.

— Da, şi ce deduci de aici?

— Mi se pare că dr. Mandamus era atât de convins că dr. Amadiro nu va accepta niciun argument împotriva descendenţei acestuia din Elijah Baley, încât îţi vine să te întrebi de ce s-a mai ostenit s-o întrebe pe doamna Gladia. E clar că ştia asta de la început, aşa că ar fi fost inutil s-o mai facă.

— Poate, prietene Daneel, dar e numai o speculaţie. Poţi găsi un motiv posibil pentru atitudinea lui?

— Pot. Cred că s-a interesat de ascendenţa lui nu ca să-l convingă pe implacabilul dr. Amadiro, ci pentru a se convinge pe sine însuşi.

— În acest caz, de ce ar fi pomenit de dr. Amadiro? De ce n-a spus pur şi simplu „Vreau să ştiu”?

Pe chipul lui Daneel se schiţă un zâmbet, o schimbare de expresie de care celălalt robot ar fi fost incapabil.

— Dacă i-ar fi spus doamnei Gladia „Vreau să ştiu”, ea i-ar fi răspuns cu siguranţă că nu e treaba lui, iar el n-ar fi aflat nimic. Oricum, doamna Gladia e tot atât de pornită împotriva doctorului Amadiro pe cât e pornit dr. Amadiro împotriva lui Elijah Baley. E cert că pe doamna Gladia ar supăra-o orice părere referitoare la ea susţinută cu îndârjire de dr. Amadiro. Ar fi furioasă, chiar dacă aceasta ar conţine mai mult sau mai puţin adevăr; cu atât mai mult dacă ar fi absolut falsă, cum e în acest caz. S-ar căzni să-i demonstreze doctorului Amadiro că se înşeală şi ar prezenta orice dovadă necesară, cât de mică, pentru a-şi atinge scopul.

— Astfel, asigurarea dispreţuitoare a doctorului Mandamus că fiecare dovadă e insuficientă, n-a reuşit decât s-o înfurie mai

tare pe doamna Gladia şi a dus-o la dezvăluiri ulterioare. Strategia doctorului Mandamus a fost aleasă pentru a se asigura că va afla totul de la ea şi, până la urmă, *el* a fost convins că nu are un strămoş Pământean; cel puţin nu cu douăzeci de decade în urmă. Cred că sentimentele lui Amadiro în această privinţă nu prea intrau în discuţie.

Giskard spuse:

— Prietene Daneel, acesta este un punct de vedere interesant, dar nu pare bine argumentat. Cum putem şti că nu e decât o bănuială din partea noastră?

— Nu ţi se pare, prietene Giskard, răspunse Daneel, că în momentul în care dr. Mandamus şi-a terminat ancheta referitoare la strămoşul lui, fără să fi obţinut suficiente dovezi pentru dr. Amadiro, ar fi trebuit să fie evident deprimat şi descurajat? După cum a declarat chiar el, asta ar fi însemnat că n-are nicio şansă de avansare şi nu va obţine niciodată postul de conducător al Institutului de Robotică. Şi totuşi, mie mi-a făcut impresia că nu era nici pe departe deprimat, ci mai degrabă încântat. Eu judec numai după aparenţe, dar tu ştii mai bine. Spune-mi, prietene Giskard, care a fost atitudinea lui mentală la încheierea acestei părţi din conversaţia cu doamna Gladia?

— Dacă stau să mă gândesc, nu era numai încântat, ci şi triumfător, prietene Daneel. Ai dreptate. Acum, că ţi-ai explicat procesul de gândire, acea senzaţie de triumf pe care am detectat-o subliniază net corectitudinea raţionamentului tău. De fapt acum, după ce ai lămurit totul, mă simt în inferioritate pentru că n-am fost şi eu în stare să înţeleg singur.

— Asta, prietene Giskard, a fost de multe ori reacţia mea la raţionamentele lui Elijah Baley. Faptul că am fost capabil să duc la bun sfârşit un asemenea raţionament poate fi, în parte, din cauza puternicului stimul pe care-l constituie criza actuală. Mă sileşte să gândesc mai logic.

— Te subestimezi, prietene Daneel. De multă vreme gândeşti logic. Dar de ce vorbeşti de criza actuală? Opreşte-te puţin şi explică-mi. Cum se ajunge, pornind de la sentimentul de triumf al doctorului Mandamus datorat faptului că nu e urmaşul domnului Baley, la criza de care spui?

Daneel răspunse:

— Poate că dr. Mandamus ne-a dezamăgit cu declaraţiile lui referitoare la dr. Amadiro, dar ar fi corect să presupunem că e oricum adevărat faptul că tânjeşte după avansare; că are ambiţia să devină conducătorul Institutului. Nu-i aşa, prietene Giskard?

Giskard tăcu o clipă, de parcă s-ar fi gândit, apoi spuse:

— Eu nu am căutat ambiţia. Eu i-am studiat mintea fără un scop anume şi n-am observat decât manifestări superficiale. Şi totuşi, ar fi putut exista sclipiri de ambiţie când vorbea de avansare. Nu am temeiuri puternice ca să fiu de acord cu tine, prietene Daneel, dar n-am niciun motiv ca să nu fiu de acord.

— Deci să admitem că dr. Mandamus este un om ambiţios şi să vedem unde ajungem cu asta. De acord?

— De acord.

— Atunci, n-ar fi posibil ca sentimentul lui de triumf, odată ce s-a convins că nu e urmaşul partenerului Elijah, să rezulte din faptul că şi-a dat seama că îşi poate împlini ambiţia? Totuşi lucrurile nu stau aşa, pentru că e nevoie de confirmarea doctorului Amadiro, de vreme ce am căzut de acord că ideea fixă a fost un pretext pentru dr. Mandamus. Acum, ambiţia îi poate fi satisfăcută dintr-un alt motiv.

— Care-ar fi acela?

— Nici unul care să reiasă cu claritate. Dar pot sugera unul, ca o simplă speculaţie. Dacă dr. Mandamus ştie ceva sau poate să facă ceva care să-l conducă spre un succes uriaş? Unul care ar face cu siguranţă din el următorul conducător? Aminteşte-ţi că, în încheierea discuţiei despre originea sa, dr. Mandamus a spus: „Mai am metodele drastice.” Să presupunem că e adevărat, dar că ar folosi acele metode numai dacă *nu* ar fi urmaşul partenerului Elijah. Încântarea ce l-a cuprins după ce a fost convins de originea lui ar izvorî, aşadar, din faptul că acum poate să folosească acele metode şi astfel să-şi asigure o avansare remarcabilă.

— Dar care sunt „metodele drastice”, prietene Daneel?

Daneel vorbi cu seriozitate:

— Trebuie să speculăm în continuare. Ştim că dr. Amadiro nu vrea altceva decât să înfrângă Pământul şi să-l oblige să revină la situaţia anterioară, de subordonare faţă de Lumile din Spaţiu. Dacă dr. Mandamus cunoaşte o cale pentru a realiza asta, bineînţeles că va obţine orice de la dr. Amadiro, chiar şi garanţia

succesiunii la conducere. Şi totuşi, poate că dr. Mandamus ar ezita să cauzeze înfrângerea şi umilirea Pământului, dacă s-ar simţi înrudit cu populaţia lui. Descendenţa din Elijah Baley de pe Pământ l-ar inhiba. Negarea acestei descendenţe îi dă libertate de acţiune şi asta îl face să jubileze.

— Vrei să spui că dr. Mandamus e un om cu conştiinţă? întrebă Giskard.

— Conştiinţă?

— E un cuvânt pe care-l folosesc uneori oamenii. Am observat că se referă la o persoană care aderă la reguli de comportare ce o silesc să acţioneze într-un mod care contravine propriului interes imediat. Dacă dr. Mandamus îşi dă seama că nu poate avansa pe seama celor cu care se înrudeşte de departe, îmi închipui că e un om cu conştiinţă. M-am gândit mult la lucrurile astea, prietene Daneel, pentru că ele par să implice faptul că fiinţele umane au într-adevăr Legi care le guvernează comportarea, cel puţin în unele cazuri.

— Şi poţi să-ţi dai seama dacă dr. Mandamus e, într-adevăr, un om cu conştiinţă?

— Din studierea emoţiilor lui? Nu, n-am fost atent la aşa ceva, dar dacă analiza ta e corectă, ar rezulta lucrul acesta. Şi totuşi, pe de altă parte, dacă începem să-l bănuim că are conştiinţă şi privim în urmă, putem ajunge la alte concluzii. Dacă dr. Mandamus ar crede că are un Pământean printre strămoşii de acum nouăsprezece decade şi jumătate, poate s-ar simţi obligat, împotriva conştiinţei lui, să întreprindă o acţiune de înfrângere a Pământului, ca să scape de stigmatul unei asemenea origini. Dacă n-ar avea o astfel de obârşie, n-ar fi constrâns să acţioneze împotriva Pământului, iar conştiinţa l-ar îndemna să lase Pământul în pace.

Daneel spuse:

— Nu, prietene Giskard, situaţia n-ar fi asta. Oricât de uşurat s-ar simţi el că nu trebuie să acţioneze cu violenţă împotriva Pământului, n-ar avea cum să-l mulţumească pe dr. Amadiro şi să-şi grăbească avansarea. Ţinând seama de firea lui ambiţioasă, n-ar avea sentimentul de triumf pe care l-ai detectat atât de clar.

— Înţeleg. Atunci tragem concluzia că dr. Mandamus posedă o metodă de înfrângere a Pământului.

— Da. Şi dacă e adevărat, atunci criza prevăzută de partenerul Elijah n-a trecut deloc cu bine, ci există încă.

Giskard spuse gânditor:

— Dar n-am răspuns la întrebarea-cheie, prietene Daneel. De ce natură e criza? Care e pericolul mortal? Poţi deduce şi asta?

— Asta nu pot, prietene Giskard. Am mers cât de departe am putut. Poate că partenerul Elijah ar fi mers mai departe, dacă ar fi trăit, dar eu nu sunt în stare. Aici trebuie să mă las în seama ta, prietene Giskard.

— În seama mea? Cum?

— Tu poţi studia mintea doctorului Mandamus, ceea ce eu nu pot, cum nici altcineva nu poate. Poţi afla natura crizei.

— Mă tem că nu, prietene Daneel. Dacă aş trăi alături de o fiinţă umană o perioadă mai mare de timp, aşa cum am trăit cândva cu dr. Fastolfe sau cum trăiesc cu doamna Gladia, puţin câte puţin, unul câte unul, aş ridica vălurile minţii, aş desface nodul încurcat încetul cu încetul şi aş afla multe, fără să fac rău cuiva. Dacă aş încerca acelaşi lucru cu dr. Mandamus, după o singură întâlnire scurtă sau după o sută de întâlniri scurte, n-aş realiza nimic. Emoţiile sunt uşor vizibile, gândurile nu. Dacă m-aş încăpăţâna să mă grăbesc, forţând lucrurile, sigur i-aş dăuna – şi asta n-o pot face.

— Şi totuşi, soarta a miliarde de oameni de pe Pământ şi a altor miliarde din restul Galaxiei poate depinde de asta.

— *Poate* depinde. E o ipoteză. Vătămarea unei fiinţe umane e o realitate. Gândeşte-te că poate dr. Mandamus e singurul care cunoaşte natura crizei şi îi poate pune capăt. Nu şi-ar folosi cunoştinţele sau abilitatea pentru a-l forţa pe dr. Amadiro să-i ofere conducerea, dacă acesta ar putea-o afla din altă sursă.

— Adevărat, zise Daneel. E foarte posibil să fie aşa.

— În acest caz, prietene Daneel, nu e nevoie să cunoaştem natura crizei. Dacă dr. Mandamus ar fi împiedicat să-i spună doctorului Amadiro – sau altcuiva – tot ce ştie, criza nu va avea loc.

— Altcineva ar putea descoperi ceea ce ştie acum dr. Mandamus.

— Bineînţeles, dar nu ştim când va fi asta. Probabil vom avea timp să cercetăm în continuare şi să descoperim mai multe – şi să fim mai bine pregătiţi pentru a avea chiar noi un rol important.

— Atunci e bine.

— Dacă dr. Mandamus trebuie împiedicat, asta se poate face vătămându-i mintea până la un punct în care nu mai este eficientă… sau distrugându-i viaţa de tot. Eu singur am capacitatea de a-i vătăma mintea aşa cum se cuvine, dar n-o pot face. Oricum, unul dintre noi îl poate ucide. Şi nici asta n-o pot face. *Tu* poţi, prietene Daneel?

Urmă o pauză, apoi Daneel şopti, în sfârşit:

— Nu pot. Ştii doar.

Giskard întrebă încet:

— Chiar dacă ştii că e în joc viitorul a miliarde de oameni de pe Pământ şi de aiurea?

— Nu-i pot face rău doctorului Mandamus.

— Nici eu. Aşa că rămânem cu siguranţa iminenţei unei crize periculoase care se apropie, dar o criză căreia noi nu-i cunoaştem natura şi nici n-o putem afla, în faţa căreia suntem, prin urmare, neajutoraţi.

Se priviră în tăcere, fără ca pe feţele lor să se poată citi ceva, dar cu un aer de disperare care, într-un fel, îi copleşea.

4. Alt urmaş

10

După întrevederea enervantă cu Mandamus, Gladia încercase să se relaxeze, şi o făcuse cu aşa o intensitate, că se asemăna cu somnul morţii. Îşi întunecase toate ferestrele din dormitor, reglase temperatura la o adiere blândă şi caldă, cu foşnet difuz de frunze şi, din când în când, cu triluri îndepărtate de păsări. Adăugase la acestea zgomotul făcut de valuri care se sparg de ţărm undeva la distanţă şi în aer un uşor, dar inconfundabil, iz sărat de mare. Nu folosise la nimic. În minte i se derula întruna ceea ce fusese – şi ceea ce urma să se întâmple. De ce flecărise atâta cu Mandamus? Ce-l interesa pe el – şi pe Amadiro, de altfel – dacă ea îl vizitase sau nu pe Elijah pe Orbită şi dacă – sau când – avusese sau nu un copil cu el sau cu alt bărbat?

O descumpănise pretenţia lui Mandamus în legătură cu obârşia lui, asta era. Într-o societate în care nimănui nu-i păsa de origine sau relaţii de rudenie, cu excepţia cazurilor medico-genetice, menţionarea lor bruscă într-o conversaţie era jenantă. La fel şi trimiterile repetate (dar accidentale) la Elijah.

Acum mai venea şi Colonistul ăsta. Nu era Pământean. Era sigură că nu se născuse pe Pământ şi era foarte posibil să nu-l fi vizitat niciodată. Probabil că poporul lui trăia de generaţii pe o planetă străină, de care ea nu auzise niciodată. Se gândi că, astfel, devenea un locuitor al Spaţiului. Aceştia proveneau tot din Pământeni – cu secole în urmă – dar ce importanţă avea? Sigur că locuitorii Spaţiului trăiau mult, iar aceşti Colonişti trăiau probabil puţin, dar cât de mult contează asta? Până şi un locuitor al Spaţiului poate muri prematur din cauza vreunui accident neprevăzut; cândva auzise de unul care murise de moarte bună înainte să împlinească şaizeci de ani. Atunci de ce să nu se gândească la următorul vizitator ca la un locuitor al Spaţiului, cu un accent neobişnuit?

Totuşi nu era chiar aşa de uşor. Fără îndoială că însuşi Colonistul nu se considera locuitor al Spaţiului. Nu contează ce eşti, contează ce simţi că eşti. Aşa că trebuia să-l considere Colonist, iar nu locuitor al Spaţiului.

Şi, oricum, nu erau toate fiinţe umane, indiferent cum le numeai – locuitori ai Spaţiului, Colonişti, Aurorieni, Pământeni?

Dovadă că roboţii nu făceau rău nici uneia dintre ele. Daneel ar fi sărit la fel de repede şi în apărarea celui mai ignorant dintre Pământeni, dar şi a Preşedintelui Consiliului de pe Aurora şi asta însemna…

Simţea cum pluteşte, de fapt cum se relaxează într-un somn superficial, când, deodată, îi veni în minte un gând stăruitor.

De ce numele colonistului era Baley?

Mintea ei îşi recăpătă agerimea şi se zbătu să iasă din meandrele comode ale uitării, care o învăluiseră cu totul.

De ce Baley?

Poate că era doar un nume obişnuit printre Colonişti. La urma urmei, Elijah fusese cel care făcuse ca totul să devină realitate şi probabil că pentru ei era un erou ca şi… ca şi… Nu se putea gândi la un erou similar pentru Aurorieni. Cine condusese prima expediţie care ajunsese pe Aurora? Cine supraveghease adaptarea planetei sălbatice şi aproape fără viaţă care fusese iniţial Aurora? Nu ştia.

Oare ignoranţa ei provenea din faptul că fusese educată pe Solaria sau Aurorienii, pur şi simplu, nu aveau un erou fondator? De fapt, prima expediţie spre Aurora fusese alcătuită doar din Pământeni. De abia în generaţiile următoare, a căror medie de viaţă crescuse datorită însuşirii unei bioinginerii sofisticate, Pământenii deveniseră Aurorieni. Şi apoi, de ce ar dori Aurorienii să-i transforme în eroi pe predecesorii lor dispreţuiţi?

Dar Coloniştii i-ar putea transforma pe Pământeni în eroi. Poate că încă nu s-au schimbat. Până la urmă poate că se vor schimba, şi atunci Elijah va fi uitat cu un sentiment de jenă, dar până atunci… Asta trebuie să fie. Probabil că o jumătate dintre Coloniştii în viaţă se numesc Baley. Bietul Elijah! Toţi se înghesuie pe umerii şi în umbra lui. Bietul Elijah… dragul de Elijah.

Şi *adormi* de-adevăratelea.

11

Somnul îi fu prea zbuciumat ca să-i redea liniştea, nemaivorbind de buna dispoziţie. Se încruntă fără să-şi dea seama – şi dacă s-ar fi văzut în oglindă, ar fi surprins-o înfăţişarea ei maturizată.

Daneel, pentru care Gladia era o fiinţă umană, indiferent de vârstă, înfăţişare sau dispoziţie, spuse:

— Doamnă…

Gladia îl întrerupse, înfiorându-se uşor:

— A venit Colonistul?

Privi spre panglica ceasului mural şi apoi făcu un gest rapid la care Daneel reacţionă imediat, reglând o temperatură mai ridicată. (Fusese o zi rece şi urma o seară şi mai rece.)

Daneel răspunse:

— A venit, doamnă.

— Unde l-ai condus?

— În camera cea mare pentru oaspeţi, doamnă. Giskard e cu el şi roboţii casnici sunt toţi prin apropiere.

— *Sper* că vor avea atâta minte ca să-l întrebe ce vrea să mănânce. Nu cunosc bucătăria Coloniştilor. Şi sper că vor încerca să-i îndeplinească dorinţele cu chibzuinţă.

— Sunt sigur, doamnă, că Giskard va şti cum să rezolve problema.

Şi Gladia era sigură, dar se mulţumi să pufnească pe nas. Mai bine zis ar fi semănat cu aşa ceva dacă Gladia ar fi fost genul de persoană care să pufăie. Ea nu se considera astfel.

— Bănuiesc, spuse, că a stat în carantina de rigoare înainte de a primi încuviinţarea pentru asolizare.

— Altfel ar fi de neconceput, doamnă.

— Cu toate acestea, zise ea, îmi voi pune mănuşile şi filtrul nazal.

Ieşi din dormitor, conştientă că în jurul ei se aflau roboţii de serviciu, şi făcu semnul potrivit care urma să-i aducă o pereche nouă de mănuşi şi un filtru nou. Fiecare locuinţă avea propriul cod de semne şi fiecare locatar învăţa aceste semne, deprinzându-se să le facă atât repede, cât şi pe neobservate. Un robot trebuia să îndeplinească aceste ordine discrete ale stăpânilor oameni de parcă le-ar fi citit gândurile; şi deci un robot nu putea îndeplini ordinele unei fiinţe umane din afara locuinţei dacă nu erau rostite cu atenţie. Nimic nu umilea mai mult pe locatarul unei case decât un robot care ezita în îndeplinirea unui ordin sau, mai rău, îl îndeplinea incorect. Asta însemna că fiinţa umană greşise un semn – sau că robotul o făcuse. Gladia ştia că fiinţa umană era cea care greşea de obicei, dar lucrul ăsta nu era recunoscut de fapt niciodată. Robotul era cel care era predat pentru analiza inutilă a reacţiei sau vândut fără nicio justificare. Gladia simţise întotdeauna că

nu trebuie să cadă în capcana eului rănit, dar dacă în clipa aceea nu şi-ar fi primit mănuşile şi filtrul nazal, ar fi…

Nu mai avu nevoie să-şi termine gândul. Cel mai apropiat robot îi aduse ce dorea, corect şi repede. Gladia îşi potrivi filtrul şi fornăi puţin ca să se asigure că e bine pus (nu avea chef să rişte contactarea vreunei boli contagioase care să fi rezistat la tratamentul minuţios din timpul carantinei). Întrebă:

— Cum arată, Daneel?

— De înălţime şi dimensiuni obişnuite, doamnă, răspunse Daneel.

— Mă refer la chipul lui.

(Era o prostie să întrebe. Dacă ar fi semănat cât de cât cu Elijah Baley, Daneel ar fi observat la fel de repede ca şi ea şi ar fi pomenit de asta.)

— E greu de spus, doamnă. Nu se vede bine.

— Ce înseamnă asta? Cred că nu e mascat, Daneel.

— Într-un fel este, doamnă. Faţa îi este acoperită de păr.

— Păr?

Se pomeni râzând.

— Vrei să spui, după moda hiperproducţiilor istorice? Bărbi?

Făcu gesturi mici, arătând un smoc de păr pe bărbie şi altul sub nas.

— Ceva mai mult decât atât, doamnă. Jumătate din faţă îi este acoperită.

Gladia îşi deschise larg ochii şi, pentru prima oară, simţi un imbold să-l vadă. Cum arată o faţă cu păr peste tot? Bărbaţii de pe Aurora – şi în general cei din Spaţiu – aveau foarte puţin păr pe faţă, şi acela era definitiv înlăturat încă din adolescenţă sau chiar din copilărie. Uneori buza superioară rămânea neatinsă. Gladia îşi aminti că soţul ei, Santirix Gremionis, avusese, înainte de căsătorie, o dungă subţire de păr sub nas. El îi spunea mustaţă. Semăna cu o sprânceană greşit amplasată şi având o formă incorectă şi, de îndată ce se consolase să-l accepte ca soţ, insistase ca el să se depileze. Bărbatul se conformase fără să crâcnească şi ea se întreba acum, pentru prima oară, dacă lui îi păruse rău. Se gândi că-l observase uneori, în primii ani, punându-şi un deget pe buza superioară. Ea considerase asta un tic nervos şi o dorinţă nelămurită dar de-abia acum se gândi că el căuta o mustaţă care dispăruse pentru totdeauna.

Oare cum arată un bărbat cu mustaţă pe toată faţa? Seamănă cu un urs? Cum e la pipăit? Ce-ar fi să aibă şi femeile păr din ăsta? Îşi închipui un bărbat şi o femeie încercând să se sărute şi găsindu-şi cu greu gura unul celuilalt. Consideră că e un gând caraghios, dar nepericulos, şi izbucni în râs. Simţi cum îi dispare nervozitatea şi cum, de fapt, abia aşteaptă să-l vadă pe monstru.

La urma urmei, n-avea de ce să se teamă de el, chiar dacă era la fel de sălbatic în comportament cum era ca înfăţişare. Nu avea un robot personal – Coloniştii erau obligaţi să aibă o societate fără roboţi – iar ea va fi înconjurată de o duzină. Monstrul va fi imobilizat într-o fracţiune de secundă dacă va încerca un cât de mic gest suspect… sau dacă va ridica glasul cu mânie.

Spuse, într-o dispoziţie perfectă:

— Du-mă la el, Daneel.

12

Monstrul se ridică. Spuse ceva care sună cam aşa:

— Bona zioa, domnamhea.

Ea înţelese imediat „bună ziua”, dar îi trebui o clipă să traducă ultimul cuvânt cu „doamna mea”. Răspunse distrată:

— Bună ziua.

Îşi aminti cât de greu îi fusese să înţeleagă pronunţia Galacticii standard de pe Aurora în acele zile îndepărtate când venise pe planetă de pe Solaria, o femeie tânără şi înspăimântată.

Accentul monstrului era ciudat, sau suna ciudat numai pentru că urechea ei nu era obişnuită cu el? Elijah, îşi aminti, părea să articuleze puţin diferit sunetele „k” şi „p”, dar altfel vorbea destul de bine. Trecuseră totuşi nouăsprezece decade şi jumătate, iar acest Colonist nu era de pe Pământ. În izolare limba suferise schimbări.

Dar pe Gladia o interesa prea puţin graiul. Atenţia îi era îndreptată spre barba lui. Nu semăna niciun pic cu barba pe care o purtau actorii în dramele istorice. Acelea păreau întotdeauna nişte smocuri aruncate ici şi colo, lipicioase şi lucioase.

Barba Colonistului era altfel. Îi acoperea uniform obrajii şi bărbia, era deasă şi abundentă. Era de un castaniu închis, ceva mai deschisă la culoare şi mai ondulată decât părul de pe cap şi

avea o lungime de cel puţin cinci centimetri. Nu-i acoperea toată faţa, ceea ce era destul de decepţionant. Fruntea rămânea complet liberă (cu excepţia sprâncenelor), ca şi nasul şi zona de sub ochi.

Buza superioară era tot neacoperită, dar umbrită, de parcă începea să-i crească mustaţa. La fel şi zona de sub buza inferioară, dar cu o umbră mai puţin marcată, accentuată doar la mijloc. Fiindcă avea ambele buze degajate, pentru Gladia era clar că n-ar fi fost nicio greutate să-l sărute.

Ştiind că nu e politicos să se holbeze, totuşi holbându-se, spuse:

— Mi se pare că ţi-ai îndepărtat părul din jurul buzelor.

— Da, doamna mea.

— De ce, dacă-mi dai voie să întreb?

— Puteţi întreba. Din motive de igienă. Nu vreau să mi se lipească mâncarea de firele de păr.

— Te razi, nu-i aşa? Văd că iar creşte.

— Folosesc un laser pentru faţă. Durează cincisprezece secunde, dimineaţa.

— De ce nu te depilezi şi să termini cu ea?

— Poate voi dori să-l las din nou să crească.

— De ce?

— Poate din raţiuni estetice?

De data asta Gladia nu înţelese cuvântul. Pronunţia lui semănase cu „acidic” sau poate „acetic”. Întrebă:

— Poftim?

Colonistul spuse:

— S-ar putea să mă plictisesc de felul în care arăt acum şi să-mi las din nou părul să crească pe buza superioară. Există femei cărora le place, ştiţi, – Colonistul încercă să facă pe modestul, fără să reuşească – mustaţa mea e foarte frumoasă când creşte.

Ea zise brusc, înţelegând cuvântul:

— „Estetice”, vrei să spui.

Colonistul râse, arătându-şi dinţii albi şi frumoşi, şi spuse:

— Şi dvs. vorbiţi ciudat, doamna mea.

Gladia încercă să pară arogantă, dar se topi într-un zâmbet. Pronunţarea corectă era o problemă de consens local. Spuse:

— Să mă auzi pe mine cu accentul Solarian – când se întâmplă. Eu aş fi zis „din raiţuni esteitice”.

Litera „r” se rostogoli fără sfârşit.

— Am fost în locuri unde se vorbeşte în felul ăsta. Sună barbar.

Iar „r”-urile sale se rostogoleau fenomenal.

Gladia chicoti:

— Pronunţi cu vârful limbii. Trebuie s-o faci cu marginile ei. Doar un Solarian ştie să pronunţe corect.

— Poate mă învăţaţi şi pe mine. Un Neguţător ca mine, care merge pretutindeni, aude tot felul de transformări lingvistice.

Încercă din nou să rostogolească „r”-urile din penultimul cuvânt, chicoti uşor şi tuşi.

— Vezi? Îţi încâlceşti amigdalele şi n-o să ţi le mai descurci *niciodată*.

Ea se tot uita la barba lui şi nu-şi mai putu înfrânge curiozitatea. Întinse mâna s-o atingă. Colonistul tresări şi făcu un salt înapoi, însă, dându-şi seama de intenţia ei, se linişti. Mâna Gladiei, înmănuşată aproape invizibil, se aşeză uşoară pe obrazul lui stâng. Plasticul subţire care-i acoperea degetele nu-i altera simţul pipăitului, aşa că ea îşi dădu seama că părul e moale şi elastic.

— E frumoasă, zise, vădit surprinsă.

— Universal admirată, completă colonistul.

— Dar n-o să stau toată ziua aici să te tratez cu grosolănie, spuse ea.

Ignorând previzibilul „în ceea ce mă priveşte, nu mă deranjează”, continuă:

— Le-ai spus roboţilor mei ce ai vrea să mănânci?

— Doamna mea, le-am spus ce vă spun şi dvs. acum – ce se găseşte. În ultimul an am fost pe zeci de planete şi fiecare are propriul regim alimentar. Un Neguţător învaţă să mănânce orice lucru care nu e toxic. Prefer o mâncare Auroriană în schimbul oricărei imitaţii de pe Lumea lui Baley pe care aţi încerca-o.

— Lumea lui Baley? întrebă Gladia iute, încruntându-se.

— Botezată după conducătorul primei expediţii pe planetă – sau pe *oricare* dintre planetele Coloniştilor, de altfel. Ben Baley.

— Fiul lui Elijah Baley?

— Da, zise Colonistul şi schimbă imediat subiectul.

Se privi pe sine şi întrebă cu o urmă de arţag:

— Cum reuşiţi să suportaţi hainele astea – lunecoase şi bufante? Aş fi bucuros să mă îmbrac din nou cu ale mele.

— Sunt sigură că vei avea ocazia s-o faci, foarte curând. Dar deocamdată te rog să prânzeşti cu mine… Apropo, mi s-a spus că te numeşti Baley, ca şi planeta dumitale.

— Nu-i deloc surprinzător. E cel mai onorat nume de pe planetă, fireşte. Eu sunt Diigii Baley.

Intraseră în sufragerie, Giskard precedându-i şi Daneel urmându-i, fiecare îndreptându-se spre nişa lui din perete. Alţi roboţi se aflau deja în nişele lor şi doi dintre ei se grăbiră să servească masa. Camera strălucea însorită, pereţii erau împânziţi de ornamente, masa fusese aranjată şi mâncarea mirosea îmbietor.

Colonistul adulmecă aromele şi respiră plin de încântare:

— Nu cred că voi avea vreo problemă cu mâncarea Auroriană… Unde doriţi să mă aşez, doamna mea?

Un robot spuse imediat:

— Vă rog să vă aşezaţi aici, domnule.

Colonistul se aşeză şi apoi luă loc şi Gladia, îndatoririle de gazdă fiind îndeplinite.

— Diigii? întrebă ea. Nu cunosc particularităţile denumirilor din lumea dumitale, aşa că iartă-mă dacă îţi pun o întrebare îndrăzneaţă. Diigii nu e mai degrabă un nume de femeie?

— Deloc, zise Colonistul cam înţepat. De fapt, nu e un nume, sunt două iniţiale. A patra şi a şaptea literă din alfabet.

— O, făcu Gladia lămurită, D.G. Baley. Şi ce înseamnă iniţialele, dacă nu sunt prea curioasă?

— Nu sunteţi. Iată-l pe „D”, cu siguranţă, zise el, arătând cu degetul spre o nişă în perete, şi cred că el este „G”.

Îşi îndreptă degetul spre altă nişă.

— Nu se poate, spuse Gladia abia auzit.

— Ba da. Mă numesc Daneel Giskard Baley. În fiecare generaţie din familia mea a existat cel puţin un Daneel sau un Giskard. Am fost ultimul dintre cei şase copii, dar primul băiat. Mama s-a gândit că ajunge şi a compensat faptul de a avea un singur fiu dându-mi ambele nume. Aşa am devenit Daneel Giskard Baley, iar povara dublă a fost prea mare pentru mine. Prefer să fiu D.G. şi aş fi onorat dacă mi-aţi spune aşa.

Zâmbi cu amabilitate:

— Sunt primul care poartă ambele nume şi sunt şi primul care vede extraordinarele originale.

— Dar de ce aceste nume?

— A fost ideea Strămoşului Elijah, după cum se povesteşte în familie. El a avut onoarea de a-şi boteza nepoţii şi l-a numit pe cel mai mare Daneel, iar cel de-al doilea a fost Giskard. A ţinut morţiş la numele astea şi aşa s-a instaurat tradiţia.

— Şi fiicele?

— Numele tradiţional de la o generaţie la alta e Jezebel – Jessie. Soţia lui Elijah, ştiţi?

— Ştiu.

— Nu există nicio…

Se opri şi-şi îndreptă atenţia spre felul de mâncare ce i se pusese în faţă:

— Dacă m-aş afla în Lumea lui Baley, aş spune că asta e o friptură de porc înăbuşită în sos de arahide.

— De fapt e o mâncare din legume, D.G. Voiai să spui că nu există nicio Gladia în familie.

— Nu există, zise D.G. calm. O explicaţie este că Jessie – prima Jessie – s-ar fi opus, dar eu nu sunt de acord cu asta. Soţia lui Elijah, Strămoaşa, n-a venit niciodată pe Lumea lui Baley, ştiţi, n-a plecat niciodată de pe Pământ. Cum să se fi opus? Nu, pentru mine e clar că Strămoşul nu voia altă Gladia. Fără imitaţii, fără cópii, fără amăgiri. O singură Gladia. Unică… A cerut să nu mai existe nici alt Elijah.

Gladia mânca fără poftă.

— Cred că Strămoşul dumitale şi-a petrecut ultimii ani din viaţă încercând să fie tot atât de lipsit de emoţii ca şi Daneel. Totuşi, avea romantismul în sânge. Ar fi putut îngădui alţi Elijahi şi alte Gladii. Sigur că nu m-aş fi supărat şi cred că n-ar fi supărat-o nici pe soţia lui.

Râse cu timiditate.

D.G. spuse:

— Toate astea par cumva ireale. Strămoşul face parte, practic, din preistorie; a murit acum o sută şaizeci şi patru de ani. Eu sunt urmaşul lui din a şaptea generaţie şi cu toate astea iată-mă aici, stând cu o femeie care l-a cunoscut când era foarte tânăr.

— Nu prea l-am cunoscut, zise Gladia, fixându-şi farfuria. L-am văzut destul de puţin timp, în trei ocazii separate, de-a lungul a şapte ani.

— Ştiu. Fiul Strămoşului, Ben, a scris o biografie a acestuia, care e una dintre operele literare clasice pe Lumea lui Baley. Chiar şi eu am citit-o.

— Zău? Eu n-am citit-o. Nici nu ştiam că există. Ce… ce spune despre mine?

D.G. părea să se amuze:

— Niciun lucru cu care să nu fiţi de acord. Sunteţi descrisă foarte bine. Dar să lăsăm asta. Ce mă uimeşte pe mine e că suntem împreună acum, după şapte generaţii. Ce vârstă aveţi, doamna mea? E voie să vă întreb?

— Nu ştiu dacă e voie, dar nu mă deranjează. În ani galactici standard am două sute treizeci şi trei de ani. Mai mult de douăzeci şi trei de decade.

— Arătaţi de parcă n-aţi avea mai mult de patruzeci de ani. Strămoşul a murit la şaptezeci şi nouă, bătrân. Eu am treizeci şi nouă şi când voi muri, dvs. încă veţi trăi.

— Dacă evit moartea prin accidente.

— Şi probabil că veţi mai trăi cinci decade după aceea.

— Mă invidiezi, D.G.? întrebă Gladia cu puţină amărăciune în glas. Mă invidiezi pentru că i-am supravieţuit lui Elijah încă şaisprezece decade şi pentru că sunt condamnată să-i supravieţuiesc, poate, încă zece decade?

— Sigur că vă invidiez, veni răspunsul serios. De ce nu? N-aş avea nimic împotrivă să trăiesc câteva secole, dacă n-aş da un exemplu prost celor de pe Lumea lui Baley. În general, n-aş vrea ca ei să trăiască atât de mult. Ritmul avansării istorice şi intelectuale ar încetini prea mult. Cei din înalta societate ar fi prea mult timp la putere. Lumea lui Baley s-ar îneca în conservatorism şi ar decădea – cum s-a întâmplat cu Lumea dvs.

Gladia îşi ridică bărbia mică:

— Află că Aurora se descurcă foarte bine.

— Vorbesc de Lumea *dvs.*, Solaria.

Gladia ezită, apoi vorbi cu hotărâre:

— Solaria nu e Lumea mea.

D.G. zise:

— Sper să fie. Am venit să vă văd deoarece cred că Solaria e Lumea dvs.

— Dacă de asta ai venit să mă vezi, îţi pierzi timpul, tinere.

— V-aţi născut pe Solaria, nu-i aşa, şi aţi trăit un timp acolo?

— Am trăit acolo primele trei decade… vreo optime din viaţă.

— Asta face să fiţi suficient de Solariană pentru a mă ajuta într-o problemă foarte importantă.

— Nu sunt Solariană, în ciuda acestei aşa-zise probleme importante.

— E vorba de război şi pace – dacă *asta* vi se pare important. Lumile din Spaţiu sunt gata să se lupte cu cele colonizate şi va fi rău pentru noi toţi dacă se va ajunge la asta. Şi depinde de *dvs.*, doamna mea, să preveniţi războiul şi să asiguraţi pacea.

13

Masa se terminase (fusese ceva frugal), iar Gladia se pomeni că-l priveşte pe D.G. cu o furie rece.

În ultimele douăzeci de decade trăise liniştită, desprinsă de complicaţiile vieţii. Aproape că uitase de nefericirea de pe Solaria şi de greutăţile ei de a se acomoda pe Aurora. Reuşise să îngroape destul de adânc agonia a două crime şi extazul a două iubiri ciudate – cu un robot şi un Pământean – şi să treacă peste toate cu bine. Sfârşise prin a avea o căsnicie lungă şi liniştită, cu doi copii, şi prin a lucra în domeniul artei aplicate în modă. Copiii plecaseră, apoi soţul ei, şi în curând putea chiar să se pensioneze. Atunci avea să rămână singură cu roboţii, mulţumită – sau mai degrabă resemnată – că viaţa i se scurge încet şi fără evenimente spre un sfârşit liniştit ce va apărea la timpul potrivit, un sfârşit atât de blând, încât s-ar putea să nici nu-şi dea seama când va veni. Asta îşi dorea.

Apoi… Ce se întâmplase? Începuse cu o noapte în urmă, când privise zadarnic cerul plin de stele ca să vadă soarele Solariei, care nu se afla pe cer şi nici n-ar fi fost vizibil. Era ca şi cum această căutare prostească a unui trecut – trecut care ar fi trebuit să rămână mort – ar fi spart zidul de răceală pe care ea şi-l ridicase de jur împrejur.

Mai întâi numele lui Elijah Baley, cea mai dureroasă, dar plăcută amintire dintre cele pe care le înlăturase cu atâta grijă, ieşise la iveală iar şi iar, repetându-se neîndurător.

Apoi fusese obligată să stea de vorbă cu un bărbat care credea – în mod eronat – că ar putea fi urmaşul lui Elijah la a cincea generaţie, şi acum cu un alt bărbat care era, într-adevăr, un urmaş la a şaptea generaţie. În cele din urmă, acum i se încredinţau probleme şi răspunderi similare cu cele care-l

necăjiseră şi pe Elijah de multe ori. Se transforma cumva în Elijah, fără să aibă talentul şi înverşunarea lui de a-şi îndeplini cu orice preţ datoria?

Ce făcuse să merite aşa ceva?

Simţea cum furia îi piere sub o revărsare de autocompătimire. Se simţea nedreptăţită. Nimeni n-avea dreptul să-i arunce în spate răspunderi împotriva propriei voinţe.

Spuse, ridicând vocea:

— De ce insişti că sunt Solariană, când eu îţi spun că nu sunt?

D.G. nu păru tulburat de răceala ce apăru în glasul ei. Ţinea încă în mână şerveţelul moale care i se dăduse la sfârşitul mesei. Fusese umed şi fierbinte – nu prea fierbinte – şi el o imitase pe Gladia, ştergându-şi cu grijă mâinile şi gura. Apoi îl împăturise şi-şi ştersese barba. Acum şerveţelul se fărâma şi se zbârcea.

— Presupun că va dispărea, spuse.

— Aşa este.

Gladia îşi pusese şerveţelul în locaşul lui de pe masă. Era nepoliticos să-l ţină în mână şi doar evidenta lipsă de obişnuinţă a lui D.G. cu manierele civilizate putea fi considerată o scuză.

— Unii cred că poluează atmosfera, dar există un curent uşor care duce reziduurile în sus şi le captează în filtre. Nu cred că vom avea necazuri… Dar ignori întrebarea mea, domnule.

D.G. făcu ghem ceea ce mai rămăsese din şerveţel şi îl puse pe braţul scaunului. Un robot, ca răspuns la gestul iute şi discret al Gladiei, îl luă de acolo.

— N-am de gând să ignor întrebarea dvs., doamna mea, zise D.G. Nu încerc să vă oblig să fiţi Solariană. Subliniez doar că v-aţi născut pe Solaria şi v-aţi petrecut acolo primele decade, deci pe bună dreptate aţi putea fi considerată Solariană, cel puţin într-un fel… Ştiţi că Solaria a fost părăsită?

— Da, am auzit.

— Simţiţi ceva în legătură cu asta?

— Sunt Aurorian, şi încă de douăzeci de decade.

— Asta e non sequitur[1].

— *Ce?!*

Nu distinse absolut nimic din ultimul cuvânt.

— N-are nicio legătură cu întrebarea mea.

---

[1] *non sequitur* – (lb. latină) fără legătură *(n. red.)*.

— Non sequitur, adică. Nu ai spus clar…

D.G. zâmbi:

— Foarte bine. Eu vă întreb dacă simţiţi ceva în legătură cu pieirea Solariei, iar dvs. îmi spuneţi că sunteţi Auroriană. Susţineţi că ăsta e un răspuns? Chiar şi o Auroriană prin naştere ar putea suferi la moartea unei Lumi surori. Dvs. cum vă simţiţi?

Gladia răspunse cu răceală:

— Nu contează. De ce te interesează?

— Să vă explic. Noi – Neguţătorii din Lumile colonizate – suntem interesaţi pentru că se pot face afaceri, se pot obţine profituri şi se poate câştiga o Lume. Solaria e deja teraformată; e o Lume confortabilă; se pare că dvs., cei din Spaţiu, nu mai aveţi nevoie de ea şi nici n-o mai doriţi. De ce n-am coloniza-o noi?

— Pentru că nu-i a voastră.

— Doamnă, e a *dvs.*, de obiectaţi? Are Aurora mai multe drepturi asupra ei decât Lumea lui Baley? Nu putem presupune că o Lume pustie aparţine oricui doreşte s-o colonizeze?

— Aţi colonizat-o?

— Nu… pentru că nu-i pustie.

— Vrei să spui că Solarienii n-au plecat cu toţii? zise Gladia repede.

Zâmbetul lui D.G. reveni şi se lăţi într-un rânjet:

— Vă emoţionează gândul… Chiar dacă sunteţi Auroriană.

Chipul Gladiei se schimonosi imediat, încruntându-se:

— Răspunde-mi la întrebare.

D.G. dădu din umeri:

— Mai erau doar vreo cinci mii de Solarieni pe planetă înainte de a fi abandonată, după cele mai sigure aprecieri ale noastre. Populaţia scăzuse de mulţi ani. Dar chiar şi cinci mii… Putem fi siguri că au plecat toţi? Oricum, nu asta e problema. Chiar dacă ar fi plecat toţi Solarienii, planeta n-ar fi pustie. Pe ea există cam două sute de milioane de roboţi sau mai mult, roboţi fără stăpân, unii dintre ei fiind cei mai modernizaţi din Galaxie. Probabil că Solarienii care au plecat au luat cu ei câţiva roboţi – e greu să-ţi imaginezi locuitorii Spaţiului descurcându-se altfel.

(Privi zâmbind la roboţii din nişe.)

— Oricum, n-ar fi putut lua fiecare câte patruzeci de mii de roboţi.

Gladia zise:

— Păi, de vreme ce Lumile voastre, colonizate, sunt atât de lipsite de roboţi şi doresc să rămână aşa, cred că nu puteţi coloniza Solaria.

— Aşa e. Nu putem până ce nu pleacă roboţii, şi aici începe rolul Neguţătorilor ca mine.

— În ce fel?

— Nu vrem o societate cu roboţi, dar nu ne deranjează să venim în contact cu ei şi să negociem afaceri. Nu avem teama superstiţioasă de obiectele neînsufleţite. Ştim doar că o societate cu roboţi e sortită declinului. Locuitorii Spaţiului au avut grijă să ne dea un exemplu foarte clar. Aşa că nu vrem să trăim intoxicaţi cu roboţi, în schimb dorim foarte mult să-i vindem locuitorilor Spaţiului pentru o sumă substanţială… dacă ei vor fi atât de nebuni să dorească o astfel de societate.

— Crezi că locuitorii Spaţiului îi vor cumpăra?

— Sunt sigur că o vor face. Vor fi încântaţi de tipurile sofisticate pe care le produc Solarienii. Se ştie că au fost cei mai buni proiectanţi de roboţi din Galaxie, chiar dacă se spune că răposatul dr. Fastolfe ar fi fost neîntrecut în domeniu, în ciuda faptului că era Aurorian… În afară de asta, chiar dacă am pretinde o sumă importantă, aceasta tot va fi mult sub valoarea roboţilor. Vor profita atât locuitorii Spaţiului, cât şi Neguţătorii – secretul afacerilor încununate de succes.

— Locuitorii Spaţiului nu vor cumpăra roboţi de la Colonişti, zise Gladia cu evident dispreţ.

D.G. avea un fel anume, de Neguţător, de a ignora asemenea fleacuri ca mânia sau dispreţul. Importantă era afacerea.

— Sigur că vor cumpăra, rosti el. Să li se ofere roboţi avansaţi la jumătate de preţ şi ei să refuze? Când se fac afaceri, aţi fi surprinsă cât de neimportante devin problemele ideologice.

— Cred că dumneata vei fi cel surprins. Încearcă să-ţi vinzi roboţii şi vei vedea.

— De-aş putea, doamna mea… Să încerc să-i vând, adică. N-am nici unul la îndemână.

— De ce nu?

— Pentru că n-a fost luat nici unul. Două nave comerciale au coborât separat pe Solaria, fiecare cu o capacitate de depozitare de circa douăzeci şi cinci de roboţi. Dacă ar fi reuşit, ar fi fost urmate de flote comerciale întregi şi îndrăznesc să afirm că am

fi continuat afacerile decade întregi… şi apoi am fi colonizat planeta.

— Dar n-au reuşit. De ce?

— Pentru că ambele nave au fost distruse la suprafaţa planetei şi, după câte ne dăm seama, toţi membrii echipajului au murit.

— Defecţiuni de utilizare?

— Imposibil. Amândouă au asolizat cu bine; nu au fost deteriorate. Ultimele rapoarte din partea lor au fost că se apropie locuitorii Spaţiului – nu ştim dacă erau Solarieni sau locuitori ai altor Lumi din Spaţiu. Presupunem doar că locuitorii Spaţiului au atacat fără să someze.

— Nu se poate.

— Oare?

— Sigur că nu se poate. Ce motiv ar avea?

— Să ne ţină departe de planetă, aş spune eu.

— Dacă ar fi dorit asta, zise Gladia, n-ar fi trebuit decât să-i anunţe că planeta e ocupată.

— Poate că li s-a părut mai plăcut să omoare câţiva Colonişti. Cel puţin aşa cred mulţi oameni de-ai noştri şi problema trebuie rezolvată urgent trimiţând nişte nave de război pe Solaria şi înfiinţând o bază militară pe planetă.

— Asta ar fi periculos.

— Bineînţeles. Ar putea duce la război. Unii extremişti de la noi atât aşteaptă. Poate că şi unii locuitori ai Spaţiului doresc asta şi au distrus cele două nave doar ca să provoace ostilităţi.

Gladia era uimită. Nu existaseră deloc relaţii încordate între locuitorii Spaţiului şi Colonişti în niciunul dintre noile programe. Spuse:

— Sunt sigură că problema poate fi discutată. Oamenii dumitale s-au adresat Federaţiei Spaţiale?

— Un organism absolut lipsit de importanţă, dar au făcut-o. Ne-am adresat şi Consiliului de pe Aurora.

— Şi?

— Locuitorii Spaţiului neagă totul. Susţin că profiturile posibile în comerţul cu roboţii de pe Solaria sunt atât de mari, încât Neguţătorii, pe care-i interesează numai banii – de parcă pe ei nu i-ar interesa – ar lupta între ei pentru asta. De fapt, vor să ne facă să credem că navele s-au distrus una pe cealaltă, fiecare sperând să monopolizeze comerţul pentru planetele lor.

— Înseamnă că cele două nave erau din Lumi diferite?

— Da.

— Atunci, nu crezi că într-adevăr s-ar putea să fi avut loc o luptă între ele?

— Nu prea cred, dar admit că e posibil. Nu au existat conflicte făţişe între Lumile colonizate, dar au fost câteva dispute destul de înverşunate. Toate au fost rezolvate, prin arbitraj, de către Pământ. Totuşi, este adevărat că Lumile colonizate s-ar putea dezbina la strâmtoare, dacă ar fi în joc o afacere de multe miliarde. Iată de ce războiul nu e o idee prea bună pentru noi şi de ce trebuie să facem ceva ca să descurajăm capetele înfierbântate. Aici începe rolul nostru.

— *Al nostru?*

— Dvs. şi cu mine. Mi s-a cerut să merg pe Solaria şi să aflu – dacă pot – ce s-a întâmplat în realitate. Voi lua o navă – înarmată, dar nu cu armament greu.

— Şi dumneata poţi fi distrus.

— Tot ce se poate. Dar cel puţin nava mea nu va fi luată prin surprindere. În plus, eu nu sunt unul dintre acei eroi de hiperproducţii şi m-am gândit la ce pot face pentru a reduce şansele de distrugere. Mi-am dat seama că unul dintre dezavantajele pătrunderii Coloniştilor pe Solaria este necunoaşterea planetei. Atunci ar fi bine să luăm pe cineva care o cunoaşte – pe scurt, un Solarian.

— Adică, vrei să mă iei *pe mine*?

— Chiar aşa, doamna mea.

— De ce *pe mine*?

— Am crezut că înţelegeţi fără explicaţii, doamna mea. Nu ştiu unde au plecat acei Solarieni care au părăsit planeta. Dacă au rămas Solarieni pe planetă, e posibil să fie duşmani. Nu se cunosc locuitori ai Spaţiului născuţi pe Solaria care să trăiască pe altă planetă – cu excepţia dvs. Pentru mine sunteţi singura Solariană disponibilă – *singura* din toată Galaxia. De aceea am nevoie de dvs. şi de aceea trebuie să veniţi.

— Te înşeli, Colonistule. Dacă eu sunt singura disponibilă pentru dumneata, atunci n-ai pe nimeni la dispoziţie. N-am de gând să vin cu dumneata şi nu mă poţi constrânge în niciun fel – absolut în niciun fel – să vin cu dumneata. Sunt înconjurată de roboţii mei. Fă un pas înspre mine şi vei fi imediat imobilizat… şi dacă te opui, vei fi lovit.

— N-am de gând să vă forţez. Trebuie să veniţi de bunăvoie şi ar trebui s-o faceţi. E vorba să prevenim războiul.

— Asta e treaba guvernelor noastre. Refuz să am vreun amestec. Sunt cetăţean particular.

— Datoraţi asta Lumii dvs. În caz de război am suferi şi noi, şi Aurora.

— Nu sunt unul dintre acei eroi de hiperproducţii, nu mai mult decât dumneata.

— Atunci, mi-o datoraţi mie.

— Eşti nebun. Nu-ţi datorez nimic.

D.G. zâmbi forţat:

— Mie, ca individ, nu-mi datoraţi nimic. Îmi datoraţi foarte mult în calitate de urmaş al lui Elijah Baley.

Gladia îngheţă şi rămase mult timp cu privirea aţintită asupra monstrului cu barbă. Cum de uitase cine era el? În cele din urmă îngăimă:

— Nu.

— Ba da, zise D.G. cu putere. De două ori, Strămoşul a făcut pentru dvs. mai mult decât v-aţi putea revanşa. El nu mai e aici să-şi ceară datoria – sau măcar o mică parte din ea. Eu moştenesc dreptul de a o face.

Gladia zise, disperată:

— Dar cu ce te pot ajuta, dacă vin cu dumneata?

— Vedem noi. Veniţi?

Gladia voia cu înverşunare să se opună, dar oare pentru asta reapăruse numele lui Elijah de atâtea ori în ultimele douăzeci şi patru de ore? Pentru ca această cerere imposibilă să fie făcută în numele lui şi să-i fie imposibil să refuze?

— La ce bun? întrebă ea. Consiliul nu-mi va da voie să plec cu dumneata. Nu va admite ca o Auroriană să fie luată pe o navă colonistă.

— Doamna mea, vă aflaţi pe Aurora de douăzeci de decade, deci vă închipuiţi că băştinaşii vă consideră Auroriană. Nu e adevărat. Pentru ei sunteţi tot Solariană. Vă vor permite să plecaţi.

— Nu-i adevărat, zise Gladia, cu inima bătând să-i spargă pieptul; pielea de pe braţe i se încreţi.

El avea dreptate. Se gândi la Amadiro, care bineînţeles că n-ar considera-o altceva decât o Solariană. Cu toate acestea repetă, încercând să se convingă singură:

— Nu-mi vor da voie.

— Ba da, replică D.G. N-a venit la dvs. cineva din Consiliul local, să vă ceară să mă primiţi?

Ea răspunse şovăind:

— Mi-a cerut doar să raportez discuţia pe care am avut-o. Şi aşa voi face.

— Dacă ei vor ca dvs. să mă spionaţi aici, în propria casă, doamna mea, vor considera că e şi mai util pentru ei să mă spionaţi pe Solaria.

Aşteptă un răspuns şi pentru că nu primi niciunul spuse, cu o urmă de oboseală în glas:

— Doamna mea, dacă refuzaţi, nu vă voi obliga, pentru că nici nu voi avea nevoie. *Ei* vă vor obliga. Dar eu nu doresc aşa ceva. Strămoşul n-ar dori aşa ceva, dacă ar fi aici. El ar dori să veniţi cu mine din recunoştinţă faţă de el şi nu din alt motiv… Doamna mea, Strămoşul a lucrat pentru dvs. în condiţii extrem de grele. Nu doriţi să faceţi şi dvs. ceva în amintirea lui?

Inima Gladiei tresări. Ştia că nu se mai putea împotrivi. Zise:

— Fără roboţi nu merg nicăieri.

— Nici nu m-aş gândi că aţi face-o.

D.G. rânjea din nou.

— De ce să nu-i luăm pe cei doi tizi ai mei? Aveţi nevoie de mai mulţi?

Gladia privi înspre Daneel, dar el stătea nemişcat. Privi spre Giskard – la fel. Apoi i se păru că, o clipă doar, el îşi mişcă foarte uşor capul – în sus şi-n jos. Trebuia să aibă încredere în el.

Spuse:

— Ei bine, atunci voi veni cu dumneata. N-am nevoie decât de aceşti doi roboţi.

Partea a doua – SOLARIA

5. Lumea părăsită

14

Pentru a cincea oară în viaţă Gladia se afla pe o navă spaţială. Nu-şi amintea cu exactitate, aşa dintr-o dată, cât timp trecuse de când ea şi Santirix călătoriseră împreună spre Euterpe, ale cărei păduri inundate erau considerate de toată lumea fără pereche, mai ales sub strălucirea romantică a satelitului său luminos, Nestemata.

Pădurea inundată fusese, într-adevăr, luxuriantă şi verde, cu copacii plantaţi cu atenţie în şiruri drepte şi cu vieţuitoarele alese cu grijă, astfel încât să ofere culoare şi încântare, evitându-le totodată pe cele veninoase sau respingătoare.

Satelitul, având o sută cincizeci de kilometri în diametru, era destul de aproape de Euterpe ca să strălucească precum un punct de lumină scânteietor. Era atât de aproape de planetă, încât putea fi văzut alunecând pe cer de la est la vest, întrecând în viteză rotaţia lentă a acesteia. Strălucea spre amiază, când se înălţa şi pălea pe măsură ce cobora din nou spre orizont. În prima noapte îl urmăreai fascinat, în a doua mai puţin fascinat, şi cu o vagă nemulţumire în cea de-a treia – presupunând că în acele nopţi cerul era senin, ceea ce de obicei nu se întâmpla. Ea observase că Euterpienii băştinaşi nu se uitau niciodată la el, deşi îl lăudau din răsputeri turiştilor, bineînţeles.

În ansamblu, Gladiei îi plăcuse destul de mult excursia, dar ceea ce îşi amintea cel mai bine era bucuria revenirii pe Aurora şi hotărârea de a nu mai călători vreodată, cu excepţia cazurilor de forţă majoră. (Dacă se gândea, asta fusese cu cel puţin opt decade în urmă.) O vreme trăise cu teama neexprimată că soţul ei va insista să mai facă o excursie, dar el nu mai pomenise niciodată despre aşa ceva. Pe atunci se gândea că poate el a ajuns la aceeaşi hotărâre ca a ei, temându-se să nu îi vină ei ideea să călătorească.

Nu era ceva neobişnuit în dorinţa lor de a evita călătoriile. În general, Aurorienii – ca, de altfel, toţi locuitorii Spaţiului – înclinau spre sedentarism. Lumile lor, locuinţele lor erau prea confortabile. La urma urmei, ce putea fi mai plăcut decât să aibă grijă de tine propriii roboţi care îţi cunosc fiecare semn şi, de altfel, îţi cunosc obiceiurile şi dorinţele chiar fără să le rosteşti?

Se agită neliniştită. La ce se referise D.G. când vorbise despre declinul unei societăţi robotizate?

Dar acum era din nou în spaţiu, după atâta vreme. Şi încă pe o navă Pământeană. Nu o văzuse prea bine, dar puţinul zărit o nelinişti grozav. Totul părea alcătuit numai din linii drepte, unghiuri ascuţite şi suprafeţe netede. În mod vădit fusese îndepărtat tot ce nu era util, de parcă numai ceea ce era legat de funcţionalitate trebuia să existe. Chiar dacă ea nu ştia prea bine ce anume era funcţional la fiecare obiect de pe navă, simţea că aşa trebuie, că nimic n-avea voie să intervină în alegerea celui mai scurt drum între două puncte.

Pe orice obiect Aurorian (şi am putea spune pe tot ceea ce era din Spaţiu, chiar dacă Aurora era cea mai avansată în această privinţă), totul exista numai în straturi. Funcţionalitatea se afla dedesubt – nu se putea să lipsească de tot, cu excepţia ornamentelor propriu-zise – dar peste ea se afla întotdeauna ceva care să satisfacă ochii şi simţurile în general; şi peste asta, ceva care să satisfacă spiritul. Ce bine era! Sau însemna o asemenea exuberanţă a creativităţii umane, încât locuitorii Spaţiului nu mai puteau trăi cu un univers neîmpodobit – şi asta era rău? Oare viitorul trebuia să aparţină acestor geometri „de aici până acolo”? Sau asta însemna doar că încă nu aflaseră Coloniştii dulceaţa vieţii? Dar dacă viaţa avea atâta dulceaţă, de ce găsise ea aşa puţină?

Nu prea avea nimic altceva de făcut la bordul navei decât să-şi pună, iar şi iar, astfel de întrebări. D.G., acest sălbatic urmaş al lui Elijah, i le băgase în cap, odată cu presupunerea lui imperturbabilă că Lumile din Spaţiu mureau, chiar dacă el văzuse în timpul celei mai scurte şederi pe Aurora (cu siguranţă că ar fi trebuit să vadă) că totul în jur era ancorat în bunăstare şi siguranţă. Încercase să fugă de propriile ei gânduri uitându-se la holofilmele cu care se aprovizionase şi urmărind cu o curiozitate moderată imaginile ce licăreau şi se mişcau pe suprafaţa de proiecţie, în timp ce filmul de aventuri (toate erau filme de aventuri) trecea iute de la o întâmplare la alta, acordând puţin timp pentru discuţii şi niciun pic pentru reflecţii – sau măcar pentru amuzament. Foarte asemănător cu nişte piese de mobilier.

D.G. apăru când ea era în toiul unui film, cu adevărat atentă. Nu o surprinse. Roboţii care păzeau uşa îi semnalaseră din timp

venirea şi nu i-ar fi îngăduit să intre dacă ea nu l-ar fi putut primi. Daneel îl însoţi înăuntru.

— Ce mai faceţi? întrebă D.G.

Apoi, pentru că ea atinse un contact şi imaginile păliră, tremurară şi dispărură, continuă:

— Nu trebuie să închideţi. Mă uit şi eu cu dvs.

— Nu-i nevoie, zise ea. M-am plictisit.

— Vă simţiţi bine?

— Nu prea. Sunt… izolată.

— Îmi pare rău! Dar şi eu am fost izolat pe Aurora. N-au îngăduit nici unuia dintre oamenii mei să vină cu mine.

— Te răzbuni?

— Deloc. Pe de o parte, v-am îngăduit să vă alegeţi doi roboţi care să vă însoţească. Pe de alta, nu eu, ci oamenii mei sunt cei care vă constrâng la asta. Nu le plac nici roboţii, nici locuitorii Spaţiului… Dar de ce vă supăraţi? Izolarea asta nu reduce teama dvs. de infecţii?

Ochii Gladiei erau dispreţuitori, dar vocea îi sună obosită:

— Mă întreb dacă nu sunt prea bătrână ca să mă tem de infecţii. În multe privinţe consider că am trăit destul. Şi apoi, am mănuşile, filtrele nazale şi – dacă trebuie – masca. În afară de asta, mă îndoiesc că te vei deranja să mă atingi.

— Nici altcineva n-o va face, zise D.G., cu un accent brusc de furie în glas, în timp ce îşi ducea o mână înspre obiectul de pe şoldul drept.

Ochii ei urmăriră mişcarea.

— Ce-i asta? întrebă.

D.G. zâmbi şi barba păru să-i strălucească în lumină. Printre firele castanii existau şi câteva roşcate.

— O armă, răspunse, şi trase de ea.

O ţinu de un mâner modelat care se încovoia deasupra mâinii, dând impresia că forţa încleştării lui o deforma. În faţă, în dreptul Gladiei, se întindea un cilindru subţire de vreo cincisprezece centimetri. Nu avea nicio fantă vizibilă.

— Asta ucide oameni?

Gladia întinse o mână înspre ea. D.G. o dădu repede la o parte:

— Să nu vă întindeţi niciodată după arma cuiva, doamna mea. E mai rău decât proasta creştere, pentru că fiecare

Colonist e antrenat să reacţioneze cu violenţă la o astfel de mişcare şi vă puteţi răni.

Gladia, cu ochii mari, îşi retrase mâna şi apoi le duse pe amândouă la spate. Spuse:

— Nu mă ameninţa. Daneel nu are simţul umorului în privinţa asta. Pe Aurora nimeni nu e suficient de sălbatic să poarte arme.

— Păi, făcu D.G. fără să-l impresioneze adjectivul, noi n-avem roboţi care să ne apere… Şi asta nu-i o armă care ucide. Într-un fel, e mai rău. Emite un fel de vibraţii capabile să stimuleze acele terminaţii nervoase care recepţionează senzaţia de durere. Doare mai rău decât vă puteţi imagina. Nimeni n-ar suporta asta a doua oară de bunăvoie şi cine poartă o asemenea armă arareori este nevoit s-o folosească. Noi îi spunem bici neuronic.

Gladia se încruntă:

— Dezgustător! Noi avem roboţi, dar ei nu rănesc niciodată pe nimeni, cu excepţia cazurilor inevitabile – şi atunci extrem de uşor.

D.G. dădu din umeri:

— Pare foarte civilizat, dar un pic de durere – chiar acută – e mai bună decât decăderea spirituală provocată de roboţi. Şi apoi, o armă neuronică nu ucide, oamenii dvs. însă au pe navele lor spaţiale arme care pot aduce numai moarte şi distrugere.

— Asta pentru că am purtat de timpuriu războaie în decursul istoriei, când moştenirea noastră de pe Pământ era încă predominantă, dar acum ştim mai multe.

— Aţi folosit acele arme pe Pământ chiar şi după ce se presupunea că ştiţi mai multe.

— Asta-i… începu ea şi închise gura de parcă ar fi înghiţit ce avea de gând să spună.

D.G. încuviinţă:

— Ştiu. Voiaţi să spuneţi „Asta-i altceva”. Gândiţi-vă la asta, doamna mea, mai trebuie să vă surprindă faptul că echipajului meu nu-i plac locuitorii Spaţiului? Sau mie?… Dar dvs. îmi veţi fi utilă, doamna mea, şi n-o să mă las influenţat de emoţii.

— În ce fel îţi voi fi utilă?

— Sunteţi Solariană.

— Spui întruna asta. Au trecut peste douăzeci de decade. Nu ştiu cum arată Solaria acum. Nu ştiu nimic despre ea. Cum arăta Lumea lui Baley acum douăzeci de decade?

— Acum douăzeci de decade nu exista, Solaria însă da, şi pun pariu că vă veţi aminti *ceva* folositor.

Se ridică, îşi înclină scurt capul într-un gest de politeţe batjocoritoare şi ieşi.

15

Gladia rămase un timp într-o tăcere apăsătoare, apoi spuse:

— N-a fost deloc politicos, nu-i aşa?

Daneel zise:

— Doamnă Gladia, Colonistul este în mod clar nervos. Merge spre o planetă pe care două nave ca a sa au fost distruse şi echipajele lor ucise. Se va afla în mare pericol, atât el cât şi echipajul său.

— Tu aperi întotdeauna orice fiinţă umană, Daneel, zise Gladia supărată. Pericolul există şi pentru mine, şi nu îl înfrunt de bună voie, dar *pe mine* asta *nu mă obligă să fiu nepoliticoasă*.

Daneel nu răspunse.

Gladia spuse:

— Ei bine, poate că mă obligă. *Am fost* cam nepoliticoasă, nu-i aşa?

— Nu cred că îi pasă Colonistului, zise Daneel. V-aş putea sugera, doamnă, să vă pregătiţi pentru culcare? E destul de târziu.

— Foarte bine. Mă voi pregăti de culcare, dar nu cred că voi fi suficient de relaxată pentru a dormi, Daneel.

— Prietenul Giskard mă asigură că veţi fi, doamnă, şi el are de obicei dreptate când e vorba de astfel de lucruri.

Şi ea, într-adevăr, dormi.

16

Daneel şi Giskard stăteau în întunericul din cabina Gladiei. Giskard spuse:

— Va dormi buştean, prietene Daneel, şi îi trebuie odihnă. Are de înfruntat o călătorie periculoasă.

— Mi se pare, prietene Giskard, zise Daneel, că tu ai influenţat-o în legătură cu plecarea. Presupun că ai avut un motiv.

— Prietene Daneel, ştim atât de puţine despre natura crizei cu care se confruntă acum Galaxia, încât nu putem refuza cu bună ştiinţă o acţiune care ne-ar îmbogăţi cunoştinţele. Trebuie să ştim ce se petrece pe Solaria şi singurul mod de a o face e să mergem acolo… iar singurul mod de a merge este să aranjăm ca doamna Gladia să meargă. Cât despre influenţarea ei, aproape că n-a fost necesară. În ciuda declaraţiilor ei categorice, era nerăbdătoare să plece. O copleşea dorinţa de a vedea Solaria. Simţea o durere care n-ar fi încetat până ce nu s-ar fi dus acolo.

— Dacă spui tu, aşa este, totuşi ceva e ciudat. N-a explicat ea de atâtea ori că viaţa pe Solaria i-a fost nefericită, că a adoptat definitiv Aurora şi că nu mai doreşte să plece vreodată pe planeta ei natală?

— Da, era şi asta. Era foarte clar în mintea ei. Atât emoţiile, cât şi sentimentele existau împreună şi simultan. Am observat frecvent acest lucru în minţile oamenilor: două emoţii opuse, prezente simultan.

— Aşa ceva nu pare logic, prietene Giskard.

— Sunt de acord, şi tot ce pot să spun e că fiinţele umane nu sunt oricând sau în orice privinţă logice. Ăsta trebuie să fie motivul pentru care sunt atât de greu de înţeles legile ce guvernează comportarea oamenilor… În cazul doamnei Gladia, mi-am dat seama, când şi când, că o mistuia dorul după Solaria. De obicei era foarte bine ascuns, mascat de antipatia mult mai puternică pe care o avea pentru planetă. Totuşi, când a sosit vestea că Solaria a fost părăsită de populaţia ei, sentimentele i s-au schimbat.

— De ce? Ce avea de-a face abandonarea cu experienţele din tinereţe care i-au sădit antipatia în suflet? Sau, după ce şi-a reprimat dorul pentru planetă în decadele când ea găzduia o societate activă, de ce ar uita de această reprimare acum, când Solaria a devenit o planetă părăsită şi ar tânji din nou după o Lume care acum trebuie să-i fie extrem de străină?

— Nu ştiu să-ţi explic, prietene Daneel, deoarece, cu cât acumulez mai multe cunoştinţe din lumea omenească, cu atât mai disperat mă simt pentru că nu sunt în stare s-o înţeleg. Nu e chiar o plăcere desăvârşită să pătrunzi într-o minte, şi de multe ori îţi invidiez simplitatea controlului comportării, rezultată din incapacitatea ta de a vedea dincolo de aparenţe.

Daneel insistă:

— Ai încercat o explicaţie, prietene Giskard?

— Cred că se simte tristă pentru planeta pustie. A plecat de pe ea acum douăzeci de decade.

— A fost alungată.

— Ei acum i se pare că a fost o dezertare şi îmi închipui că o încearcă gândul dureros că a dat un exemplu; că n-ar mai fi plecat nimeni dacă ea n-ar fi plecat, iar planeta ar fi şi acum populată şi prosperă. Pentru că nu-i pot citi gândurile, bâjbâi, căutându-i emoţiile din trecut.

— Dar ea n-ar fi putut da un exemplu, prietene Giskard. De vreme ce au trecut douăzeci de decade de când a plecat, nu poate exista nicio legătură verificabilă între cauzele evenimentelor de atunci şi ale celor de acum.

— Aşa e, dar fiinţele umane găsesc uneori un soi de plăcere în întreţinerea unor emoţii dureroase, în faptul de a se acuza fără motiv sau chiar împotriva oricărei raţiuni. Oricum, doamna Gladia a simţit atât de acut dorul de a reveni, încât m-am gândit că trebuie să înlătur efectul inhibitor care nu-i dădea voie să dorească plecarea. A fost foarte simplu. Şi chiar dacă mi-am dat seama că pentru ea e necesar să plece, de vreme ce asta însemna să ne ia şi pe noi, am vaga impresie că dezavantajele ar putea fi mai mari decât avantajele.

— În ce fel, prietene Giskard?

— Consiliul a dorit ca doamna Gladia să-l însoţească pe Colonist, şi poate că a făcut asta pentru ca doamna Gladia să lipsească de pe Aurora într-o perioadă crucială, când se pregăteşte înfrângerea Pământului şi a Lumilor colonizate.

Daneel păru să cântărească fraza. Oricum, vorbi numai după o pauză evidentă:

— La ce-ar servi, după părerea ta, absenţa doamnei Gladia?

— Nu pot să-mi dau seama, prietene Daneel. Vreau părerea ta.

— Nu m-am gândit la problemă.

— Gândeşte-te acum.

Dacă Giskard ar fi fost om, replica aceasta ar fi fost luată drept un ordin. Urmă o pauză şi mai lungă, apoi Daneel spuse:

— Prietene Giskard, până în clipa în care acel dr. Mandamus a apărut în locuinţa doamnei Gladia, ea nu arătase niciodată vreun interes faţă de afacerile internaţionale. Era prietenă cu dr.

Fastolfe şi Elijah Baley, dar prietenia asta avea motive personale şi nu o bază ideologică. De altfel, amândoi au plecat dintre noi acum. Dr. Amadiro îi este antipatic şi el îi întoarce antipatia, dar şi asta e o problemă personală. Antipatia durează de două secole şi nici unul dintre ei n-a luat vreo măsură concretă, ci fiecare se încăpăţânează să menţină această situaţie. Dr. Amadiro, care este acum cea mai influentă persoană din Consiliu, n-ar avea niciun motiv să se teamă de doamna Gladia sau să se deranjeze pentru a o înlătura.

Giskard spuse:

— Uiţi faptul că, îndepărtând-o pe doamna Gladia, ne îndepărtează şi pe noi. Probabil că vrea să fie absolut sigur că doamna Gladia nu pleacă fără noi, aşa că poate noi suntem cei pe care îi consideră periculoşi.

— În decursul existenţei noastre, prietene Giskard, n-am lăsat niciodată să se creadă că l-am pune în pericol pe dr. Amadiro. Ce motiv are să se teamă de noi? Nu ştie nimic despre capacităţile tale sau cum te-ai folosit de ele. Atunci de ce s-ar osteni să ne îndepărteze un timp de pe Aurora?

— Un timp, prietene Daneel? De ce crezi că el se gândeşte la o îndepărtare temporară? Poate că ştie mai multe decât Colonistul despre necazul de pe Solaria şi mai ştie că şi Colonistul, şi echipajul lui, vor fi cu siguranţă distruşi – şi doamna Gladia, şi tu, şi eu, toţi. Poate distrugerea navei Colonistului e principalul lui ţel, dar se gândeşte ca moartea prietenei doctorului Fastolfe şi a roboţilor doctorului Fastolfe să fie un supliment.

Daneel spuse:

— Sigur că n-ar putea risca un război cu Lumile colonizate, pentru că asta se va întâmpla dacă nava Colonistului e distrusă, şi simpla plăcere de a ne distruge pe noi, dacă o pui la socoteală, n-ar merita riscul.

— N-ar fi posibil, prietene Daneel, ca războiul să fie exact ceea ce are dr. Amadiro în gând? Ca acesta să nu implice niciun risc, după părerea lui, astfel încât faptul de a scăpa de noi, în acelaşi timp, să-i sporească plăcerea, fără să mărească un risc, de fapt inexistent?

Daneel răspunse calm:

— Prietene Giskard, aşa ceva este lipsit de raţiune. În orice război care ar avea loc în condiţiile actuale, Coloniştii ar învinge.

Sunt mai bine pregătiţi din punct de vedere psihologic pentru rigorile războiului. Sunt mai izolaţi şi, deci, pot aplica mai bine tactica de asalt. Au foarte puţin de pierdut pe Lumile lor relativ primitive, comparativ cu locuitorii Spaţiului care au mult de pierdut; gândeşte-te la confortul şi organizarea ce există pe Lumile lor. În cazul în care Coloniştii ar fi dispuşi să facă schimb între distrugerea uneia dintre Lumile lor şi distrugerea unei Lumi a locuitorilor din Spaţiu, aceştia din urmă ar trebui să se predea imediat.

— Dar crezi că un asemenea război s-ar purta „în condiţiile actuale”? Dacă locuitorii Spaţiului au o armă care poate fi folosită pentru a-i înfrânge repede pe Colonişti? Nu s-ar putea ca asta să fie criza cu care ne confruntăm acum?

— În acest caz, prietene Giskard, victoria s-ar obţine mai bine şi mai eficient printr-un atac surpriză. De ce să se căznească să instige la un război, pe care Coloniştii l-ar putea începe cu un raid-surpriză pe planetele din Spaţiu, care ar provoca daune considerabile?

— Poate că locuitorii Spaţiului au nevoie să testeze arma, iar testarea înseamnă chiar distrugerea câtorva nave pe Solaria.

— Locuitorii Spaţiului au fost foarte neinspiraţi dacă n-au descoperit o metodă de testare care să nu ducă la divulgarea noii arme.

Acum era rândul lui Giskard să se gândească:

— Foarte bine, prietene Daneel, atunci cum îţi explici călătoria în care am pornit? Cum îţi explici dorinţa Consiliului – chiar nerăbdarea – ca noi să-l însoţim pe Colonist? Colonistul a spus că i se va ordona Gladiei să plece şi într-adevăr aşa a fost.

— Nu m-am gândit la asta, prietene Giskard.

— Atunci, gândeşte-te acum.

Din nou semăna cu un ordin.

— Aşa voi face, zise Daneel.

Se lăsă o tăcere care se prelungi, dar Giskard nu scoase niciun cuvânt şi nu făcu niciun semn care să arate că e nerăbdător şi aşteaptă. În cele din urmă Daneel vorbi încet, de parcă şi-ar fi croit cu greu drumul prin căile întortocheate ale gândului:

— Eu nu cred că Lumea lui Baley – sau oricare dintre Lumile colonizate – are vreun drept să-şi însuşească roboţii de pe Solaria. Chiar dacă Solarienii au plecat sau, poate, au murit,

Solaria rămâne o lume a Spaţiului de sine stătătoare, chiar şi neocupată. Sunt sigur că aşa ar gândi celelalte patruzeci şi nouă de lumi din Spaţiu. Mai ales Aurora ar gândi aşa – dacă ar controla situaţia.

Giskard ţinu seama de asta:

— Acum vrei să spui, prietene Daneel, că distrugerea celor două nave Coloniste a fost modul prin care locuitorii Spaţiului şi-au impus dreptul de proprietate asupra Solariei?

— Nu, răspunse Daneel, lucrurile n-ar sta aşa dacă Aurora, puterea conducătoare din Spaţiu, ar controla situaţia. Pur şi simplu Aurora ar fi anunţat că accesul pe Solaria, pustie sau nu, este interzis navelor Coloniştilor şi ar fi ameninţat cu represalii împotriva planetelor acestora dacă vreo navă Colonistă ar fi intrat în sistemul planetar Solarian. Şi ar mai fi instalat şi o barieră de nave şi posturi cu senzori în jurul acelui sistem planetar. N-a existat nici măcar o somaţie, o acţiune de felul ăsta, prietene Giskard. Atunci, de ce să distrugi nave care oricum ar fi putut fi foarte uşor ţinute departe de planetă?

— Dar navele *au fost* distruse, prietene Daneel. Vei folosi drept explicaţie lipsa de logică a minţii omeneşti?

— Doar dacă trebuie. Să ne gândim o clipă la această distrugere. Ce urmări ar avea? Căpitanul unei nave Coloniste se apropie de Aurora, cere permisiunea să discute situaţia cu Consiliul, insistă să ia cu el un cetăţean Aurorian ca să cerceteze evenimentele de pe Solaria, iar Consiliul e de acord în toate privinţele. Dacă distrugerea navelor fără un avertisment prealabil este o acţiune prea dură pentru Aurora, capitularea cu atâta laşitate în faţa căpitanului Colonist este, dimpotrivă, o acţiune prea umilă. În loc să caute motiv de război, Aurora, cedând, pare să fie gata de orice pentru evitarea unei astfel de confruntări.

— Da, spuse Giskard. Înţeleg că e şi acesta un posibil mod de a interpreta evenimentele. Dar mai departe?

— Mi se pare, zise Daneel, că Lumile din Spaţiu nu sunt chiar atât de neputincioase încât să fie nevoite să recurgă la asemenea slugărnicie. Şi chiar de-ar fi aşa, mândria unei supremaţii de secole le-ar împiedica s-o facă. Probabil că altceva stă la baza acestei acţiuni, nu slăbiciunea. Am arătat că nu pot instiga în mod deliberat la război, deci e mult mai probabil că trag de timp.

— În ce scop, prietene Daneel?

— Vor să-i distrugă pe Colonişti, dar nu sunt încă pregătite. Îi dau acestui Colonist ce vrea, ca să evite un război până ce vor fi pregătiţi să poarte unul în condiţiile puse de ei. Sunt surprins doar că nu s-au oferit să trimită cu el o navă de război Auroriană. Dacă analiza asta e corectă – şi eu cred că este – e imposibil ca Aurora să aibă vreo legătură cu incidentele de pe Solaria. Nu se poate deda la mici înţepături, care n-ar face decât să-i alerteze pe Colonişti înainte ca ea să fie pregătită cu arma devastatoare.

— Atunci, cum explici aceste înţepături, cum le numeşti tu, prietene Daneel?

— Probabil vom afla când vom coborî pe Solaria. Poate că Aurora e la fel de curioasă cum suntem noi sau Coloniştii şi poate că acesta este un alt motiv pentru care ei au cooperat cu căpitanul până la a-i permite doamnei Gladia să-l însoţească.

Acum fu rândul lui Giskard să tacă. În cele din urmă spuse:

— Şi care e această devastare misterioasă pe care o plănuieşte?

— Mai înainte am pomenit de o criză provocată de planul locuitorilor Spaţiului de a înfrânge Pământul, dar am vorbit de Pământ în general, gândindu-mă la Pământeni împreună cu urmaşii lor din Lumile Colonistului. Oricum, dacă am chibzui serios la pregătirea unei lovituri devastatoare, care le va permite locuitorilor Spaţiului să-şi înfrângă fulgerător duşmanii, ne-am putea limpezi ideile. Astfel, ei nu pot planifica o lovitură asupra unei Lumi colonizate. Luate separat, Lumile colonizate sunt neesenţiale, iar celelalte planete vor întoarce imediat lovitura. Nu pot nici să planifice o lovitură asupra câtorva sau a tuturor Lumilor colonizate. Sunt prea multe şi prea risipite în spaţiu. E posibil să nu reuşească toate loviturile şi acele Lumi colonizate care vor supravieţui vor devasta, de disperare, Lumile Spaţiului.

— Deci crezi, prietene Daneel, că va fi o lovitură chiar asupra Pământului.

— Da, prietene Giskard. Pe Pământ se află majoritatea fiinţelor umane cu viaţă scurtă; este sursa veşnică de emigranţi spre Lumile colonizate şi principala materie primă pentru fondarea altora; este căminul adorat al tuturor Coloniştilor. Dacă

Pământul ar fi cumva distrus, s-ar putea ca mişcarea de colonizare să nu-şi mai revină niciodată.

— Dar Lumile colonizate nu s-ar răzbuna la fel de puternic şi violent, aşa cum ar face dacă ar fi distrusă una dintre ele? Mie mi se pare inevitabil.

— Şi mie, prietene Giskard. Totuşi am impresia că, dacă Lumile Spaţiului nu şi-au pierdut minţile, lovitura va trebui să fie subtilă, astfel încât să pară că nu ele sunt răspunzătoare.

— De ce nu o astfel de lovitură subtilă împotriva Lumilor colonizate, care deţin mare parte a potenţialului actual de război al Pământenilor?

— Fie pentru că locuitorii Spaţiului îşi dau seama că o lovitură împotriva Pământului ar fi devastatoare mai mult din punct de vedere psihologic, fie pentru că lovitura este de aşa natură încât va avea efect numai asupra Pământului şi nu asupra Lumilor colonizate. Cred că e mai plauzibilă a doua variantă, de vreme ce Pământul este o singură Lume şi are o societate care nu seamănă cu nicio altă Lume colonizată sau din Spaţiu.

— Deci, pentru a încheia, prietene Daneel, ajungi la concluzia că locuitorii Spaţiului pregătesc o lovitură subtilă împotriva Pământului, distrugându-l fără să lase vreo dovadă că ei au fost cauza, lovitură care nu va avea efect asupra nici unei alte Lumi, şi că încă nu sunt gata pentru a o da.

— Da, prietene Giskard, dar ar putea fi gata în curând şi, odată ce vor fi gata, vor trebui să lovească imediat. Orice întârziere va spori şansa unei scurgeri de informaţii care-i va da în vileag.

— Prietene Daneel, este foarte lăudabil că putem să deducem toate astea din puţinele indicii pe care le avem. Acum vorbeşte-mi despre natura loviturii. Ce anume au de gând locuitorii Spaţiului?

— Am ajuns până aici, prietene Giskard, pe un teren foarte nesigur, fără să ştim dacă raţionamentul meu este în totalitate corect. Dar chiar presupunând că este, nu pot merge mai departe. Mă tem că nu ştiu şi nu-mi pot imagina care ar fi natura loviturii.

Giskard spuse:

— Dar nu putem lua măsurile cuvenite pentru a contracara lovitura şi a rezolva criza până nu ştim care va fi natura ei. Dacă

trebuie să aşteptăm până ce lovitura se dezvăluie singură prin rezultate, va fi prea târziu să mai facem ceva.

— Dacă există vreun locuitor al Spaţiului care cunoaşte natura evenimentului ce va veni, acesta trebuie să fie Amadiro, zise Daneel. Nu-l poţi obliga pe Amadiro s-o anunţe în public şi astfel să-i alerteze pe Colonişti, făcând-o inutilă?

— Nu pot face asta, prietene Daneel, fără să-i distrug efectiv mintea. Nu cred să rezist destul de mult ca să-l determin să facă anunţul. Nu pot face aşa ceva.

— Atunci, zise Daneel, ne putem consola cu gândul că raţionamentul meu e greşit şi că nu se pregăteşte nicio lovitură împotriva Pământului.

— Nu, spuse Giskard. Presimt că ai dreptate şi că trebuie să aşteptăm, pur şi simplu, neajutoraţi.

17

Gladia aşteptă, cu o presimţire aproape dureroasă, sfârşitul Saltului final. Atunci se vor afla destul de aproape de Solaria ca să poată să-i distingă soarele de formă discoidală. Va fi doar un disc, bineînţeles, un cerculeţ de lumină, diminuată până acolo încât să îl poţi privi fără să mijeşti ochii, după ce acea lumină a fost trecută printr-un filtru potrivit.

Aspectul lui nu era unic. Toate stelele care deţineau printre planetele lor una locuibilă în sens uman aveau o listă lungă de condiţii obligatorii, care sfârşeau prin a le face să semene una cu cealaltă. Toate erau stele simple – nu cu mult mai mari sau mai mici decât soarele ce strălucea pe Pământ – fiecare din acestea fiind nici prea activă, nici prea bătrână, nici prea liniştită, nici prea tânără, nici prea fierbinte, nici prea rece, nici prea neobişnuită din punct de vedere al compoziţiei. Toate aveau pete solare, străluciri şi proeminenţe, şi toate erau aproape la fel pentru privitor. Era nevoie de spectroscopii solare minuţioase pentru a desluşi amănuntele care făceau din fiecare stea un unicat.

Cu toate acestea, când Gladia se pomeni fixând cu privirea un cerc de lumină ce nu se deosebea cu absolut nimic altceva de orice alt cerc de lumină, simţi că i se umplu ochii de lacrimi. Când locuise pe Solaria nu se gândise deloc la soare; acesta nu era decât sursa eternă de lumină şi căldură, ce răsărea şi apunea în acelaşi ritm. Când plecase de pe Solaria, urmărise

acel soare dispărând în spatele ei cu un sentiment de uşurare. N-avea nicio amintire plăcută în legătură cu el.

... Şi totuşi plângea în tăcere. Îi era ruşine că este atât de afectată fără să-şi poată explica motivul, dar asta n-o împiedica să plângă.

Făcu un efort să se liniştească atunci când zări semnalul luminos. Probabil că la uşă se afla D.G.; nimeni altcineva nu se apropia de cabina ei.

Daneel întrebă:

— Poate să intre, doamnă? Păreţi emoţionată.

— Da, sunt emoţionată, Daneel, dar lasă-l să intre. Îmi închipui că nu va fi o surpriză pentru el.

Şi totuşi era. Pentru că el intră cu un zâmbet pe faţa bărboasă şi acel zâmbet dispăru aproape imediat. Făcu un pas înapoi şi spuse încet:

— Revin mai târziu.

— Stai! zise Gladia tăios. Nu-i nimic. O reacţie prostească de o clipă.

Trase aer pe nas şi-şi şterse ochii furioasă:

— De ce ai venit?

— Voiam să discut cu dvs. despre Solaria. Dacă reuşim o microreglare, vom asoliza mâine. Dacă n-aveţi chef de discuţie acum...

— Am *foarte* mare chef. Am o întrebare pentru dumneata. De ce a fost nevoie de trei Salturi ca să ajungem aici? Un Salt ar fi fost de ajuns. Unul a fost de ajuns când am fost dusă de pe Solaria pe Aurora, acum douăzeci de decade. Sunt sigură că tehnica voiajelor spaţiale n-a regresat de atunci.

Pe faţa lui D.G. reapăru rânjetul:

— Acţiune de evitare. Dacă ne-a urmărit o navă Auroriană, am vrut s-o... derutez, ca să spun aşa.

— De ce ne-ar urmări vreuna?

— A fost doar un gând, doamna mea. Consiliul a fost puţin cam prea doritor să ne ajute, după cum mi s-a părut. A sugerat să fim însoţiţi de o navă Auroriană în expediţia spre Solaria.

— Păi ar fi putut să fie de folos, nu-i aşa?

— Probabil – dacă aş fi foarte sigur că în spatele întregii afaceri nu se află Aurora. Am spus clar Consiliului că mă voi descurca fără, mai bine zis – îşi îndreptă un deget spre Gladia – numai cu dvs. Totuşi, n-ar fi posibil să fi trimis Consiliul o navă

să mă însoţească şi împotriva voinţei mele – să zicem, din simplă bunătate? Ei bine, eu nu vreau aşa ceva; mă aşteaptă destule necazuri şi fără să fie nevoie să privesc nervos peste umăr în fiecare clipă. Aşa că le-am îngreunat urmărirea… Ce ştiţi despre Solaria, doamna mea?

— Nu ţi-am tot spus? Nimic! Au trecut douăzeci de decade.

— Staţi, doamnă, mă refer la psihologia Solarienilor. Asta nu s-ar fi putut schimba în numai douăzeci de decade… Spuneţi-mi de ce şi-au părăsit planeta.

— Se spune, aşa cum am auzit, zise Gladia calmă, că populaţia ei a scăzut constant. Se pare că e de vină o combinaţie între decese premature şi foarte puţine naşteri.

— Găsiţi că e normal?

— Sigur că da. Întotdeauna au fost naşteri puţine.

Chipul i se schimonosi când îşi aminti:

— Obiceiul Solarian face dificilă fecundarea, fie ea naturală, artificială sau ectogenă.

— N-aţi avut niciun copil, doamnă?

— Nu pe Solaria.

— Şi moartea prematură?

— E doar o presupunere. Cred că a fost provocată de sentimentul de eşec. Era clar că pe Solaria lucrurile nu mergeau bine, chiar dacă Solarienii puseseră mult suflet în transformarea Lumii lor într-o societate ideală – nu doar una care să fie mai bună decât orice a avut Pământul vreodată, ci mai aproape de perfecţiune decât oricare altă Lume din Spaţiu.

— Vreţi să spuneţi că Solaria se stingea din cauza zdrobirii inimii colective a poporului ei?

— Dacă vrei să ridiculizezi totul, zise Gladia nemulţumită.

D.G. dădu din umeri:

— Aşa reiese din ce spuneţi dvs. Dar chiar au plecat? Unde s-au dus? Cum trăiesc?

— Nu ştiu.

— Dar, doamnă Gladia, se ştie că Solarienii sunt obişnuiţi cu întinderi enorme de teren, lucrate de multe mii de roboţi, astfel încât fiecare Solarian rămâne într-o izolare aproape totală. Dacă părăsesc Solaria, unde se duc să găsească o societate care să-i satisfacă în sensul ăsta? De fapt, au plecat pe o altă planetă din Spaţiu?

— Nu, după câte ştiu eu. Dar ei nu-mi fac mie confidenţe.

— Să-şi fi găsit o Lume nouă? Dacă da, e una sălbatică şi teraformarea va dura mult. Sunt pregătiţi pentru asta?

Gladia dădu din cap:

— Nu ştiu.

— Poate că, de fapt, n-au plecat.

— Am înţeles că pe Solaria există toate dovezile că e pustie.

— Ce dovezi sunt astea?

— Orice comunicare interplanetară a încetat. Toate radiaţiile de pe planetă, cu excepţia celor provenite de la funcţionarea roboţilor sau datorate cauzelor naturale, au încetat.

— De unde ştiţi?

— Din emisiunile informative ale Aurorei.

— A! Emisiunile informative! Şi dacă minte cineva?

— Ce scop ar avea o asemenea minciună?

Gladia se încruntă la gândul ăsta.

— Ca nava noastră să fie ademenită pe planetă şi distrusă?

— E ridicol, D.G.

Vocea ei deveni mai tăioasă:

— Ce ar câştiga locuitorii Spaţiului dacă ar distruge două nave comerciale printr-un subterfugiu atât de elaborat?

— Ceva a distrus două nave ale Coloniştilor pe o planetă considerată pustie. Cum explicaţi asta?

— Nu ştiu. Cred că mergem pe Solaria ca să găsim o explicaţie.

D.G. o privi cu seriozitate:

— M-aţi putea conduce pe partea de planetă care vă aparţinea când locuiaţi pe Solaria?

— Proprietatea mea?

Îl privi la rândul ei, uimită.

— N-aţi vrea s-o revedeţi?

Inima Gladiei tresări de bucurie:

— Ba da, dar de ce tocmai acolo?

— Cele două nave care au fost distruse au asolizat în puncte total diferite pe planetă, totuşi ambele au fost distruse extrem de repede. Deşi în orice punct poate exista un pericol de moarte, am impresia că la dvs. e mai mic decât în altă parte.

— De ce?

— Pentru că ne-ar putea ajuta roboţii. Dvs. îi cunoaşteţi, nu-i aşa? Presupun că mai există după douăzeci de decade. Daneel şi Giskard mai rezistă. Şi cei care existau când locuiaţi pe

proprietatea dvs. vă mai ţin minte, nu-i aşa? Vă vor trata ca pe o stăpână şi vor şti ce datorie au faţă de dvs., chiar mai mult decât ceea ce datorează fiinţelor umane obişnuite.

— Existau zece mii de roboţi pe proprietatea mea, zise Gladia. Ştiam din vedere vreo trei duzini. Pe cei mai mulţi nu i-am văzut niciodată şi poate că nici ei pe mine. Ştii, roboţii folosiţi în agricultură nu sunt foarte evoluaţi, cum nu sunt nici cei forestieri sau minieri. Roboţii casnici mă mai ţin minte – doar dacă n-au fost vânduţi sau transferaţi de când am plecat. Apoi se mai întâmplă şi accidente, iar unii roboţi *nu* rezistă zece decade. În afară de asta, orice ai crede despre memoria roboţilor, memoria umană joacă feste şi s-ar putea să nu-mi amintesc de nici unul dintre ei.

— Chiar şi aşa, zise D.G., mă puteţi dirija înspre proprietatea dvs.?

— În funcţie de latitudine şi longitudine? Nu.

— Am hărţi ale Solariei. V-ar ajuta?

— Poate doar aproximativ. Se află în partea centrală a continentului nordic Heliona.

— Atunci când ne apropiem, vă puteţi folosi de puncte de reper pentru o mai mare precizie... dacă zburăm aproape de suprafaţa Solariei?

— Deasupra ţărmurilor şi a râurilor, adică?

— Da.

— *Cred* că pot.

— Bun! Între timp, vedeţi dacă vă amintiţi numele şi înfăţişarea vreunui robot de-al dvs. Asta poate însemna diferenţa dintre viaţă şi moarte.

18

D.G. Baley părea altă persoană când era cu echipajul lui. Zâmbetul larg nu se mai vedea şi nici uşoara indiferenţă în faţa pericolului. Stătea pe scaun, studiind cu atenţie hărţile, iar pe chip i se citea o concentrare intensă.

— *Dacă* femeia are dreptate, rosti el, proprietatea e localizată aproape exact şi dacă vom zbura, vom ajunge la ea repede.

— Pierdere de energie, căpitane, bombăni secundul Jamin Oser.

Era înalt şi avea o barbă mare, ca şi D.G. Barba era de culoare roşcată, la fel şi sprâncenele ce se arcuiau deasupra

ochilor albaştri şi strălucitori. Părea destul de bătrân, dar dădea impresia că bătrâneţea se datorează experienţei, nu vârstei în sine.

— N-am încotro, zise D.G. Dacă aveam antigravitaţia pe care ne-o tot promit de o veşnicie tehnicienii, ar fi fost altfel.

Privi din nou harta şi continuă:

— Ea spune că e de-a lungul acestui râu, la vreo şaizeci de kilometri în amonte faţă de confluenţa cu râul acela mai mare. *Dacă* are dreptate.

— Vă îndoiţi întruna, spuse Chandrus Nadirhaba, pe al cărui ecuson scria că e pilot şi răspunzător pentru aterizarea la punct fix – sau, oricum, la punctul indicat. Pielea lui măslinie şi mustaţa lucioasă îi accentuau forţa bărbătească a chipului.

— Ea îşi reaminteşte de un loc pe care nu l-a mai văzut de douăzeci de decade, zise D.G. Tu ce detalii ţi-ai mai aminti despre un loc pe care nu l-ai văzut de numai trei decade? Nu e robot. Poate a uitat.

— Atunci, ce rost a mai avut s-o aducem? mormăi Oser. Şi pe celălalt, şi robotul? Deranjează echipajul şi asta nu prea-mi place.

D.G. privi în sus, încreţindu-şi sprâncenele, care se uniră. Vorbi cu voce scăzută:

— Pe nava asta nu contează ce nu-ţi place ţie sau ce nu-i place echipajului, domnule. Eu sunt răspunzător şi eu hotărăsc. Suntem toţi sortiţi morţii în şase ore de la asolizare, dacă femeia asta nu ne poate salva.

Nadirhaba spuse cu răceală:

— Dacă murim, murim. N-am fi Neguţători dacă n-am şti că moartea neprevăzută e reversul profiturilor mari. Şi pentru misiunea asta suntem toţi voluntari. Oricum, nu strică să ştim de unde ni se trage moartea, căpitane. Dacă aţi înţeles acest lucru, de ce-l ţineţi secret?

— Nu e un secret. Se crede că Solarienii au plecat, dar să presupunem că vreo două sute au rămas liniştiţi în urmă, doar să păzească locurile, ca să spunem aşa.

— Şi ce pot face ei împotriva unei nave înarmate, căpitane? Au o armă secretă?

— Nu chiar secretă. Solaria este plină de roboţi. Ăsta-i singurul motiv pentru care navele Coloniştilor au coborât pe

planetă. Fiecare Solarian rămas poate avea un milion de roboţi la dispoziţie. O armată uriaşă.

Eban Kalaya răspundea de comunicaţii. Încă nu vorbise, conştient că e cel mai tânăr şi părând marcat de faptul că e singurul dintre cei patru ofiţeri fără niciun fir de păr pe faţă. Acum îşi permise o remarcă:

— Roboţii, zise, nu pot vătăma o fiinţă umană.

— Aşa ni s-a spus, făcu D.G. sec, dar ce ştim *noi* despre roboţi? Tot ce ştim e că două nave au fost distruse şi vreo sută de fiinţe umane – buni Colonişti – au fost ucise în două locuri extrem de îndepărtate unul de celălalt, pe o planetă înţesată de roboţi. Cum altfel s-ar fi putut întâmpla asta, dacă nu din cauza roboţilor? Nu ştim ce fel de ordine poate da un Solarian roboţilor sau prin ce şmecherie aşa-zisa Primă Lege a Roboticii ar putea fi ocolită.

— Aşa că noi, continuă el, trebuie să facem un ocol. După cât ne dăm seama din rapoartele care au ajuns la noi de la celelalte nave înainte de a fi distruse, toţi bărbaţii de la bordul navei au debarcat la asolizare. Doar era o lume părăsită şi voiau să-şi dezmorţească picioarele, să respire aer curat *şi* mai ales să examineze cu atenţie roboţii pe care veniseră să-i ia. Navele lor erau fără apărare şi ei au fost luaţi pe nepregătite în momentul atacului. De data asta nu se va întâmpla aşa. Eu cobor, iar voi, ceilalţi, rămâneţi la bordul navei sau în imediata ei apropiere.

Ochii negri ai lui Nadirhaba exprimau dezaprobarea:

— De ce dumneata, căpitane? Dacă ai nevoie de cineva pe post de momeală, poţi folosi pe oricine altcineva.

— Îţi apreciez gândul, pilotule, zise D.G., dar nu voi fi singur. Cu mine vin femeia din Spaţiu şi însoţitorii ei. Ea e cea mai importantă. Poate va recunoaşte pe unii dintre roboţi; oricum, poate că unii o recunosc pe ea. Sper că, deşi roboţilor li s-o fi dat ordin să ne atace, pe ea n-o vor ataca.

— Adică o să-şi amintească de Bătrâna Don'şoară şi o să-i cadă în genunchi, făcu Nadirhaba sec.

— Şi aşa, dacă vrei. De asta am adus-o şi de asta coborâm pe proprietatea ei. Şi trebuie să merg eu pentru că sunt singurul care o cunoaşte – într-un fel – şi e necesar să mă asigur că va fi cuminte. Dacă vom supravieţui folosind-o drept scut şi, astfel, aflând exact cu ce ne confruntăm, putem continua pe cont propriu. Nu vom mai avea nevoie de ea.

— Şi pe urmă ce facem cu ea? întrebă Oser. O aruncăm în Spaţiu?

D.G. mârâi:

— O ducem înapoi pe Aurora!

— Mă simt obligat să vă spun, căpitane, zise Oser, că echipajul consideră această călătorie nechibzuită şi inutilă. Oamenii sunt de părere că o putem lăsa pur şi simplu pe planeta asta afurisită. De aici a venit, de fapt.

— Da, făcu D.G. Iată şi ziua, nu-i aşa, când primeşti ordine de la echipaj.

— Sunt sigur că nu se va întâmpla aşa, spuse Oser, dar echipajul are propriile păreri şi un echipaj nemulţumit înseamnă o călătorie periculoasă.

6. Echipajul

19

Gladia stătea pe pământul Solariei. Adulmeca mirosul vegetaţiei – nu erau chiar la fel cu miresmele de pe Aurora – şi, dintr-o dată, golul de douăzeci de decade dispăru.

Ştia că nimic nu poate readuce în memorie asociaţiile de idei mai bine decât aromele. Nici imaginile, nici sunetele. Unda aceea parfumată, unică îi readuse în minte copilăria – libertatea de a alerga haihui, cu o duzină de roboţi urmărind-o atenţi, emoţia de a vedea, la răstimpuri, alţi copii, când se oprea, privea cu sfială, se apropiau unul de celălalt cu jumătăţi de pas, îşi întindeau mâinile şi, apoi, vocea unui robot ce spunea: „Destul, domnişoară Gladia”, după care era luată de acolo, cum privea peste umăr la celălalt copil, de care se ocupau alţi roboţi de serviciu.

Îşi aminti de ziua când i se spusese că doar prin holovizionare va vedea altă fiinţă umană. Vizionare, i se explicase, nu vedere. Roboţii spuseseră „vedere” de parcă ar fi fost un cuvânt pe care n-aveau voie să-l rostească tare, ci doar în şoaptă. Numai *pe ei* îi putea vedea, dar ei nu erau oameni. La început nu era chiar aşa rău. Imaginile cu care putea sta de vorbă erau tridimensionale, se mişcau. Puteau vorbi, alerga, făceau „tumbe”, dacă doreau – dar nu le putea pipăi. Şi apoi i se spusese că avea voie să vadă în realitate o persoană pe care o vizionase de multe ori şi care-i plăcuse. Era un bărbat matur, ceva mai în vârstă decât ea, deşi părea tânăr, ca toată lumea de pe Solaria. Avea voie să-l vadă în continuare – dacă dorea – de câte ori era nevoie.

Ea dorise. Îşi aminti totul cum a fost – cu exactitate – în acea primă zi. N-aveau glas să-şi vorbească. S-au învârtit unul în jurul celuilalt, fiindu-le teamă să se atingă… Dar era vorba de căsătorie. Apoi s-au reîntâlnit – s-au văzut, nu s-au vizionat – *pentru că* era vorba de căsătorie. Până la urmă s-au atins. Trebuiau s-o facă. Fusese cea mai emoţionantă zi din viaţa ei – până ce s-a întâmplat.

Furioasă, Gladia îşi întrerupse gândurile. La ce bun să continue? Ea atât de caldă şi nerăbdătoare, bărbatul atât de rece şi distant. El continua să fie rece. Când venea s-o vadă, la intervale fixe, pentru ritualul care ar fi putut (sau nu) s-o

fecundeze, o făcea cu o repulsie atât de vădită, încât în curând Gladia îşi dori ca el să uite să mai vină. Era însă un om cu simţul datoriei şi nu uita niciodată. Apoi, după ani lungi de nefericire, îl găsise mort, cu capul sfărâmat, iar ea fusese singura suspectă posibilă. Elijah Baley o salvase atunci şi ea fusese luată de pe Solaria şi trimisă pe Aurora.

Acum se întorsese, adulmecând Solaria. Nimic altceva nu-i era familiar. Casa din depărtare nu semăna câtuşi de puţin cu ce-şi amintea ea. În douăzeci de decade fusese modificată, dărâmată, reconstruită. Nu se putea obişnui nici cu pământul.

Se pomeni că se trage înapoi, ca să atingă nava Colonistă ce o adusese pe această Lume ce păstra mireasma căminului, dar care de altfel nu-i era cămin – doar să atingă ceva, un lucru cu care era obişnuită. Daneel, care stătea lângă ea în umbra navei, întrebă:

— Vedeţi roboţii, doamnă Gladia?

Era un grup la vreo sută de metri depărtare, printre pomii dintr-o livadă. Stăteau nemişcaţi, privind cu seriozitate, iar finisajul din metal cenuşiu, bine lustruit, despre care Gladia îşi aminti că e specific roboţilor Solarieni, strălucea în soare.

Răspunse:

— Îi văd, Daneel.

— Recunoaşteţi ceva la ei, doamnă?

— Deloc. Par să fie modele noi. Nu-mi amintesc de ei şi sunt sigură că nici ei nu-şi amintesc de mine. Dacă D.G. spera să iasă ceva din presupusa familiaritate cu roboţii de pe proprietatea mea, va fi dezamăgit.

— Nu par să facă ceva, doamnă, zise Giskard.

— E de înţeles, încuviinţă Gladia. Suntem intruşi şi au venit să ne urmărească şi să dea raportul cu privire la noi, în conformitate cu ordinele primite. Acum nu mai au cui raporta, aşa că observă doar. Fără alte ordine cred că nu vor face mai mult de-atât, dar nici nu se vor retrage.

Daneel spuse:

— Ar fi bine, doamnă Gladia, să ne întoarcem în cabinele noastre de la bordul navei. Căpitanul supraveghează, cred, instalarea liniei defensive şi încă nu e pregătit pentru explorări. Cred că n-o să-i placă faptul că aţi plecat fără aprobarea lui specială.

— N-am de gând să aştept până să păşesc pe propria-mi planetă doar ca să-i fiu pe plac, zise Gladia cu dispreţ.

— Înţeleg, dar câţiva membri ai echipajului lucrează în împrejurimi şi cred că unii au observat că sunteţi aici.

— Şi se apropie, zise Giskard. Dacă doriţi să evitaţi infecţiile…

— Sunt pregătită, spuse Gladia. Filtre nazale şi mănuşi.

Gladia nu înţelegea rostul construcţiilor ce se ridicau pe terenul plat din jurul navei. Cea mai mare parte a echipajului, absorbită de acestea, nu o văzuse pe Gladia şi pe cei doi însoţitori ai ei, ce stăteau la umbră. (Pe acea parte a Solariei era anotimpul cald, care avea tendinţa să devină şi mai cald – iar uneori mai rece – decât pe Aurora, pentru că ziua Solariană era cu aproape şase ore mai lungă decât cea Aurorіană.)

Oamenii din echipaj ce se apropiau erau cinci la număr, iar unul dintre ei, cel mai înalt şi solid, o arătă cu degetul pe Gladia. Ceilalţi patru priviră, rămaseră un timp pe loc de parcă ar fi fost doar curioşi, apoi, la un gest al celui dintâi, continuară să se apropie, îndreptându-se chiar înspre cei trei de pe Aurora. Gladia îi urmări în tăcere, cu sprâncenele ridicate în semn de dispreţ. Daneel şi Giskard aşteptară nemişcaţi.

Giskard îi spuse încet lui Daneel:

— Nu ştiu unde este căpitanul. Nu-l zăresc printre oamenii din echipaj, unde ar trebui să se afle.

— Ne retragem? întrebă Daneel cu glas tare.

— Ar fi ruşinos, spuse Gladia. Asta e planeta mea.

Rămase pe loc, iar cei cinci membri ai echipajului se apropiară mai mult, fără grabă. Munciseră, muncă fizică grea (ca roboţii, se gândi femeia batjocoritor) şi transpiraseră. Gladia simţi mirosul care venea dinspre ei. Asta ar fi trebuit s-o facă să plece, mai repede decât ameninţările, dar continuă să stea pe loc. Era sigură că filtrele nazale diminuau mirosul.

Bărbatul cel solid se apropie mai mult decât ceilalţi. Avea pielea bronzată. Braţele lui goale străluceau de transpiraţie şi avea o musculatură splendidă. Părea să aibă treizeci de ani (atât cât putea Gladia să aprecieze vârsta acestor fiinţe cu viaţă scurtă) şi, dacă ar fi fost spălat şi îmbrăcat cum se cuvine, ar fi fost destul de prezentabil.

— Deci dvs. sunteţi doamna din Spaţiu, de pe Aurora, pe care o ducem cu nava noastră? întrebă el.

Vorbea încet, încercând în mod evident să confere o spoială aristocratică galacticei lui. Bineînţeles că nu reuşea, aşa că vorbea ca un Colonist – chiar mai necizelat decât D.G.

Gladia spuse, stabilindu-şi drepturile teritoriale:

— Eu sunt de pe Solaria, Colonistule, şi se opri încurcată.

Petrecuse atâta timp gândindu-se la Solaria, încât acum cele douăzeci de decade dispăruseră şi ea vorbise cu un accent Solarian sadea. Literele „a” şi „r” erau mai pronunţate, în timp ce cuvântul „eu” suna îngrozitor, ca „io”. Vorbi din nou, mai încet, pe un ton mai puţin autoritar, dar în care se simţea clar accentul Universităţii de pe Aurora – standardul pentru pronunţia galactică pe toate lumile din Spaţiu:

— Eu sunt de pe Solaria, Colonistule.

Colonistul râse şi se întoarse către ceilalţi:

— Vorbeşte ea cântător, dar trebuia să încerce. Nu-i aşa, băieţi?

Râseră şi ceilalţi, iar unul strigă:

— Nu te opri, Niss. Poate că învăţăm toţi să vorbim păsăreasca din Spaţiu.

Îşi puse o mână în şold, cât putu el de elegant, iar pe cealaltă o lăsă moale. Niss zise, încă zâmbind:

— Tăceţi din gură, toţi.

Se făcu linişte imediat. El se întoarse din nou spre Gladia:

— Eu sunt Berto Niss, navigator de rangul întâi. Şi numele dvs., domniţă?

Gladia nu îndrăzni să mai vorbească. Niss spuse:

— Eu sunt politicos, domniţă. Vorbesc precum un domn. Ca un locuitor al Spaţiului. Ştiu că dvs. sunteţi destul de bătrână ca să-mi fiţi străbunică. Câţi ani aveţi, domniţă?

— Patru sute, ţipă un membru al echipajului din spatele lui Niss, dar nu arată.

— Nu arată nici de o sută, zise altul.

— Pare bună să-i tragem niţel clopotele, spuse un al treilea, şi cred că de mult n-a mai făcut-o. Întreab-o dacă nu vrea, Niss. Fii politicos şi întreab-o dacă putem face cu schimbul.

Gladia se înroşi de furie, iar Daneel spuse:

— Navigator de rangul întâi Niss, însoţitorii dumitale o jignesc pe doamna Gladia. Nu doriţi să vă retrageţi?

Niss se întoarse ca să-l privească pe Daneel, pe care până atunci îl ignorase cu totul. Zâmbetul de pe chip i se şterse şi zise:

— Uite ce-i. Domniţa asta este intangibilă. Aşa a spus căpitanul. N-o s-o deranjăm. Doar puţină trăncăneală inofensivă. Lucrul ăla de acolo e un robot. Noi n-o să-l deranjăm şi el nu poate să ne facă rău. Cunoaştem cele Trei Legi ale Roboticii. Noi îi ordonăm să stea departe de noi, înţelegi? Dar *tu* eşti un locuitor al Spaţiului şi căpitanul nu ne-a dat niciun ordin în ceea ce te priveşte. Aşa că – îl fixă cu degetul – nu te băga şi nu te amesteca, pentru că o să-ţi umplem pielea fină de vânătăi şi s-ar putea să plângi.

Daneel nu spuse nimic. Niss dădu din cap a încuviinţare:

— Bun. Îmi place să văd oameni destul de deştepţi ca să nu înceapă un lucru pe care nu-l pot termina.

Se întoarse înspre Gladia:

— Acum, domniţă din Spaţiu, vă vom lăsa în pace, deoarece căpitanul nu doreşte să fiţi deranjată. Dacă vreunul dintre cei de faţă a făcut o remarcă negândită, se mai întâmplă. Ne dăm mâna şi să fim prieteni – locuitor al Spaţiului, Colonist, care-i diferenţa?

Întinse o mână înspre Gladia, care se trase înapoi îngrozită. Daneel întinse şi el o mână, printr-o mişcare prea iute pentru a fi observată, şi-l prinse pe Niss de încheietură:

— Navigator de rangul întâi Niss, vorbi el liniştit, nu încerca s-o atingi pe doamna.

Niss îşi privi mâna, apoi se uită la degetele care-l strângeau de încheietură. Zise, mârâind ameninţător:

— Cât număr până la trei, să-mi dai drumul.

Daneel îşi retrase mâna. Spuse:

— Trebuie să fac aşa cum îmi cereţi, deoarece nu doresc să vă rănesc, dar trebuie s-o apăr pe doamna… şi dacă ea nu doreşte să fie atinsă, aşa cum cred, aş putea fi silit să vă provoc durere. Vă rog să primiţi asigurările mele că va fi cât mai redusă posibil.

Un membru al echipajului strigă vesel:

— Arată-i tu lui, Niss. E un palavragiu.

— Uite ce e, locuitor al Spaţiului, zise Niss, de două ori ţi-am spus să nu te amesteci şi m-ai atins o dată. Acum îţi spun a treia oară şi ultima. Fă o mişcare, spune un cuvânt şi te fac bucăţi.

Domniţa asta o să dea mâna cu noi prieteneşte, asta-i tot. Pe urmă plecăm toţi. E bine?

Gladia vorbi încet, înăbuşit:

— Nu vreau să pună mâna pe mine. Fă ce trebuie.

Daneel spuse:

— Domnule, cu tot respectul cuvenit, doamna nu vrea să fie atinsă. Trebuie să vă cer – tuturor – să plecaţi.

Niss zâmbi şi îşi mişcă uriaşa mână, de parcă ar fi vrut să-l înlăture pe Daneel, şi încă dur. Braţul stâng al acestuia se mişcă brusc şi, din nou, Niss se trezi ţinut de încheietură.

— Vă rog să plecaţi, domnule, zise Daneel.

Niss continua să-şi arate dinţii, dar nu mai zâmbea. Îşi ridică braţul cu violenţă. Mâna încleştată a lui Daneel se ridică puţin, încet, apoi se opri. Pe faţă nu i se citea niciun pic de încordare. Mâna îi coborî, trăgând de braţul navigatorului, apoi, cu o întoarcere rapidă, i-l răsuci lipindu-i-l de spatele lat şi ţinându-l acolo. Niss, care se pomeni pe neaşteptate cu spatele la Daneel, îşi ridică deasupra capului celălalt braţ, bâjbâind după gâtul adversarului. Cealaltă încheietură îi fu apucată şi trasă în jos mai repede decât ar fi crezut şi Niss icni, vădit nenorocit.

Ceilalţi patru membri ai echipajului, care priviseră aşteptând nerăbdători sfârşitul, rămaseră pe loc, nemişcaţi, tăcuţi, cu gurile deschise.

Niss, privind înspre ei, gemu:

— Ajutaţi-mă!

Daneel spuse:

— Nu vă vor ajuta, domnule, deoarece pedeapsa căpitanului va fi şi mai aspră dacă vor încerca. Acum trebuie să vă cer să-mi daţi asigurări că n-o veţi mai deranja pe doamna Gladia şi că veţi pleca în linişte, toţi. Altfel, regret foarte mult, navigator de rangul întâi, va trebui să vă scot braţele din articulaţii.

În timp ce vorbea, îşi înteţi apăsarea pe ambele încheieturi ale lui Niss, iar acesta scoase un geamăt înăbuşit.

— Scuzele mele, domnule, zise Daneel, dar am primit cele mai stricte ordine. Îmi puteţi da asigurările?

Niss lovi cu picioarele în spate, cuprins brusc de răutate, dar cu mult înainte ca bocancul lui greu să izbească ceva, Daneel se trase într-o parte şi-l dezechilibră. Niss căzu greoi cu faţa în jos.

— Îmi puteţi da asigurările, domnule? întrebă Daneel şi trase uşor de cele două încheieturi, astfel încât braţele lui Niss se ridicară puţin de pe spate.

Niss urlă şi vorbi aproape incoerent:

— Mă las păgubaş. Dă-mi drumul.

Daneel îi dădu imediat drumul şi făcu un pas înapoi. Încet şi gemând, navigatorul se rostogoli, mişcându-şi uşor braţele şi răsucindu-şi încheieturile, cu faţa contorsionată. Apoi, când mâna dreaptă îi ajunse lângă tocul armei pe care o purta încercă, neîndemânatic, să o scoată. Piciorul lui Daneel îl calcă pe mână şi i-o ţintui la pământ.

— Nu faceţi asta, domnule, pentru că aş putea fi silit să rup unul sau mai multe oscioare din mâna dvs.

Se aplecă şi scoase blasterul lui Niss din toc:

— Acum sculaţi-vă.

— Ei bine, domnule Niss, se auzi alt glas, fă cum ţi se spune şi ridică-te.

D.G. Baley stătea lângă ei, cu barba zburlită, cu faţa uşor congestionată, dar vocea îi era periculos de calmă.

— Voi patru, zise el, daţi-mi armele, unul câte unul. Haideţi. Mai repejor. Unu... doi... trei... patru. Acum rămâneţi în poziţie de drepţi. Domnule – către Daneel – daţi-mi arma din mâna dvs. Bun. Cinci. Şi acum, domnule Niss, drepţi.

Puse blasterele pe pământ, lângă el. Niss încremeni în poziţie de drepţi, cu ochii injectaţi, cu faţa schimonosită. Era clar că-l durea.

— Ar vrea cineva, întrebă D.G., să-mi spună despre ce e vorba?

— Căpitane, zise Daneel repede, domnul Niss şi cu mine ne-am hârjonit puţin. Nimeni n-a fost rănit.

— Totuşi, făcu D.G., domnul Niss pare puţin şifonat.

— Nu e ceva de durată, căpitane, zise Daneel.

— Înţeleg. Ei bine, vom reveni mai târziu la asta. Doamnă – se răsuci pe călcâie ca să i se adreseze Gladiei – nu-mi amintesc să vă fi dat voie să ieşiţi din navă. Vă veţi întoarce imediat în cabină, cu cei doi însoţitori ai dvs. Eu sunt căpitan aici şi *nu* suntem pe Aurora. Faceţi cum vă spun!

Daneel puse o mână pe umărul Gladiei, împăciuitor. Ea îşi ridică bărbia, dar se întoarse şi intră în navă, cu Daneel într-o

parte şi cu Giskard în spate. Apoi D.G. se întoarse înspre echipaj:

— Voi cinci, spuse el cu vocea la fel de calmă, veniţi cu mine. Vom lămuri lucrurile.

Făcu semn unui aghiotant să ia armele şi să le ducă de acolo.

20

D.G. îi privea încruntat pe cei cinci. Se afla în cabina lui, singura parte din navă care beneficia de un oarecare lux.

Spuse, arătându-i pe rând cu degetul:

— Acum iată cum vom proceda. *Tu* să-mi spui exact ce s-a întâmplat, cuvânt cu cuvânt, pas cu pas. Când termini, *tu* să-mi spui ce a fost greşit sau s-a omis. Apoi *tu* la fel, apoi *tu*, şi pe urmă ajung la tine, Niss. Cred că aţi fost toţi indisciplinaţi, că aţi făcut toţi ceva neobişnuit de prostesc, care v-a costat pe toţi, dar mai ales pe tine, Niss, o umilinţă considerabilă. Dacă în versiunea ta va apărea că n-ai făcut nimic rău şi n-ai fost deloc umilit, voi şti că minţi, mai ales că femeia din Spaţiu îmi va spune cu siguranţă ce s-a întâmplat – şi am de gând să cred tot ce-mi va spune. O minciună va înrăutăţi situaţia voastră mai mult decât tot ce aţi făcut în realitate. Acum, mârâi el, *începeţi*!

Primul membru al echipajului se bâlbâi povestind în mare grabă, apoi al doilea, corectând şi completând pe ici-colo, apoi al treilea şi al patrulea. D.G. ascultă expunerea cu chipul împietrit, apoi îi făcu semn lui Berto Niss să treacă într-o parte. Le vorbi celorlalţi patru:

— Şi în timp ce Niss stătea cu faţa în noroi, stâlcită de locuitorul Spaţiului, voi patru ce făceaţi? Priveaţi? Vă era teamă să mişcaţi? Toţi patru? Împotriva unui singur om?

Unul dintre ei rupse tăcerea şi vorbi:

— Totul s-a petrecut prea repede, căpitane. Tocmai voiam să ne apropiem, când s-a terminat.

— Şi ce eraţi pregătiţi să faceţi în cazul în care aţi fi reuşit, până la urmă, să vă mişcaţi?

— Păi, aveam de gând să-l luăm pe străinul din Spaţiu de pe colegul nostru.

— Credeţi că aţi fi putut?

De data asta nimeni nu mai scoase o vorbă. D.G. se apleca înspre ei:

— Uite cum stau lucrurile. N-aveaţi permisiunea să vă amestecaţi cu străinii, aşa că sunteţi penalizaţi cu leafa pe o săptămână, fiecare. Şi acum să lămurim ceva. Dacă spuneţi cuiva ce s-a întâmplat – echipajului sau cuiva dinafară, acum sau altădată, la beţie sau treji – veţi fi degradaţi până la rangul de navigator ucenic. Nu contează care dintre voi vorbeşte, toţi veţi fi degradaţi, aşa că staţi cu ochii unul pe celălalt. Acum treceţi la treburile care vă revin şi, dacă mai am de-a face cu voi în timpul acestei călătorii, dacă mai încălcaţi regulamentul, fie şi un pic, ajungeţi la închisoare.

Cei patru ieşiră plouaţi, spăşiţi, cu buzele strânse. Niss rămase. Pe faţă i se întindea o vânătaie şi era clar că-l dureau braţele. D.G. îl privi într-o tăcere prevestitoare de rău, în timp ce Niss se uita la stânga, la dreapta, la picioare, oriunde numai la căpitan nu. De-abia când ochii lui, încercând să se eschiveze, prinseră privirea fioroasă a căpitanului, D.G. spuse:

— Ei bine, eşti foarte chipeş acum, când te-ai tamponat cu un fătălău din Spaţiu, pe jumătate cât tine. Data viitoare mai bine să te ascunzi când apare vreunul.

— Da, căpitane, zise Niss nenorocit.

— Ca să nu mai lungim vorba, Niss, m-ai auzit sau nu spunând, înainte de a pleca de pe Aurora, că femeia din Spaţiu şi însoţitorii ei nu trebuie cu niciun chip deranjaţi sau întrebaţi ceva?

— Căpitane, voiam doar un „Ce mai faci” politicos. Eram curioşi să aruncăm o privire mai de aproape. N-am avut intenţii rele.

— N-aţi avut intenţii rele? Aţi întrebat-o câţi ani are. Asta vă interesa pe voi?

— Eram curioşi. Voiam să ştim.

— Unul dintre voi a făcut o aluzie sexuală.

— Nu eu, căpitane.

— Altcineva? V-aţi cerut scuze?

— Unei locuitoare din Spaţiu? păru Niss îngrozit.

— Sigur. Îmi încălcaţi ordinele.

— N-am avut intenţii rele, se încăpăţână Niss.

— N-aţi avut intenţii rele cu bărbatul?

— El a pus primul mâna pe mine, căpitane.

— Ştiu că a pus-o. De ce?

— Pentru că îmi dădea ordine.

— Şi tu n-ai suportat?

— Dvs. aţi fi suportat, căpitane?

— Bine, atunci. N-ai suportat. Ai căzut. Drept în nas. Asta cum s-a-ntâmplat?

— Nu prea ştiu, căpitane. A fost iute. Ca un film rulat cu repeziciune. Şi are o mână puternică, ca o menghină.

— Într-adevăr, zise D.G. Ce credeai, prostule? *Este* menghină.

— Poftim, căpitane?

— Niss, chiar nu ştii povestea lui Elijah Baley?

Niss îşi frecă o ureche, jenat:

— Ştiu că vă e stră-nu-ştiu-ce-bunic, căpitane.

— Da, asta o ştie oricine, după numele meu. Ai vizionat vreodată povestea vieţii lui?

— Eu nu prea vizionez, căpitane. Nu istorie.

Dădu din umeri şi, în timp ce o făcea, tresări şi vru să-şi frece un umăr. Apoi hotărî că n-are destul curaj pentru asta.

— Ai auzit vreodată de R. Daneel Olivaw?

Niss îşi încreţi sprâncenele, unindu-le:

— Era prietenul lui Elijah Baley?

— Da, era. Deci, ştii ceva. Ştii ce înseamnă „R” de la R. Daneel Olivaw?

— Înseamnă „Robot”, aşa-i? Era un prieten robot. În vremea aceea erau roboţi pe Pământ.

— Erau, Niss, şi mai sunt. Dar Daneel nu era un simplu robot. Era un robot din Spaţiu care arăta ca un om din Spaţiu. Gândeşte-te, Niss.

Ochii lui Niss se măriră, faţa i se înroşi de-a binelea:

— Adică locuitorul Spaţiului era ro…

— Era R. Daneel Olivaw.

— Dar, căpitane, asta s-a petrecut acum două sute de ani.

— Da, şi femeia din Spaţiu era o prietenă deosebită a Strămoşului meu Elijah. Trăieşte de două sute treizeci şi trei de ani, dacă vrei să ştii, şi crezi că un robot nu poate face la fel? Ai încercat să te lupţi cu un robot, prostovanule!

— De ce n-a spus aşa? întrebă Niss extrem de indignat.

— De ce-ar fi făcut-o? L-ai întrebat? Uite, Niss. Ai auzit ce le-am spus celorlalţi, să nu povestească asta nimănui. E valabil şi pentru tine, ba chiar mai mult. Ei sunt doar membri ai echipajului, dar eu te aveam în vedere pentru şef de echipaj. *Te*

aveam în vedere. Dacă vei răspunde de echipaj, va trebui să ai şi minte, nu numai muşchi. Aşa că acum va fi mai greu pentru tine, fiindcă va trebui să dovedeşti că ai minte, împotriva convingerii mele ferme că n-ai.

— Căpitane, eu…

— Nu vorbi. Ascultă. Dacă povestea asta răsuflă în afară, cei patru vor fi ucenici navigatori, dar tu nu vei fi *nimic*. Nu te vei mai urca niciodată la bordul unei nave. *Nici o navă* nu te va lua, ţi-o promit. Nici în echipaj, nici ca pasager. Întreabă-te ce bani poţi să faci pe Lumea lui Baley, şi cum. Aşa se va întâmpla dacă vorbeşti despre asta, sau dacă mai ai de-a face cu femeia din Spaţiu în vreun fel, sau chiar dacă te uiţi la ea mai mult de jumătate de secundă – sau la cei doi roboţi ai ei. Şi vei avea grijă ca nimeni din echipaj să n-o jignească, niciun pic. Eşti răspunzător… Şi eşti penalizat cu leafa pe două săptămâni.

— Dar, căpitane, scânci Niss, ceilalţi…

— De la ceilalţi am mai puţine pretenţii, Niss, aşa că i-am penalizat cu mai puţin. Pleacă de aici.

21

D.G. se juca absent cu fotocubul care se afla întotdeauna pe biroul lui. De fiecare dată când îl întorcea, acesta se albea, apoi se lumina când stătea pe una dintre feţe. Când se lumina, se putea vedea imaginea tridimensională, zâmbitoare, a unui cap de femeie. Printre membrii echipajului circula zvonul că pe fiecare dintre cele şase feţe apărea altă femeie. Zvonul era adevărat.

Jamin Oser urmărea apariţia şi dispariţia imaginilor strălucitoare absolut fără interes. Acum, când nava era asigurată – atât cât se putea – împotriva vreunui atac de orice fel, era timpul să se gândească la următorul pas. Totuşi, D.G. aborda problema de departe – sau poate că n-o aborda deloc. Spuse:

— Bineînţeles că a fost vina femeii.

Oser dădu din umeri şi-şi trecu o mână prin barbă, de parcă ar fi vrut să se asigure că el, cel puţin, nu e femeie. Spre deosebire de D.G., buza superioară a lui Oser era acoperită de un păr la fel de stufos.

— Se pare că faptul de a se afla pe planeta ei natală i-a şters orice gând de discreţie, spuse D.G. A părăsit nava, chiar dacă o rugasem să n-o facă.

— I-aţi fi putut *ordona* să n-o facă.

— Nu ştiu dacă ar fi ajutat. E o aristocrată răsfăţată, obişnuită să facă doar ce vrea ea şi să dea ordine roboţilor din jur. În afară de asta, am de gând să mă folosesc de ea şi vreau să coopereze, nu să fie supărată. Şi în plus… a fost prietena Strămoşului.

— Şi mai e în viaţă, dădu Oser din cap. Ţi se face pielea de găină. O femeie foarte, foarte bătrână.

— Ştiu, dar arată foarte tânără. Încă atrăgătoare. Şi cu nasul pe sus. N-a vrut să se retragă la apariţia echipajului, n-a vrut să dea mâna cu nici unul dintre ei… Ei bine, s-a terminat.

— Totuşi, căpitane, a fost bine să-i spuneţi lui Niss că a atacat un robot?

— Trebuia! Trebuia, Oser. Dacă ar fi crezut că a fost bătut şi umilit faţă de patru colegi de un locuitor efeminat al Spaţiului, pe jumătate cât el, nu ne-ar mai fi fost de niciun folos, niciodată. Ar fi fost dărâmat de tot. Şi noi nu vrem să se întâmple ceva care să răspândească zvonul că locuitorii Spaţiului – că *oamenii* din Spaţiu – sunt supraoameni. De aceea le-am ordonat atât de strict să nu vorbească despre asta. Niss nu-i va scăpa din ochi pe nici unul – şi dacă povestea *răsuflă*, se va afla şi că locuitorul Spaţiului era un robot… Dar cred că toată povestea a avut o parte bună.

— Care, căpitane? întrebă Oser.

— M-a făcut să mă gândesc la roboţi. Cât de mult îi cunoaştem noi? Cât de mult ştii *tu*?

Oser dădu din umeri:

— Căpitane, nu e un lucru la care să mă gândesc prea mult.

— Sau un lucru la care să se gândească altcineva. Cel puţin, nu un Colonist. Ştim că locuitorii Spaţiului au roboţi, depind de ei, nu merg nicăieri fără ei, nu pot face nimic fără ei, se lasă în seama lor, iar noi suntem siguri că degenerează din cauza lor. Ştim că pe Pământ s-au aflat, cândva, roboţi aduşi forţat de cei din Spaţiu, că dispar treptat de pe Pământ şi că nu mai există deloc în oraşele de pe Pământ, doar la ţară. Ştim că Lumile colonizate nu-i doresc şi nu-i vor dori niciunde – la oraş sau la ţară. Aşa că niciodată Coloniştii nu-i întâlnesc în Lumile lor, iar pe Pământ foarte rar.

(Vocea lui avea o inflexiune foarte ciudată de fiecare dată când rostea „Pământ”, de parcă puteai auzi iniţiala cu

majusculă, de parcă se auzeau cuvintele „cămin” şi „mamă” şoptite în acelaşi timp.)

— Ce altceva ştim?

— Există cele Trei Legi ale Roboticii, zise Oser.

— Corect.

D.G. dădu fotocubul la o parte şi se aplecă înainte:

— Mai ales Prima Lege: „Un robot nu are voie să facă rău unei fiinţe omeneşti sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău.” Da? Ei bine, nu te baza pe asta. Nu înseamnă mare lucru. Ne simţim cu toţii absolut în siguranţă faţă de roboţi din cauza asta şi e bine dacă asta ne dă încredere, dar nu o *falsă* încredere. R. Daneel l-a rănit pe Niss şi nu i-a păsat niciun pic, cu sau fără Prima Lege.

— O apăra pe…

— Exact. Şi dacă trebuie să comparăm prejudiciile? Trebuia să-l rănească pe Niss, sau să permită stăpânei din Spaţiu să i se facă vreun rău? Bineînţeles că ea are prioritate.

— Mi se pare firesc.

— Sigur că este firesc. Iar aici suntem pe o planetă a roboţilor, unde sunt vreo două sute de milioane. Ce ordine li s-au dat? Cum apreciază ei deosebirea dintre diferitele rele? Cum putem fi siguri că nici unul dintre ei nu ne va atinge? Ceva de pe planeta asta a distrus, deja, două nave.

Oser spuse, şovăind:

— Acest R. Daneel e un robot neobişnuit, pare mai om decât noi. Probabil că nu putem generaliza pornind de la el. Celălalt robot, cum îl cheamă…

— Giskard. E uşor de ţinut minte. Pe mine mă cheamă Daneel Giskard.

— Mă gândesc la dvs. în calitate de căpitan, căpitane. Oricum, acest R. Giskard a stat nemişcat şi n-a făcut nimic. Pare robot şi se poartă ca atare. Sunt o grămadă de roboţi aici, pe Solaria, care ne urmăresc chiar acum şi nici ei nu fac nimic. Doar ne privesc.

— Şi dacă există nişte roboţi speciali, care *ne pot* face rău?

— Cred că suntem pregătiţi pentru ei.

— *Acum* suntem. De aceea incidentul cu Daneel şi Niss a fost un lucru bun. Noi credeam că putem avea necazuri doar dacă mai sunt Solarieni pe aici. Poate nu mai sunt. Poate au plecat. Poate că roboţii – sau măcar nişte roboţi special proiectaţi – sunt

periculoşi. Şi dacă doamna Gladia îşi poate mobiliza roboţii în locul ăsta – a fost moşia ei – şi să-i facă să ne apere, pe ea şi pe noi, poate reuşim să neutralizăm ce a rămas în urma lor.

— E ea în stare de asta? întrebă Oser.

— Vom vedea, răspunse D.G.

22

— Mulţumesc, Daneel, zise Gladia. Te-ai descurcat bine.

Totuşi chipul îi era încruntat. Buzele îi erau strânse şi lipsite de culoare, obrajii palizi. Apoi vorbi pe un ton mai scăzut:

— Aş vrea să nu fi venit.

— E o dorinţă inutilă, doamnă Gladia, zise Giskard. Prietenul Daneel şi cu mine vom rămâne la uşa cabinei, ca să ne asigurăm că nu veţi mai fi deranjată.

Culoarul era gol şi rămase aşa, dar Daneel şi Giskard reuşiră să vorbească în intensităţi de unde sonore sub pragul uman de percepţie, schimbând idei în felul lor prescurtat şi condensat.

Giskard spuse:

— Doamna Gladia a luat o hotărâre lipsită de înţelepciune când a refuzat să se retragă. Asta-i clar.

— Presupun, prietene Giskard, zise Daneel, că a fost imposibil s-o faci să-şi schimbe hotărârea.

— A fost prea categorică, prietene Daneel, şi luată prea repede. Acelaşi lucru e valabil şi pentru Niss, Colonistul. Atât curiozitatea lui faţă de doamna Gladia, cât şi dispreţul şi enervarea faţă de tine erau prea puternice pentru a le rezolva fără o serioasă vătămare mentală. Pe ceilalţi patru i-am putut manevra. I-am putut împiedica să intervină. Uimirea lor când au văzut ce bine te descurci cu Niss, i-a îngheţat pur şi simplu, iar eu a trebuit doar să accentuez uşor această senzaţie.

— Am avut noroc, prietene Giskard. Dacă cei patru i s-ar fi alăturat domnului Niss, ar fi trebuit să fac o alegere grea, silind-o pe doamna Gladia să se retragă umilită sau să rănesc grav pe unul sau doi dintre Colonişti, ca să-i sperii pe ceilalţi. Cred că aş fi ales prima variantă, dar şi asta mi-ar fi provocat o indispoziţie serioasă.

— Te simţi bine, prietene Daneel?

— Foarte bine. Vătămarea domnului Niss a fost minimă.

— Fizic, da, prietene Daneel. Totuşi, psihic a fost mult umilit, ceea ce pentru el e mai rău decât vătămarea fizică. Pentru că

am simţit asta, n-aş fi fost în stare să fac ceea ce tu ai făcut cu atâta uşurinţă. Şi totuşi, prietene Daneel…

— Da, prietene Giskard?

— Sunt îngrijorat în privinţa viitorului. Pe Aurora, de-a lungul decadelor mele de existenţă, am putut să lucrez pe îndelete, să aştept ocaziile de a influenţa uşor minţile, fără să fac rău; să accentuez ceea ce exista deja acolo, să slăbesc ceea ce era deja atenuat, să forţez uşor în direcţia impulsului existent. Acum, totuşi, intrăm într-o perioadă de criză în care emoţiile vor fi mai puternice, hotărârile vor fi luate repede şi evenimentele ne vor depăşi. Dacă vreau să fiu de vreun folos, va trebui să acţionez repede, iar cele Trei Legi ale Roboţilor mă împiedică s-o fac. E nevoie de timp pentru a cântări subtilităţile diverselor daune fizice şi morale. Dacă aş fi fost singur cu doamna Gladia când s-a apropiat Colonistul, nu ştiu cum aş fi putut reacţiona ca să nu provoc daune serioase doamnei Gladia, unuia sau mai multor Colonişti, mie însumi… sau poate tuturor celor implicaţi.

— Ce e de făcut, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Deoarece e imposibil de modificat cele Trei Legi, prietene Daneel, din nou trebuie să ajungem la concluzia că nu putem face altceva decât să aşteptăm eşecul.

7. Supraveghetoarea

23

Pe Solaria era dimineaţă. În depărtare se afla clădirea care ar fi putut să fie locuinţa Gladiei. Cele douăzeci de decade dispărură şi Aurora îi păru un vis îndepărtat care nu se petrecuse niciodată. Se întoarse către D.G., care îşi strângea centura peste îmbrăcămintea subţire de exterior, o centură de care atârnau două arme. Pe şoldul stâng avea biciul neuronic, pe cel drept un obiect mai scurt şi mai voluminos, pe care ea îl bănuia a fi un blaster.

— Mergem spre casă? întrebă.

— S-ar putea, zise D.G. distrat.

Îşi controlă pe rând fiecare armă, ţinând-o în dreptul urechilor, de parcă ar fi ascultat un bâzâit slab, care să-l asigure că arma funcţionează.

— Doar noi patru?

Ea îşi întoarse automat privirea spre fiecare în parte: D.G., Daneel…

— Unde e Giskard, Daneel? întrebă.

Daneel răspunse:

— S-a gândit, doamnă Gladia, că ar fi mai înţelept să acţioneze ca avangardă. Ca robot, ar putea trece neobservat de ceilalţi roboţi… şi dacă ar fi ceva în neregulă, ne-ar putea preveni. Oricum, ne putem dispensa mai uşor de el decât de dvs. sau de căpitan.

— Gândire sănătoasă de robot, zise D.G. mohorât. E totuna. Haideţi, acum plecăm.

— Doar noi trei? întrebă Gladia gânditoare. Ca să fiu cinstită, îmi lipseşte capacitatea de robot a lui Giskard ca să accept sacrificiul.

— Nimeni nu e de neînlocuit, doamnă Gladia, zise D.G. Două nave au fost distruse, toţi membrii fiecărui echipaj au fost ucişi fără deosebire. Aici nu suntem deloc în siguranţă dacă suntem mulţi.

— Nu mă faci să mă simt mai bine, D.G.

— Atunci o să încerc altfel. Primele nave nu erau pregătite. Nava noastră este. Şi eu sunt pregătit.

Se lovi cu palmele peste şolduri:

— Şi dumneata ai un robot care s-a dovedit a fi un apărător eficient. Mai mult, chiar dumneata eşti cea mai bună armă a noastră. Ştii cum să comanzi roboţilor să facă aşa cum vrei şi asta poate fi vital. Eşti singura dintre noi capabilă de aşa ceva. Celelalte nave n-au avut pe cineva de talia dumitale. Deci, să mergem.

Porniră. Gladia constată, după un timp:

— Nu ne îndreptăm spre casă.

— Nu, încă nu. Mai întâi mergem spre un grup de roboţi. Sper că îi vezi.

— Da, îi văd, însă ei nu fac nimic.

— Nu, nu fac. Erau mult mai mulţi roboţi aici când am aterizat prima oară. Majoritatea au plecat, dar aceştia rămân. De ce?

— Dacă-i întrebăm, ne vor spune.

— *Dumneata* îi vei întreba, doamnă Gladia.

— Îţi vor răspunde la fel de prompt ca şi mie, D.G. Suntem deopotrivă oameni.

D.G. se opri brusc şi odată cu el se opriră şi cei doi. Se întoarse către Gladia şi zise, zâmbind:

— Draga mea doamnă Gladia, *deopotrivă* oameni? Un locuitor al Spaţiului şi un Colonist. Ce te-a apucat?

— Suntem deopotrivă oameni pentru un robot, făcu ea tăios. Şi te rog nu te juca. Nici eu nu m-am jucat cu strămoşul dumitale de-a locuitoarea Spaţiului faţă-n faţă cu un Pământean.

Zâmbetul lui D.G. dispăru:

— Aşa e. Scuzele mele, doamna mea. Voi încerca să-mi controlez spiritul de batjocură pentru că, la urma urmei, pe planeta asta suntem aliaţi.

După o clipă adăugă:

— Acum, doamnă, ceea ce vreau de la dumneata este să afli ce ordine li s-au dat roboţilor – dacă li s-a dat vreunul; dacă există vreun robot care ar putea, din întâmplare, să te cunoască; dacă există vreo fiinţă umană pe moşie sau pe planetă; sau orice altceva îţi dă în gând să întrebi. Nu cred că sunt periculoşi; ei sunt roboţi şi dumneata eşti om; nu-ţi pot face vreun rău. Ca să fiu sincer, adăugă el amintindu-şi, Daneel al dumitale l-a cam bruscat pe Niss, dar asta s-a întâmplat în împrejurări care nu se regăsesc aici. Şi Daneel poate merge cu dumneata.

Daneel vorbi plin de respect:

— O voi însoţi oricum pe doamna Gladia, căpitane. Ăsta mi-e rolul.

— Îmi închipui că e şi rolul lui Giskard, spuse D.G., şi totuşi el a şters-o.

— Cu un scop pe care l-a convenit cu mine, căpitane, şi în legătură cu care am căzut de acord că e un mod esenţial de a o proteja pe doamna Gladia.

— Foarte bine. Voi doi luaţi-o înainte. Vă acopăr eu.

Îşi trase arma de pe şoldul drept:

— Dacă strig „Jos”, aruncaţi-vă la pământ imediat. Chestia asta nu face favoritisme.

— Te rog să n-o foloseşti decât ca pe o soluţie extremă, D.G., zise Gladia. Nu prea vei avea ocazia, împotriva roboţilor. Hai, Daneel.

Porni, păşind iute şi hotărât spre grupul de vreo duzină de roboţi care stăteau chiar în faţa unui şir de tufe joase, iar soarele dimineţii se reflecta din loc în loc pe carcasele lor, lucioase.

24

Roboţii nici nu se retraseră, nici nu înaintară. Rămaseră liniştiţi, pe loc. Gladia îi numără. Unsprezece la vedere, dar puteau fi şi alţii, nevăzuţi. Erau proiectaţi după moda de pe Solaria. Foarte lustruiţi. Foarte netezi. Fără iluzia îmbrăcămintei şi fără prea mult realism. Păreau o abstracţie matematică a corpului uman, fără să fie doi la fel. Gladia avu sentimentul că nu sunt deloc flexibili şi complecşi, cum erau roboţii de pe Aurora, ci simpli, adaptaţi pentru anumite sarcini.

Se opri la vreo patru metri depărtare de ei şi simţi cum Daneel o imită, rămânând la mai puţin de un metru în spate. Era destul de aproape ca să intervină imediat la nevoie, dar destul de departe ca să arate în mod clar că ea e conducătoarea. Era sigură că roboţii din faţa ei îl vedeau pe Daneel ca pe o fiinţă umană, dar mai ştia şi că Daneel era prea conştient de starea lui de robot ca să-şi închipuie că alţi roboţi s-ar putea înşela.

— Care dintre voi vrea să stea de vorbă cu mine? întrebă Gladia.

Urmă o perioadă scurtă de linişte, de parcă ar fi avut loc o conferinţă fără cuvinte. Apoi un robot păşi înainte:

— Doamnă, eu voi sta de vorbă.

— Ai un nume?
— Nu, doamnă. Am numai un număr de serie.
— De când eşti în funcţiune?
— Sunt în funcţiune de douăzeci şi nouă de ani, doamnă.
— Există cineva în acest grup care funcţionează de mai mult timp?
— Nu, doamnă. De aceea vorbesc eu pentru ceilalţi.
— Câţi roboţi sunt folosiţi pe această moşie?
— Nu cunosc cifra exactă, doamnă.
— Cu aproximaţie.
— Poate zece mii, doamnă.
— E vreunul în funcţiune de peste douăzeci de decade?
— Printre roboţii agricoli ar putea fi vreunul, doamnă.
— Dar roboţii din casă?
— Ei nu sunt de mult timp în funcţiune, doamnă. Stăpânii preferă roboţi de tip nou.
Gladia încuviinţă, se întoarse înspre Daneel şi zise:
— E logic. Aşa era şi pe vremea mea.
Se întoarse din nou spre robot:
— Cui aparţine această moşie?
— Este moşia Zoberlon, doamnă.
— De când aparţine familiei Zoberlon?
— Dinainte de a intra eu în funcţiune, doamnă. Nu ştiu cu cât timp înainte, dar informaţia poate fi obţinută.
— Cui a aparţinut înainte de a fi cumpărată de familia Zoberlon?
— Nu ştiu, doamnă, dar informaţia poate fi obţinută.
— Ai auzit vreodată de familia Delmarre?
— Nu, doamnă.
Gladia se întoarse înspre Daneel şi zise cu tristeţe:
— Încerc să ajung undeva cu robotul, puţin câte puţin, aşa cum ar fi făcut, cândva, Elijah, dar nu cred că mă pricep s-o fac cum trebuie.
— Dimpotrivă, doamnă Gladia, spuse Daneel cu seriozitate, mie mi se pare că aţi aflat multe. S-ar putea ca niciun robot de pe moşia asta, cu excepţia câtorva dintre cei agricoli, să nu vă recunoască. Pe vremea dvs. aţi întâlnit vreun robot agricol?
Gladia clătină din cap:
— Niciodată! Nu-mi amintesc să fi văzut vreunul dintre ei, nici măcar de la distanţă.

— Atunci e clar că nu sunteţi cunoscută pe această moşie.

— Întocmai. Iar bietul D.G. ne-a adus aici degeaba. Dacă s-a aşteptat la ceva bun din partea mea, a dat greş.

— Întotdeauna e folositor să cunoaştem adevărul, doamnă. În acest caz, era mai folositor dacă eraţi cunoscută, dar să nu ştim dacă sunteţi sau nu cunoscută aici este şi mai puţin folositor. Dar nu mai sunt şi alte probleme despre care aţi putea obţine informaţii?

— Ba da, să vedem...

Rămase pe gânduri câteva clipe, apoi spuse încet:

— E ciudat. Când vorbesc cu aceşti roboţi, folosesc un pronunţat accent Solarian, totuşi cu tine nu vorbesc aşa.

— Nu e surprinzător, doamnă Gladia. Roboţii vorbesc astfel pentru că sunt Solarieni. Asta vă aduce aminte de tinereţe şi vorbiţi automat ca atunci. Totuşi, reveniţi în prezent de îndată ce vă adresaţi mie, pentru că eu fac parte din lumea dvs. actuală.

Pe chipul Gladiei apăru un zâmbet timid, iar ea spuse:

— Gândeşti din ce în ce mai mult ca o fiinţă umană, Daneel.

Reveni la roboţi, dându-şi foarte bine seama de liniştea din jur. Cerul era de un albastru limpede, cu excepţia unei linii subţiri de nori ce se zărea înspre vest, la orizont (indicând faptul că după-amiază s-ar putea înnora). Se auzeau frunzele foşnind uşor în vânt, un bâzâit de insecte, o pasăre singuratică ciripind. Niciun sunet care să provină de la fiinţe umane. Poate că erau mulţi roboţi în jur, dar munceau în tăcere. Nu exista freamătul însufleţit al fiinţelor umane cu care se obişnuise pe Aurora (cu greu, la început).

Dar acum, când se întorsese pe Solaria, găsea că liniştea e minunată. Nu fusese chiar atât de rău pe Solaria. Trebuia s-o recunoască.

Îl întrebă repede pe robot, cu o nuanţă de constrângere în glas:

— Unde sunt stăpânii tăi?

Era oricum inutil să încerce să grăbească sau să alerteze un robot, ori să-l ia prin surprindere. Acesta răspunse netulburat:

— Au plecat, doamnă.

— Unde au plecat?

— Nu ştiu, doamnă. Nu mi s-a spus.

— Care dintre voi ştie?

Se lăsă o tăcere absolută.
Gladia întrebă:
— Există vreun robot pe moşia asta care să ştie?
— Nu am cunoştinţă de nici unul, doamnă.
— Stăpânii au luat roboţi cu ei?
— Da, doamnă.
— Şi totuşi pe voi nu v-au luat. De ce aţi rămas aici?
— Ca să ne facem treaba, doamnă.
— Dar voi staţi aici şi nu faceţi nimic. Asta-i treabă?
— Păzim moşia de străini, doamnă.
— Aşa ca noi?
— Da, doamnă.
— Dar noi suntem aici şi voi tot nu faceţi nimic. De ce?
— Observăm, doamnă. Nu avem alte ordine.
— Aţi raportat observaţiile voastre?
— Da, doamnă.
— Cui?
— Supraveghetorului, doamnă.
— Unde e supraveghetorul?
— În casă, doamnă.
— Mda.
Gladia se întoarse şi păşi iute spre D.G. Daneel o urmă.
— Ei bine? făcu D.G.
Avea ambele arme pregătite, dar le puse înapoi în tocurile lor de îndată ce se întoarseră cei doi.
Gladia dădu din cap:
— Nimic. Niciun robot nu mă cunoaşte. Sunt sigură că niciun robot nu ştie unde au plecat Solarienii. *Dar* raportează unui supraveghetor.
— Un supraveghetor?
— Pe Aurora şi pe alte planete din Spaţiu, pe moşiile mari, cu mulţi roboţi, supraveghetorul este un om a cărui obligaţie este să organizeze şi să conducă grupurile de roboţi lucrători pe câmp, în mine şi în întreprinderile industriale.
— Atunci, *există* Solarieni care au rămas aici.
Gladia dădu din cap:
— Solaria este o excepţie. Numărul de roboţi faţă de cel al fiinţelor umane a fost întotdeauna atât de mare, încât nu exista obiceiul ca un bărbat sau o femeie să fie angajat pentru a

supraveghea roboţii. Această treabă era făcută de un alt robot, unul special programat.

— Atunci există un robot în acea casă – D.G. arătă cu capul – care e superior acestora şi care ar putea fi întrebat cu folos.

— Poate, dar nu sunt sigură că e bine să încercăm să intrăm în casă.

— E doar un alt robot, zise D.G. batjocoritor.

— Casa poate fi minată.

— Câmpul ăsta poate fi minat.

Gladia spuse:

— Ar fi mai bine să trimitem unul dintre roboţi în casă, să-i spună supraveghetorului că fiinţe umane doresc să-i vorbească.

— Nu mai e nevoie, zise D.G. Se pare că s-a şi făcut asta. Supraveghetorul se apropie şi nu e nici robot, nici un „el". Ceea ce văd eu e o femeie-om.

Gladia privi uimită. Spre ei venea repede o femeie înaltă, bine făcută şi extrem de atrăgătoare. Chiar de la distanţă, nu exista nicio îndoială cu privire la sexul ei.

25

D.G. zâmbi larg. Parcă se înălţase puţin, îndreptându-şi umerii şi trăgându-i înapoi. Îşi duse o mână înspre barbă, de parcă ar fi vrut să se asigure că e netedă şi moale. Gladia îl privi dezaprobator. Spuse:

— Aceea *nu* e o femeie Solariană.

— De unde ştii? întrebă D.G.

— Nicio femeie Solariană nu şi-ar permite să se lase văzută atât de liber de fiinţe umane. *Văzută*, nu vizionată.

— Ştiu deosebirea, doamna mea. Totuşi, dumneata îmi permiţi să te văd.

— De peste douăzeci de decade trăiesc pe Aurora. Chiar şi aşa, mai am ceva Solarian în fire ca să nu apar în faţa celorlalţi *astfel*.

— Are ce arăta, doamnă. Aş spune că e mai înaltă decât mine şi frumoasă ca un apus de soare.

Supraveghetoarea se oprise la douăzeci de metri faţă de ei, iar roboţii se traseră într-o parte, astfel încât nici unul nu rămase între femeie şi cei trei de pe navă.

— Obiceiurile se pot schimba în douăzeci de decade, spuse D.G.

— Nu unul atât de înrădăcinat precum repulsia Solariană faţă de contactul uman, zise Gladia tăios. Nici în două sute de decade.

Trecuse din nou la vorbirea nazală de pe Solaria.

— Cred că subapreciezi maleabilitatea socială. Totuşi, Solariană sau nu, presupun că e locuitoare a Spaţiului – şi dacă mai sunt alte locuitoare ale Spaţiului ca asta, eu unul sunt pentru coexistenţă paşnică.

Privirea Gladiei deveni şi mai dezaprobatoare:

— Ei bine, ai de gând să te holbezi în felul ăsta încă o oră sau două? Nu vrei să-i pun nişte întrebări femeii?

D.G. tresări şi se întoarse către Gladia vădit enervat:

— Dumneata pune întrebări roboţilor, aşa cum ai făcut. *Eu* pun întrebări fiinţelor umane.

— Mai ales femeilor, presupun.

— N-aş vrea să mă laud, dar…

— N-am cunoscut niciun bărbat care să nu se laude în legătură cu acest subiect.

Daneel interveni:

— Nu cred că femeia va mai aştepta. Dacă vrei să iei iniţiativa, căpitane, apropie-te de ea acum. Te voi urma, aşa cum am făcut cu doamna Gladia.

— Nu prea am nevoie de protecţie, zise D.G. tăios.

— Eşti o fiinţă umană, iar eu nu am voie ca, prin inactivitate, să permit să ţi se întâmple vreun rău.

D.G. păşi înainte sprinten, Daneel îl urmă. Gladia, nedorind să rămână singură în spate, înaintă puţin temătoare.

Supraveghetoarea privea în tăcere. Purta o haină fără cute, albă, care-i ajungea până la jumătatea coapsei şi era strânsă cu un cordon în talie. Avea un decolteu adânc tăiat şi ispititor, iar prin materialul subţire i se vedeau bine sfârcurile sânilor. Nu părea să mai poarte altceva în afară de o pereche de pantofi. Când D.G. se opri, între ei era o distanţă de un metru. Vedea pielea ei fără cusur, pometii înalţi, ochii depărtaţi şi puţin oblici, expresia feţei senină.

— Doamnă, zise D.G., vorbind cât putea mai aproape de limbajul aristocratic de pe Aurora, am plăcerea să mă adresez supraveghetoarei acestei moşii?

Femeia ascultă o clipă, apoi spuse, cu un accent atât de neaoş Solarian, încât păru aproape caraghios, ieşind din gura ei perfect conturată:

— Tu nu eşti fiinţă umană.

Apoi acţionă atât de repede încât Gladia, aflată la vreo zece metri depărtare, nu văzu clar ce se întâmplă. Văzu doar o agitaţie confuză şi apoi îl zări pe D.G. zăcând nemişcat pe spate, în timp ce femeia stătea în picioare, cu câte o armă de-a lui în fiecare mână.

26

Ceea ce a uimit-o cel mai mult pe Gladia, în acea clipă de zăpăceală, a fost faptul că Daneel nu acţionase nici ca să prevină, nici ca să apere. Dar chiar în momentul în care îi venise gândul ăsta era prea târziu, pentru că Daneel prinsese deja încheietura stângă a femeii şi o răsucea, spunând: „Aruncă imediat aceste arme” cu un glas atât de categoric, cum nu-l mai auzise vorbind vreodată. Era de neconceput ca el să se adreseze astfel unei fiinţe umane.

Femeia vorbi la fel de categoric, pe un ton înalt:

— Tu nu eşti fiinţă umană.

Îşi ridică mâna dreaptă şi trase cu arma pe care o ţinea. Pe corpul lui Daneel pâlpâi un licăr slab, iar Gladia, incapabilă să scoată vreun sunet în starea de şoc în care se afla, simţi cum i se întunecă vederea. Nu leşinase niciodată în viaţă, dar ăsta părea să fie un început.

Daneel nu se dizolvă, nici nu se auzi vreo explozie. Gladia îşi dădu seama că Daneel prinsese cu prudenţă braţul care ţinea blasterul. Celălalt braţ ţinea biciul neuronic, şi acesta se descărcase în plin – şi de aproape – asupra lui Daneel. Dacă ar fi fost om, stimularea puternică a terminaţiilor lui nervoase l-ar fi putut ucide, sau l-ar fi lăsat invalid pe viaţă. Cu toate acestea, el era robot, oricât de uman ar fi părut, iar echivalentul lui pentru sistemul nervos nu reacţiona la armă. Daneel apucă acum celălalt braţ, silindu-l să se ridice. Spuse din nou:

— Aruncă aceste arme, sau îţi scot fiecare braţ din încheietură.

— Zău? făcu femeia.

Îşi încordă braţele şi, pentru o clipă, Daneel se pomeni ridicat de la pământ. Acesta îşi balansă picioarele înapoi, pe urmă înainte, ca un pendul, folosindu-se de articulaţiile braţelor

ca de un pivot. O lovi cu putere pe femeie şi amândoi căzură greu la pământ.

Gladia, fără să-şi exprime gândul, îşi dădu seama că, deşi femeia părea la fel de umană ca Daneel, nu era deloc om. Devenind brusc Solariană, se simţi copleşită de furie, furie că un robot îşi foloseşte forţa împotriva unei fiinţe umane. Probabil că îşi dăduse cumva seama ce era Daneel, dar cum *îndrăznea* să-l lovească pe D.G.? Se repezi înainte, ţipând. Nu i se întâmplase niciodată să se teamă de un robot doar pentru că doborâse un bărbat puternic dintr-o lovitură şi se bătea cu un robot şi mai puternic până ce unul dintre ei avea să cedeze.

— Cum îndrăzneşti? – ţipă ea cu un accent Solarian atât de marcat, încât îi irită propriul auz; dar cum altfel să vorbeşti cu un robot de pe Solaria? – Cum îndrăzneşti, *fato*! Încetează *imediat* orice rezistenţă.

Muşchii femeii părură să se relaxeze total şi simultan, de parcă un curent electric ar fi fost întrerupt brusc. Ochii ei frumoşi o priviră pe Gladia fără niciun licăr de uimire. Spuse cu glas nedesluşit şi ezitant:

— Mă scuzaţi, doamnă.

Daneel se sculase, privind atent la femeia întinsă pe iarbă. D.G., stăpânindu-şi un geamăt, se căznea să se ridice. Daneel se aplecă după arme, dar Gladia îl îndepărtă furioasă.

— Dă-mi armele alea, *fato*, zise ea.

— Da, doamnă, zise femeia.

Gladia le înşfăcă, luă încet blasterul şi i-l întinse lui Daneel:

— Distruge-o când se iveşte prilejul, Daneel. E un ordin.

Îi întinse lui D.G. biciul neuronic şi spuse:

— Arma asta e inutilă aici, cu excepţia cazurilor când e folosită împotriva mea şi a dumitale. Totul e-n ordine?

— Nu, *nu* e-n ordine, bombăni D.G., frecându-şi un şold. Adică, ea e *robot*?

— Crezi că o *femeie* te-ar fi putut azvârli în felul ăsta?

— Nici una pe care s-o fi cunoscut vreodată. Am *spus* eu că pe Solaria ar putea exista roboţi speciali, programaţi să fie periculoşi.

— Bineînţeles, zise Gladia fără pic de blândeţe, dar când ai văzut ceva ce semăna cu idealul dumitale de femeie frumoasă, ai uitat.

— Da, e uşor să faci pe deşteptul la sfârşit.

Gladia pufni şi se întoarse din nou spre robot:

— Cum te cheamă, fato?

— Mă numesc Landaree, doamnă.

— Ridică-te, Landaree.

Landaree se ridică la fel de repede ca şi Daneel – de parcă ar fi fost pe arcuri. Părea că lupta cu Daneel n-o vătămase câtuşi de puţin.

— De ce, împotriva Primei Legi, ai atacat aceste fiinţe umane? întrebă Gladia.

— Doamnă, răspunse Landaree categoric, acestea nu sunt fiinţe umane.

— Şi vrei să spui că nici *eu* nu sunt fiinţă umană?

— Nu, doamnă, dvs. sunteţi fiinţă umană.

— Atunci, în calitate de fiinţă umană, îţi spun că aceşti doi bărbaţi sunt fiinţe umane... Mă auzi?

— Doamnă, zise Landaree ceva mai blând, acestea nu sunt fiinţe umane.

— Ba sunt fiinţe umane, pentru că ţi-o spun eu. Nu ai voie să le ataci sau să le faci vreun rău.

Landaree tăcu. Vocea Gladiei devenea şi mai Solariană când avea o tonalitate mai ridicată.

— Doamnă, zise Landaree, acestea nu sunt fiinţe umane.

Daneel îi spuse încet Gladiei:

— Doamnă, i s-au dat ordine atât de stricte, încât nu le puteţi contramanda cu uşurinţă.

— Vedem noi, zise Gladia, respirând iute.

Landaree privi în jur. În cele câteva minute cât durase lupta, grupul de roboţi se apropiase de Gladia şi de însoţitorii ei. În spate se aflau doi roboţi care, conchise Gladia, nu făceau parte din grup şi cărau împreună, cu oarecare dificultate, un dispozitiv foarte masiv. Landaree le făcu un semn şi ei înaintară ceva mai repede.

— Roboţi, opriţi-vă! ţipă Gladia.

Ei se opriră. Landaree zise:

— Doamnă, eu îmi fac datoria. Îndeplinesc instrucţiunile primite.

— Datoria ta, fato, spuse Gladia, este să te supui ordinelor mele.

— Nu mi se poate ordona să nu mă supun instrucţiunilor mele! zise Landaree.

— Daneel, distruge-o! spuse Gladia.

Mai târziu doar, Gladia îşi putu da seama ce se întâmplase. Ca timp, reacţia lui Daneel era mult mai rapidă decât a unei fiinţe umane, iar el ştia că înfruntă un robot, faţă de care cele Trei Legi nu interziceau violenţa. Totuşi, ea părea atât de umană, încât până şi faptul că ştia precis că e robot nu-i anula complet inhibiţia. Îndeplini ordinul mai încet decât ar fi trebuit.

Landaree, a cărei concepţie despre „fiinţa umană” nu era, evident, similară cu cea pe care o folosea Daneel, nu se intimidă de înfăţişarea lui şi lovi mai repede. Puse mâna pe blaster şi cei doi se luptară din nou.

D.G. întoarse biciul neuronic cu vârful înainte şi se apropie în fugă. O lovi drept în cap, dar asupra robotului nu avea niciun efect, iar piciorul ei îl trimise împleticindu-se înapoi.

— Robot! Opreşte-te! zise Gladia, ridicându-şi mâinile cu pumnii încleştaţi.

Landaree strigă cu voce de stentor:

— Voi, toţi! La mine! Cei doi aşa-zişi bărbaţi nu sunt fiinţe umane. Distrugeţi-i, fără să faceţi vreun rău femeii.

Dacă Daneel putea fi inhibat de o aparenţă umană, acelaşi lucru era valabil, cu mult mai multă intensitate, pentru roboţii Solarieni simpli, care înaintară încet şi cu intermitenţe.

— Opriţi-vă! ţipă Gladia.

Roboţii se opriră, dar ordinul nu avu niciun efect asupra lui Landaree. Daneel apucă repede blasterul, dar ceda treptat sub încleştarea evident mai puternică a lui Landaree. Buimăcită, Gladia privi în jur, sperând parcă să găsească pe undeva o armă. D.G. încerca să-şi manevreze emiţătorul radio. Mârâi:

— S-a stricat. Cred că am căzut pe el.

— Ce facem?

— Va trebui să ne întoarcem pe navă. Repede.

— Atunci, fugi, zise Gladia. Nu-l pot părăsi pe Daneel.

Se întoarse cu faţa spre roboţii care se luptau şi ţipă din răsputeri:

— Landaree, opreşte-te! Landaree, opreşte-te!

— Nu trebuie să mă opresc, doamnă, spuse Landaree. Am primit indicaţii precise.

Îl forţă pe Daneel să-şi desfacă degetele şi apucă din nou blasterul. Gladia se aruncă în faţa lui Daneel:

— Nu trebuie să faci rău acestei fiinţe umane.

— Doamnă, zise Landaree, îndreptând blasterul spre Gladia fără şovăire. Staţi în faţa cuiva care seamănă cu o fiinţă umană, dar nu e fiinţă umană. Am primit indicaţii să distrug asemenea apariţii. Apoi, ridicând puţin glasul: Voi, cei doi hamali, spre navă!

Cei doi roboţi, cărând dispozitivul masiv între ei, îşi reluară înaintarea.

— Roboţi, opriţi-vă! ţipă Gladia, iar înaintarea încetă.

Roboţii stăteau pe loc tremurând, de parcă ar fi vrut să înainteze fără s-o poată face.

Gladia spuse:

— Nu poţi să-l distrugi pe prietenul meu om, Daneel, fără să mă distrugi pe mine – şi chiar tu ai recunoscut că sunt fiinţă umană şi, deci, nu trebuie să mi se facă vreun rău.

Daneel vorbi încet:

— Doamna mea, nu trebuie să vă faceţi rău dvs. încercând să mă apăraţi.

— N-are rost, doamnă, spuse Landaree. Vă pot îndepărta uşor din locul în care staţi acum şi, apoi, să distrug fiinţa neumană din spatele dvs. Pentru că asta vă poate vătăma, vă cer, cu tot respectul, să vă îndepărtaţi de bunăvoie din locul în care staţi acum.

— Trebuie, doamna mea, zise Daneel.

— Nu, Daneel. Voi rămâne aici. Cât timp mă dă ea pe mine la o parte, tu fugi!

— Nu pot fugi mai repede decât fasciculul unui blaster – şi dacă încerc să fug, ea va trage prin dvs., dacă n-are altă alegere. Probabil că într-atât de ferme sunt indicaţiile primite. Regret, doamna mea, că asta vă va produce nefericire.

Şi Daneel o ridică pe Gladia care se zbătea şi o împinse uşor într-o parte. Degetul lui Landaree se afla pe contact, dar nu mai efectuă apăsarea. Ea rămase nemişcată. Gladia, care căzuse, se ridică în picioare. Prudent, D.G., care rămăsese pe loc în timpul ultimelor schimburi de replici, se apropie de Landaree. Foarte calm, Daneel se întinse şi-i luă acesteia blasterul dintre degetele ce nu opuseră rezistenţă.

— Cred, spuse el, că robotul acesta este definitiv dezactivat.

O împinse uşor şi ea se prăbuşi ţeapănă, cu picioarele, trunchiul şi capul aproape în aceeaşi poziţie pe care o avuseseră

când stătea în picioare. Braţul îi era tot îndoit, mâna ţinea un blaster invizibil, iar degetul apăsa pe un contact inexistent.

Printre copacii aflaţi într-o parte a câmpului pe care se desfăşurase drama se apropia Giskard, faţa lui de robot nearătând niciun semn de curiozitate, în ciuda cuvintelor:

— Ce s-a întâmplat în absenţa mea?

27

Întoarcerea spre navă a fost destul de lipsită de glorie. Acum, când nebunia spaimei şi a luptei se terminase, Gladia se simţea înfierbântată şi supărată. D.G. şchiopăta chinuit şi toţi înaintau încet, în parte din cauza lui şi în parte pentru că cei doi roboţi Solarieni tot mai cărau instrumentul lor masiv, cocoşându-se sub greutatea lui.

D.G. îi privi peste umăr:

— Acum, când supraveghetoarea a ieşit din funcţiune, îmi ascultă ordinele.

Gladia vorbi printre dinţi:

— De ce n-ai fugit până la urmă, ca să aduci ajutoare? De ce ai stat să te uiţi fără rost?

— Păi, făcu D.G., încercând să mimeze o voioşie care ar fi fost reală dacă s-ar fi simţit mai bine, deoarece dumneata ai refuzat să-l părăseşti pe Daneel, am cam ezitat să fac pe laşul, prin comparaţie.

— Prostule! Eram în siguranţă. Ea nu mi-ar fi făcut *mie* vreun rău.

Daneel spuse:

— Doamnă, îmi pare rău că trebuie să vă contrazic, dar cred că ar fi făcut-o, pentru că dorinţa ei de a mă distruge devenea mai puternică.

Gladia se întoarse iritată spre el:

— Şi ce deştept ai fost *tu*, când m-ai dat la o parte. *Voiai* să fii distrus?

— Da, doamnă, mai degrabă decât să văd că vi se face vreun rău. Nereuşita mea de a opri robotul, din cauza inhibiţiei provocate de aspectul ei uman, a demonstrat, în orice caz, o limită a utilităţii mele faţă de dvs.

— Chiar şi aşa, zise Gladia, ea ar fi ezitat să tragă în mine, pentru că sunt om, un timp suficient de lung ca tu să fi luat blasterul.

— Nu puteam risca viaţa dvs., doamnă, bazându-mă pe ceva atât de nesigur ca ezitarea ei, spuse Daneel.

— Şi *tu*, spuse Gladia, fără să dea vreun semn că l-ar fi auzit pe Daneel şi întorcându-se din nou înspre D.G., mai întâi şi mai întâi n-ar fi trebuit să aduci blasterul.

D.G. zise, încruntându-se:

— Doamnă, ţin seama de faptul că am fost, toţi, la un pas de moarte. Pentru roboţi nu contează, iar eu m-am obişnuit cumva cu pericolul. Totuşi, pentru dumneata asta a fost o noutate neplăcută şi, prin urmare, acum te porţi copilăreşte. Te iert… Dar te rog să mă asculţi. N-aveam cum să ştiu că blasterul îmi va fi luat atât de uşor. Dacă n-aş fi luat arma, supraveghetoarea m-ar fi omorât cu mâinile goale, la fel de repede şi de eficient cum ar fi făcut-o cu blasterul. N-avea rost nici să fug, ca să răspund şi la ceea ce mi-ai spus anterior. N-aş fi scăpat de blaster. Acum, te rog să continui, dacă trebuie totuşi să te descarci, dar n-am de gând să mă mai cert cu dumneata.

Gladia privi de la D.G. la Daneel şi înapoi şi spuse încet:

— Cred că *sunt* nedreaptă. Foarte bine, gata cu explicaţiile.

Ajunseseră la navă. La vederea lor, membrii echipajului ieşiră toţi afară. Gladia observă că erau înarmaţi.

D.G. îi făcu semn secundului său să vină:

— Oser, presupun că vezi obiectul pe care îl duc cei doi roboţi.

— Da, domnule.

— Ei bine, pune-i să-l ducă la bord. Să-l pună în camera de siguranţă şi să-l lase acolo. Apoi trebuie să încui camera de siguranţă şi închisă să rămână.

Se întoarse, apoi reveni după o clipă:

— Şi, Oser, de îndată ce terminaţi, ne pregătim să decolăm din nou.

— Căpitane, păstrăm şi roboţii? întrebă Oser.

— Nu. Sunt prea simplu proiectaţi ca să valoreze ceva şi, în împrejurările de faţă, dacă i-am lua, am da naştere la consecinţe nedorite. Dispozitivul pe care-l duc e mult mai valoros decât ei.

Giskard privi cum dispozitivul era cărat încet şi cu multă atenţie pe navă.

— Căpitane, spuse el, cred că ăsta e un obiect periculos.

— Şi eu am impresia asta, zise D.G. Cred că nava ar fi fost distrusă imediat după distrugerea noastră.

— Lucrul ăla? întrebă Gladia. Ce este?

— Nu sunt sigur, dar *cred* că este un amplificator nuclear. Am văzut modele experimentale pe Lumea lui Baley şi acesta pare un fel de frate mai mare.

— Ce este un amplificator nuclear?

— După cum sugerează numele, doamnă Gladia, este un dispozitiv care amplifică fuziunea nucleară.

— Cum face asta?

D.G. dădu din umeri:

— Nu sunt fizician, doamna mea. Este vorba de un fascicol de particule W care facilitează interacţiunea slabă. Asta-i tot ce ştiu.

— Ce efect are?

— Păi, să presupunem că nava se alimentează cu energie proprie, ca acum, de exemplu. Există mici cantităţi de protoni, derivaţi din sursa noastră de energie cu hidrogen, care sunt foarte fierbinţi şi fuzionează ca să producă energie. În mod constant se încălzeşte o altă cantitate de hidrogen care produce protoni liberi şi aceştia, când sunt suficient de fierbinţi, fuzionează şi ei ca să menţină acea energie. Dacă fascicolul de particule W de la amplificatorul nuclear loveşte protonii care fuzionează, aceştia fuzionează mai repede şi eliberează mai multă căldură. Această căldură produce protoni şi îi face să fuzioneze mai repede decât ar trebui, iar fuziunea lor produce şi mai multă căldură, care accelerează cercul vicios. Într-o fracţiune de secundă fuzionează suficient combustibil ca să formeze o fărâmă de bombă termonucleară şi să vaporizeze nava cu tot ce se află pe ea.

Gladia păru speriată:

— De ce nu ia foc totul? De ce nu explodează toată planeta?

— Nu cred că există acest pericol, doamnă. Protonii trebuie să fie foarte fierbinţi şi să fuzioneze. Protonii reci sunt incapabili să fuzioneze şi, chiar dacă tendinţa este intensificată la maximum cu un asemenea dispozitiv, tot nu ajunge ca să permită fuziunea. Cel puţin asta am aflat dintr-o carte pe care am citit-o cândva. Şi, după câte ştiu, nu e vorba decât de hidrogen. Chiar în cazul protonilor ultrafierbinţi, căldura produsă nu creşte peste măsură. Temperatura scade odată cu depărtarea de fascicolul amplificatorului, astfel încât poate avea loc doar o fuziune limitată. Bineînţeles, suficientă ca să distrugă

nava, dar nici nu se pune problema aruncării în aer a oceanelor bogate în hidrogen, de exemplu, chiar dacă o parte a oceanului ar fi ultraîncălzită – şi cu siguranţă nu dacă ar fi rece.

— Dar dacă aparatul se declanşează din întâmplare în camera unde este depozitat?

— Nu cred că poate fi pornit.

D.G. îşi desfăcu un pumn, arătând un cub cu latura de doi centimetri, din metal lustruit.

— Din puţinul pe care-l cunosc despre asemenea lucruri, acesta este un activator, iar amplificatorul nuclear nu poate face nimic fără el.

— Eşti sigur?

— Nu pe de-a-ntregul, dar va trebui pur şi simplu să riscăm, fiindcă vreau să duc acest obiect pe Lumea lui Baley. Acum, să urcăm la bord.

Gladia şi cei doi roboţi ai ei urcară pasarela şi intrară în navă. D.G. îi urmă şi avu o scurtă conversaţie cu unul dintre oamenii lui. Apoi îi spuse Gladiei, dând semne de oboseală:

— Ne va lua vreo două ore să urcăm toate dispozitivele la bord şi să ne pregătim de decolare, şi fiecare clipă sporeşte pericolul.

— Pericolul?

— Doar nu crezi că înspăimântătoarea femeie robot e singura de acest fel care poate exista pe Solaria. Sau că amplificatorul nuclear pe care l-am capturat e singurul de acest fel. Cred că va dura destul până ce alţi roboţi cu aspect uman şi alte amplificatoare nucleare să ajungă aici – poate mult timp – dar nu trebuie să contăm pe asta. Şi între timp, doamnă, să mergem în cabina dumitale şi să discutăm nişte afaceri necesare.

— Care-ar fi aceste afaceri necesare, căpitane?

— Ei bine, răspunse D.G., făcându-i semn s-o ia înainte, având în vedere faptul că aş fi putut deveni victimă prin trădare, cred că voi conduce un tribunal neoficial.

28

După ce se aşeză, gemând puternic, D.G. spuse:

— Ceea ce într-adevăr vreau, este un duş fierbinte, o frecţie, o masă bună şi puţin somn, dar astea toate vor trebui să aştepte până ce decolăm de pe planetă. Şi în cazul dumitale va trebui să aşteptăm, doamnă. Totuşi, unele lucruri nu vor

aştepta… Întrebarea mea este aceasta: unde erai dumneata, Giskard, în timp ce noi toţi eram confruntaţi cu un pericol considerabil?

Giskard răspunse:

— Căpitane, mie nu mi s-a părut că roboţii ar reprezenta vreun pericol, fiindcă au fost lăsaţi singuri pe planetă. În plus, Daneel a rămas cu dvs.

Daneel spuse:

— Căpitane, ne-am înţeles ca Giskard să meargă în recunoaştere şi eu să rămân cu doamna Gladia şi cu dumneata.

— V-aţi înţeles voi doi, nu-i aşa? întrebă D.G. A mai fost întrebat cineva?

— Nu, căpitane, zise Giskard.

— Dacă erai sigur că roboţii sunt inofensivi, Giskard, cum explici faptul că două nave au fost distruse?

— Am avut impresia, căpitane, că trebuie să fi rămas fiinţe umane pe planetă, dar că fac tot posibilul să nu fie văzute de voi. Am vrut să aflu unde sunt şi ce fac. Le căutam, acoperind terenul cât de repede puteam. Am întrebat roboţii pe care i-am întâlnit.

— Ai găsit vreo fiinţă umană?

— Nu, căpitane.

— Ai cercetat casa din care a ieşit supraveghetoarea?

— Nu, căpitane, dar eram sigur că în ea nu se află nicio fiinţă umană. Şi acum sunt sigur.

— În ea se afla supraveghetoarea.

— Da, căpitane, dar supraveghetoarea era robot.

— Un robot periculos.

— Spre regretul meu, căpitane, nu mi-am dat seama de asta.

— Simţi regretul, nu-i aşa?

— Este o exprimare pe care am ales-o ca să descriu efectul asupra circuitelor mele pozitronice. Este o aproximare neprelucrată a termenului pe care se pare că-l folosesc fiinţele umane, căpitane.

— Cum de nu ţi-ai dat seama că un robot poate fi periculos?

— Conform celor Trei Legi ale Roboticii…

— Opreşte-te, căpitane, interveni Gladia. Giskard ştie doar ce e programat să ştie. Niciun robot nu este periculos pentru o fiinţă umană, dacă nu se dă o luptă mortală între fiinţele umane, ca robotul să fie nevoit s-o oprească. Într-o asemenea luptă, fără

îndoială că Daneel şi Giskard ne-ar fi apărat vătămându-i pe ceilalţi cât mai puţin posibil.

— Chiar aşa?

D.G. se ciupi de rădăcina nasului.

— Daneel *într-adevăr* ne-a apărat. Ne luptam cu roboţi, nu cu fiinţe umane, aşa că nu avea nicio problemă să decidă pe cine apără şi până la ce limită. Şi totuşi, el a avut un uimitor insucces, ţinând seama de faptul că cele Trei Legi nu-l împiedică să facă rău roboţilor. Giskard s-a retras, revenind exact când totul se terminase. E posibil ca între roboţi să existe un curent de compasiune? E posibil ca roboţii, când apără fiinţele umane împotriva roboţilor, să simtă în vreun fel ceea ce Giskard numeşte „regret” pentru că sunt obligaţi s-o facă şi să dea greş – sau să lipsească…

— Nu! izbucni Gladia cu putere.

— Nu? făcu D.G. Ei bine, nu pretind că sunt expert în robotică. Dumneata eşti, doamnă Gladia?

— Nu sunt robotician, zise Gladia, dar am trăit toată viaţa cu roboţi. Ceea ce sugerezi dumneata este ridicol. Daneel era gata să-şi dea viaţa pentru mine, iar Giskard ar fi făcut la fel.

— Orice robot ar fi făcut-o?

— Desigur.

— Şi totuşi această supraveghetoare, această Landaree, era pregătită să mă atace şi să mă distrugă. Să presupunem că, într-un mod misterios, a simţit că Daneel, în ciuda aparenţelor, e la fel de robot ca şi ea – în ciuda aparenţelor – şi că nu a avut niciun fel de reţinere când a fost vorba să-l distrugă. Dar cum se face că m-a atacat pe mine, când e clar că eu sunt fiinţă umană? A avut ezitări în faţa dumitale, recunoscând că eşti om, dar nu în faţa mea. Cum poate un robot să facă discriminări între noi doi? Poate că nu era chiar robot?

— Era robot, zise Gladia. Sigur că era. Dar… adevărul e că nu ştiu de ce s-a purtat aşa. N-am mai auzit de aşa ceva. Presupun doar că Solarienii, învăţând să construiască roboţi cu aspect uman, i-au proiectat fără protecţia celor Trei Legi, cu toate că aş fi jurat că Solarienii – toţi locuitorii Spaţiului – ar fi ultimii care să procedeze astfel. Solarienii sunt atât de copleşiţi de roboţii lor, încât depind complet de ei – mult mai mult decât oricare dintre ceilalţi locuitori ai Spaţiului – şi de aceea se tem mai mult de ei. În toţi roboţii de pe Solaria au fost încorporate

subordonarea şi chiar puţină prostie. Cele Trei Legi erau mai puternice pe Solaria decât în oricare altă parte, nu mai slabe. Şi totuşi nu-mi pot explica altfel purtarea lui Landaree decât presupunând că Prima Lege a fost…

— Scuzaţi-mă, doamnă Gladia, că intervin, zise Daneel. Îmi acordaţi permisiunea de a încerca o explicaţie pentru comportarea supraveghetoarei?

— Cred că e nevoie, spuse D.G. batjocoritor. Doar un robot înţelege alt robot.

— Domnule, zise Daneel, dacă n-o înţelegem pe supraveghetoare, s-ar putea să nu fim în stare să luăm măsuri eficiente în viitor faţă de pericolul de pe Solaria. Cred că am o explicaţie pentru comportarea ei.

— Dă-i drumul, spuse D.G.

— Supraveghetoarea, zise Daneel, nu a luat măsuri imediate împotriva noastră. A stat şi ne-a urmărit un timp, parcă neştiind cum să procedeze. Când dumneata, căpitane, te-ai apropiat şi i te-ai adresat, ea a declarat că nu eşti om şi te-a atacat imediat. Când am intervenit eu şi am strigat că ea e robot, ea a declarat că eu nu sunt om şi m-a atacat imediat şi pe mine. Când doamna Gladia a înaintat, totuşi, ţipând la ea, supraveghetoarea a recunoscut-o ca fiind om şi, un timp, s-a lăsat dominată.

— Da, îmi amintesc toate astea, Daneel. Dar ce înseamnă?

— Am impresia, căpitane, că se poate modifica fundamental comportarea unui robot, fără să te atingi de cele Trei Legi, cu condiţia ca, de exemplu, să modifici definiţia unei fiinţe umane. La urma urmei, o fiinţă umană nu e decât ceea ce este definită să fie.

— Chiar aşa? Ce consideri *tu* că este o fiinţă umană?

Daneel nu era impresionat de prezenţa sau absenţa sarcasmului. Spuse:

— Am fost construit cu o descriere amănunţită a aspectului şi comportării fiinţelor umane, căpitane. Orice se potriveşte cu această descriere este, pentru mine, o fiinţă umană. Astfel, dumneata ai aspectul şi comportarea, în timp ce supraveghetoarea avea aspectul, dar nu comportarea. Pe de altă parte, pentru supraveghetoare însuşirea fundamentală a unei fiinţe umane era vorbirea, căpitane. Accentul Solarian este unul aparte şi pentru supraveghetoare ceea ce arăta ca o fiinţă umană era definit ca fiinţă umană doar dacă vorbea ca un

Solarian. Se pare că orice arăta ca o fiinţă umană, dar nu vorbea cu accent Solarian, trebuia să fie distrus fără şovăire, ca şi orice navă care ar fi purtat asemenea fiinţe.

D.G. vorbi gânditor:

— S-ar putea să ai dreptate.

— Ai accent de Colonist, căpitane, la fel de deosebit, în felul lui, ca şi cel Solarian, dar cele două sunt extrem de diferite. De îndată ce ai vorbit, pentru supraveghetoare te-ai autodefinit ca nefiind om, iar ea a declarat acest lucru şi a atacat.

— Şi tu vorbeşti cu accent Aurorian şi ai fost, de asemenea, atacat.

— Da, căpitane, dar doamna Gladia vorbeşte cu un accent Solarian autentic, astfel încât a fost recunoscută ca fiind om.

D.G. chibzui în tăcere un timp, apoi spuse:

— Această programare a lor este periculoasă, chiar şi pentru cei care se folosesc de ea. Dacă un locuitor al Solariei, dintr-un motiv oarecare, se adresează unui astfel de robot într-un mod pe care acesta din urmă nu-l consideră a fi accent Solarian autentic, acel locuitor al Solariei va fi atacat imediat. Dacă aş fi Solarian, mi-ar fi teamă să mă apropii de un asemenea robot. Chiar efortul meu de a vorbi Solariana pură ar duce la respingerea şi uciderea mea.

— Sunt de acord, căpitane, şi îmi închipui că ăsta e motivul pentru care cei ce fabrică roboţi nu limitează, de obicei, definiţia unei fiinţe umane, ci o lasă cât mai cuprinzătoare cu putinţă. Totuşi, Solarienii au plecat de pe planetă. S-ar părea că faptul că roboţii supraveghetori au această programare periculoasă este cel mai bun semn că Solarienii au plecat într-adevăr şi nu sunt aici să înfrunte pericolul. Solarienii, s-ar zice, sunt preocupaţi doar ca oricine nu e Solarian să nu aibă voie să pună piciorul pe planetă.

— Nici măcar alţi locuitori ai Spaţiului?

— Cred, căpitane, că ar fi greu de definit în aşa fel o fiinţă umană încât să includă zecile de accente diferite din Spaţiu şi să excludă zecile de accente diferite ale Coloniştilor. Restrângerea definiţiei doar la accentul Solarian distinctiv este şi aşa destul de grea.

— Eşti foarte inteligent, Daneel, zise D.G. Eu nu sunt de acord cu roboţii; desigur, n-am nimic cu ei în sine, ci cu influenţa

nefastă asupra societăţii. Şi totuşi, cu un robot ca tine alături, aşa cum ai fost cândva alături de Strămoş…

Gladia îl întrerupse:

— Mă tem că nu, D.G., Daneel nu va fi niciodată făcut cadou, nici vândut, nici luat cu forţa.

D.G. îşi ridică o mână, zâmbind a negaţie:

— Visam doar, doamnă Gladia. Te asigur că legile de pe Lumea lui Baley ar face de neconceput faptul ca eu să am un robot.

— Îmi dai voie, căpitane, să adaug câteva cuvinte? întrebă Giskard brusc.

D.G. spuse:

— A, robotul care a reuşit să evite acţiunea şi care s-a întors când totul se terminase cu bine.

— Regret că lucrurile par să stea aşa cum ai declarat. Cu toate acestea, căpitane, îmi dai voie să adaug câteva cuvinte?

— Ei bine, dă-i drumul.

— S-ar părea, căpitane, că hotărârea dumitale de a o lua pe doamna Gladia cu dumneata în această expediţie a avut rezultate foarte bune. Dacă ea n-ar fi fost de faţă şi te-ai fi aventurat în explorare doar cu membri ai echipajului navei, aţi fi fost toţi ucişi repede şi nava distrusă. Doar capacitatea doamnei Gladia de a vorbi ca un locuitor al Solariei şi curajul ei de a o înfrunta pe supraveghetoare a schimbat rezultatul.

— Nu chiar, spuse D.G., pentru că am fi fost toţi distruşi, poate chiar şi doamna Gladia, dacă nu s-ar fi întâmplat ca supraveghetoarea să fie brusc inactivată.

— Nu a fost întâmplător, căpitane, zise Giskard, şi este foarte puţin probabil ca vreun robot să fie dezactivat spontan. Trebuie să existe un motiv pentru această dezactivare şi pot sugera o posibilitate. Doamna Gladia i-a ordonat de câteva ori robotului să se oprească, după cum mi-a spus prietenul Daneel, dar instrucţiunile după care funcţiona supraveghetoarea erau mult mai puternice. Cu toate acestea, acţiunile doamnei Gladia au dus la slăbirea hotărârii supraveghetoarei, căpitane. Faptul că doamna Gladia era, fără îndoială, o fiinţă umană chiar şi după definiţia supraveghetoarei, şi că acţiona în aşa fel încât s-o provoace pe supraveghetoare să-i facă un rău – chiar s-o ucidă – a slăbit-o şi mai mult. Astfel, în clipa decisivă, cele două cerinţe contrare – de a distruge fiinţele neumane şi de a se abţine să

vatăme fiinţele umane – s-au echilibrat şi robotul a îngheţat, incapabil să mai reacţioneze. Circuitele s-au ars.

Gladia îşi împreună sprâncenele într-o încruntare uimită:

— Dar… începu ea şi apoi se opri.

Giskard continuă:

— Mă gândesc că ar fi bine să informezi oamenii din echipaj despre asta. Ar putea îndepărta neîncrederea lor faţă de doamna Gladia, dacă le explici şi subliniezi ce au însemnat iniţiativa şi curajul ei pentru fiecare dintre ei în parte, de vreme ce au rămas în viaţă. De asemenea, le-ar forma o părere excelentă despre propria dumitale intuiţie, fiindcă ai insistat ca ea să se afle la bord, poate chiar împotriva sfaturilor propriilor dumitale ofiţeri.

D.G. slobozi un hohot de râs:

— Doamnă Gladia, înţeleg acum de ce nu vrei să te desparţi de aceşti roboţi. Nu numai că sunt la fel de inteligenţi ca fiinţele umane, dar sunt exact la fel de vicleni. Te felicit pentru că-i ai… Şi acum, dacă nu vă supăraţi, trebuie să grăbesc echipajul. Nu vreau să stau pe Solaria nicio clipă mai mult decât trebuie. Şi vă promit că nu veţi mai fi deranjaţi ore întregi. Ştiu că aveţi nevoie de refacere şi odihnă, la fel ca şi mine.

După ce plecă, Gladia rămase o vreme gânditoare, apoi se întoarse către Giskard şi-i vorbi în Auroriana obişnuită, o versiune convenţională a limbii galactice standard, larg răspândită pe Aurora şi greu de înţeles pentru cineva care nu era Aurorian:

— Giskard, ce înseamnă toată prostia asta despre arderea circuitelor?

— Doamnă, răspunse Giskard, am avansat-o doar ca pe o posibilitate şi nimic altceva. M-am gândit că e bine să subliniez rolul dvs. în distrugerea supraveghetoarei.

— Dar cum îţi închipui că el va crede că un robot se poate arde aşa de uşor?

— Se pricepe foarte puţin la roboţi, doamnă. O fi făcând el comerţ cu ei, dar vine de pe o lume care nu-i foloseşte.

— Dar eu ştiu multe despre ei, şi tu la fel. Supraveghetoarea n-a dat niciun semn că ar avea circuitele oscilante, nu a avut nicio dezechilibrare, nicio tremurătură, nicio dificultate de comportament. Pur şi simplu s-a oprit.

Giskard spuse:

— Doamnă, pentru că nu cunoaştem exact indicaţiile cu care a fost proiectată supraveghetoarea, va trebui să ne mulţumim cu ignoranţa în ceea ce priveşte motivul care stă în spatele acestei dezactivări.

Gladia dădu din cap:

— Cu toate acestea, este uimitor.

Partea a treia –
LUMEA LUI BALEY

8. Lumea colonistului

29

Nava lui D.G. se afla din nou în spaţiu, înconjurată de imuabilitatea veşnică a vidului nesfârşit. Pentru Gladia, care nu-şi revenise complet după tensiunea provocată de gândul că s-ar putea ivi pe neaşteptate o altă supraveghetoare – cu un alt amplificator –, nu era destul de repede. Faptul că ar fi fost o moarte rapidă, dacă s-ar fi întâmplat, o moarte pe nesimţite, nu o mângâia prea mult. Încordarea strica ceea ce altfel ar fi fost un duş bun, alături de diferite alte mijloace de recâştigare a liniştii.

De-abia după decolarea propriu-zisă, după ce se auzi bâzâitul moale, îndepărtat, al jeturilor protonice, se linişti ca să adoarmă. Ciudat, se gândi ea, în timp ce conştiinţa începuse să i se estompeze, că se simţea mai în siguranţă în spaţiu decât pe planeta tinereţii ei, că pleca a doua oară de pe Solaria chiar şi mai bucuroasă decât o făcuse prima oară. Dar Solaria nu mai era lumea tinereţii ei. Era o planetă fără nimic omenesc, păzită de parodii diforme ale umanităţii, roboţi cu aspect uman care îşi bătuseră joc de bunul Daneel şi de înţeleptul Giskard.

Până la urmă adormi şi Daneel şi Giskard putură, din nou, să-şi vorbească, în timp ce stăteau de pază.

Daneel zise:

— Prietene Giskard, sunt foarte sigur că tu eşti cel care a distrus-o pe supraveghetoare.

— Era clar că altă soluţie nu exista, prietene Daneel. A fost o simplă întâmplare că am sosit la timp, pentru că eram ocupat în totalitate să caut fiinţe umane şi n-am găsit nici una. Şi nici n-aş fi înţeles ce se întâmplă, dacă n-ar fi fost furia şi disperarea doamnei Gladia. Pe acestea le-am simţit de la distanţă şi de aceea m-am grăbit să ajung la faţa locului – exact la timp. În această privinţă, doamna Gladia a salvat *într-adevăr* situaţia, cel puţin în ceea ce priveşte viaţa căpitanului şi a ta. Cred că, totuşi, aş fi salvat nava, chiar dacă aş fi sosit prea târziu să vă salvez pe voi.

Se opri o clipă şi apoi adăugă:

— Aş fi considerat extrem de neplăcut, prietene Daneel, dacă aş fi ajuns prea târziu să te salvez.

— Mulţumesc, prietene Giskard, zise Daneel pe un ton serios şi convenţional. Mă bucur că nu te-a intimidat aspectul uman al supraveghetoarei. Asta mi-a încetinit reacţiile, aşa cum aspectul meu le-a încetinit pe ale ei.

— Prietene Daneel, aspectul ei fizic nu însemna nimic pentru mine, fiindcă mi-am dat seama de schema ei de gândire. Felul ei de a gândi era atât de limitat şi de diferit de toată gama tipurilor umane, încât n-am avut nevoie de vreun efort prea mare ca s-o identific cu precizie. Era atât de evident că nu e om, încât am acţionat imediat. De fapt, nu mi-am dat seama de acţiunea mea până ce n-am înfăptuit-o.

— M-am gândit eu, prietene Giskard, dar am vrut să-mi confirmi, ca să nu interpretez greşit. Atunci, să presupun că nu te simţi deloc tulburat pentru că ai ucis ceea ce părea a fi o fiinţă umană?

— Nu, de vreme ce era robot.

— Eu am impresia că, dacă aş fi reuşit s-o distrug, aş fi suferit o obstrucţie a fluxului pozitronic liber, indiferent cât de bine am înţeles că era robot.

— Nu se poate face abstracţie de înfăţişarea umană, prietene Daneel, când e singura după care se poate aprecia direct. Imaginea e prioritară gândului, deducţiei. Numai pentru că i-am putut studia structura mentală şi m-am concentrat asupra ei am putut face abstracţie de aspectul ei fizic.

— Judecând după structura ei mentală, cum crezi că s-ar fi simţit supraveghetoarea dacă ne-ar fi distrus?

— I se dăduseră indicaţii extrem de precise, aşa că în circuitele ei nu exista nicio îndoială că tu şi căpitanul nu eraţi oameni, după definiţia ei.

— Dar ar fi putut-o distruge şi pe doamna Gladia.

— De asta nu putem fi siguri, prietene Daneel.

— Dacă ar fi făcut aşa ceva, prietene Giskard, ar fi supravieţuit? Ce poţi spune?

Giskard tăcu multă vreme.

— Am avut timp insuficient ca să-i studiez tiparul gândirii. Nu ştiu ce reacţie ar fi avut dacă ar fi ucis-o pe doamna Gladia.

— Dacă mă pun în locul supraveghetoarei – vocea lui Daneel tremură şi scăzu în intensitate – cred că aş putea ucide o fiinţă umană ca să salvez viaţa altei fiinţe umane, pe care, dintr-un motiv oarecare, ar fi necesar s-o salvez. Cu toate acestea,

acţiunea ar fi grea şi dăunătoare. Să ucid o fiinţă umană doar ca să distrug ceva ce mie mi se pare că nu e om, ar fi de neconceput.

— Ea a ameninţat doar. Nu şi-a dus ameninţarea până la capăt.

— Ar fi făcut-o, prietene Giskard?

— De unde să ştim, dacă nu cunoaştem felul indicaţiilor pe care le-a primit?

— Crezi că aceste instrucţiuni ar fi putut nesocoti întru totul Prima Lege?

Giskard spuse:

— Văd că toată discuţia a avut drept scop numai această problemă. Te sfătuiesc să nu mergi mai departe.

Daneel se încăpăţâna:

— Mă voi exprima prin fraze condiţionale, prietene Giskard. Cu siguranţă că ceea ce nu poate fi exprimat ca real, poate fi exprimat sub formă de presupunere. *Dacă* indicaţiile puteau fi limitate prin definiţii şi condiţii, *dacă* indicaţiile puteau fi explicate suficient de riguros, *ar fi posibil* să ucizi o fiinţă umană pentru un scop mai puţin copleşitor decât salvarea vieţii unei alte fiinţe umane?

— Nu ştiu, dar cred că s-ar putea, răspunse Giskard fără vigoare.

— Dar atunci, *dacă* bănuiala ta ar fi corectă, ar însemna că se poate neutraliza Prima Lege în anumite condiţii. Prima Lege, *în acest caz*, şi deci cu siguranţă şi celelalte Legi, *s-ar putea* modifica până la desfiinţare. Legile, chiar Prima Lege, n-ar mai fi ceva absolut, ci orice ar considera cei care proiectează roboţi.

Giskard spuse:

— E destul, prietene Daneel. Nu merge mai departe.

— Mai e un pas, prietene Giskard. Partenerul Elijah ar fi făcut şi acest pas.

— Era fiinţă umană. Putea s-o facă.

— Trebuie să încerc. *Dacă* Legile Roboticii – chiar Prima Lege – nu sunt absolute şi *dacă* fiinţele umane le pot modifica, n-ar fi posibil ca, *poate*, în anumite condiţii, noi înşine să le mod…

Se opri.

Giskard zise încet:

— Nu merge mai departe.

Daneel spuse, o uşoară ezitare voalându-i glasul:

— Nu merg mai departe.

Multă vreme fu linişte. Cu greu se risipiră disonanţele din circuitele pozitronice ale fiecăruia dintre ei.

În cele din urmă, Daneel vorbi:

— Mi-a venit altă idee. Supraveghetoarea era periculoasă nu numai din cauza indicaţiilor pe care le primise, ci şi din pricina înfăţişării ei. Ne-a blocat, pe mine şi pe căpitan, şi putea induce în eroare fiinţele umane în general, aşa cum şi eu, fără să vreau, l-am păcălit pe navigatorul de rangul întâi, Niss. E clar că, la început, nu şi-a dat seama că sunt robot.

— Şi ce reiese de aici, prietene Daneel?

— Pe Aurora, la Institutul de Robotică, s-au construit câţiva roboţi cu înfăţişare umană sub conducerea doctorului Amadiro, după ce s-au obţinut proiectele de la dr. Fastolfe.

— Asta se ştie.

— Ce s-a întâmplat cu acei roboţi cu aspect uman?

— Proiectul a eşuat.

— Asta se ştie, spuse Daneel la rândul lui. Dar nu dă răspuns la întrebare. Ce s-a întâmplat cu acei roboţi cu aspect uman?

— Se presupune că au fost distruşi.

— Nu e neapărat nevoie ca o asemenea presupunere să fie corectă. Au fost ei într-adevăr distruşi?

— Aşa ar fi fost înţelept. Ce altceva să faci cu nişte rebuturi?

— De unde ştim că roboţii cu aspect uman au fost nişte rebuturi, exceptând faptul că au fost retraşi?

— Nu ajunge, dacă au fost retraşi şi distruşi?

— N-am spus „şi distruşi”, prietene Giskard. Asta e mai mult decât ştim. Ştim doar că au fost retraşi.

— Dar ce altceva ar fi fost, dacă nu erau rebuturi?

— Şi dacă *nu* erau rebuturi, n-ar putea exista alt motiv pentru care să fi fost retraşi?

— Nu-mi imaginez nici unul, prietene Daneel.

— Mai gândeşte-te, prietene Giskard. Ţine minte că vorbim acum de roboţii cu aspect uman despre care, credem, ar putea fi periculoşi chiar din cauza naturii lor umane. În discuţia anterioară noi am presupus că pe Aurora se pregăteşte un plan pentru înfrângerea Coloniştilor – drastică, sigură şi totală. Am tras concluzia că planul acesta este îndreptat asupra Pământului. Am dreptate până aici?

— Da, prietene Daneel.

— Atunci, nu s-ar putea ca în centrul acestui plan să se afle dr. Amadiro? În ultimele douăzeci de decade, antipatia lui faţă de Pământ a fost evidentă. Şi dacă dr. Amadiro a construit mai mulţi roboţi cu aspect uman, unde au fost trimişi aceştia, dacă nu s-au mai văzut? Nu uita că dacă roboticienii de pe Solaria pot denatura cele Trei Legi, şi cei de pe Aurora pot face la fel.

— Sugerezi, prietene Daneel, că roboţii cu aspect uman au fost trimişi pe Pământ?

— Exact. Ca să-i înşele pe Pământeni prin aspectul lor uman şi să facă posibilă ceea ce dr. Amadiro intenţionează să fie lovitura lui contra Pământului.

— Nu ai nicio dovadă pentru asta.

— Şi totuşi, e posibil. Gândeşte-te singur la etapele argumentării.

— Dacă ar fi aşa, ar trebui să mergem pe Pământ. Ar trebui să fim acolo şi să prevenim cumva dezastrul.

— Da, aşa e.

— Dar nu putem merge dacă nu merge doamna Gladia, iar asta e puţin probabil.

— Dacă-l poţi influenţa pe căpitan să ducă nava asta pe Pământ, doamna Gladia n-ar avea altă alegere decât să meargă şi ea.

— Nu pot fără să-l vatăm, zise Giskard. Este ferm hotărât să meargă pe propria lui planetă, Lumea lui Baley. Trebuie să-i influenţăm călătoria spre Pământ – dacă putem – după ce termină ce are de gând să facă pe Lumea lui Baley.

— După aceea poate fi prea târziu.

— N-am încotro. Nu trebuie să fac rău unei fiinţe umane.

— Dacă e prea târziu, prietene Giskard, gândeşte-te ce ar însemna asta.

— Nu mă pot gândi ce înseamnă asta. Ştiu doar că nu pot face rău unei fiinţe umane.

— Atunci, Prima Lege e insuficientă şi noi trebuie…

Nu putu continua şi ambii roboţi se cufundară într-o tăcere neputincioasă.

30

Lumea lui Baley se zărea încet, pe măsură ce nava se apropia de ea. Gladia o privea cu atenţie din cabina ei: pentru prima oară vedea o planetă a Coloniştilor.

Când D.G. o anunţase, protestase faţă de această întrerupere, dar el dăduse din umeri râzând:

— Ce vrei, doamna mea? Trebuie să duc arma asta de la oamenii dumitale – accentuase uşor pe „dumitale” – la oamenii mei. Şi trebuie să le şi dau raportul.

Gladia vorbi cu răceală:

— Permisiunea să mă duci pe Solaria ţi-a fost acordată de Consiliul Aurorei, cu condiţia să mă duci înapoi.

— De fapt, nu e aşa, doamna mea. Poate a fost o înţelegere neoficială în privinţa asta, dar nu există nimic scris. Nicio înţelegere oficială.

— O înţelegere neoficială m-ar obliga *pe mine* – sau pe orice om civilizat, D.G.

— Sunt sigur, doamnă Gladia, dar noi, Neguţătorii, trăim din bani şi din semnături scrise pe documente legale. Niciodată, în niciun caz, n-aş încălca un contract scris sau n-aş refuza să fac un lucru pentru care am fost plătit.

Gladia îşi înălţă bărbia:

— Asta e cumva o aluzie la faptul că trebuie să te plătesc, dacă vreau să mă duci acasă?

— Doamnă!

— Haida-de, D.G. Nu face pe indignatul cu mine. Dacă trebuie să fiu prizonieră pe planeta dumitale, zi aşa şi spune-mi de ce. Să ştiu exact cum stau.

— Nu eşti şi nu vei fi prizoniera mea. De fapt, voi respecta această înţelegere nescrisă. Te *voi duce* acasă – până la urmă. Oricum, mai întâi trebuie să merg pe Lumea lui Baley şi dumneata trebuie să vii cu mine.

— De ce trebuie să vin cu dumneata?

— Oamenii de pe planeta mea vor dori să te cunoască. Eşti eroina de pe Solaria. Nu-i poţi lipsi de şansa de a te aclama până ce vor răguşi. În afară de asta, ai fost bună prietenă cu Strămoşul.

— Ce ştiu ei – sau cred că ştiu – despre asta? întrebă Gladia tăios.

D.G. rânji:

— Nimic jignitor, te asigur. Eşti o legendă, iar legendele depăşesc realitatea – deşi, recunosc, pentru o legendă ar fi uşor să te întreacă, doamna mea – şi sunt mult mai nobile. În mod obişnuit, nu te-aş dori pe planetă, pentru că nu te-ai ridica la

înălţimea legendei. Nu eşti destul de înaltă, destul de frumoasă, destul de impunătoare. *Dar* când se va afla povestea de pe Solaria, vei întruni brusc toate condiţiile. De fapt, s-ar putea să nu te lase să pleci. Ţine minte că vorbim despre Lumea lui Baley, planeta pe care povestea Strămoşului este luată mai în serios decât pe oricare alta – şi dumneata faci parte din poveste.

— N-o să te foloseşti de asta ca să mă ţii în închisoare.

— Îţi promit că n-o voi face. Şi-ţi promit că te voi duce acasă – când voi putea.

Cumva Gladia nu mai era chiar atât de indignată cât simţea că e îndreptăţită să fie. Voia, totuşi, să vadă cum arată o planetă colonizată şi, la urma urmei, asta era chiar lumea lui Elijah Baley. O întemeiase fiul lui. Elijah însuşi îşi petrecuse aici ultimele decade. Pe Lumea lui Baley erau urmele lui – numele planetei, urmaşii lui, legenda lui. Aşa că privi planeta – şi se gândi la Elijah.

31

Nu zări mare lucru şi se simţi dezamăgită. Nu erau multe de văzut prin pătura de nori ce acoperea planeta. Din relativ mica ei experienţă de călătoare prin spaţiu, avea impresia că pătura de nori e mai groasă decât de obicei pentru planetele locuite. Asolizarea urma în câteva ore şi…

Becul de avertizare pâlpâi şi Gladia se grăbi să apese pe butonul AŞTEAPTĂ, ca răspuns. După câteva clipe, apăsă pe INTRĂ.

Intră D.G., zâmbind.

— E un moment nepotrivit, doamna mea?

— Nu chiar, zise Gladia. Nu trebuie decât să-mi pun mănuşile şi filtrele nazale. Cred că ar trebui să le port tot timpul, dar au devenit plictisitoare şi, într-un fel, a început să mă preocupe mai puţin infecţia.

— Obişnuinţa naşte dispreţul, doamna mea.

— Să nu-i spunem dispreţ, zise Gladia, pomenindu-se că zâmbeşte.

— Mulţumesc, spuse D.G. Vom ateriza în curând, doamnă, şi ţi-am adus o pelerină, sterilizată cu grijă şi amplasată în acest sac din material plastic, aşa că n-a mai fost atinsă de mâini de Colonist. Trebuie doar s-o porţi. N-o să ai nicio problemă şi o să vezi că acoperă totul, în afară de nas şi ochi.

— Doar pentru mine, D.G.?

— Nu, nu, doamna mea. Toţi purtăm aşa ceva când ieşim afară în perioada asta a anului. În capitala noastră e iarnă acum şi e frig. Trăim pe o planetă destul de rece – pătură groasă de nori, precipitaţii multe, adesea ninge.

— Chiar şi în regiunile tropicale?

— Nu, acolo în general este cald şi uscat. Populaţia s-a concentrat totuşi în regiunile mai reci. Ne cam place aşa. Este înviorător şi mobilizator. Mările, care au fost populate cu forme de viaţă de pe Pământ, sunt bogate, aşa că peştii şi alte fiinţe s-au înmulţit din abundenţă. Prin urmare, chiar dacă pământul arabil este puţin şi nu vom fi niciodată grânarul Galaxiei, hrana nu lipseşte. Verile sunt scurte, dar foarte fierbinţi, şi atunci plajele sunt foarte aglomerate, deşi s-ar putea să le consideri neinteresante, pentru că avem o interdicţie categorică în privinţa nudismului.

— Pare să fie o climă deosebită.

— E vorba de distribuţia uscatului şi a apei, o orbită planetară ceva mai excentrică decât de obicei şi alte câteva lucruri. Sincer să fiu, nu mă deranjează.

Ridică din umeri:

— Nu e domeniul meu de interes.

— Eşti Neguţător. Îmi închipui că lipseşti mult de pe planetă.

— Aşa e, dar nu m-am făcut Neguţător ca să fug de pe ea. Îmi place aici. Şi totuşi, poate că mi-ar plăcea mai puţin dacă aş sta mai multă vreme. Dacă o luăm aşa, condiţiile aspre de pe Lumea lui Baley au un scop important. Încurajează comerţul. De pe Lumea lui Baley pleacă oameni care cutreieră mările pentru hrană şi e o oarecare asemănare între a naviga pe mări şi a naviga prin spaţiu. Aş spune că o treime din toţi Neguţătorii care frecventează căile spaţiale sunt de pe Lumea lui Baley.

— Pari pe jumătate nebun, D.G., zise Gladia.

— Zău? Chiar în clipa asta eu gândesc despre mine că sunt într-o dispoziţie bună. Am motive să fiu. Şi dumneata ai motive să fii.

— Oh?

— E clar, nu-i aşa? Am scăpat cu viaţă de pe Solaria. Ştim exact în ce constă pericolul Solarian. Am pus stăpânire pe o armă neobişnuită care ar trebui să se afle în atenţia armatei noastre. Iar dumneata vei fi eroina Lumii lui Baley. Persoanele

oficiale de pe planetă cunosc deja mersul evenimentelor şi sunt nerăbdătoare să te întâmpine. De aceea eşti eroina de pe această navă. Aproape fiecare om de la bord s-a oferit să-ţi aducă pelerina aceasta. Toţi vor să vină mai aproape şi să se scalde în aura dumitale, ca să spun aşa.

— Ce schimbare, făcu Gladia sec.

— Categoric. Niss – omul din echipaj pe care Daneel al dumitale l-a pedepsit…

— Îmi amintesc bine, D.G.

— E nerăbdător să-şi ceară scuze. Şi să-i aducă pe cei patru colegi ai lui, ca să-şi ceară şi ei scuze. Şi să-l pocnească, de faţă cu dumneata, pe acela dintre ei care a vorbit ce nu trebuie. Nu e un om rău, doamna mea.

— Sunt convinsă că nu e. Asigură-l că e iertat şi incidentul uitat. Şi dacă dumneata aranjezi lucrurile, eu voi… voi da mâna cu el şi poate şi cu alţii, înainte de a debarca. Dar nu trebuie să-i laşi să se înghesuie în jurul meu.

— Înţeleg, dar nu-ţi pot garanta că n-o să fie ceva înghesuială în Baleytown – asta e capitala Lumii lui Baley. N-ai cum să-i împiedici pe unii oficiali din guvern să încerce dobândirea de avantaje politice din faptul de a fi văzuţi cu dumneata, în timp ce zâmbesc şi fac plecăciuni.

— Pe Jehova! Cum ar fi spus Strămoşul dumitale.

— Să nu spui asta după ce aterizăm, doamnă. Este o expresie rezervată pentru el. Dacă o rosteşte oricine altcineva, e considerat de prost gust. Vor fi discursuri şi zâmbete şi tot felul de formalităţi fără rost. Îmi pare rău, doamna mea.

Ea rosti gânditoare:

— M-aş descurca fără astea, dar presupun că n-am cum le împiedica.

— Nici gând, doamna mea.

— Cât timp va dura totul?

— Până ce se plictiseşte lumea. Poate câteva zile, dar intervalul poate varia.

— Şi cât timp vom rămâne pe planetă?

— Până ce mă plictisesc *eu*. Îmi pare rău, doamna mea, dar am multe de făcut – locuri de mers, prieteni de văzut…

— Femei cu care să faci dragoste.

— Vai de slăbiciunea morală umană, zise D.G., zâmbind larg.

— Faci de toate, dar nu te plângi.

— O slăbiciune: nu mă pot plânge.

Gladia zâmbi:

— Nu eşti chiar întreg la minte, nu-i aşa?

— N-am pretins niciodată că aş fi. Dar, lăsând asta la o parte, trebuie să ţin seama şi de unele lucruri plicticoase, ca de exemplu faptul că ofiţerii mei şi echipajul ar dori să-şi vadă familiile şi prietenii *lor*, să doarmă pe săturate şi să se distreze puţin cu ce le oferă planeta. Şi, dacă ţii seama de sentimentele obiectelor neînsufleţite, nava va trebui reparată, curăţată, reîncărcată şi reaprovizionată. Nimicuri de felul ăsta.

— Cât timp vor dura toate aceste nimicuri?

— Poate câteva luni. Cine ştie?

— Şi ce voi face eu între timp?

— Poţi vizita planeta noastră, poţi să-ţi lărgeşti orizontul.

— Dar planeta voastră nu este tocmai locul de joacă al Galaxiei.

— Întru totul adevărat, dar vom încerca să-ţi păstrăm interesul treaz.

Îşi privi ceasul:

— Încă un avertisment, doamna mea. Nu-ţi pomeni vârsta.

— Ce motiv aş avea s-o fac?

— S-ar putea ivi o referire întâmplătoare. Vei fi rugată să rosteşti câteva cuvinte şi ai putea spune, de exemplu: „În cele peste douăzeci şi trei de decade de viaţă, n-am fost niciodată mai fericită să cunosc pe cineva decât sunt acum să-i cunosc pe oamenii de pe Lumea lui Baley.” Dacă vei fi tentată să rosteşti ceva asemănător acestei fraze de început, stăpâneşte-te.

— Aşa voi face. Oricum, nu am nicio intenţie să mă dedau la hiperbole. Dar, la o adică, de ce nu?

— Pur şi simplu pentru că e mai bine ca ei să nu-ţi cunoască vârsta.

— Dar ei îmi *cunosc* vârsta, nu-i aşa? Ştiu că am fost prietena Strămoşului dumitale şi ştiu cu cât timp în urmă a trăit. Sau ei trăiesc cu impresia – îl privi pieziş – că sunt o urmaşă îndepărtată a *acelei* Gladia?

— Nu, nu, ştiu cine eşti şi ştiu câţi ani ai, dar o ştiu doar cu mintea – se bătu cu degetele peste frunte – şi puţină lume are minţi care gândesc, aşa cum poate ai observat.

— Da, am observat. Chiar şi pe Aurora.

— Asta-i bine. N-aş vrea să fie Coloniştii deosebiţi în privinţa asta. Păi, atunci, arăţi ca la – se opri, prudent – patruzeci, poate patruzeci şi cinci, iar ei te vor accepta ca atare, din burtă, unde se află localizat mecanismul de gândire al oamenilor obişnuiţi. *Dacă* nu aduci vorba de vârsta dumitale reală.

— Chiar are vreo importanţă?

— Tu ce crezi? Uite, un Colonist obişnuit chiar nu vrea roboţi. Nu-i plac deloc roboţii, nu-i doreşte deloc. În privinţa asta suntem mulţumiţi că ne deosebim de cei din Spaţiu. Cu viaţa lungă e altceva. Patruzeci de decade este considerabil mai mult decât zece.

— De fapt, puţini dintre noi ajung la vârsta de patruzeci de decade.

— Şi puţini dintre noi ajung, de fapt, la vârsta de zece decade. Noi propovăduim avantajul vieţii scurte – calitate faţă de cantitate, evoluţie accelerată, o planetă care se schimbă continuu – dar nimic nu-i face mai fericiţi pe oameni în privinţa celor zece decade dacă îşi pot imagina că ar putea trăi patruzeci, aşa că de la un punct, propaganda reacţionează ca un bici pe spate şi e cel mai bine să nu pomeneşti de asta. După cum îţi poţi da seama, ei nu văd prea des locuitori ai Spaţiului, aşa că nu au prilejul să scrâşnească din dinţi fiindcă aceştia arată tineri şi viguroşi, chiar dacă sunt de două ori mai bătrâni decât cel mai bătrân Colonist care a trăit vreodată. Vor vedea asta la *dumneata* şi dacă se vor gândi, faptul îi va deranja.

Gladia spuse cu amărăciune:

— N-ai vrea să le ţin un discurs şi să le spun exact ce înseamnă patruzeci de decade? Să le spun câţi ani supravieţuieşte cineva speranţei de la început, ca să nu mai vorbesc de prieteni şi cunoştinţe. Să le vorbesc despre copiii şi familia care nu au niciun rost; despre nesfârşitul du-te-vino al soţilor, unul după altul, despre amestecul confuz de legături întâmplătoare dintre două căsătorii şi din timpul căsniciei; despre venirea unui timp când ai văzut tot ce voiai să vezi şi ai auzit tot ce voiai să auzi şi ţi se pare imposibil să mai ai gânduri noi, despre felul în care uiţi ce înseamnă emoţia şi descoperirea şi afli în fiecare an că plictiseala poate deveni mult mai puternică?

— Oamenii de pe Lumea lui Baley nu vor crede aşa ceva. Nu ştiu dacă eu cred. Asta simt toţi locuitorii Spaţiului, sau ai inventat totul?

— Sunt sigură doar de ceea ce simt eu, dar i-am observat pe alţii cum decad pe măsură ce înaintează în vârstă; am văzut cum devin tot mai acri şi ambiţiile lor tot mai meschine; şi cum îi cuprinde nepăsarea.

D.G. îşi strânse buzele şi deveni serios.

— Rata sinuciderilor este mare printre cei din Spaţiu? N-am auzit niciodată că ar fi aşa.

— De fapt, este zero.

— Dar asta nu se potriveşte cu ceea ce spui.

— Gândeşte-te! Suntem înconjuraţi de roboţi care sunt destinaţi să ne ţină în viaţă. Este imposibil să ne sinucidem, când roboţii noştri, extrem de atenţi şi de activi, sunt veşnic în preajma noastră. Nu cred că vreunul dintre noi s-ar gândi vreodată să încerce. Eu însămi nici n-aş visa aşa ceva, fie şi numai pentru că n-aş suporta să mă gândesc ce-ar însemna asta pentru toţi roboţii mei de acasă, mai ales pentru Daneel şi Giskard.

— Ei nu sunt vii, de fapt, ştii? Nu au sentimente.

Gladia dădu din cap:

— Vorbeşti aşa numai pentru că n-ai trăit niciodată cu ei. Oricum, cred că supraapreciezi dorinţa de viaţă lungă la poporul dumitale. *Dumneata* îmi cunoşti vârsta, *dumneata* vezi cum arăt, şi totuşi asta nu te deranjează.

— Fiindcă sunt convins că Lumile din Spaţiu trebuie să degenereze şi să moară, că Lumile colonizate sunt, de fapt, speranţa pentru viitorul omenirii şi că însuşirea noastră de a trăi puţin este cea care îl asigură. După ce am ascultat ceea ce tocmai ai spus, presupunând că e adevărat, sunt şi mai încredinţat de asta.

— Nu fi prea sigur. Se pot ivi propriile voastre probleme de nerezolvat – dacă nu le aveţi deja.

— Fără îndoială că este posibil, doamna mea, dar acum trebuie să te părăsesc. Nava navighează paralel cu coasta, pentru asolizare, iar eu trebuie să mă holbez într-un mod cât mai inteligent la computerul care conduce operaţia, altfel nimeni nu va crede că sunt căpitan.

Ieşi, iar ea rămase un timp cu gândurile duse, posomorâtă, în vreme ce trăgea cu degetele de folia de plastic ce acoperea pelerina.

Pe Aurora ajunsese la un oarecare echilibru, la un mod de a permite vieţii să treacă în linişte. Prânz după prânz, zi după zi, anotimp după anotimp, toate trecuseră şi liniştea aproape că o izolase de aşteptarea lipsită de perspectivă a ultimei aventuri care mai exista, cea finală, a morţii.

Iar acum fusese pe Solaria şi trezise amintirile unei copilării ce trecuse demult, într-o lume ce trecuse demult, astfel încât liniştea fusese sfărâmată – poate pentru totdeauna – şi ea se găsea expusă fără apărare la grozăvia vieţii ce continua. Ce putea înlocui liniştea pierdută?

Observă ochii lui Giskard, cu strălucirea lor ştearsă, îndreptaţi asupra ei şi spuse:

— Ajută-mă să ies din încurcătură, Giskard.

32

Era frig. Cerul era acoperit de nori cenuşii şi în aer strălucea o ninsoare foarte slabă. Fulgi mici se învolburau uşor în vânt şi, dincolo de aerodrom, Gladia văzu troiene.

Din loc în loc se adunaseră grupuri mari de oameni, pe care barierele îi împiedicau să vină prea aproape. Toţi purtau pelerine de diverse tipuri şi culori şi toţi păreau umflaţi în partea de sus, transformând omenirea într-o aglomeraţie de obiecte informe cu ochi. Câţiva aveau vizoare care le străluceau transparente pe chipuri.

Gladia îşi apăsă mâna înmănuşată pe faţă. Cu excepţia nasului, îi era destul de cald. Pelerina făcea mai mult decât s-o izoleze; părea să emită căldură proprie. Privi în spate. Daneel şi Giskard erau aproape, fiecare dintre ei purtând câte o pelerină.

La început protestase:

— Nu au nevoie de pelerine. Nu simt frigul.

— Sunt sigur că nu-l simt, spusese D.G., dar spui că nu mergi nicăieri fără ei, iar noi nu ne-am simţi bine dacă Daneel s-ar expune frigului. Ar părea contra naturii. Nici nu dorim să stârnim duşmănia arătând prea făţiş că dumneata ai roboţi.

— Trebuie să ştie că am roboţi cu mine, iar faţa lui Giskard îl va trăda – chiar şi cu pelerină.

— S-ar putea, zise D.G., dar sunt şanse să nu se gândească la asta dacă nu sunt siliţi s-o facă – aşa că să nu-i silim.

Acum D.G. îi făcu semn să se urce într-o maşină de teren cu acoperişul şi părţile laterale transparente.

— Vor dori să te vadă în timpul călătoriei, doamna mea, spuse el zâmbind.

Gladia se aşeză într-o parte, iar D.G. în cealaltă.

— Sunt co-erou, zise el.

— Ţii la asta?

— O, da. Înseamnă o primă pentru echipajul meu şi o posibilă avansare pentru mine. Nu dispreţuiesc aşa ceva.

Daneel şi Giskard intrară şi se aşezară pe bancheta aflată vizavi de cele două fiinţe umane. Daneel stătea în faţa Gladiei; Giskard stătea în faţa lui D.G.

Înaintea lor era o maşină de teren netransparentă, iar în spatele lor vreo duzină de alte vehicule. Dinspre mulţimea adunată grămadă răsunau ovaţii şi se vedea o pădure de braţe ridicate. D.G. zâmbi, ridică o mână în semn de răspuns şi o îndemnă pe Gladia să facă la fel. Ea dădu din mână, de formă. În maşină era cald şi nasul i se dezgheţase.

Spuse:

— Geamurile astea au o strălucire cam neplăcută. Nu poate fi îndepărtată?

— Fără îndoială, dar nu o vom face, zise D.G. Este un câmp de forţă reglat discret. Aceia de afară sunt oameni entuziaşti şi, chiar dacă au fost percheziţionaţi, se *poate* să fi reuşit cineva să ascundă o armă şi nu vrem să fii rănită.

— Adică ar putea cineva să încerce să mă omoare?

(Ochii lui Daneel scrutau cu atenţie mulţimea dintr-o parte a maşinii; ai lui Giskard, pe cealaltă parte.)

— E foarte puţin probabil, doamna mea, dar eşti o locuitoare a Spaţiului, iar Coloniştilor nu le plac cei din Spaţiu. Câţiva s-ar putea să-i urască cu atâta intensitate, încât să nu vadă altceva în dumneata decât o Spaţială. Dar nu te teme. Chiar dacă cineva ar încerca – ceea ce, după cum spuneam, este puţin probabil – nu va reuşi.

Şirul de maşini se puse în mişcare, toate deodată şi foarte încet.

Gladia se ridică pe jumătate, uimită. În faţa compartimentului în care se aflau ei nu se găsea nimeni.

— Cine conduce? întrebă ea.

— Maşinile sunt în întregime computerizate, zise D.G. Să înţeleg că maşinile celor din Spaţiu nu sunt?

— Noi avem roboţi care le conduc.

D.G. continuă să facă semne cu mâna, iar Gladia îl imită automat.

— Noi nu avem, zise el.

— Dar un computer este în esenţă acelaşi lucru cu un robot.

— Un computer nu arată ca un om şi trece neobservat. Oricare ar fi asemănările tehnologice, sunt Lumi deosebite din punct de vedere psihologic.

Gladia privi peisajul şi-l găsi apăsător de arid. Chiar admiţând că era iarnă, era ceva dezolant în tufişurile stinghere, fără frunze şi în copacii rari, a căror înfăţişare pipernicită şi tristă accentua moartea ce părea să înşface totul.

Observându-i tristeţea şi corelând-o cu privirile pe care ea le arunca ici şi colo, D.G. spuse:

— Acum nu e cine ştie ce, doamna mea. Dar vara nu arată rău. Sunt câmpii înverzite, livezi, lanuri de cereale…

— Păduri?

— Nu prea avem păduri. Suntem o planetă în dezvoltare, care încă se modelează. De fapt, avem puţin peste un secol şi jumătate. Prima etapă a constat în cultivarea loturilor personale, pentru primii Colonişti, folosind seminţe importate. Apoi am populat oceanul cu peşti şi tot felul de nevertebrate, dându-ne toată silinţa să stabilim o ecologie de sine stătătoare. Acesta e un proces foarte uşor de îndeplinit – în cazul în care compoziţia chimică a oceanului este cea corespunzătoare. În caz contrar, planeta nu este locuibilă fără modificări chimice de anvergură şi aşa ceva nu s-a încercat de fapt niciodată, deşi există o mulţime de planuri pentru procedee de acest fel. Până la urmă încercăm să facem pământul fertil, ceea ce este întotdeauna greu şi de durată.

— Toate planetele Coloniştilor au urmat această cale?

— O urmează. Nici una nu a terminat încă. Lumea lui Baley este cea mai veche şi nici noi n-am terminat. După vreo alte două secole, planetele Coloniştilor vor fi îmbelşugate şi pline de viaţă – pe pământ ca şi pe mare – deşi la acea dată vor fi multe Lumi mai noi care îşi vor croi drumul de-a lungul diferitelor etape preliminare. Sunt sigur că Lumile din Spaţiu au trecut prin acelaşi proces.

— Cu multe secole în urmă – şi mai puţin obositor, cred. Noi aveam roboţi care ne ajutau.

— Ne vom descurca, zise D.G. scurt.

— Dar cum rămâne cu viaţa naturală – plantele şi animalele care s-au dezvoltat pe această planetă înainte de sosirea fiinţelor umane?

D.G. dădu din umeri:

— Nesemnificativă. Lucruri mici, slabe. Bineînţeles că oamenii de ştiinţă sunt interesaţi, astfel încât viaţa indigenă încă mai există în acvarii speciale, în grădini botanice şi grădini zoologice. Există cursuri de apă lăturalnice şi întinderi considerabile de pământ care, încă, nu au fost transformate. Mai există forme indigene de viaţă în sălbăticie.

— Dar aceste întinderi virgine vor fi, până la urmă, transformate toate.

— Aşa sperăm.

— Nu credeţi că planeta aparţine, de fapt, acestor lucruri nesemnificative, mici şi slabe?

— Nu. Nu sunt chiar aşa de sentimental. Planeta şi întregul Univers aparţin inteligenţei. Locuitorii Spaţiului sunt de acord cu asta. Unde este viaţa indigenă de pe Solaria? Sau de pe Aurora?

Şirul de maşini, care se deplasase şerpuitor de la aerodrom, ajunse acum într-o zonă plană, pavată, unde se zăreau câteva clădiri joase în formă de cupolă.

— Piaţa capitalei, zise D.G. încet. Aici este centrul oficial al planetei. Birourile guvernamentale sunt amplasate aici, Congresul Planetar se întruneşte aici, aici se află Adunarea Executivă şi aşa mai departe.

— Îmi pare rău, D.G., dar nu e foarte impresionant. Mi se par nişte clădiri mici şi neinteresante.

D.G. zâmbi:

— Dumneata vezi doar un acoperiş, doamna mea. Clădirile în sine sunt amplasate subteran – toate fiind interconectate. De fapt, e un complex unic, şi încă se mai construieşte. Ştii, e un oraş în oraş. Acesta, împreună cu zonele rezidenţiale din jur, alcătuiesc Baleytown.

— Aveţi de gând să amplasaţi totul subteran, până la urmă? Întregul oraş? Întreaga Lume?

— Da, majoritatea dintre noi avem în intenţie o Lume subterană.

— Înţeleg că pe Pământ sunt Oraşe subterane.
— Chiar aşa, doamna mea. Aşa-numitele Caverne de Oţel.
— Deci le imitaţi pe acelea?
— Nu e chiar o simplă imitaţie. Venim cu ideile noastre şi… Ne apropiem de capătul drumului, doamna mea, şi dintr-o clipă în alta ni se va cere să ieşim. În locul dumitale mi-aş ţine strâns marginile pelerinei. Vântul care şuieră în Piaţă în timpul iernii este legendar.
Gladia se supuse, pipăind după marginile pelerinei şi încercând să le unească.
— Zici că nu e o simplă imitaţie.
— Nu. Ne proiectăm subteranele având în vedere clima. Deoarece clima la noi este în întregime mai aspră decât cea de pe Pământ, sunt necesare nişte modificări în arhitectură. Construit cum se cuvine, aproape că nu e nevoie de energie pentru a menţine complexul cald iarna şi răcoros vara. Într-un fel, ne încălzim pe timp de iarnă folosind căldura înmagazinată vara anterioară şi ne răcorim vara cu gerul din iarna care a trecut.
— Dar ventilaţia?
— Asta consumă ceva din rezerve, dar nu tot. Funcţionează, doamna mea, şi cândva vom avea structurile Pământului. Asta, bineînţeles, este ambiţia supremă – să facem din Lumea lui Baley o copie a Pământului.
— N-am ştiut că Pământul este atât de grozav încât să trezească dorinţa de imitaţie, zise Gladia încet.
D.G. o săgetă cu privirea:
— Nu face glume de felul ăsta, doamna mea, cât timp te afli printre Colonişti – nici măcar cu mine. Pământul nu e un obiect de glumă.
— Îmi pare rău, D.G., zise Gladia. N-am vrut să jignesc.
— N-ai ştiut. Dar *acum* ştii. Haide, să ieşim.
Uşa laterală a maşinii culisă fără zgomot, deschizându-se, iar D.G. se răsuci pe locul lui şi coborî. Apoi îi întinse o mână Gladiei ca s-o ajute şi spuse:
— Ştii, te vei adresa Congresului Planetar, şi fiecare persoană oficială din guvern care se poate înghesui în sală, o va face.
Gladia, care întinsese o mână către D.G. şi care simţea deja – dureros – vântul rece pe faţă, se trase brusc înapoi:

— Trebuie să vorbesc? Asta nu mi s-a spus.

D.G. păru surprins:

— Am crezut că e de la sine înţeles.

— Ei bine, eu n-am crezut. Şi nu pot vorbi. N-am făcut niciodată aşa ceva.

— Trebuie. Nu e nimic înfricoşător. E vorba doar să spui câteva cuvinte după nişte discursuri lungi şi plictisitoare de bun venit.

— Dar ce pot spune oare?

— Nimic caraghios, te asigur. Doar pace şi iubire şi bla-bla. Acordă-le jumătate de minut. Dacă vrei, o să-ţi mâzgălesc ceva pe hârtie.

Şi Gladia ieşi din maşină, iar roboţii o urmară. I se învârtea capul.

9. Discursul

33

Când intrară în clădire, îşi scoaseră pelerinele şi le înmânară însoţitorilor lor. Daneel şi Giskard le scoaseră şi ei pe ale lor, iar însoţitorii îi aruncară priviri piezişe acestuia din urmă, apropiindu-se de el cu binişorul.

Gladia îşi potrivi nervoasă filtrele nazale. Niciodată până atunci nu se mai aflase în prezenţa unei aglomeraţii de fiinţe umane cu viaţă scurtă – în parte având viaţa scurtă pentru că purtau în corpurile lor infecţii cronice şi hoarde de paraziţi (aşa i se spusese întotdeauna).

Şopti:

— O să-mi recapăt pelerina?

— N-o vei purta pe a altcuiva, zise D.G. Vor fi păstrate cu grijă şi sterilizate cu radiaţii.

Gladia privi cu grijă în jur. Parcă simţea că până şi contactul optic ar putea fi periculos.

— Cine sunt aceşti oameni?

Arătă spre câteva persoane ce purtau haine de culori strălucitoare şi care erau evident înarmate.

— Gărzile, doamnă, spuse D.G.

— Chiar şi aici? Într-o clădire guvernamentală?

— Categoric. Iar când ne vom afla pe platformă, un câmp de forţă ne va despărţi de public.

— Nu aveţi încredere în propria Adunare legislativă?

D.G. zâmbi pe jumătate:

— Nu tocmai. Asta este încă o planetă neîmblânzită, iar noi nu avem roboţi care să ne supravegheze. Şi pe urmă avem partide minoritare; îi avem pe şoimii de război.

— Ce sunt şoimii de război?

Majoritatea celor de pe Lumea lui Baley îşi scoseseră pelerinele şi acum consumau băuturi. În aer se auzea murmurul conversaţiilor şi mulţi o priveau pe Gladia, dar nimeni nu veni să-i vorbească. Pentru ea era clar că în jurul ei se formase o barieră. D.G. îi observă privirea şi o interpretă corect.

— Li s-a spus, zise el, că ai aprecia dacă s-ar crea puţin spaţiu în jurul dumitale. Cred că ei înţeleg că ţi-e teamă de infecţii.

— Sper să nu considere asta ca pe o insultă.

— Poate, dar ai cu dumneata ceva care este clar un robot şi majoritatea celor de pe planetă nu doresc *acest* fel de infecţie. Mai ales şoimii de război.

— Nu mi-ai spus ce sunt ei.

— Îţi voi spune dacă va fi timp. Dumneata, eu şi ceilalţi de pe platformă vom pleca peste puţină vreme. Majoritatea Coloniştilor cred că, în timp, Galaxia va fi a lor, că locuitorii Spaţiului nu pot şi nu vor să se ia la întrecere în cursa pentru expansiune. Dar ştim şi că acest lucru va dura. Noi nu vom apuca să-l vedem. Probabil că nici copiii noştri. După câte ne dăm seama, va dura o mie de ani. Şoimii de război nu vor să aştepte. Ei vor să reglementeze totul acum.

— Vor *război*?

— Ei nu spun chiar aşa. Şi nu-şi spun şoimi de război. Aşa îi numesc oamenii cu scaun la cap. Ei îşi spun Luptătorii pentru supremaţia Pământului. La urma urmei, e greu să te cerţi cu oameni care proclamă că sunt pentru supremaţia Pământului. Toţi suntem pentru asta, dar cei mai mulţi dintre noi nu ne aşteptăm să se întâmple mâine şi nu ne supărăm groaznic pentru că nu-i aşa.

— Şi aceşti şoimi de război mă pot ataca? Fizic?

D.G. îi făcu semn să înainteze.

— Cred că trebuie să plecăm, doamnă. Ne aliniază. Nu, nu cred că vei fi chiar atacată, dar întotdeauna e bine să fie omul prevăzător.

Când D.G. îi arătă locul în rând, Gladia se trase înapoi.

— Nu fără Daneel şi Giskard, D.G. Ştii că nu merg nicăieri fără ei. Nici măcar pe platformă. Nu după ce mi-ai spus despre şoimii de război.

— Ceri prea multe, doamna mea.

— Dimpotrivă, D.G. Nu cer nimic. Du-mă chiar acum acasă… cu roboţii mei.

Gladia urmări încordată cum D.G. se apropie de un grup de persoane oficiale. Făcu o plecăciune pe jumătate, cu braţele încrucişate. Era ceea ce Gladia bănuia a fi un gest de respect al unui locuitor de pe Lumea lui Baley. Nu auzea ce spune D.G., dar prin minte îi trecu un gând dureros şi aproape involuntar. Dacă ar încerca s-o despartă cineva de roboţi, împotriva voinţei ei, cu siguranţă că Daneel şi Giskard şi-ar da toată silinţa să împiedice acest lucru. Ar reacţiona prea repede şi precis ca să

rănească, într-adevăr, pe cineva – dar gărzile şi-ar folosi imediat armele. Va trebui să împiedice asta cu orice preţ – să mintă că se desparte de bună voie de Daneel şi Giskard şi să le ceară s-o aştepte în spate. Cum să facă? Niciodată în viaţa ei nu stătuse fără roboţi. Cum să se simtă în siguranţă fără ei? Şi totuşi, cum să rezolve dilema?

D.G. se întoarse:

— Statutul dumitale de eroină, doamna mea, este o monedă folositoare în tranzacţii. Şi bineînţeles că eu sunt un tip convingător. Roboţii pot merge cu dumneata. Vor sta pe platformă în spatele dumitale, dar nu vor fi luminaţi de reflector. Şi, de dragul Strămoşului, doamna mea, nu atrage atenţia asupra lor. Nici măcar nu-i privi.

Gladia oftă uşurată:

— Eşti un băiat bun, D.G., zise ea cu voce tremurată. Îţi mulţumesc.

Se aşeză lângă cel din capătul rândului, D.G. la stânga ei, Daneel şi Giskard în spatele ei, iar în urma lor, un şir lung de oficialităţi de ambele sexe.

O Colonistă, purtând un baston ce părea a fi simbolul funcţiei, după ce inspectă cu grijă rândul, dădu din cap a încuviinţare, merse din capătul rândului, apoi porni. Toată lumea o urmă. Gladia îşi dădu seama că se aude o muzică în ritm de marş, simplu şi cam repetat, şi se întrebă dacă trebuie cumva să meargă într-un fel anume. (Obiceiurile diferă la infinit şi fără raţiune de la planetă la planetă, îşi spuse.) Privind cu coada ochiului, observă că D.G. mergea cu paşi mărunţi, cu indiferenţă. Aproape că se gârbovise. Îşi ţuguie buzele în semn de dezaprobare şi păşi ritmic, cu capul sus şi spatele drept. În lipsa indicaţiilor, avea de gând să păşească aşa cum voia ea.

Se urcară pe o scenă şi imediat, din nişte nişe ascunse în podea, se ridicară scaune. Rândul se rupse, dar D.G. o prinse uşor de mânecă, iar ea îl urmă. Cei doi roboţi veniră după ea. Se opri în faţa scaunului pe care i-l arătă D.G. în tăcere. Muzica se auzi mai tare, dar lumina nu mai era la fel de strălucitoare ca la început. Şi apoi, după o aşteptare ce păru aproape interminabilă, simţi cum D.G. o apasă uşor în jos. Se aşeză şi toţi făcură acelaşi lucru.

Simţea licărul slab al perdelei câmpului de forţă şi, dincolo de aceasta, observă un public alcătuit din câteva mii de oameni.

Toate scaunele erau ocupate, într-un amfiteatru înalt. Toţi erau îmbrăcaţi în haine de culori şterse, maro şi negru, şi bărbaţii şi femeile la fel (după câte îşi dădea ea seama.) Gărzile de pază stăteau în picioare, în spaţiile dintre rânduri, în uniformele lor verzi şi purpurii. Fără îndoială că aceste culori făceau ca să fie imediat recunoscute. (Deşi, se gândi Gladia, îi transformau şi în ţinte imediate.)

Se întoarse către D.G. şi spuse încet:

— Voi, cei de aici, aveţi o Adunare Legislativă imensă.

D.G. dădu uşor din umeri:

— Cred că e prezentă toată lumea din aparatul guvernamental, plus prieteni şi invitaţi. Un tribut plătit popularităţii dumitale, doamna mea.

Ea aruncă o privire publicului de la dreapta la stânga şi înapoi şi încercă să-i zărească pe Daneel şi Giskard cu coada ochiului – doar ca să se asigure că sunt acolo. Apoi se gândi, răzvrătită, că nu se întâmplă nimic dacă aruncă o privire rapidă şi îşi întoarse capul cu bună ştiinţă. Erau acolo. Dar îl observă şi pe D.G. cum îşi dă ochii peste cap, exasperat.

Tresări brusc, de îndată ce lumina unui reflector căzu pe una dintre persoanele de pe scenă, în timp ce restul sălii se întunecă într-o irealitate confuză. Persoana luminată de reflector se ridică şi începu să vorbească. Nu vorbea nemaipomenit de tare, dar Gladia simţi o foarte uşoară reverberaţie ricoşând din pereţi. „Trebuie că pătrunde în fiecare colţişor al amfiteatrului”, se gândi ea. Era oare vreo formă de amplificare cu ajutorul unui dispozitiv atât de discret încât nu-l vedea, sau era vorba de configuraţia acustică deosebită a sălii? Nu ştia, dar se lăsă în voia speculaţiilor, fiindcă o scuteau, un timp, de obligaţia de a asculta ce se spune.

La un moment dat auzi rostindu-se încet „Quackenbush”[2] dintr-un punct nedeterminat din public. Dacă n-ar fi fost acustica perfectă (dacă ăsta era motivul), probabil că ar fi trecut neauzit. Cuvântul nu însemna nimic pentru ea, dar, după râsetele înăbuşite ce străbătură sala, bănui că e ceva vulgar. Zgomotele încetară singure aproape imediat şi Gladia admiră liniştea profundă care urmă. Poate fiindcă încăperea avea o acustică atât de perfectă încât se auzea orice sunet, publicul trebuia să păstreze liniştea, altfel zgomotul şi confuzia ar fi fost de

---

[2] *Quackenbush* – (lb. engleză) şarlatanie *(n. red.)*.

nesuportat. Apoi, o dată ce se stabili tradiţia liniştii, iar zgomotele din public deveniră interzise, nu se mai concepea altceva decât linişte. Cu excepţia cazurilor când imboldul de a rosti „Quackenbush” devenea irezistibil, presupuse ea.

Gladia îşi dădu seama că i se înceţoşează gândurile şi i se închid ochii. Tresări cu o smucitură uşoară. Oamenii de pe planetă încercau să o cinstească şi, dacă ea adormea în timpul festivităţilor, cu siguranţă că gestul ar fi considerat o insultă de neimaginat. Încercă să rămână trează ascultând, dar asta părea să o adoarmă mai tare. Îşi încleştă fălcile şi respiră adânc.

Vorbiră pe rând trei persoane oficiale, apoi Gladia tresări puternic (Oare chiar aţipise, în ciuda eforturilor pe care le făcuse – cu mii de perechi de ochi aţintiţi asupra ei?) când lumina reflectorului căzu chiar în stânga ei şi D.G. se ridică să vorbească, stând în picioare în faţa scaunului. Părea foarte relaxat, cu degetele vârâte sub centură.

— Bărbaţi şi femei de pe Lumea lui Baley, începu el. Oficialităţi, legislatori, onoraţi conducători şi concetăţeni de pe planetă, aţi auzit câte ceva din cele petrecute pe Solaria. Ştiţi că am avut un succes total. Ştiţi că doamna Gladia de pe Aurora a contribuit la acest succes. Acum e timpul să vă înfăţişez unele amănunte, vouă şi tuturor concetăţenilor de pe planetă care ne urmăresc prin hiperviziune.

Începu să descrie întâmplările într-o formă modificată, iar pe Gladia o amuză felul acestor modificări. Bărbatul trecu uşor peste propriul lui eşec în faţa unui robot cu aspect uman. Numele lui Giskard nu fu pomenit deloc; rolul lui Daneel fu minimalizat, iar cel al Gladiei puternic subliniat. Incidentul deveni un duel între două femei – Gladia şi Landaree – din care avură câştig de cauză curajul şi autoritatea Gladiei.

În cele din urmă, D.G. spuse:

— Şi acum doamna Gladia, Solariană prin naştere, Auroriană prin cetăţenie, dar de pe Lumea lui Baley prin fapte…

(Aici izbucniră aplauze puternice, cele mai răsunătoare pe care le auzise Gladia până atunci, ceilalţi vorbitori bucurându-se doar de o primire călduţă.)

D.G. îşi ridică mâinile cerând tăcere, care veni imediat. Apoi încheie:

— … vi se va adresa acum.

Gladia se trezi cu reflectorul asupra ei şi se răsuci înspre D.G., cuprinsă brusc de panică. În urechi îi răsunau aplauze, şi până şi D.G. îşi lovea palmele. La adăpostul aplauzelor, se aplecă spre ea şi îi şopti:

— Îi iubeşti pe toţi, vrei pace şi, pentru că nu faci parte din Adunarea legislativă, nu eşti obişnuită să vorbeşti mult fără să spui nimic. Spui asta, apoi te aşezi.

Ea îl privi fără să înţeleagă, mult prea nervoasă ca să-l fi auzit. Se ridică şi se pomeni în faţa unor şiruri nesfârşite de oameni.

34

Gladia se simţi foarte mică (de fapt, nu era pentru prima oară) pe scenă. Bărbaţii de acolo erau toţi mai înalţi decât ea, la fel şi celelalte trei femei. Simţea că, deşi ei şedeau, iar ea stătea în picioare, tot o dominau. Cât priveşte publicul, care aştepta acum într-o linişte aproape ameninţătoare, cei care îl alcătuiau o întreceau, era sigură, în orice dimensiune. Trase adânc aer în piept şi spuse:

— Prieteni…

Dar nu ieşi decât un fluierat subţire şi fără vlagă. Îşi drese vocea (cu un sunet ce i se păru tunător) şi încercă din nou:

— Prieteni!

De data asta cuvântul avu o oarecare normalitate.

— Voi toţi sunteţi urmaşii Pământenilor, fiecare dintre voi. Eu sunt urmaşa Pământenilor. Nu există fiinţe umane, nicăieri pe toate planetele locuite – fie ele din Spaţiu, ale Coloniştilor sau chiar Pământul – care să nu fie Pământene prin naştere sau prin descendenţă. Toate celelalte deosebiri dispar în faţa acestui adevăr imens.

Privi iute în stânga, spre D.G., şi văzu că zâmbeşte foarte uşor şi că îi tremură o pleoapă, ca şi când era gata să clipească.

Continuă:

— Asta ar trebui să ne conducă în fiecare gând şi în fiecare faptă. Vă mulţumesc tuturor că mă consideraţi o fiinţă umană asemeni vouă şi pentru că m-aţi primit printre voi, fără să ţineţi seama de vreo clasificare în care poate că aţi fi fost tentaţi să mă încadraţi. Pentru asta, şi cu speranţa că va veni curând ziua când şaisprezece miliarde de fiinţe umane, trăind în iubire şi pace, nu se vor considera mai mult de atât – nici mai puţin – vă consider nu numai prieteni, ci rude.

Asupra ei se revărsară aplauze tunătoare, iar Gladia închise ochii pe jumătate, uşurată. Rămase în picioare cât durară acestea, dându-şi seama după ele că vorbise bine şi destul. Când începură să slăbească, zâmbi, se înclină la dreapta şi la stânga şi dădu să se aşeze.

Apoi se auzi un glas din public:

— De ce nu vorbeşti în limba Solariană?

Încremeni la jumătatea drumului spre scaun şi privi speriată la D.G. El dădu uşor din cap şi spuse neauzit:

— Nu-i da nicio atenţie.

Îi făcu un semn cât mai discret cu putinţă să stea jos.

Ea îl privi o clipă sau două, apoi îşi dădu seama ce spectacol dizgraţios prezenta, cu fundul bombat în mişcarea neterminată de a se aşeza. Se îndreptă imediat şi flutură un zâmbet către public, întorcându-şi încet capul dintr-o parte în alta. Pentru prima oară observă nişte obiecte în fundul sălii, ale căror lentile strălucitoare o urmăreau.

Bineînţeles! D.G. pomenise de faptul că ceremonia urma să fie transmisă pe hiperunde. Şi totuşi, acum părea să nu mai aibă importanţă. Vorbise şi fusese aplaudată şi stătuse în faţa unui public pe care îl vedea, dreaptă şi fără să fie nervoasă. Ce mai conta publicul nevăzut?

Spuse, încă zâmbind:

— Consider că e o întrebare prietenească. Vreţi să vă arăt ce ştiu. Câţi dintre voi doriţi să vorbesc precum o Solariană? Nu ezitaţi. Ridicaţi mâna dreaptă.

Se ridicară câteva mâini.

Gladia zise:

— Robotul cu înfăţişare umană de pe Solaria m-a auzit vorbind Solariana. Până la urmă, asta l-a înfrânt. Haideţi – să-i văd pe toţi cei ce ar dori o demonstraţie.

Se ridicară mai multe mâini şi, într-o clipă, sala deveni o mare de mâini ridicate. Gladia simţi cum o mână o trage de cracul pantalonului şi o dădu la o parte cu o mişcare iute.

— Foarte bine. Acum puteţi lăsa mâinile jos, rudelor. Aţi văzut că eu acum vorbesc galactica standard, care este şi limba voastră. Cu toate acestea, o vorbesc aşa cum ar face un Aurorian şi ştiu că voi toţi mă înţelegeţi, chiar dacă modul în care pronunţ vă poate amuza, iar cuvintele pe care le aleg vă uimesc uneori. Veţi observa că vorbesc cu suişuri şi coborâşuri –

de parcă aş cânta. Asta pare întotdeauna caraghios pentru cineva care nu e Aurorian, chiar şi pentru alţi locuitori ai Spaţiului. Pe de altă parte, dacă trec la vorbirea Solariană, aşa cum o şi fac, veţi observa imediat că încetează cântatul şi că vorbesc gutural, cu „r”-uri carrre nu scad vrrreodată în intensitate – mai ales dacă nu există nicăierrri vrrreun „rrr” prrrintrrre vocale.

Din sală se auzi un hohot general de râs, pe care Gladia îl întâmpină cu o expresie serioasă pe chip. În cele din urmă îşi ridică braţele şi făcu o mişcare scurtă în jos şi în lateral, iar râsul încetă.

— Totuşi, zise ea, probabil că nu mă voi mai întoarce vreodată pe Solaria, aşa că nu voi mai avea ocazia să vorbesc dialectul Solarian. Iar bunul căpitan Baley – se întoarse şi se înclină pe jumătate în direcţia lui, observând că are fruntea transpirată – mă anunţă că nu se ştie când mă voi întoarce pe Aurora, aşa că s-ar putea să renunţ şi la dialectul Aurorian. Singura mea alegere va fi atunci să vorbesc dialectul de pe Lumea lui Baley, pe care voi începe imediat să-l exersez.

Îşi vârî degetele de la fiecare mână sub o centură invizibilă, îşi împinse pieptul înainte, lăsă bărbia în jos, arboră zâmbetul firesc al lui D.G. şi spuse, încercând să vorbească baritonal:

— Bărbaţi şi femei de pe Lumea lui Baley, persoane oficiale, legislatori, onoraţi conducători şi concetăţeni de pe planetă – şi aici ar trebui să intre toată lumea, poate, cu excepţia conducătorilor dezonoraţi.

Îşi dădu toată silinţa să includă ocluzivele glotale şi-l pronunţă cu grijă pe „o” de la „onoraţi” şi „dezonoraţi”, aproape suspinând. De data asta râsetele fură mai puternice şi mai îndelungate, iar Gladia îşi îngădui să zâmbească şi să aştepte liniştită, în timp ce acestea continuau. La urma urmei, ea îi convingea să râdă de ei înşişi.

Şi când lucrurile se liniştiră din nou, spuse simplu, într-o versiune neexagerată a dialectului Aurorian:

— Fiecare dialect este amuzant – sau deosebit – pentru cei care nu sunt obişnuiţi cu el, şi asta tinde să împartă oamenii în grupuri separate – şi adesea reciproc duşmănoase. Totuşi, dialectele nu sunt decât graiuri vorbite. În locul acestora, voi şi oricare altă fiinţă umană de pe orice planetă locuită ar trebui să

ascultaţi graiul inimii – şi pentru acesta nu există dialecte. Acest grai – numai dacă-l vom asculta – sună la fel pentru noi toţi.

Asta era. Era gata să se aşeze din nou, dar răsună altă întrebare. De data asta era glasul unei femei:

— Câţi ani ai?

D.G. mârâi scăzut printre dinţi:

— Stai *jos*, doamnă! Fă-te că n-ai auzit întrebarea.

Gladia se întoarse către D.G. Acesta se ridicase pe jumătate. Ceilalţi de pe scenă, după câte îşi dădea ea seama în întunericul din afara luminii reflectorului, se aplecau înspre ea nervoşi.

Reveni cu faţa la public şi strigă cu glas răsunător:

— Cei de pe scenă vor să stau jos. Câţi dintre voi doresc să stau jos? Văd că tăceţi. Câţi vreţi să stau în picioare şi să răspund cinstit la întrebare?

Se auziră aplauze puternice şi strigăte de „Răspunde! Răspunde!”

Gladia spuse:

— Vocea poporului! Îmi pare rău, D.G. şi voi ceilalţi, dar sunt nevoită să vorbesc.

Privi în sus spre reflector, cu ochii pe jumătate închişi, ţipând:

— Nu ştiu cine manevrează luminile, dar luminaţi sala şi stingeţi reflectorul. Nu-mi pasă ce se întâmplă cu camerele de luat vederi de pe hiperunde. Asiguraţi-vă doar că sunetul este bun. Nimănui n-o să-i pese dacă o să stau în întuneric, atâta vreme cât o să fiu auzită. Aşa este?

— Aşa este! veni răspunsul pe mai multe voci.

Apoi:

— Lumină! Lumină!

Cineva de pe scenă făcu un semn într-o doară şi publicul fu scăldat în lumină.

— Mult mai bine, zise Gladia. Acum vă pot vedea pe toţi, rudele mele. Aş vrea mai ales s-o văd pe femeia care a pus întrebarea, cea care vrea să ştie câţi ani am. Mi-ar plăcea să-i vorbesc direct. Nu fi temătoare sau timidă. Dacă ai curajul să pui întrebarea, ar trebui să ai curajul s-o faci pe faţă.

Aşteptă şi, în cele din urmă, se ridică o femeie la mijlocul sălii. Avea părul negru strâns la spate, pielea măslinie iar hainele, strâmte ca să-i sublinieze silueta zveltă, erau în nuanţe de maro închis.

Vorbi cam strident:

— Nu mi-e teamă să mă ridic. Şi nu mă tem să pun din nou întrebarea. Câţi ani ai?

Gladia o privi calmă şi se pomeni că întâmpină cu plăcere confruntarea. (Cum se putea? În primele trei decade de viaţă fusese pregătită cu grijă să considere intolerabilă prezenţa reală a oricărei fiinţe umane. Acum uite-o – stând în faţa câtorva mii fără ca măcar să tremure. Era puţin uimită şi pe de-a-ntregul mulţumită.)

Zise:

— Te rog să rămâi în picioare, doamnă, şi hai să stăm de vorbă. Cum să măsurăm vârsta? În ani scurşi de la naştere?

Femeia răspunse liniştită:

— Mă numesc Sindra Lambid. Sunt membră a Adunării legislative şi deci unul dintre „legiuitorii” şi „onoraţii conducători” ai căpitanului Baley. În orice caz, sper că „onorat”.

(Se auzi un freamăt de râs, iar publicul păru şi mai bine dispus.)

— Ca să răspund la întrebarea dumitale, cred că definiţia obişnuită a vârstei unei persoane este numărul de ani galactici standard scurşi de la naştere. Astfel, eu am cincizeci şi patru de ani. Câţi ani ai dumneata? Ce-ar fi să ne dai o cifră?

— Aşa voi face. De la naşterea mea au venit şi s-au dus două sute treizeci şi trei de ani galactici standard, deci am peste douăzeci şi trei de decade – sau ceva mai mult decât de patru ori vârsta dumitale.

Gladia se îndreptă şi ştiu că silueta ei mică şi subţire privită în lumina difuză o făcea să pară extraordinar de copilăroasă în clipa aceea. Dinspre public se auzi un murmur şi din stânga ei ceva ca un mârâit. O ocheadă în acea direcţie îi arătă că D.G. îşi ţinea mâna la frunte.

Gladia zise:

— Dar acesta este un mod absolut pasiv de a măsura scurgerea timpului. Este o măsură cantitativă, ce nu ţine seama de calitate. Viaţa mea s-a scurs în linişte, unii ar spune că a fost plictisitoare. Am trăit într-o ordine dinainte stabilită, protejată de orice întâmplare neplăcută de un sistem social bine pus la punct, care nu lăsa loc nici pentru schimbări, nici pentru experimente, şi de roboţii mei, care stăteau între mine şi orice nenorocire. Doar de două ori în viaţă am avut parte de emoţii, şi

în ambele a fost vorba de o tragedie. Când aveam treizeci şi trei de ani, mai tânără ca vârstă decât mulţi dintre voi, cei care mă ascultaţi acum, a fost o perioadă – nu prea lungă – când asupra mea a planat acuzaţia de crimă. Doi ani mai târziu a urmat altă perioadă – nu lungă – în care am fost implicată în altă crimă. În ambele împrejurări, detectivul Elijah Baley a fost alături de mine. Cred că majoritatea dintre voi – sau poate că voi toţi – cunoaşteţi povestea, aşa cum a fost relatată în scris de fiul lui Elijah Baley. Acum ar trebui să adaug o a treia ocazie, fiindcă în luna aceasta am înfruntat multe emoţii, culminând cu faptul că mi s-a cerut să mă ridic în picioare în faţa voastră, a tuturor, lucru absolut diferit de orice am făcut vreodată în lunga mea viaţă. Şi trebuie să recunosc, doar bunătatea voastră şi amabilitatea cu care m-aţi primit fac acest lucru posibil. Comparaţi, fiecare dintre voi, toate astea cu propriile voastre vieţi. Sunteţi deschizători de drumuri şi trăiţi pe o planetă ce este, ea însăşi, o deschizătoare de drumuri. Planeta asta se dezvoltă în timpul vieţii voastre şi va continua să se dezvolte. Planeta asta încă nu este îmblânzită şi fiecare zi este – şi trebuie să fie – o aventură. Clima însăşi este o aventură. Mai întâi e frig, apoi arşiţă, apoi iar frig. Este un climat cu vânturi multe, furtuni şi schimbări bruşte. Într-o lume care se schimbă încet sau deloc, oricând te poţi culca pe o ureche şi lăsa timpul să treacă. Mulţi locuitori al Lumii lui Baley sunt Neguţători sau pot alege să fie Neguţători, şi atunci îşi petrec timpul colindând prin spaţiu. Şi dacă planeta aceasta va fi vreodată îmblânzită, mulţi dintre locuitorii ei pot alege să-şi transfere domeniul de activitate pe altă planetă, mai puţin dezvoltată, sau se pot alătura unei expediţii ce va găsi o planetă locuibilă, pe care fiinţele umane încă n-au păşit, aducându-şi contribuţia la modelarea şi fertilizarea ei, făcând-o propice pentru a fi locuită de om. Măsuraţi durata vieţii în evenimente şi fapte, realizări şi emoţii, şi atunci eu sunt un copil, mai tânără decât oricare dintre voi. Numărul mare de ani n-a făcut decât să mă plictisească şi să mă blazeze; pe voi numărul mai mic de ani vă îmbogăţeşte şi vă stimulează. Aşa că mai spune-mi o dată, doamnă Lambid, câţi ani ai?

Lambid zâmbi:

— Cincizeci şi patru de ani *buni*, doamnă Gladia.

Se aşeză şi din nou răsunară aplauzele. La adăpostul lor, D.G. întrebă răguşit:

— Doamnă Gladia, cine te-a învăţat să manevrezi astfel un public?

— Nimeni, îi şopti ea răspunsul. Până acum n-am mai încercat.

— Dar las-o baltă cât mai poţi. Persoana care se ridică acum în picioare este conducătorul şoimilor de război. Nu e nevoie să-l înfrunţi. Spune că eşti obosită şi stai jos. Îl vom aborda chiar noi pe bătrânul Bistervan.

— Dar nu sunt obosită, zise Gladia. Mă simt foarte bine.

Cel care o privea acum din capătul din dreapta al sălii, dar destul de aproape de scenă, era un bărbat înalt, solid, cu sprâncene albe şi stufoase umbrindu-i ochii. Părul rărit îi era tot alb, iar hainele erau negre şi sobre, îmblânzite de câte o vipuşcă albă coborând pe fiecare mânecă şi crac de pantalon, de parcă i-ar fi trasat corpului său limite stricte.

Vocea îi era profundă şi muzicală.

— Mă numesc, zise el, Tomas Bistervan şi mulţi mă ştiu drept Bătrânul, mai ales, cred eu, pentru că aşa ar vrea ei să fiu şi să nu mai am mult de trăit. Nu ştiu cum să mă adresez dumitale, fiindcă se pare că nu ai un nume de familie şi fiindcă nu te cunosc destul de bine ca să folosesc numele ce ţi s-a dat. Sincer să fiu, nu vreau să te cunosc chiar atât de bine. Se pare că ai salvat o navă de pe Lumea lui Baley pe planeta dumitale, de capcanele şi pericolele urzite de poporul dumitale, iar noi îţi mulţumim pentru asta. În schimb, ne-ai servit nişte prostii cucernice despre prietenie şi rudenie. Curată ipocrizie! Când s-a simţit poporul dumitale neam cu noi? Când au simţit cei din Spaţiu că au vreo legătură cu Pământul şi cu oamenii lui? Sigur că voi, cei din Spaţiu, sunteţi urmaşi ai Pământenilor. Noi nu uităm asta. Nici nu uităm că *voi* aţi uitat. Vreme de mai bine de douăzeci de decade, cei din Spaţiu au controlat Galaxia şi i-au tratat pe Pământeni ca pe nişte animale demne de dispreţ, cu viaţă scurtă şi bolnave. Acum, când noi devenim puternici, dumneata ne întinzi mâna prieteniei, dar mâna asta e înmănuşată, aşa cum sunt mâinile dumitale. Încerci să ţii minte să nu strâmbi din nas la noi, dar nasul, chiar dacă nu-l strâmbi, are filtre în el. Aşa e? Am dreptate?

Gladia îşi întinse mâinile.

— Poate, zise ea, că publicul din această sală – şi mai mult, publicul din afara sălii, care mă vede pe hiperunde – nu-şi dă seama că port mănuşi. Nu sunt vizibile, dar există. Nu neg asta. Şi am filtre nazale care filtrează praful şi microorganismele fără să deranjeze prea mult respiraţia. Şi am grijă să-mi dau cu spray în gât, periodic. Şi poate că mă spăl ceva mai mult decât ar trebui. Nu neg nimic din toate astea. Dar astea sunt defectele mele, nu ale voastre. Sistemul meu imunologic nu este puternic. Viaţa mea a fost prea confortabilă şi am fost puţin expusă. Asta nu a fost alegerea mea cu bună ştiinţă, dar trebuie să plătesc pentru ea. Dacă oricare dintre voi ar fi în situaţia mea nefericită, ce ar face? În special ce-ai face *dumneata*, domnule Bistervan?

Bistervan răspunse posomorât:

— Aş face la fel ca dumneata şi aş considera că este un semn de slăbiciune, un semn că nu sunt aptă şi adaptată pentru viaţă şi că ar trebui, deci, să las loc pentru cei care sunt puternici. Femeie, nu ne vorbi nouă de rudenie. Nu-mi eşti niciun fel de rudă. Eşti dintre aceia care ne-au persecutat şi au încercat să ne distrugă când erau puternici şi care vin smiorcăindu-se la noi când sunt slabi.

În sală se simţi o agitaţie – şi categoric nu era una prietenoasă – dar Bistervan rămase hotărât în picioare.

— Ţineţi minte răul pe care l-am făcut când eram puternici? întrebă Gladia încet.

— Nu te teme că vom uita, răspunse Bistervan. Este în gândul nostru în fiecare zi.

— Bun! Pentru că acum ştiţi ce să evitaţi. Aţi învăţat că nu e bine când cel puternic îl asupreşte pe cel slab. Deci, când se va întoarce roata şi voi veţi fi puternici, iar noi slabi, nu ne veţi asupri.

— A, da. Am auzit argumentul ăsta. Când eraţi voi puternici, nu auziserăţi de moralitate, dar acum când sunteţi slabi, o predicaţi sincer.

— Aşadar, în cazul vostru, când eraţi slabi, ştiaţi totul despre moralitate şi eraţi îngroziţi de comportarea celui puternic – iar acum, când sunteţi puternici, uitaţi de moralitate. Sunt sigură că e mai bine să afle cel imoral despre moralitate la necaz, decât să uite cel moral de ea la bine.

— Vom da înapoi ce am primit, zise Bistervan, ridicându-şi pumnii încleştaţi.

— Ar trebui să daţi ceea ce v-ar fi plăcut să primiţi, spuse Gladia, întinzându-şi mâinile ca într-o îmbrăţişare. De vreme ce fiecare se gândeşte la o anumită nedreptate din trecut pe care trebuie s-o răzbune, din ceea ce spui dumneata, prietene, reiese că e bine să-l oprime cel puternic pe cel slab. Şi când spui asta, le dai dreptate locuitorilor de odinioară ai Spaţiului şi deci n-ar trebui să te plângi de prezent. Eu spun că noi am greşit în trecut când am practicat oprimarea şi că va fi la fel de greşit dacă voi o veţi practica în viitor. Din nefericire nu putem schimba trecutul, dar putem totuşi hotărî cum va fi viitorul.

Gladia se opri. Pentru că Bistervan nu răspunse imediat, ea strigă:

— Câţi dintre voi doresc o nouă Galaxie, nu vechea şi reaua Galaxie repetată la infinit?

Începură aplauzele, dar Bistervan îşi aruncă braţele în sus şi strigă cu glas de stentor:

— Staţi! Staţi! Nu fiţi proşti! Opriţi-vă!

Încet-încet se făcu linişte, iar Bistervan spuse:

— Vă închipuiţi că femeia asta crede ce spune? Vă închipuiţi că locuitorii Spaţiului ne doresc vreun bine? Ei tot mai cred că sunt puternici, tot ne mai dispreţuiesc şi au de gând să ne distrugă – dacă nu-i distrugem noi întâi. Femeia asta vine aici şi noi, ca nişte proşti, o primim şi facem mare caz de ea. Ei bine, puneţi-i vorbele la încercare. Să ceară oricare dintre voi permisiunea să viziteze o planetă din Spaţiu, să vadă dacă poate. Sau, dacă aveţi o planetă în urma voastră şi puteţi face uz de ameninţări, cum a făcut căpitanul Baley, astfel încât să vi se permită să aterizaţi pe planeta din Spaţiu, cum veţi fi trataţi? Întrebaţi-l pe căpitan dacă a fost tratat ca o rudă. Femeia asta e o ipocrită, în ciuda tuturor vorbelor ei – nu, din cauza lor. Ele sunt dovada grăitoare a ipocriziei sale. Se plânge şi se vaită în legătură cu sistemul ei imunologic necorespunzător şi spune că trebuie să se protejeze faţă de pericolul infecţiei. Bineînţeles că nu face asta fiindcă ne-ar crede murdari şi infecţi. Cred că nu i-a trecut prin cap aşa ceva! Se plânge în legătură cu viaţa ei pasivă, protejată împotriva neplăcerilor şi a nenorocirilor de o societate prea bine pusă la punct şi de o grămadă de roboţi prea ocupaţi. Cât trebuie să urască aşa ceva! Dar ce pericol o paşte aici? Ce nenorocire simte că se va abate asupra ei pe planeta noastră? Şi totuşi a adus doi roboţi cu ea. În sala asta noi ne

întrunim ca s-o cinstim şi să facem mare caz de ea, totuşi ea şi i-a adus pe cei doi roboţi chiar şi aici. Ei sunt pe platformă cu ea. Acum, când încăperea este luminată în întregime, îi puteţi vedea. Unul este o imitaţie a unei fiinţe umane şi se numeşte R. Daneel Olivaw. Celălalt este un robot adevărat, cu structură metalică evidentă, şi se numeşte R. Giskard Reventlov. Salutaţi-i, locuitori ai Lumii lui Baley. *Ei* sunt rudele acestei femei.

— Şah-mat! mormăi D.G.

— Încă nu, zise Gladia.

Cei din public aveau gâturile întinse, de parcă îi apucase brusc sughiţul pe toţi, iar cuvântul „Roboţi” trecu de-a lungul şi de-a latul sălii în mii de respiraţii întretăiate.

— Îi puteţi vedea fără probleme, răsună vocea Gladiei. Daneel, Giskard, ridicaţi-vă în picioare.

Cei doi roboţi se ridicară imediat în spatele ei.

— Staţi lângă mine, de-o parte şi de alta, ca să nu împiedic vederea cu corpul meu. Oricum, nici nu sunt prea mare pentru aşa ceva. Acum, să vă explic nişte lucruri. Aceşti doi roboţi nu au venit cu mine ca să mă servească. Da, mă ajută în administrarea locuinţei mele de pe Aurora, împreună cu alţi cincizeci şi unu de roboţi, iar eu nu fac singură ceea ce vreau să facă un robot. Aşa se obişnuieşte pe planeta pe care trăiesc eu. Roboţii diferă din punct de vedere al complexităţii, abilităţii şi inteligenţei, iar aceştia doi sunt foarte apreciaţi în această privinţă. Dintre toţi roboţii, mai ales Daneel este, după părerea mea, cel a cărui inteligenţă se apropie cel mai mult de a omului, acolo unde comparaţia este posibilă. I-am adus *doar* pe Daneel şi pe Giskard cu mine, dar ei nu-mi fac cine ştie ce servicii. Dacă vreţi să ştiţi, mă îmbrac singură, mă spăl singură, mă folosesc singură de tacâmuri când mănânc şi merg la plimbare fără să fiu dusă pe sus. Dacă îi folosesc pentru protecţie? Nu. Ei mă apără, da, însă apără la fel de bine pe oricine are nevoie de protecţie. Pe Solaria, doar cu puţin timp în urmă, Daneel şi-a dat toată silinţa să-l apere pe căpitanul Baley şi era gata să-şi dea viaţa pentru mine. Fără el, nava n-ar fi putut fi salvată. Şi bineînţeles că n-am nevoie de protecţie pe platforma asta. La urma urmei, există un câmp de forţă de-a lungul scenei care oferă suficientă protecţie. Nu l-am solicitat eu, dar el există şi-mi furnizează toată protecţia de care am nevoie. Atunci de ce sunt roboţii mei aici, cu mine? Aceia dintre voi ce cunosc povestea lui Elijah

Baley, care a eliberat Pământul de suzeranitatea celor din Spaţiu, care a iniţiat noua politică de colonizare şi al cărui fiu a condus prima fiinţă umană spre Lumea lui Baley – altfel de ce s-ar numi astfel? –, ştiu că Elijah Baley a lucrat cu Daneel cu mult înainte de a mă cunoaşte pe mine. A lucrat cu el pe Pământ, pe Solaria şi pe Aurora, la fiecare dintre cazurile lui celebre. Pentru Daneel, Elijah Baley a fost întotdeauna „partenerul Elijah”. Nu ştiu dacă apare acest lucru în biografia lui, dar mă puteţi crede liniştiţi pe cuvânt. Şi deşi Elijah Baley, ca Pământean, a început printr-o neîncredere puternică în Daneel, între ei s-a cimentat o prietenie. Când Elijah Baley era pe moarte, aici, pe această planetă, cu mai bine de şaisprezece decade în urmă, când nu exista decât o aglomeraţie de case prefabricate înconjurate de poteci, n-a fost fiul lui cel ce a stat cu el în ultimele clipe. Nici eu n-am fost.

(Timp de o clipă perfidă crezu că vocea n-o să-i rămână fermă.)

— A trimis după Daneel şi a rămas în viaţă până la sosirea lui. Da, este a doua vizită a lui Daneel pe această planetă. Eu am fost cu el, dar am rămas pe orbită.

(Ţine-te bine!)

— Daneel a fost cel ce a coborât, singur, Daneel a fost cel ce i-a ascultat ultimele cuvinte. Ei bine, asta nu înseamnă nimic pentru voi?

Ridică mult glasul şi-şi agită pumnii strânşi în aer:

— Trebuie să vă spun toate astea? Nu le cunoaşteţi deja? Iată-l pe robotul pe care Elijah Baley l-a iubit. Da, l-a iubit. Am vrut să-l văd pe Elijah înainte să moară, să-mi iau rămas bun de la el; dar el l-a vrut pe Daneel – şi acesta este Daneel. Acesta este chiar el. Iar celălalt este Giskard, care l-a cunoscut pe Elijah doar pe Aurora, dar care a reuşit să-i salveze viaţa acolo. Fără aceşti doi roboţi, Elijah Baley nu şi-ar fi atins scopul. Planetele din Spaţiu ar avea încă supremaţia, Lumile colonizate n-ar exista şi nici unul dintre voi nu v-aţi afla aici. Eu ştiu asta. Voi ştiţi asta. Mă întreb dacă domnul Tomas Bistervan ştie asta. Daneel şi Giskard sunt nume onorate pe această planetă. Sunt folosite în mod obişnuit de urmaşii lui Elijah Baley, la cererea lui. Am sosit pe o navă al cărei căpitan se numeşte Daneel Giskard Baley. Mă întreb câţi dintre cei pe care îi privesc în clipa asta – în persoană sau prin hiperunde – poartă numele lui Daneel sau

al lui Giskard? Ei bine, aceşti roboţi din spatele meu sunt cei ale căror nume le celebraţi. Şi trebuie ca ei să fie arătaţi cu degetul de Tomas Bistervan?

Murmurul crescând din sală devenea tot mai tare şi Gladia îşi ridică braţele implorator:

— O clipă. O clipă. Lăsaţi-mă să termin. Nu v-am spus de ce i-am adus pe aceşti doi roboţi.

Imediat se făcu linişte.

— Aceşti doi roboţi, zise Gladia, nu l-au uitat niciodată pe Elijah Baley, aşa cum nu l-am uitat nici eu. Decadele care au trecut nu au şters câtuşi de puţin amintirea lui. Când am fost gata să păşesc pe nava căpitanului Baley, când am ştiut că s-ar putea să vizitez Lumea lui Baley, cum să fi refuzat să-i iau pe Daneel şi pe Giskard cu mine? Ei voiau să vadă planeta pe care Elijah Baley a făcut-o posibilă, planeta pe care şi-a petrecut bătrâneţea şi pe care a murit. Da, sunt roboţi, dar sunt roboţi inteligenţi care l-au slujit pe Elijah Baley bine şi cu credinţă. Nu e destul să respecţi toate fiinţele umane; trebuie să respecţi toate fiinţele inteligente. Aşa că i-am adus aici.

Apoi, cu un strigăt final care cerea un răspuns:

— *Am făcut rău?*

Îşi primi răspunsul. Un strigăt enorm de „*Nu!*” răsună în întreaga încăpere şi toată lumea, bărbaţi sau femei, se ridicase în picioare, bătând din palme, tropăind, vociferând, ţipând – iar… şi iar… şi iar.

Gladia îi privi zâmbind şi, pentru că zgomotul nu se sfârşea, deveni conştientă de două lucruri. Primul, era udă toată de transpiraţie. Al doilea, era mai fericită decât oricând în viaţă.

Parcă toată viaţa aşteptase această clipă – clipa în care ea, crescută în izolare, afla în sfârşit, după douăzeci şi trei de decade, că putea înfrunta mulţimile, manevrându-le şi supunându-le după plac.

Ascultă răspunsul neobosit şi zgomotos – iar… şi iar… şi iar…

35

Mult timp după aceea – nu-şi dădea seama cât – Gladia îşi reveni, în fine. Mai întâi fusese un zgomot continuu, îmbulzeala oamenilor de pază care o mânau prin mulţime, intrarea în tunele fără sfârşit ce păreau să se cufunde mai adânc, tot mai adânc în pământ. Pierduse legătura cu D.G. şi nu ştia sigur dacă Daneel şi Giskard erau în siguranţă, cu ea. Voia să întrebe de ei, dar o

înconjura numai lume fără chipuri. Se gândi vag că roboţii trebuiau să fie cu ea, fiindcă ei s-ar opune despărţirii, iar ea ar auzi scandalul, dacă s-ar face vreo încercare.

Când ajunse, în sfârşit, într-o încăpere, cei doi roboţi erau acolo, cu ea. Nu ştia bine unde se află, dar camera era foarte mare şi curată. Nu era mare lucru, în comparaţie cu casa ei de pe Aurora, dar pe lângă cabina de pe navă era chiar luxoasă.

— Veţi fi în siguranţă aici, doamnă, zise ultimul dintre cei din gardă când ieşi. Dacă aveţi nevoie de ceva, anunţaţi-ne.

Îi arătă un dispozitiv pe o măsuţă lângă pat. Ea se uită la acesta, dar când se întoarse să întrebe ce este şi cum funcţionează, garda ieşise.

Ei bine, se gândi, mă descurc eu.

— Giskard, zise ea obosită, află care dintre aceste uşi duce la baie şi află cum funcţionează duşul. Ceea ce *trebuie* să fac în clipa asta e un duş.

Se aşeză uşurel, conştientă că e udă şi nedorind să păteze scaunul cu transpiraţia ei. Începu să simtă dureri din cauza rigidităţii nefireşti a poziţiei ei, când intră Giskard.

— Doamnă, duşul funcţionează, zise el, iar temperatura este reglată. Există o materie solidă despre care cred că e săpun şi un fel de material primitiv de şters, împreună cu diferite alte articole care ar putea fi folositoare.

— Îţi mulţumesc, Giskard, zise Gladia, dându-şi seama că, în ciuda declaraţiilor pompoase că roboţi ca Giskard nu îndeplineau servicii de slugă, tocmai asta îi ceruse ea să facă. Dar împrejurările nu sunt întotdeauna aceleaşi…

I se părea că, dacă niciodată nu simţise nevoia unui duş mai abitir decât acum, nici nu savurase vreunul mai mult. Rămase sub el mai mult decât trebuia şi când termină, nici nu-i trecu prin cap să se întrebe dacă prosoapele fuseseră cumva sterilizate cu radiaţii decât după ce se şterse – şi atunci era prea târziu.

Scotoci după obiectele pe care Giskard le scosese pentru ea – pudră, deodorant, pieptene, pastă de dinţi, uscător pentru păr – dar nu găsi nimic să-i servească drept perie de dinţi. Până la urmă renunţă şi-şi folosi degetul, lucru care o nemulţumi total. Nu exista nici perie pentru păr şi asta era, de asemenea, nemulţumitor. Curăţi pieptenul cu săpun înainte de a-l folosi, totuşi renunţă la el. Găsi ceva de îmbrăcat care părea potrivit

pentru a fi purtat în pat. Mirosea a curat, dar era mult prea larg, hotărî ea.

Daneel vorbi încet:

— Doamnă, căpitanul vrea să ştie dacă vă poate vedea.

— Cred că da, zise Gladia, încă scotocind după o cămaşă de noapte. Să intre.

D.G. arăta obosit şi chiar palid, dar când ea se întoarse să-l salute, zâmbi ostenit şi spuse:

— E greu de crezut că dumneata ai peste douăzeci şi trei de decade.

— Cum? În chestia asta?

— Ajută. E semitransparentă. Sau nu ştiai?

Ea privi nesigură în jos, la cămaşa de noapte, apoi spuse:

— Bun, dacă asta te amuză, dar eu trăiesc, totuşi, de două secole şi o treime.

— Nimeni n-ar zice, când se uită la dumneata. Trebuie să fi fost foarte frumoasă în tinereţe.

— Nu mi s-a spus niciodată aşa ceva, D.G. Întotdeauna am crezut că pot aspira cel mult la un farmec potolit. În orice caz, cum folosesc obiectul ăsta?

— Cutia telefonică? Atinge doar pata din partea dreaptă şi te va întreba cineva dacă vrei ceva şi apoi poţi continua.

— Bun. O să am nevoie de o perie de dinţi, o perie pentru păr şi haine.

— Voi avea grijă să primeşti peria de dinţi şi peria pentru păr. În privinţa hainelor, s-a prevăzut şi asta. Ai un sac cu haine în dulap. Vei vedea că are în el tot ce e mai modern pe Lumea lui Baley, dar bineînţeles că s-ar putea să nu-ţi placă. Şi nu garantez că sunt măsura dumitale. Cele mai multe femei de pe Lumea lui Baley sunt mai înalte decât dumneata şi, cu siguranţă, mai late şi mai robuste. Dar nu contează. Cred că vei sta închisă un timp.

— De ce?

— Ei bine, doamna mea. Se pare că ai ţinut un discurs în seara asta şi, după câte îmi amintesc, n-ai vrut să stai jos, deşi nu o dată ţi-am sugerat s-o faci.

— Mie mi s-a părut un succes, D.G.

— A fost. A fost un succes răsunător.

D.G. zâmbi larg, îşi scărpină barba pe partea dreaptă, de parcă şi-ar fi chibzuit foarte atent spusele.

— Totuşi, succesul are şi părţile lui rele. În clipa asta, aş spune că eşti cea mai cunoscută persoană de pe Lumea lui Baley şi fiecare locuitor al planetei vrea să te vadă şi să te atingă. Dacă te-am scoate undeva, oriunde, ar însemna o răscoală pe loc. Cel puţin să se liniştească lucrurile. Nu putem şti cât va dura asta. Pe urmă, i-ai făcut până şi pe şoimii de război să te aclame, dar în lumina rece a zilei, când hipnoza şi isteria se risipesc, vor fi furioşi. Dacă bătrânul Bistervan nu s-a gândit să te omoare chiar imediat după ce ai vorbit, atunci până mâine cu siguranţă că va considera ambiţia vieţii lui să te ucidă prin tortură lentă. Şi mai sunt şi oamenii din partidul lui, care ar putea încerca să-l constrângă pe Bătrân să-şi satisfacă neînsemnatul lui capriciu. De aceea te afli aici, doamna mea. De aceea camera asta, podeaua, întregul hotel sunt supravegheate de nu ştiu câte plutoane de oameni de gardă, printre care sper să nu existe ascunşi şoimi de război. Şi pentru că am colaborat atât de strâns cu dumneata în acest joc de-a eroul şi eroina, sunt închis aici şi eu, şi nu pot pleca.

— O, făcu Gladia indiferentă. Îmi pare foarte rău. Deci, nu-ţi poţi vedea familia.

D.G. dădu din umeri:

— Neguţătorii nu prea au o familie adevărată.

— Atunci, prietena.

— Va supravieţui. Probabil mai bine decât mine.

O privi gânditor pe Gladia.

Ea îi spuse, hotărâtă:

— Nici să nu-ţi *treacă* prin cap, căpitane.

D.G. îşi înălţă sprâncenele:

— Nu pot fi împiedicat să mă gândesc, dar nu voi *face* nimic, doamnă.

— Cât timp crezi că voi sta aici? întrebă Gladia. Serios.

— Depinde de Directorat.

— Directorat?

— Comitetul nostru executiv format din cinci membri, doamnă. Cinci oameni – îşi ridică o mână cu degetele desfăcute – fiecare cu un mandat de cinci ani, dar nu aleşi toţi simultan, ci câte unul, în fiecare an succesiv. În felul acesta, anual are loc o înlocuire, plus alegeri speciale în caz de moarte sau incompetenţă. Acest fapt oferă continuitate şi reduce pericolul deciziei luate de către o singură persoană. Mai înseamnă şi că

fiecare hotărâre trebuie explicată şi că durează, uneori, mai mult decât ne putem permite.

— Cred, zise Gladia, că dacă unul din cei cinci ar fi un individ hotărât şi puternic…

— Ca să-şi poată impune părerile celorlalţi. Astfel de situaţii s-au petrecut cândva, dar acum nu e atunci – dacă înţelegi ce vreau să spun. Directorul Şef este Genovus Pandaral. Nu e nimic rău în ceea ce-l priveşte, dar e nehotărât – şi uneori e acelaşi lucru. Am vorbit cu el ca să permită roboţilor dumitale să stea pe scenă cu noi şi s-a dovedit a fi o idee proastă. Zero la unu pentru noi amândoi.

— Dar de ce a fost o idee proastă? Lumea a fost *încântată*.

— *Prea* încântată, doamnă. Noi doream ca dumneata să fii mica noastră eroină din Spaţiu şi să ne ajuţi să nu înfierbântăm opinia publică, astfel încât să nu începem un război prematur. Ai vorbit foarte bine despre longevitate; i-ai făcut să le pară bine că trăiesc puţin. Dar pe urmă i-ai făcut să le placă roboţii, şi noi nu vrem asta. În privinţa asta, nu suntem atât de entuziasmaţi că publicul salută noţiunea de rudenie cu cei din Spaţiu.

— Nu vreţi un război prematur, dar nu vreţi nicio pace prematură. Despre asta e vorba?

— Foarte bine exprimat, doamnă.

— Atunci, ce vreţi?

— Vrem Galaxia, *întreaga* Galaxie. Vrem să colonizăm şi să populăm fiecare planetă locuibilă şi să înfiinţăm nimic altceva decât un Imperiu Galactic. Şi nu vrem să intervină cei din Spaţiu. Ei pot rămâne pe propriile lor planete, să trăiască în pace aşa cum le place, dar nu trebuie să intervină.

— Dar atunci îi veţi claustra pe cele cincizeci de planete ale lor, aşa cum noi i-am claustrat pe Pământeni pe Pământ atâţia ani în şir. Aceeaşi veche nedreptate. Eşti la fel de rău ca Bistervan.

— Situaţiile sunt diferite. Pământenii au fost claustraţi în ciuda potenţialului lor expansiv. Voi, cei din Spaţiu, nu aveţi un asemenea potenţial. Voi aţi ales calea longevităţii şi roboţii, iar potenţialul a dispărut. Nici măcar nu mai aveţi cincizeci de planete. Solaria a fost abandonată. Vor urma şi celelalte, în timp. Coloniştii n-au niciun interes să-i împingă pe cei din Spaţiu pe calea dispariţiei, dar de ce să intervenim în alegerea lor voluntară? Discursul dumitale a avut tendinţa s-o facă.

— Mă bucur. Ce credeai că voi spune?

— Ţi-am explicat. Pace şi iubire şi stai jos. Ai fi putut termina într-un minut.

— Nu-mi vine să cred că te-ai aşteptat la ceva atât de prostesc din partea mea, zise Gladia supărată. Drept cine m-ai luat?

— Drept ceea ce te-ai dat chiar dumneata – cineva înspăimântat de moarte de ideea de a vorbi. De unde să ştim că eşti o nebună care poate, într-o jumătate de oră, să-i convingă pe locuitorii Lumii lui Baley să ovaţioneze ceea ce noi, de ani în şir, îi convingem să huiduiască? Dar vorbind nu ajungem nicăieri.

Se ridică greoi în picioare.

— Vreau să fac şi eu un duş şi mai bine aş dormi peste noapte – dacă voi putea. Pe mâine.

— Dar când aflăm ce va decide Directoratul cu privire la mine?

— Când vor afla *ei*, ceea ce s-ar putea să nu fie prea curând. Noapte bună, doamnă.

36

— Am făcut o descoperire, zise Giskard fără urmă de emoţie în glas. Am făcut-o fiindcă, pentru prima oară în viaţa mea, m-am aflat în faţa a mii de fiinţe umane. Dacă asta s-ar fi întâmplat acum două secole, aş fi făcut descoperirea atunci. Dacă nu m-aş fi aflat niciodată în faţa atâtor oameni deodată, atunci n-aş fi făcut niciodată descoperirea. Gândeşte-te, deci, câte puncte vitale aş putea atinge cu uşurinţă, dar n-am făcut-o niciodată şi niciodată n-o voi face, pur şi simplu pentru că nu mă voi întâlni niciodată cu condiţiile necesare pentru asta. Rămân ignorant, cu excepţia cazurilor în care mă ajută circumstanţele, iar eu nu mă pot baza pe circumstanţe.

Daneel spuse:

— N-am crezut, prietene Giskard, că doamna Gladia, cu modul ei de viaţă confirmat de mult, ar putea înfrunta mii de oameni cu calm. N-am crezut că e în stare să vorbească. Când s-a dovedit că poate, am presupus că ai intervenit tu şi că ai descoperit că se poate face asta fără vreun prejudiciu. Asta era descoperirea ta?

— Prietene Daneel, zise Giskard, de fapt tot ce am îndrăznit să fac, a fost să slăbesc *foarte puţine* tensiuni inhibitorii, atâta cât să-i permită să spună câteva cuvinte şi să fie auzită.

— Dar a făcut mult mai mult de-atât.

— După această reglare microscopică, m-am îndreptat spre multitudinea de minţi pe care le aveam în faţă în sală. Niciodată n-am avut de-a face cu atât de multe, ca şi doamna Gladia, şi am fost luat prin surprindere, ca şi ea. Mai întâi am descoperit că nu pot face nimic cu vastul angrenaj mental ce se abătuse asupra mea. M-am simţit neajutorat. Iar apoi am observat mici atitudini prietenoase, curiozităţi, interese – nu le pot descrie în cuvinte – cu o nuanţă de simpatie pentru doamna Gladia. M-am jucat cu ceea ce am descoperit că avea această nuanţă de simpatie, intensificându-le şi accentuându-le numai puţin. Voiam o mică reacţie în favoarea doamnei Gladia, care ar fi putut-o încuraja, care ar fi făcut inutilă tentaţia mea de a interveni în mintea ei. Asta a fost tot ce am făcut. Nu ştiu câte fire de culoare potrivită am mânuit. Nu multe.

— Şi atunci, prietene Giskard?

— Am aflat, prietene Daneel, că am început ceva ce era autocatalitic. Fiecare fir pe care îl strângeam strângea un fir învecinat de acelaşi fel, iar acestea două împreună strângeau alte câteva din preajmă. N-a mai fost nevoie să fac nimic. Mici agitaţii, mici sunete şi mici priviri care păreau să fie de acord cu ceea ce spunea doamna Gladia i-au încurajat şi pe ceilalţi. Apoi am descoperit ceva şi mai ciudat. Toate aceste minore semne de aprobare, pe care le-am putut detecta numai fiindcă, pentru mine minţile erau accesibile, trebuie să le fi detectat şi doamna Gladia într-un fel, deoarece din mintea ei au dispărut alte inhibiţii fără să le fi atins eu. Ea a început să vorbească mai repede, cu mai multă încredere, iar publicul a reacţionat mai bine ca niciodată – fără ca eu să fac ceva. Iar la sfârşit a fost isterie, o furtună de tunete şi fulgere mentale atât de puternice, încât a trebuit să-mi închid mintea în faţa lor, altfel mi-ar fi supraîncărcat circuitele. Niciodată, în toată existenţa mea, n-am mai pomenit ceva asemănător, şi n-a început cu mai multe modificări provocate de mine în acea mulţime decât cele pe care le provocam, în trecut, la o mână de oameni. De fapt, cred că efectul s-a difuzat dincolo de publicul sensibil la influenţa mea – la marele public de pe hiperunde.

— Nu înţeleg cum se poate aşa ceva, prietene Giskard, zise Daneel.

— Nici eu, prietene Daneel. Nu sunt om. Nu încerc direct posesia unei minţi omeneşti cu toate complicaţiile şi contradicţiile ei, aşa că nu înţeleg mecanismele la care reacţionează acestea. Dar se pare că mulţimile sunt mult mai uşor de manevrat decât indivizii. E un paradox. E nevoie de mai mult efort pentru a deplasa o greutate mai mare decât una mai mică. E nevoie de mai mult efort pentru a contracara o energie mai mare decât una mai mică. Distanţa mai mare se parcurge într-un timp mai îndelungat decât distanţa mai mică. Atunci de ce mai mulţi oameni ar fi mai uşor de influenţat decât mai puţini? Tu gândeşti ca o fiinţă umană, prietene Daneel. Poţi explica?

Daneel răspunse:

— Tu însuţi, prietene Giskard, ai spus că a fost un efect autocatalitic, că a fost vorba de molipsire. O singură scânteie poate sfârşi prin a arde o pădure.

Giskard se opri şi păru cufundat în gânduri. Apoi spuse:

— Nu e niciun motiv de molipsire în afară de emoţie. Doamna Gladia a ales argumentele pe care le-a simţit că vor influenţa sentimentele publicului. N-a încercat să se gândească la ele. Atunci, poate că mulţimea, cu cât e mai numeroasă, cu atât e mai uşor de influenţat cu ajutorul emoţiilor, şi nu al raţiunii. Deoarece emoţiile sunt puţine, iar elementele raţionale multe, mai uşor poate fi prevăzută comportarea unei mulţimi decât a unei singure persoane. Iar asta înseamnă, în schimb, că, dacă pot fi emise legi ce dau posibilitatea să fie prevăzut mersul istoriei, trebuie să avem de-a face cu populaţii numeroase, cu cât mai numeroase cu atât mai bine. Asta ar putea fi chiar Prima Lege a Psihoistoriei, cheia pentru studiul „umanisticii”. Şi totuşi…

— Da?

— Mă intrigă că mi-a luat atâta timp să înţeleg asta, numai pentru că nu sunt fiinţă umană. Poate că o fiinţă umană şi-ar înţelege instinctiv propria minte, destul de bine ca să ştie cum să influenţeze altele asemănătoare cu a ei. Doamna Gladia, fără nicio experienţă în discuţia cu mase mari de oameni, s-a descurcat de minune. Mult mai bine ar fi dacă am avea cu noi pe cineva ca Elijah Baley. Prietene Daneel, nu te gândeşti la el?

— Poţi vedea imaginea lui în mintea mea? întrebă Daneel. E surprinzător, prietene Giskard.

— Nu-l văd pe el, prietene Daneel. Nu-ţi pot recepţiona gândurile. Dar simt emoţii şi dispoziţii sufleteşti – iar mintea ta are o configuraţie care, din experienţa trecutului, ştiu că e asociată cu Elijah Baley.

— Doamna Gladia a menţionat faptul că am fost ultimul care l-a văzut pe partenerul Elijah în viaţă, aşa că revăd din nou în memorie acel moment. Mă gândesc din nou la ce-a spus el.

— De ce, prietene Daneel?

— Caut înţelesul. Simt că e foarte important.

— Cum ar putea avea alt înţeles ceea ce a spus el, dincolo de semnificaţia cuvintelor? Dacă ar fi existat vreun înţeles ascuns, Elijah Baley l-ar fi dat pe faţă.

— Poate că nici partenerul Elijah însuşi nu şi-a dat seama de înţelesul celor pe care le spunea, zise Daneel încet.

10. După discurs

37

Amintirea!

Se afla în mintea lui Daneel ca o cutie închisă, plină cu amănunte infinite, întotdeauna la îndemână pentru uzul personal. La unele fragmente revenea des pentru informaţiile pe care le conţineau, însă doar câteva erau rechemate pur şi simplu pentru că Daneel voia să le simtă fineţea. Cele mai multe dintre acestea erau cele care îl includeau pe Elijah Baley.

Cu multe decade în urmă, Daneel venise pe Lumea lui Baley când Elijah Baley trăia încă. Doamna Gladia venise cu el dar, după ce intraseră pe orbita din jurul planetei, venise Bentley Baley să-i întâlnească, pe nava lui mică, şi fusese adus la bord. Pe vremea aceea, era un bărbat destul de ursuz, de vârstă mijlocie.

O privise pe Gladia cu ochi vag duşmănoşi şi spusese:

— Nu-l puteţi vedea, doamnă.

Iar Gladia, care plânsese, întrebase:

— De ce?

— El nu doreşte asta, doamnă, iar eu trebuie să-i respect dorinţele.

— Nu pot crede aşa ceva, domnule Baley.

— Am o notă scrisă de mână şi o înregistrare vorbită, doamnă. Nu ştiu dacă îi recunoaşteţi scrisul ori vocea, dar aveţi cuvântul meu de onoare că sunt ale lui şi că asupra lui nu s-a exercitat nicio presiune pentru a le emite.

Ea intrase în cabina ei să citească şi să asculte singură. Apoi ieşise – arătând distrusă – dar reuşise să spună cu hotărâre:

— Daneel, trebuie să mergi singur să-l vezi. Este dorinţa lui. Dar trebuie să-mi raportezi tot ce s-a făcut şi s-a vorbit.

— Da, doamnă, spusese Daneel.

Daneel se duse pe nava lui Bentley, iar bărbatul îi spuse:

— Roboţii nu au voie pe această planetă, Daneel, dar în cazul tău se face o excepţie, pentru că e dorinţa tatălui meu şi pentru că el este extrem de respectat aici. Nu am nimic personal cu tine, înţelegi, dar prezenţa ta aici trebuie să fie absolut limitată. Vei fi dus direct la tatăl meu. După ce el va termina cu tine, vei fi adus imediat înapoi pe orbită. Înţelegi?

— Înţeleg, domnule. Cum se simte tatăl dvs.?

— E pe moarte, zise Bentley, poate în mod conştient brutal.

— Înţeleg şi asta, spuse Daneel cu vocea tremurându-i evident, nu din cauza emoţiei, ci fiindcă ideea morţii unei fiinţe umane, chiar dacă inevitabilă, îi tulbura circuitele pozitronice. Vreau să spun, cât mai are înainte de a muri?

— Ar fi trebuit să moară acum câtva timp. Mai e în viaţă pentru că refuză să se ducă înainte de a te vedea.

Asolizară. Era o planetă mare, dar partea locuită era mică şi sărăcăcioasă. Era o zi noroasă şi plouase de curând. Străzile largi şi drepte erau pustii, de parcă populaţia de acolo nu avea chef să se adune ca să se uite la un robot.

Maşina de teren îi purtă prin pustietate şi îi aduse la o casă ceva mai mare şi mai impozantă decât celelalte. Intrară împreună. În dreptul unei uşi interioare, Bentley se opri:

— Tatăl meu este înăuntru, zise el cu tristeţe. Trebuie să intri singur. Nu vrea să vin cu tine. Intră. S-ar putea să nu-l recunoşti.

Daneel intră în întunericul camerei. Ochii i se obişnuiră repede şi desluşi un corp acoperit de un cearşaf, aşezat în interiorul unui cocon transparent, vizibil doar datorită strălucirii lui slabe. Lumina din cameră spori puţin şi Daneel văzu bine chipul.

Bentley avusese dreptate. Daneel nu zări nimic din partenerul lui de odinioară. Ochii erau închişi, iar Daneel avu impresia că vede un cadavru. Nu văzuse niciodată o fiinţă umană moartă şi, când îi veni deodată gândul ăsta, se clătină şi i se păru că nu-l ţin picioarele. Dar ochii bătrânului se deschiseră şi Daneel îşi recăpătă echilibrul, deşi continuă totuşi să simtă o slăbiciune neobişnuită.

Ochii îl priviră şi un zâmbet mic şi slab arcui buzele palide şi crăpate.

— Daneel. Vechiul meu prieten, Daneel.

În acea şoaptă era amintirea vagă a vocii lui Baley. De sub cearşaf se ridică încet un braţ, iar lui Daneel i se păru că îl recunoaşte totuşi pe Elijah.

— Partenere Elijah, zise el încet.

— Îţi mulţumesc… Îţi mulţumesc pentru că ai venit.

— Pentru mine era important să vin, partenere Elijah.

— Mi-a fost teamă că n-o să te lase. Ei – ceilalţi – te consideră un robot.

— *Sunt* robot.

— Pentru mine nu, Daneel. Nu te-ai schimbat, nu-i aşa? Nu te văd prea bine, dar mi se pare că eşti exact aşa cum te ţin minte. Când te-am văzut ultima oară? Acum douăzeci şi nouă de ani?

— Da, şi în tot timpul ăsta nu m-am schimbat, aşa că, vezi, *sunt* robot.

— Dar eu m-am schimbat, şi încă mult. N-ar fi trebuit să te las să mă vezi în halul ăsta, dar n-am putut rezista dorinţei de a te vedea încă o dată.

Vocea lui Baley părea să fi devenit ceva mai puternică, de parcă ar fi întărit-o vederea lui Daneel.

— Îmi pare bine să te văd, partenere Elijah, oricât de mult te-ai schimbat.

— Şi Gladia? Ce mai face?

— Este bine. A venit cu mine.

— Nu este…

În glas i se simţi un licăr de teamă, pe când încerca să privească în jur.

— Nu este pe planetă, dar se află pe orbită. I s-a explicat că nu doreai s-o vezi… şi a înţeles.

— Nu-i adevărat. *Vreau* s-o văd, dar am putut rezista tentaţiei. Nu s-a schimbat, nu-i aşa?

— Arată la fel ca ultima oară când ai văzut-o.

— Bun… Dar n-o puteam lăsa să mă vadă aşa. Nu suportam ca *asta* să-i fie ultima amintire despre mine. Cu tine e altceva.

— Pentru că sunt robot, partenere Elijah.

— Încetează cu asta, se răsti muribundul. Pentru mine n-ai fi însemnat mai mult dacă erai om, Daneel.

Zăcu în tăcere un timp, apoi spuse:

— În toţi anii ăştia n-am chemat-o niciodată pe hiperunde, nu i-am scris niciodată. Nu-mi puteam permite să mă amestec în viaţa ei… E încă măritată cu Gremionis?

— Da, domnule.

— Şi e fericită?

— Nu-mi pot da seama. Nu se poartă într-un mod care ar putea fi considerat nefericire.

— Copii?

— Cei doi autorizaţi.

— Nu s-a supărat că nu am comunicat?

— Cred că ţi-a înţeles motivele.
— Mă… pomeneşte vreodată?
— Aproape niciodată, dar părerea lui Giskard e că se gândeşte adesea la dumneata.
— Ce mai face Giskard?
— Funcţionează bine – în felul pe care îl cunoşti.
— Deci, ştii despre capacităţile lui.
— Mi-a povestit, partenere Elijah.
Din nou Baley zăcu în tăcere. Apoi se agită şi spuse:
— Daneel, am vrut să vii din dorinţa egoistă de a te vedea, de a vedea cu ochii mei că nu te-ai schimbat, că amintirea zilelor mari din viaţa mea încă există, că mă ţii minte şi că vei continua să-ţi aminteşti de mine… Dar mai vreau să-ţi spun ceva. Voi muri în curând, Daneel, şi ştiu că vestea ar fi ajuns la tine. Chiar dacă n-ai fi fost aici, chiar dacă erai pe Aurora, ai fi aflat. Moartea mea se va afla în Galaxie.
Pieptul i se înălţă într-un râs slab şi mic:
— Cine ar fi crezut-o cândva?
Spuse:
— Bineînţeles că ar fi auzit şi Gladia, dar ea ştie că trebuie să mor şi va accepta asta, oricât de trist ar fi. Mă temeam de efectul pe care l-ar fi avut asupra ta, pentru că eşti – aşa cum insişti, iar eu neg – robot. De dragul vremurilor de odinioară, ai putea simţi că e obligatoriu pentru tine să mă împiedici să mor, şi pentru că nu vei fi în stare s-o faci, te-ar putea afecta definitiv. Să discutăm, deci, despre asta.
Vocea lui Baley devenea tot mai slabă. Deşi Daneel stătea nemişcat, în mod neobişnuit pe chipul lui se citea emoţia. Era o expresie de îngrijorare şi supărare. Baley avea ochii închişi şi n-o putea vedea.
— Moartea mea, Daneel, spuse el, nu e importantă. Nicio moarte a unui individ, fiinţă umană, nu e importantă. Cel care moare îşi lasă în urmă realizările şi ele *nu* mor în totalitate. Nu mor în totalitate cât timp există omenire… Înţelegi ce vreau să spun?
— Da, partenere Elijah, spuse Daneel.
— Munca fiecărui individ contribuie la un întreg şi astfel devine o parte nemuritoare a întregului. Acel întreg de vieţi omeneşti – trecute, prezente şi viitoare – formează o ţesătură care există de multe zeci de mii de ani şi devine din ce în ce mai

complicată şi mai frumoasă cu timpul. Până şi cei din Spaţiu sunt o parte din ţesătură, sporindu-i şi ei complexitatea şi frumuseţea. Viaţa unui individ este un fir din ţesătură, şi ce înseamnă un fir în comparaţie cu întregul? Daneel, gândeşte-te la ţesătură şi nu te lăsa afectat de deşirarea unui singur fir. Există atât de multe alte fire, toate valoroase, fiecare contribuind la…

Baley se opri, dar Daneel aşteptă cu răbdare. Bărbatul deschise ochii şi se încruntă uşor, privindu-l.

— Tot aici eşti? E timpul să pleci. Ţi-am spus ce am avut de spus.

— Nu vreau să plec, partenere Elijah.

— Trebuie. Nu mă mai pot opune morţii. Sunt obosit – extraordinar de obosit. Vreau să mor. E timpul.

— Nu am voie să aştept cât eşti în viaţă?

— Nu vreau. Dacă mor în timp ce tu mă urmăreşti, te-ar putea afecta destul de rău, în ciuda celor ce ţi-am spus. Acum pleacă. E un… un ordin. Îţi dau voie să fii robot dacă vrei, dar, în cazul ăsta, trebuie să te supui ordinelor mele. Orice-ai face, nu-mi poţi salva viaţa, aşa că nimic nu contravine celei de-a Doua Legi. Pleacă!

Baley îl ţintui cu un deget tremurând şi spuse:

— Rămas bun, prietene Daneel.

Daneel se întoarse încet, îndeplinind ordinul cu o dificultate fără precedent.

— Rămas bun, partenere…

Se opri, apoi vorbi uşor răguşit:

— Rămas bun, prietene Elijah.

Bentley îl întâmpină pe Daneel în camera învecinată:

— Mai trăieşte?

— Trăia când am ieşit eu.

Bentley intră şi ieşi aproape imediat:

— Acum nu mai trăieşte. Te-a văzut şi pe urmă – gata.

Daneel îşi dădu seama că trebuie să se rezeme de perete. Trecu un timp până ce se putu ţine pe picioare.

Bentley îl aşteptă, cu ochii duşi, apoi se întoarseră împreună la nava cea mică şi reveniră pe orbită, unde aştepta Gladia.

Întrebă la rândul ei dacă Elijah mai trăia, iar când îi spuseră cu blândeţe că nu, se întoarse cu ochii uscaţi şi intră în cabina ei ca să plângă.

37a

Daneel îşi continuă gândul de parcă amintirea vie a morţii lui Baley, în toate amănuntele ei, nu ar fi intervenit pentru o clipă.

— Şi totuşi, acum s-ar putea să înţeleg ceva mai mult din ce spunea partenerul Elijah, în lumina discursului doamnei Gladia.

— În ce fel?

— Încă nu sunt sigur. E foarte greu să te gândeşti în sensul în care încerc eu să mă gândesc.

— Voi aştepta cât timp va trebui, zise Giskard.

38

Genovus Pandaral era înalt, totuşi nu foarte bătrân, cu toată claia lui de păr alb care, împreună cu perciunii albi şi zburliţi, îi dădeau un aer de demnitate şi distincţie. Faptul că arăta ca un conducător îl ajutase să promoveze în armată dar, aşa cum ştia el foarte bine, înfăţişarea îi era mult mai impunătoare decât firea. O dată ce fusese ales în Directorat, trecuse foarte repede peste entuziasmul de la început. Era depăşit de sarcini şi, an după an, când avansa automat un grad, îşi dădea mai bine seama de asta. Acum era Director Şef.

Să fii tocmai Director Şef!

Pe vremuri, nu însemna nimic să fii conducător. Pe timpul lui Nephi Morler, cu opt decade în urmă, acel Morler despre care şi copiii de şcoală ştiau că a fost cel mai mare dintre toţi Directorii, nu însemnase nimic. Ce era Lumea lui Baley pe atunci? O planetă mică, câteva ferme, o mână de oraşe îngrămădite de-a lungul căilor naturale de acces. Populaţia totală nu depăşea cinci milioane şi cele mai importante exporturi erau lâna neprelucrată şi ceva titan. Locuitorii Spaţiului îi ignoraseră total, sub influenţa mai mult sau mai puţin benignă a lui Han Fastolfe de pe Aurora, iar viaţa era simplă. Oamenii puteau călători oricând înapoi pe Pământ – dacă voiau să se culturalizeze sau să simtă tehnologia – şi exista un flux continuu de Pământeni imigranţi. Populaţia imensă a Pământului era inepuizabilă.

Atunci, de ce să nu fi fost Morler un Director mare? Nu avusese nimic de făcut.

Iar în viitor va fi din nou uşor să conduci. Pentru că locuitorii Spaţiului continuau să degenereze (orice copil ştia asta, că trebuie să piară în contradicţiile societăţii lor – deşi Pandaral se întreba, uneori, dacă lucrurile stăteau chiar aşa) şi, deoarece Coloniştii continuau să crească în număr şi putere, avea să vină,

în curând, vremea când se va trăi din nou în siguranţă. Coloniştii vor trăi în pace şi-şi vor dezvolta la maximum propria tehnologie. Pe măsură ce Lumea lui Baley se popula, îşi însuşea proporţiile şi metodele unui alt Pământ, aşa cum făceau toate planetele, în timp ce din loc în loc apăreau altele noi, tot mai multe, alcătuind, în cele din urmă, viitorul Imperiu Galactic. Şi cu siguranţă Lumea lui Baley, fiind cea mai veche şi cea mai populată dintre toate planetele, va avea întotdeauna un loc de cinste în acel Imperiu, sub conducerea blândă şi continuă a Mamei Pământ.

Dar Pandaral nu fusese Director în trecut. Nici în viitor. Era acum.

Han Fastolfe murise, însă Kelden Amadiro trăia. Amadiro se opusese ca Pământului să i se îngăduie să trimită Colonişti cu douăzeci de decade în urmă şi acum trăia ca să le facă necazuri. Cei din Spaţiu erau încă prea puternici ca să nu se ţină seama de ei; Coloniştii nu erau încă destul de puternici să avanseze cu încredere. Într-un fel, Coloniştii trebuiau să se ţină departe de locuitorii Spaţiului, până ce balanţa s-ar fi echilibrat suficient. Şi sarcina de a-i menţine pe cei din Spaţiu liniştiţi şi pe Colonişti hotărâţi şi totodată cu capul pe umeri cădea în grija lui Pandaral – mai mult decât în a altcuiva – şi era o sarcină care nici nu-i plăcea şi pe care nici n-o dorea.

Acum era dimineaţă, o dimineaţă rece şi cenuşie cu mai multă zăpadă – deşi *asta* nu era o surpriză – iar el îşi croi singur drumul spre hotel. Nu dorea nicio suită.

Gărzile, în număr mare, luară poziţie de drepţi, iar el le făcu un semn obosit. Îl întrebă pe căpitanul gărzilor, când acesta îi veni în întâmpinare:

— Vreun necaz, căpitane?

— Nici unul, domnule Director. Totul e bine.

Pandaral încuviinţă.

— Ce cameră i s-a dat lui Baley?… Ah… Şi femeia din Spaţiu şi roboţii ei sunt sub strictă supraveghere? Bun.

Trecu mai departe. În mare, D.G. se comportase bine. Solaria, abandonată, putea fi folosită de Neguţători ca sursă aproape inepuizabilă de roboţi şi ca sursă de profituri mari – deşi profiturile nu trebuiau considerate echivalentul firesc al securităţii planetei, se gândi Pandaral morocănos. Dar era mai bine ca Solaria, explozibil cu aspect inofensiv, să fie lăsată în

pace. Nu merita un război. D.G. făcuse bine că plecase imediat. Şi că luase amplificatorul nuclear cu el. Până acum, asemenea dispozitive erau atât de masive, încât nu puteau fi folosite decât în instalaţii uriaşe şi scumpe, proiectate pentru a distruge nave invadatoare – dar nici acestea nu depăşiseră stadiul de plan. Erau prea scumpe. Variantele mai mici şi mai ieftine erau absolut necesare, aşa că D.G. avea dreptate când spunea că era mult mai important să aducă acasă un amplificator de pe Solaria decât toţi roboţii de pe acea planetă. Acest amplificator i-ar fi putut ajuta enorm pe savanţii de pe Lumea lui Baley.

Şi totuşi, dacă o planetă din Spaţiu putea avea un amplificator portabil, de ce să nu aibă şi celelalte? De ce nu şi Aurora? Dacă aceste arme se micşorau într-atât încât să încapă pe nave de război, o flotă a celor din Spaţiu putea distruge fără probleme oricât de multe nave ale Coloniştilor. Cât de evoluaţi erau în această privinţă? Şi cât de repede putea progresa Lumea lui Baley în aceeaşi direcţie cu ajutorul amplificatorului pe care-l adusese D.G.?

Bătu la uşa camerei lui D.G., apoi intră fără să mai aştepte răspuns şi se aşeză fără să aştepte invitaţie. Existau *unele* avantaje în faptul de a fi Director Şef.

D.G. îşi scoase capul din baie şi vorbi prin prosopul cu care îşi ştergea părul:

— Mi-ar fi plăcut s-o întâmpin pe Excelenţa voastră directorială cu respectul cuvenit, dar sunt în dezavantaj, deoarece mă aflu în situaţia extrem de penibilă de a fi ieşit chiar acum de sub duş.

— Mai taci din gură, zise Pandaral indispus.

De obicei îi plăcea vioiciunea nestăvilită a lui D.G., dar nu acum. Într-un fel, nu-l înţelegea pe D.G. Era un Baley, un urmaş în linie dreaptă al marelui Elijah şi al întemeietorului, Bentley. Asta făcea ca D.G. să fie îndreptăţit să ia postul de director, mai ales că avea genul de bonomie care plăcea publicului. Şi totuşi el alesese să fie Neguţător, ceea ce însemna o viaţă grea – şi periculoasă. Te putea îmbogăţi, dar mult mai probabil putea să te ucidă sau, mai rău, să te îmbătrânească înainte de vreme. În plus, viaţa de Neguţător a lui D.G. îl ţinea departe de Lumea lui Baley luni întregi, într-o vreme când Pandaral ar fi preferat sfaturile sale în locul celor ale majorităţii conducătorilor de

departamente. Nu-ţi dădeai întotdeauna seama când e serios D.G. dar, trecând peste asta, merita să-l asculţi.

Pandaral vorbi apăsat:

— Nu cred că discursul acestei femei a fost cel mai bun lucru care ni se putea întâmpla.

D.G., aproape îmbrăcat, dădu din umeri:

— Cine ar fi prevăzut asta?

— Tu ai fi putut s-o faci. Trebuia să-i fi studiat cu atenţie obiceiurile – dacă te-ai hotărât s-o iei.

— I-am *studiat* obiceiurile, domnule Director. A petrecut peste trei decade pe Solaria. Pe Solaria s-a format şi a trăit acolo înconjurată numai de roboţi. A văzut fiinţe umane doar în holograme, cu excepţia soţului ei – iar el n-o vizita prea des. S-a adaptat greu pe Aurora şi chiar şi acolo a trăit mai ales cu roboţi. Niciodată, în douăzeci şi trei de decade, n-a văzut mai mult de douăzeci de oameni la un loc, darămite patru mii. Am presupus că nu va fi în stare să rostească mai mult de câteva cuvinte – nici atât. N-aveam de unde şti că e o agitatoare de mulţimi.

— Ai fi putut-o opri, când ai aflat că este. Stăteai chiar în dreapta ei.

— Voiaţi o răscoală? Oamenii o ascultau cu plăcere. Ştiţi bine că aşa e. Dacă aş fi obligat-o să tacă, ar fi dat buzna pe scenă. De fapt, domnule Director, *dvs.* n-aţi încercat s-o opriţi.

Pandaral îşi drese vocea:

— M-am gândit la asta, dar de fiecare dată când mă uitam în spate prindeam privirea robotului ei – cel care seamănă cu un robot.

— Giskard. Da, şi ce-i cu asta? El nu v-ar fi făcut vreun rău.

— Ştiu. Totuşi mă enerva şi cumva mă descuraja.

— Ei bine, nu mai contează, domnule Director, zise D.G.

Acum era îmbrăcat complet şi îi arătă celuilalt tava cu micul dejun.

— Cafeaua e caldă încă. Serviţi-vă cu chifle şi dulceaţă, dacă doriţi... O să treacă. Nu cred că publicul va fi, într-adevăr, copleşit de dragoste pentru cei din Spaţiu ca să ne strice politica. Ne-ar putea fi chiar de folos. Dacă aud cei din Spaţiu despre asta, partidul lui Fastolfe s-ar putea întări. O fi murit Fastolfe, dar partidul lui n-a murit – încă – iar noi trebuie să încurajăm politica lor moderată.

— Lucrul la care mă gândesc eu, zise Pandaral, este Congresul tuturor Coloniştilor, care va fi peste cinci luni. Va trebui să ascult nenumărate aluzii usturătoare despre calmarea celor de pe Lumea lui Baley şi despre faptul că îi iubesc pe cei din Spaţiu. Ascultă-mă pe mine, adăugă el posomorât, cu cât e planeta mai mică, cu atât e mai plină de şoimi de război.

— Atunci, spuneţi-le şi lor asta, zise D.G. Purtaţi-vă ca un om de stat în public, dar când îi luaţi de-o parte priviţi-i drept în ochi – neoficial – şi spuneţi-le că pe Lumea lui Baley există libertate de exprimare şi că vrem ca lucrurile să rămână astfel. Spuneţi-le că Lumea lui Baley are aceleaşi interese ca şi Pământul, dar că, dacă vreo planetă doreşte să-şi dovedească marele devotament faţă de Pământ declarând război celor din Spaţiu, Lumea lui Baley o va urmări cu interes, dar nimic altceva. Asta ar trebui să-i amuţească.

— O, nu, făcu Pandaral alarmat. O remarcă de felul ăsta ar răsufla. Ar crea o atmosferă imposibilă.

D.G. spuse:

— Aveţi dreptate, ceea ce e mare păcat. Dar *gândiţi* şi nu lăsaţi capetele alea mici cu gură mare să vă domine.

Pandaral oftă:

— Cred că ne vom descurca, dar seara trecută ne-a zădărnicit planurile şi n-am putut termina pe un ton optimist. Asta e ceea ce într-adevăr regret.

— Ce ton optimist?

— Când ai plecat de pe Aurora pe Solaria, zise Pandaral, pe Solaria au mers şi două nave Auroriene. N-ai ştiut?

— Nu, dar e ceva la care m-am aşteptat, zise D.G. cu indiferenţă. De aceea m-am deranjat să merg pe Solaria pe o cale lăturalnică.

— Una dintre navele Auroriene a asolizat pe Solaria, la mii de kilometri depărtare de voi – aşa că nu s-a prea ostenit să vă ţină sub observaţie – iar a doua a rămas pe orbită.

— Normal. Aşa aş fi făcut şi eu dacă aş fi avut o a doua navă la dispoziţie.

— Nava Auroriană care a aterizat a fost distrusă în câteva ore. Nava de pe orbită a raportat întâmplarea şi i s-a ordonat să se întoarcă... O staţie de recepţie a Neguţătorilor a interceptat raportul şi ni l-a trimis.

— Raportul era decodificat?

— Sigur că nu, dar era transmis într-unul dintre codurile pe care le-am descifrat.

D.G. dădu gânditor din cap, apoi spuse:

— Foarte interesant. Înseamnă că n-au avut pe nimeni care să vorbească limba Solariană.

— Evident, zise Pandaral cu seriozitate. Dacă nimeni nu află unde au plecat Solarienii, femeia asta a ta este singura Solariană disponibilă din Galaxie.

— Iar ei m-au lăsat s-o iau, nu-i aşa? E greu pentru Aurorieni.

— În orice caz, aseară aveam de gând să anunţ distrugerea navei Aurorienе. La drept vorbind – nu-i nicio bucurie. Totuşi, i-ar fi impulsionat pe toţi Coloniştii din Galaxie. Vreau să spun, noi am scăpat, iar Aurorienii nu.

— Noi aveam o Solariană, zise D.G. sec. Aurorienii n-aveau.

— Foarte bine. Asta ar fi făcut ca tu şi femeia să apăreţi într-o lumină bună… Dar n-a ieşit nimic. După cele spuse de femeie, orice altceva ar fi fost o discrepanţă, chiar şi vestea despre distrugerea unei nave de război Aurorienе.

— Ca să nu mai vorbim, spuse D.G., de faptul că, de îndată ce toată lumea ar fi terminat cu aplauzele pentru rudenie şi iubire, ar fi fost deplasat – pentru următoarea jumătate de oră, oricum – să aplaude moartea câtorva sute de rude de pe Aurora.

— Cred că da. Aşa că am pierdut o lovitură psihologică extraordinară.

D.G. se încruntă:

— Lăsaţi-o baltă, domnule Director. Oricând puteţi rezolva cu propaganda, altădată, la un timp mai potrivit. Important este ce înseamnă asta. O navă Auroriană a fost aruncată în aer. Asta înseamnă că ei nu se aşteptau să fie folosit un amplificator nuclear. Celeilalte nave i s-a ordonat să plece şi asta înseamnă că nu era echipată cu un dispozitiv de protecţie împotriva acestuia – şi poate că nici n-au un sistem de protecţie. Aş deduce de aici că amplificatorul portabil – sau semiportabil, oricum – este o realizare strict Solariană şi nu una a Spaţiului în general. Asta este o veste bună pentru noi – dacă e adevărată. Deocamdată să nu ne îngrijorăm pentru aspectele minore ale propagandei, ci să ne concentrăm asupra obţinerii cât mai multor informaţii pe care le putem stoarce din acest amplificator. Vrem să-i întrecem pe cei din Spaţiu în privinţa asta… dacă se poate.

Pandaral ronţăi o chiflă şi spuse:

— Poate că ai dreptate. Dar în cazul ăsta, cum intercalăm cealaltă veste?

— Care cealaltă veste? întrebă D.G. Domnule Director, aveţi de gând să-mi oferiţi toate informaţiile de care am nevoie pentru o conversaţie inteligentă, sau intenţionaţi să le lansaţi una câte una, ca eu să sar după ele?

— Nu te supăra, D.G. N-are rost să stau de vorbă cu tine dacă nu-mi pot permite să fiu neoficial. Ştii ce înseamnă o şedinţă la Directorat? Vrei postul meu? Poţi să-l iei, să ştii.

— Nu, mulţumesc, nu-mi trebuie. Ceea ce vreau este cealaltă veste a dvs…

— Avem un mesaj de pe Aurora. Un mesaj adevărat. Au catadicsit să comunice direct cu noi, în loc să ni-l trimită prin intermediul Pământului.

— Atunci, am putea considera că este un mesaj important pentru ei. Ce doresc?

— O vor înapoi pe femeia de pe Solaria.

— Deci e clar că ştiu că nava noastră a scăpat de pe Solaria şi s-a întors pe Lumea lui Baley. Au şi ei staţiile lor de interceptare şi trag cu urechea la comunicările noastre, aşa cum şi noi tragem cu urechea la ale lor.

— Categoric, zise Pandaral extrem de iritat. Ne descifrează codurile la fel de repede cum le descifrăm şi noi pe ale lor. Impresia mea este că ar trebui să ajungem la o înţelegere, să trimitem mesaje necifrate şi unii, şi alţii. Nu ne-ar strica nici unuia.

— Au spus de ce vor femeia?

— Sigur că nu. Cei din Spaţiu nu dau explicaţii; ei dau ordine.

— Au aflat exact ce a rezolvat femeia pe Solaria? Fiindcă este singura persoană care vorbeşte Solariană autentică, o vor ca să cureţe planeta de supraveghetori?

— Nu ştiu cum ar fi putut afla, D.G. Noi am explicat rolul ei de-abia aseară. Mesajul de pe Aurora s-a primit cu mult timp înainte… Dar nu contează de ce o vor. Întrebarea este: ce facem? Dacă nu le-o dăm înapoi, am putea avea o criză cu Aurora, pe care n-o doresc. Dacă le-o dăm, celor de pe Lumea lui Baley li se va părea ciudat, iar bătrânul Bistervan va avea o zi plină de evenimente, timp în care va sublinia că îi servim pe cei din Spaţiu.

Se priviră, apoi D.G. spuse încet:

— Va trebui s-o dăm înapoi. La urma urmei, este locuitoare a Spaţiului şi cetăţean al Aurorei. N-o putem ţine împotriva voinţei Aurorei, fiindcă vom expune riscului pe fiecare Neguţător care se aventurează cu afaceri în teritoriile Spaţiului. Dar o voi duce *eu* înapoi, domnule Director, iar dvs. puteţi da vina pe mine. Spuneţi că pentru a o duce pe Solaria mi s-a pus condiţia s-o aduc înapoi pe Aurora, ceea ce de fapt este adevărat, chiar dacă n-a existat o înţelegere scrisă, şi că eu sunt om de cuvânt şi am considerat că trebuie să respect înţelegerea… Şi poate ieşim în avantaj.

— În ce fel?

— Va trebui să mă gândesc. Dar dacă o s-o fac, domnule Director, nava mea va trebui reutilată pe cheltuiala planetei. Iar oamenilor mei le va trebui un spor de sănătate… Haideţi, domnule Director, doar renunţă la permisiile lor.

39

Ţinând seama de faptul că nu intenţionase să mai pună piciorul pe navă cel puţin trei luni, D.G. părea extrem de bine dispus.

Şi, ţinând seama de faptul că Gladia avea o cabină mai mare şi mai luxoasă decât cea dinainte, părea mai degrabă prost dispusă.

— De ce toate astea? întrebă ea.

— Calul de dar se caută la dinţi? întrebă D.G.

— Întreb doar. De ce?

— Pentru că, doamna mea, eşti o eroină de categoria întâi, şi când nava a fost reutilată, locul ăsta a fost împopoţonat pentru dumneata.

— Împopoţonat?

— Aşa vine vorba. Împodobit, dacă vrei.

— Spaţiul ăsta n-a fost creat acum. Cine l-a pierdut?

— De fapt, a fost locuinţa membrilor echipajului, dar ei au insistat, ştii. Eşti scumpa lor. De fapt, Niss… îţi aminteşti de Niss?

— Bineînţeles.

— Vrea să-l iei pe el în locul lui Daneel. Spune că lui Daneel nu-i place slujba şi că îşi cere întruna iertare faţă de victime. Niss spune că el va distruge pe oricine te va necăji cât de puţin, că o să-i facă plăcere şi n-o să-şi ceară niciodată scuze.

Gladia zâmbi:

— Spune-i că am în vedere oferta lui şi că mi-ar face plăcere să dau mâna cu el, dacă asta se poate aranja. N-am avut ocazia s-o fac înainte de a asoliza pe Lumea lui Baley.

— Sper că vei purta mănuşile când vei da mâna.

— Bineînţeles, dar mă întreb dacă este chiar necesar. Nici măcar nu mi-a curs nasul de când am plecat de pe Aurora. Probabil că injecţiile pe care le-am făcut mi-au întărit de minune sistemul imunologic.

Privi din nou în jurul ei:

— Aţi făcut până şi nişe în perete pentru Daneel şi Giskard. E foarte drăguţ din partea ta, D.G.

— Doamnă, zise D.G., ne dăm toată silinţa să-ţi facem pe plac şi suntem încântaţi că eşti mulţumită.

— Destul de ciudat – Gladia părea ea însăşi uimită de ceea ce avea de gând să spună – dar nu sunt chiar mulţumită. Nu sunt sigură că vreau să plec de pe planeta voastră.

— Nu? Frig, zăpadă, plictiseală, mulţimi primitive şi nesfârşite care te salută de pretutindeni. Ce te poate atrage aici?

— Nu mulţimile care mă salută, se înroşi Gladia.

— Mă voi preface că te cred, doamnă.

— *Nu* e asta. E ceva cu totul diferit. Eu… eu n-am făcut niciodată nimic. M-am distrat în diverse moduri banale, am lucrat în domeniul colorării câmpului de forţă şi la proiectarea învelişului exterior al roboţilor. Am făcut dragoste, am fost soţie şi mamă şi… şi nu m-am remarcat în nimic din toate acestea. Dacă aş muri deodată sau dacă nu m-aş fi născut niciodată, nimeni şi nimic n-ar fi afectat – poate cu excepţia câtorva prieteni apropiaţi. Acum e altceva.

— Da?

În glasul lui D.G. nu era nici cea mai mică zeflemea.

— Da! zise Gladia. Pot influenţa oamenii. Pot alege o cauză şi mi-o pot însuşi. *Am ales* o cauză. Vreau să împiedic războiul. Vreau ca Universul să fie populat de cei din Spaţiu şi de Colonişti deopotrivă. Vreau ca fiecare grupare să-şi păstreze particularităţile, dar să le accepte de bună voie şi pe ale celorlalţi. Vreau să muncesc atât de mult pentru asta încât, după moartea mea, istoria să se schimbe datorită mie, iar

oamenii să spună: „Lucrurile n-ar fi mers atât de bine dacă n-ar fi fost ea.”

Se întoarse către D.G. cu chipul strălucitor:

— Ştii ce mult contează să ai şansa de a fi *cineva*, după ce două secole şi o treime ai fost nimeni; să afli că viaţa pe care ai crezut-o atât de pustie conţine totuşi ceva, ceva minunat; să fii fericit multă, multă vreme, după ce ai renunţat la orice speranţă de fericire?

— Nu trebuie să stai pe Lumea lui Baley, doamna mea, ca să ai toate astea.

D.G. părea cumva descumpănit.

— Nu le voi avea pe Aurora. Pe Aurora sunt doar o imigrantă de pe Solaria. Pe o planetă colonistă sunt o locuitoare a Spaţiului – ceva aparte.

— Şi totuşi de câteva ori – şi încă destul de energic – ai declarat că vrei să te întorci pe Aurora.

— Cu câtva timp în urmă, da – dar acum nu mai vorbesc aşa, D.G. Acum chiar că nu mai vreau.

— Ne-ar influenţa foarte mult acest lucru, numai că Aurora te vrea. Aşa ne-a spus.

Gladia era evident uimită:

— Mă *vrea*?

— Un mesaj oficial de la Preşedintele Consiliului de pe Aurora ne spune că da, zise D.G. cu blândeţe. Ne-ar face plăcere să te păstrăm, dar Directorii au hotărât că nu merită să riscăm o criză interstelară ţinându-te aici. Nu sunt sigur că le împărtăşesc părerea, dar ei au hotărât.

— De ce m-ar vrea? se încruntă Gladia. Locuiesc pe Aurora de peste douăzeci de decade şi nu mi s-a părut niciodată că sunt dorită... Stai! Crezi că mă consideră acum singurul mijloc de a opri supraveghetorii de pe Solaria?

— M-am gândit la asta, doamna mea.

— N-o voi face. Era cât pe ce să fiu învinsă de supraveghetoarea aceea şi poate că niciodată nu voi fi în stare să repet ce am făcut atunci. Ştiu că n-o voi face... În afară de asta, de ce au ei nevoie să coboare pe planetă? Pot distruge supraveghetorii de la distanţă, acum când ştiu despre ce e vorba.

— De fapt, zise D.G., mesajul care cere întoarcerea dumitale a fost trimis cu mult timp înainte ca ei să fi aflat despre

conflictul nostru cu supraveghetoarea. Trebuie că te vor pentru altceva.

— Oh.

Păru abătută. Apoi se aprinse din nou:

— Nu-mi pasă ce altceva. Nu vreau să mă întorc. Am munca mea aici şi am de gând s-o continui.

D.G. se ridică:

— Mă bucur că te aud vorbind aşa, doamnă Gladia. Speram să simţi astfel. Îţi promit că-mi voi da toată silinţa să te iau cu mine când vom pleca de pe Aurora. Însă acum *trebuie* să merg pe Aurora şi dumneata *trebuie* să vii cu mine.

40

Gladia urmări Lumea lui Baley în timp ce se îndepărta, cu emoţii total diferite de cele cu care o urmărise la venire. Era exact aceeaşi planetă rece, cenuşie, sărăcăcioasă de la început, dar mai avea căldura şi viaţa oamenilor. Acestea erau adevărate.

Solaria, Aurora, celelalte Lumi din Spaţiu pe care ea le vizitase sau le vizionase pe hiperunde, toate păreau populate cu oameni ireali – gazoşi. Acesta era cuvântul – gazoşi. Indiferent cât de puţine erau fiinţele umane ce trăiau pe o planetă din Spaţiu, acestea se răspândeau şi umpleau planeta la fel ca moleculele unui gaz ce se răspândesc pentru a umple un rezervor. Părea că locuitorii Spaţiului se respingeau reciproc. Şi chiar că o făceau, se gândi ea cu tristeţe. Cei din Spaţiu o respinseseră întotdeauna. Pe Solaria fusese educată să simtă o repulsie extraordinară, dar chiar pe Aurora, când avusese experienţe sexuale cu nemiluita, partea cea mai neplăcută era apropierea pe care acestea o făceau necesară.

Cu excepţia – cu excepţia lui Baley… Dar el nu era din Spaţiu.

Lumea lui Baley nu era aşa. Probabil că nicio planetă a Coloniştilor nu era aşa. Coloniştii erau strâns uniţi, lăsând în urma lor întinse zone pustii drept preţ al unirii – pustii până ce le ocupa populaţia ce creştea ca număr. O planetă a Coloniştilor era o lume a oamenilor uniţi, o lume cu pietricele şi bolovani, nu cu oameni gazoşi.

De ce era aşa? Poate că din cauza roboţilor! Ei reduceau dependenţa oamenilor faţă de oameni. Ei umpleau spaţiile dintre aceştia. Erau stratul izolator care micşora atracţia

firească pe care oamenii o aveau unii faţă de alţii, astfel încât întregul sistem se descompunea în fragmente. Asta trebuia să fie. Nicăieri nu erau mai mulţi roboţi decât pe Solaria, iar acolo efectul izolator fusese atât de uriaş, încât moleculele de gaz care erau fiinţele umane deveniseră total inerte, fără să mai interacţioneze aproape deloc. (Unde plecaseră Solarienii, se întrebă ea din nou, şi cum trăiau?)

Un motiv îl constituia şi durata lungă a vieţii. Cum să te ataşezi emoţional de cineva fără să ţi se acrească pe măsură ce trec atâtea decade; sau, dacă moare cineva, cum să suporte celălalt pierderea timp de mai multe decade? Învăţai atunci să nu te ataşezi emoţional, ci să te retragi, să te izolezi. Pe de altă parte, fiinţele umane, dacă trăiau puţin, nu se puteau sătura de fascinaţia vieţii. În timp ce generaţiile treceau repede una după alta, mingea fascinaţiei ricoşa de la unul la celălalt fără să atingă vreodată pământul.

Cât de puţin timp trecuse de când îi spusese ea lui D.G. că nu mai avea nimic de făcut sau de învăţat, că încercase de toate şi se gândise la toate, că trebuia să trăiască plictisită la maximum? Şi nu ştia şi nici măcar nu visa, în timp ce vorbea, despre mulţimi de oameni, una după alta; să vorbească în faţa atâtora, încât păreau o mare de capete; să le audă reacţia, nu în cuvinte, ci în sunete fără cuvinte; să se amestece printre ei, să simtă ca ei, să devină un organism uriaş. Nu numai că nu încercase niciodată aşa ceva, dar nici nu visase că ar *putea* încerca aşa ceva. Cât de multe nu ştia încă, în ciuda vieţii ei îndelungate? Ce lucruri mai existau, pe care ea nici nu şi le putea închipui şi pe care să le încerce?

Daneel zise cu blândeţe:

— Doamnă Gladia, cred că semnalizează căpitanul că vrea să intre.

Gladia tresări:

— Să intre, atunci.

D.G. pătrunse cu sprâncenele ridicate:

— M-am liniştit. M-am gândit că poate nu eşti acasă.

Gladia zâmbi:

— Într-un fel, nu eram. Eram pierdută în gânduri. Mi se întâmplă uneori.

— Eşti norocoasă, zise D.G. Gândurile mele nu sunt niciodată destul de mari ca să mă pierd în ele. Te-ai răzgândit în legătură cu vizitarea Aurorei, doamnă?

— Nu, nu m-am răzgândit. Iar unul dintre gândurile în care mă pierdusem era că încă n-am habar de ce trebuie să mergi şi tu pe Aurora. Nu doar ca să mă duci pe mine înapoi. Orice remorcher spaţial ar fi putut face asta.

— Pot să mă aşez, doamnă?

— Da, sigur. Asta se subînţelege, căpitane. Aş vrea să încetezi să mă tratezi ca pe o aristocrată. Începe să mă plictisească. Şi dacă e un mod ironic de a sublinia că sunt o locuitoare a Spaţiului, atunci e mai mult decât plictisitor. De fapt, aproape că aş vrea să-mi spui Gladia.

— Se pare că eşti nerăbdătoare să te descotoroseşti de identitatea ta spaţială, Gladia, zise D.G., aşezându-se şi punând picior peste picior.

— Aş vrea să uit diferenţele minore.

— Minore? Nu atâta vreme cât trăieşti de patru ori mai mult decât mine.

— Ciudat, dar m-am gândit la asta mai degrabă ca la un dezavantaj pentru cei din Spaţiu... În cât timp ajungem pe Aurora?

— Fără ocoluri de data asta. Câteva zile ca să ne îndepărtăm suficient de soarele nostru, să putem face un salt prin hiperspaţiu care ne va duce la alte câteva zile distanţă de Aurora şi gata.

— Şi de ce trebuie să mergi *tu* pe Aurora, D.G.?

— Aş putea spune că din simplă politeţe, dar de fapt aş vrea să am ocazia să-i explic Preşedintelui vostru – sau chiar unuia dintre subordonaţii lui – exact ce s-a întâmplat pe Solaria.

— Ei nu ştiu ce s-a întâmplat?

— În mare, ştiu. Au fost destul de amabili să ne intercepteze comunicările, aşa cum am fi făcut şi noi cu ale lor dacă situaţia era inversă. Totuşi, poate că n-au tras concluziile corecte. Aş vrea să-i corectez – dacă aşa stau lucrurile.

— Care sunt concluziile corecte, D.G.?

— După cum ştii, supraveghetorii de pe Solaria au fost programaţi să considere o persoană drept fiinţă umană numai dacă vorbeşte cu accent Solarian, aşa cum ai făcut tu. Asta înseamnă că nu numai Coloniştii nu sunt consideraţi oameni, dar

nici locuitorii Spaţiului care nu sunt de pe Solaria. Ca să fiu mai explicit, Aurorienii n-ar fi fost consideraţi fiinţe umane dacă ar fi asolizat pe Solaria.

Gladia făcu ochii mari:

— E de necrezut. Solarienii nu i-ar fi pus pe supraveghetori să-i trateze pe Aurorieni cum te-au tratat pe tine.

— Zău? Deja au distrus o navă Aaroriană. Ştiai asta?

— O navă Auroriană? Nu, nu ştiam.

— Te asigur că au făcut-o. A coborât cam în acelaşi timp cu noi. Noi am scăpat, dar ei nu. Înţelegi, noi te aveam pe tine, dar ei nu. Concluzia este – sau ar trebui să fie – că Aurorienii nu pot conta automat pe alianţa cu celelalte planete din Spaţiu. În caz de pericol, fiecare planetă din Spaţiu va merge pe cont propriu.

Gladia negă cu violenţă:

— Ar fi incorect să generalizăm dintr-un singur exemplu. Probabil că Solarienilor li s-a părut greu să-i oblige pe supraveghetori să reacţioneze favorabil la cincizeci de accente şi nefavorabil la alte câteva zeci. A fost mai uşor să-i fixeze la un singur accent. Asta-i tot. Au pariat că niciun locuitor al Spaţiului nu va încerca să asolizeze pe planeta lor şi au pierdut.

— Da, sunt sigur că aşa va explica şi conducerea Aurorei, pentru că oamenilor le este, în general, mai uşor să tragă o concluzie plăcută decât una neplăcută. Ceea ce vreau eu să fac este să mă asigur că văd posibilitatea celei neplăcute – şi că asta îi pune, într-adevăr, în încurcătură. Iartă-mi narcisismul, dar nu am încredere că altcineva ar face asta la fel de bine ca mine şi de aceea mă gândesc că eu, şi nu altcineva, ar trebui să merg pe Aurora.

Gladia se simţea grozav de chinuită. Nu voia să fie locuitoare a Spaţiului; voia să fie o fiinţă umană şi să uite ceea ce tocmai denumise „diferenţe minore”. Şi totuşi, când D.G. vorbi cu satisfacţie evidentă despre constrângerea Aurorei într-o situaţie umilitoare, se simţi încă locuitor al Spaţiului.

Spuse supărată:

— Presupun că Lumile colonizate sunt şi ele în conflict unele cu altele. Nu va fi fiecare planetă Colonistă pe cont propriu?

D.G. scutură din cap:

— Poate ai impresia că aşa trebuie să fie, iar eu n-aş fi surprins dacă fiecare planetă Colonistă în parte ar fi tentată,

uneori, să pună propriul interes înaintea celui general, dar noi avem ceva ce vouă, locuitorilor Spaţiului, vă lipseşte.

— Şi ce e asta? O mare nobleţe?

— Sigur că nu. Nu suntem mai nobili decât cei din Spaţiu. Ceea ce avem noi este Pământul. Este planeta noastră. Fiecare Colonist vizitează Pământul cât poate de des. Fiecare Colonist ştie că există o planetă, una mare şi avansată, cu o istorie incredibil de bogată, cu diversitate culturală şi complexitate ecologică, căreia el sau ea îi aparţine. Planetele Coloniste se pot certa între ele, dar cearta nu poate da naştere violenţei sau ruperii totale de relaţii, fiindcă automat este chemată conducerea Pământului pentru a media toate problemele, iar hotărârea este suficientă şi nu se pune la îndoială. Acestea sunt cele trei avantaje ale noastre, Gladia: lipsa roboţilor, ceea ce ne îngăduie să ne construim noile Lumi cu mâinile noastre; succesiunea rapidă de generaţii, care favorizează schimbările continue; şi mai ales Pământul, care este esenţa noastră.

— Dar cei din Spaţiu… începu Gladia repede, dar se opri.

D.G. zâmbi şi spuse cu un iz de amărăciune:

— Voiai să spui că şi cei din Spaţiu sunt urmaşii Pământenilor şi că este şi planeta lor? În fapt este adevărat, dar psihologic este fals. Cei din Spaţiu şi-au dat toată silinţa să-şi nege moştenirea. Ei nu se consideră Pământeni, o dată plecaţi – sau de câte ori or fi plecat. Dacă aş fi mistic, aş spune că locuitorii Spaţiului nu pot supravieţui multă vreme, după ce s-au desprins de rădăcini. Bineînţeles că nu sunt mistic şi nu pun problema astfel – totuşi ei nu pot supravieţui multă vreme. Aşa cred.

Apoi, după o scurtă pauză, adăugă puţin încurcat, de parcă şi-ar fi dat seama că, în exaltarea lui, o lovea într-un punct sensibil:

— Dar te rog să te consideri fiinţă umană, Gladia, mai degrabă decât locuitoare a Spaţiului, iar eu mă voi considera tot fiinţă umană, şi nu Colonist. Omenirea *va supravieţui*, fie că va fi prin Colonişti, prin locuitorii din Spaţiu sau şi prin unii şi prin ceilalţi. Eu cred că o va face doar prin Colonişti, dar s-ar putea să mă înşel.

— Nu, zise Gladia, încercând să nu pară emoţionată. Cred că ai dreptate, dacă nu cumva lumea va învăţa să nu mai facă

deosebirea între locuitorii din Spaţiu şi Colonişti. Acesta e scopul meu – să-i ajut pe oameni să realizeze asta.

— Oricum, zise D.G., privind la ceasul sub formă de bandă întunecată ce înconjura peretele, ţi-am întârziat prânzul. Pot lua masa cu tine?

— Bineînţeles, spuse Gladia.

D.G. se ridică.

— Atunci, mă duc să-l aduc. L-aş trimite pe Daneel sau pe Giskard, dar nu vreau deloc să mă obişnuiesc să dau ordine roboţilor. Pe lângă asta, oricât de mult te-ar adora echipajul, nu cred că adoraţia se extinde asupra roboţilor.

De fapt, Gladiei nu-i plăcu mâncarea pe care o aduse D.G. Nu se putea obişnui cu lipsa de subtilitate în privinţa aromelor, care putea fi urmarea faptului că pe Pământ se gătea cu drojdie pentru consumul curent. Dar nu era nici deosebit de rea la gust. O mâncă indiferentă.

D.G., observându-i lipsa de entuziasm, spuse:

— Sper că mâncarea nu te-a indispus?

Ea negă:

— Nu. Se pare că mă obişnuiesc. Am avut câteva episoade neplăcute când am venit prima oară pe navă, dar nu prea serioase.

— Mă bucur, dar, Gladia…

— Da?

— Nu te poţi gândi la niciun motiv pentru care guvernul Aurorei te vrea atât de urgent înapoi? Nu cred că e vorba de felul în care te-ai descurcat cu supraveghetoarea, şi nici de discursul tău. Cererea a fost trimisă cu mult timp înainte ca ei să fi aflat de una sau de cealaltă.

— În acest caz, spuse Gladia cu tristeţe, poate nu mă vor pentru ceva. Niciodată nu m-au vrut.

— Dar trebuie să fie ceva. După cum ţi-am spus, mesajul a sosit în numele Preşedintelui Consiliului de pe Aurora.

— Chiar acest Preşedinte, chiar în această perioadă, este considerat o marionetă.

— Da? Cine se află în spatele lui? Kelden Amadiro?

— Exact. Deci îl cunoşti?

— O, da, zise D.G. posomorât, sufletul fanaticilor care sunt împotriva Pământului. Omul care a fost distrus din punct de vedere politic de dr. Fastolfe, acum douăzeci de decade,

supravieţuieşte ca să ne ameninţe din nou. Este un exemplu de neajuns al longevităţii.

— Dar e şi o enigmă, spuse Gladia. Amadiro e un om răzbunător. Ştie că Elijah Baley a fost cauza acelei înfrângeri de care vorbeşti şi crede că port şi eu răspunderea. Antipatia lui – *extraordinară* – se extinde asupra mea. Dacă Preşedintele mă vrea, asta nu înseamnă decât că Amadiro mă vrea – şi de ce m-ar vrea Amadiro? Mai degrabă s-ar descotorosi de mine. Probabil că de aceea m-a trimis cu tine pe Solaria. Cu siguranţă se aştepta ca nava ta să fie distrusă – şi eu împreună cu ea. Şi asta nu l-ar fi îndurerat deloc.

— Fără lacrimi nestăpânite, da? zise D.G. gânditor. Dar cu siguranţă că nu ţi s-a spus asta. Nimeni nu ţi-a spus: „Du-te cu nebunul ăla de Neguţător, pentru că ne va oferi plăcerea de a fi ucisă.”

— Nu. Mi-au spus că aveai mare nevoie de ajutorul meu şi că deocamdată e politic să cooperăm cu Lumile colonizate şi că voi ajuta enorm Aurora dacă, la întoarcere, raportez ce s-a întâmplat pe Solaria.

— Da, aşa au spus. Poate că au vorbit serios, până la un punct. Apoi, când – în ciuda tuturor aşteptărilor – nava noastră a scăpat, iar cea de pe Aurora a fost distrusă, poate că au vrut o relatare a evenimentelor de la faţa locului. Aşadar, când te-am dus pe Lumea lui Baley şi nu înapoi pe Aurora, au plâns să te întorci. Sigur că până acum au aflat povestea, aşa că s-ar putea să nu te mai vrea. Totuşi... – el vorbea mai mult cu el însuşi, decât cu Gladia – ce ştiu ei este ce au văzut pe hiperundele de pe Lumea lui Baley, şi poate că n-o să considere ăsta ca fiind adevărul. Şi totuşi...

— Şi totuşi ce, D.G.?

— Cumva instinctul îmi spune că mesajul lor nu se putea naşte doar din dorinţa de a avea raportul tău. Am impresia că violenţa cererii a mers prea departe.

— Nu pot dori nimic altceva. *Nimic*, zise Gladia.

— Mă întreb, făcu D.G.

41

— Şi eu mă întreb, vorbi Daneel în aceeaşi seară, din nişa lui.

— În legătură cu ce te întrebi, prietene Daneel? zise Giskard.

— Mă întreb în legătură cu adevărata semnificaţie a mesajului de pe Aurora, care o cere pe doamna Gladia. Pentru

mine, ca şi pentru căpitan, dorinţa de a avea un raport nu pare o motivaţie suficientă.

— Ai o altă sugestie?

— Am o idee, prietene Giskard.

— Pot să o ştiu, prietene Daneel?

— M-am gândit că, poate, când cere întoarcerea doamnei Gladia, Consiliul se aşteaptă să vadă mai mult decât cere – şi s-ar putea să n-o vrea pe doamna Gladia.

— Ce poate obţine mai mult, în afară de doamna Gladia?

— Prietene Giskard, este de conceput faptul ca doamna Gladia să se întoarcă fără noi doi?

— Nu, dar la ce i-am folosi noi doi Consiliului?

— Eu, prietene Giskard, nu i-aş fi de niciun folos. Tu, însă, eşti unic, pentru că poţi citi direct minţile oamenilor.

— Aşa este, prietene Daneel, dar Consiliul nu ştie asta.

— De când am plecat noi, nu e posibil să fi descoperit cumva acest fapt şi să regrete amarnic fiindcă te-a lăsat să pleci de pe Aurora?

Giskard nu ezită prea mult:

— Nu, nu este posibil, prietene Daneel. Cum să fi aflat?

Daneel zise, cu grijă:

— M-am gândit astfel. La vizita pe care ai făcut-o pe Pământ, cu mult timp în urmă, împreună cu dr. Fastolfe, ai reuşit să reglezi câţiva roboţi de pe Pământ, astfel încât să le conferi o capacitate mentală foarte redusă, atâta cât să le permită să-ţi continue munca de a influenţa pe oficialii de pe Pământ să abordeze cu curaj şi încredere procesul colonizării. Cel puţin aşa mi-ai spus odată. Deci există pe Pământ roboţi capabili să influenţeze gândirea. Şi apoi, aşa cum am bănuit de curând, Institutul de Robotică de pe Aurora a trimis pe Pământ roboţi cu înfăţişare umană. Nu ştim ce anume urmăresc, dar cel mai simplu lucru la care te poţi aştepta de la asemenea roboţi este să urmărească evenimentele de pe Pământ şi să raporteze pe Aurora. Chiar dacă roboţii de pe Aurora nu pot citi gândurile, ei pot trimite rapoarte referitoare la faptul că o persoană oficială sau alta şi-a schimbat brusc atitudinea faţă de colonizare şi poate că, de când am plecat noi, i-a trecut cuiva prin cap – poate chiar doctorului Amadiro – că lucrul ăsta nu se poate explica decât prin existenţa pe Pământ a roboţilor care influenţează gândirea. Şi atunci s-ar putea ajunge la dr. Fastolfe

sau chiar la tine. De asemenea, pentru oficialităţile Auroriene ar deveni clar sensul unor anumite evenimente, care ar putea mai degrabă să fie puse în seama ta, decât a doctorului Fastolfe. Drept urmare, acestea vor dori cu disperare să te întorci, fără să te ceară în mod direct, fiindcă astfel ar trăda ceea ce au aflat. Aşa că o vor cere pe doamna Gladia – o cerere firească – ştiind că vei fi adus şi tu înapoi, odată cu ea.

Giskard rămase tăcut un minut întreg, apoi spuse:

— Este un raţionament interesant, prietene Daneel, dar nu se leagă. Acei roboţi pe care i-am destinat pentru sarcina de a încuraja colonizarea şi-au îndeplinit sarcina cu mai bine de optsprezece decade în urmă şi au fost inactivaţi încă de atunci, cel puţin în privinţa influenţării gândirii. Mai mult, pe Pământ au fost îndepărtaţi roboţii din Oraşe şi restrânşi la zonele nepopulate din afara acestora, cu destul de multă vreme în urmă. Asta înseamnă că roboţii cu aspect uman care, aşa cum am speculat noi, au fost trimişi pe Pământ, n-ar fi avut, oricum, ocazia să-i întâlnească pe roboţii mei care influenţau gândirea şi nici nu şi-ar fi putut da seama că există aşa ceva, dat fiind faptul că roboţii nu se mai ocupă de asta. Deci este imposibil ca însuşirea mea specială să fi fost descoperită în felul pe care-l sugerezi.

— Nu există alt mod de a fi descoperită, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Nici unul, răspunse Giskard categoric.

— Şi totuşi, mă întreb, zise Daneel.

Partea a patra – AURORA

11. Bătrânul conducător

42

Kelden Amadiro nu era imun la neplăcerile omeneşti provocate de memorie. De fapt, era mai înclinat spre acestea decât alţii. În plus, în cazul lui persistenţa memoriei era însoţită de o satisfacţie neobişnuită, ţinând seama de intensitatea furiei şi a frustrării profunde şi îndelungate.

Toate merseseră atât de bine pentru el cu douăzeci de decade în urmă. Era întemeietorul Institutului de Robotică (era *încă* întemeietorul) şi timp de o clipă strălucitoare şi triumfătoare i se păruse că nu poate rata controlul total asupra Consiliului, zdrobindu-şi marele duşman, pe Han Fastolfe, şi lăsându-l într-o situaţie fără ieşire.

Dacă ar fi reuşit – măcar de-ar fi reuşit…

(Cât de mult încerca să nu se gândească la asta şi cât îl mai chinuia memoria, iar şi iar, de parcă nu era el destul de supărat şi de disperat.)

Dacă ar fi câştigat, Pământul ar fi rămas izolat şi singur, iar el ar fi avut grijă să degenereze, să decadă şi, în cele din urmă, să dispară. De ce nu? Era mult mai bine ca populaţia cu viaţă scurtă a unei planete bolnave şi supraaglomerate să moară, decât să ducă traiul pe care şi-l impusese singură. Iar lumile din Spaţiu, liniştite şi în siguranţă, s-ar fi extins în continuare. Fastolfe se plânsese întotdeauna că locuitorii Spaţiului trăiau prea mult şi prea confortabil cu garniturile lor de roboţi ca să fie deschizători de drumuri, dar Amadiro i-ar fi dovedit că nu are dreptate.

Şi totuşi, Fastolfe câştigase. Când era cât pe ce să fie înfrânt, ajunsese cumva – incredibil – în pustiu, ca să zicem aşa, şi se trezise cu victoria la îndemână – îi picase din cer. Fusese Pământeanul acela, desigur, Elijah Baley…

Însă memoria lui Amadiro, altfel destul de incomodă, se oprea întotdeauna la Pământean şi venea înapoi. El nu revedea acel chip, acea voce, nu-şi amintea faptele. Numele era destul. Douăzeci de decade nu-i fuseseră de-ajuns ca să estompeze ura pe care o simţea vie – sau să domolească durerea pe care o simţea în fiecare celulă a corpului său.

Şi cu Fastolfe la conducerea politică, nenorociţii de Pământeni fugiseră de pe planeta lor decăzută şi se stabiliseră

pe mai multe planete, una după alta. Iureşul dezvoltării Pământului îi uluise pe cei din Spaţiu şi îi paralizase. De câte ori se adresase Amadiro Consiliului, arătând că Galaxia le scăpa printre degete locuitorilor Spaţiului, că Aurora privea cu indiferenţă cum planetă după planetă erau ocupate de suboameni, că an de an nepăsarea punea stăpânire pe sufletul celor din Spaţiu?

— Treziţi-vă, strigase el. Treziţi-vă! Uitaţi-vă cum sporeşte numărul lor. Uitaţi-vă cum se înmulţesc Lumile Coloniştilor. Ce aşteptăm? Să ne ajungă până la gât?

Şi întotdeauna Fastolfe răspundea cu vocea lui cântată, iar Aurorienii şi ceilalţi locuitori ai Spaţiului (urmând mereu calea Aurorei, când Aurora nu alegea nicio cale) se linişteau şi reveneau la moţăiala lor. Evidenţa părea să nu-i atingă. Argumentele, cifrele, înrăutăţirea incontestabilă a afacerilor de la o decadă la alta îi lăsa nepăsători. Cum era posibil să le strige întruna adevărul, să se adeverească pas cu pas fiecare prevestire pe care o făcuse el şi, totuşi, să vadă cum o majoritate constantă îl urmează pe Fastolfe ca oile?

Cum era posibil ca Fastolfe însuşi să vadă că tot ce spunea el se dovedea curată nebunie şi, totuşi, să nu se abată de la politica lui? Nu numai că stăruia cu încăpăţânare în greşeală, dar pur şi simplu părea să nu-şi dea seama că greşeşte.

Dacă Amadiro ar fi fost omul care să iubească la nebunie iluziile, şi-ar fi închipuit cu siguranţă că asupra Lumilor din Spaţiu s-a abătut un fel de vrajă, un fel de descântec de nepăsare. Şi-ar fi închipuit că are cineva puterea magică de a adormi minţile, altfel treze, şi de a orbi în faţa adevărului ochii, altfel ageri.

Ca să pună capac la toate, oamenii îl deplângeau pe Fastolfe pentru că murise nefericit. Nefericit, spuneau ei, pentru că locuitorii Spaţiului nu cucereau Lumi noi pentru ei înşişi. Chiar politica lui Fastolfe îi împiedicase să facă asta! Ce drept avea el să se simtă nefericit din cauza asta? Ce-ar fi făcut el dacă, asemenea lui Amadiro, ar fi văzut şi ar fi rostit întotdeauna adevărul şi i-ar fi fost imposibil să-i silească pe locuitorii Spaţiului – pe destui dintre ei – să-l asculte.

De câte ori se gândise el că mai bine era Galaxia pustie, decât sub stăpânirea suboamenilor? Dacă ar fi avut puterea magică să distrugă Pământul – Lumea lui Elijah Baley – cu un

semn din cap, ce nerăbdător ar fi fost. Şi totuşi, să găsească alinare în asemenea închipuiri nu putea să fie decât un semn al disperării lui absolute. Era cealaltă faţă a dorinţei lui repetate şi zadarnice de a renunţa şi de a muri – dacă i-ar fi îngăduit roboţii lui.

Apoi venise vremea când i se dăduse puterea să distrugă Pământul – chiar i se impusese, împotriva voinţei lui. Vremea asta venise cu vreo trei pătrimi de decadă în urmă, când îl întâlnise prima oară pe Levular Mandamus.

43

Amintirea! Cu trei pătrimi de decadă în urmă…

Amadiro îşi ridică ochii şi observă că Maloon Cicis intrase în birou. Fără îndoială că bătuse la uşă şi avea dreptul să intre dacă nu i se răspundea.

Amadiro oftă şi îşi lăsă de-o parte minicalculatorul. Cicis fusese mâna lui dreaptă încă de la înfiinţarea Institutului. Îmbătrânea în serviciul său. Nu se observa nimic radical, doar un aer general de decădere moderată. Nasul părea să-i fie ceva mai asimetric decât altădată. Îşi frecă propriul nas cam borcănat şi se întrebă cât de mult îl cuprindea pe el decăderea moderată. Cândva avusese un metru nouăzeci şi cinci, înălţime bună chiar după standardele din Spaţiu. Bineînţeles că se ţinea la fel de drept ca întotdeauna şi totuşi, când se măsurase de curând, nu reuşise să treacă de un metru nouăzeci şi trei. Începea oare să se gârbovească, să se zbârcească, să se taseze?

Lăsă de-o parte aceste gânduri, care erau chiar ele un semn mai sigur de înaintare în vârstă decât simpla măsurătoare, şi întrebă:

— Ce e, Maloon?

Cicis era urmat de un robot personal nou – foarte modern şi cu aspect lucios. Şi ăsta era un semn de bătrâneţe. Dacă nu poţi să te menţii tânăr, poţi oricând să-ţi cumperi un robot nou. Amadiro hotărâse să nu stârnească vreodată zâmbetele celor cu adevărat tineri lăsându-se pradă acestei iluzii – mai ales fiindcă Fastolfe, care era cu opt decade mai în vârstă decât el, nu făcuse niciodată aşa ceva.

— E din nou băiatul ăsta, Mandamus, şefule, răspunse Cicis.

— Mandamus?

— Cel care insistă să vă vadă.

Amadiro chibzui un timp.

— Vrei să spui, idiotul care e un urmaş al femeii de pe Solaria?

— Da, şefule.

— Ei bine, eu nu vreau să-l văd. Încă nu i-ai explicat clar asta, Maloon?

— Clar. Din belşug. Îmi cere să vă înmânez un bilet şi spune că atunci îl veţi primi.

— Nu cred, Maloon, zise Amadiro încet. Ce spune în bilet?

— Nu înţeleg, şefule. Nu e în galactică.

— În cazul ăsta, de ce-aş înţelege eu mai mult ca tine?

— Nu ştiu, dar mi-a cerut să vi-l dau. Dacă vreţi să vă uitaţi la el, şefule, şi să spuneţi ceva, mă întorc şi mă descotorosesc de el încă o dată.

— Bine, atunci, să-l văd, zise Amadiro, dând din cap.

Privi biletul cu dezgust. Suna aşa: *„Ceterum censeo, delenda est Carthago.”*[3]

Amadiro citi mesajul, îşi ridică ochii înspre Maloon, apoi îi coborî din nou spre mesaj. În cele din urmă spuse:

— Probabil că te-ai uitat la asta, de vreme ce ştii că nu e galactică. L-ai întrebat ce înseamnă?

— Da, şefule. A spus că e limba latină, dar asta nu m-a lămurit mai mult. A spus că dvs. o să înţelegeţi. E un om foarte hotărât şi a spus că o să stea aici toată ziua, aşteptând să citiţi dvs. biletul.

— Cum arată?

— Subţire. Serios. Probabil fără simţul umorului. Înalt, dar nu chiar ca dvs. Ochi ageri, adânciţi în orbite, buze subţiri.

— Câţi ani are?

— După aspectul pielii, aş spune că vreo patru decade şi ceva. E foarte tânăr.

— În cazul ăsta, trebuie să fim îngăduitori cu tinereţea. Trimite-l înăuntru.

Cicis păru surprins:

— Vreţi să-l vedeţi?

— Tocmai am spus-o, nu-i aşa? Trimite-l înăuntru.

---

[3] Corect: *„Centerum censeo Carthaginem esse delendam!”* – (lb. lat.) de altfel trebuie distrusă Cartagina. Expresie cu care îşi încheia Cato cel Bătrân toate discursurile după revenirea din Africa *(n. red.)*.

Tânărul pătrunse în încăpere aproape în pas de marş. Se opri ţeapăn în faţa biroului şi spuse:

— Vă mulţumesc, domnule, pentru că aţi fost de acord să mă primiţi. Pot avea permisiunea dvs. de a fi însoţit de roboţii mei?

Amadiro îşi înălţă sprâncenele:

— Aş fi încântat să-i văd. Îmi permiţi să-i păstrez pe ai mei cu mine?

De mulţi ani nu mai auzise pe nimeni rostind vechea formulă pentru roboţi. Era unul dintre acele obiceiuri vechi şi bune care nu se mai practicau, fiindcă noţiunea de politeţe decădea şi se înţelegea din ce în ce mai mult de la sine că roboţii personali ai cuiva erau ceva inseparabil de persoana respectivă.

— Da, domnule, zise Mandamus şi cei doi roboţi intrară.

Amadiro observă că n-o făcuseră până ce nu li se permisese. Erau roboţi noi, evident eficienţi, şi vădeau toate semnele unei iscusinţe deosebite.

— Proiect propriu, domnule Mandamus?

Roboţii care erau proiectaţi de posesorii lor erau întotdeauna mai valoroşi.

— Într-adevăr, domnule.

— Deci eşti robotician?

— Da, domnule. Am absolvit Universitatea de pe Eos.

— Ai lucrat sub conducerea lui…

— Nu sub conducerea doctorului Fastolfe, domnule, zise Mandamus liniştit. Sub cea a doctorului Maskellnik.

— A, dar nu eşti membru al Institutului.

— Am făcut cerere pentru angajare, domnule.

— Înţeleg.

Amadiro îşi aranjă hârtiile pe birou şi, apoi, întrebă repede, fără să ridice ochii:

— Unde ai învăţat limba latină?

— Nu cunosc destul de bine limba latină ca să o citesc sau să o vorbesc, însă cunosc destule despre ea ca să ştiu acest citat şi unde să-l găsesc.

— Asta e ceva remarcabil. Cum se explică?

— Nu pot dedica fiecare clipă din timpul meu roboticii, aşa că mă interesează şi alte lucruri. Unul dintre ele este planetologia, cu referire specială la Pământ. Asta m-a dus la istoria şi cultura Pământului.

— Nu e o ocupaţie răspândită printre cei din Spaţiu.

— Nu, domnule, şi e foarte rău. Întotdeauna trebuie să-ţi cunoşti duşmanii – cum faceţi dvs., domnule.

— Cum fac eu?

— Da, domnule. Cred că sunteţi familiarizat cu multe aspecte de pe Pământ şi sunteţi mai instruit în privinţa asta decât mine, pentru că aţi studiat mai mult timp subiectul.

— De unde ştii?

— Am încercat să aflu cât mai multe despre dvs., domnule.

— Fiindcă sunt alt duşman de-al dumitale?

— Nu, domnule, pentru că vreau să fac din dvs. un aliat.

— Să mă faci un aliat? Atunci, ai de gând să te foloseşti de mine? Nu ţi se pare că eşti puţin impertinent?

— Nu, domnule, fiindcă sunt sigur că veţi dori să fiţi aliatul meu.

Amadiro se holbă la el.

— Cu toate acestea, *mie* mi se pare că eşti ceva mai mult decât puţin impertinent… Spune-mi, înţelegi citatul ăsta pe care l-ai găsit pentru mine?

— Da, domnule.

— Atunci, tradu-l în galactica standard.

— Înseamnă: „După părerea mea, Cartagina trebuie distrusă."

— Şi ce înseamnă asta după părerea *dumitale*?

— Cel care a spus asta era Marcus Porcius Cato, senator al Republicii Romane, o formă de organizare politică antică a Pământului. El îşi înfrânsese principalul rival, Cartagina, dar nu o distrusese. Cato susţinea că Roma nu se putea simţi în siguranţă până ce nu era complet distrusă Cartagina – şi până la urmă a fost, domnule.

— Dar ce e Cartagina pentru dumneata, tinere?

— Se poate face o analogie.

— Adică?

— Adică şi Lumile din Spaţiu au un principal duşman care, după părerea mea, trebuie distrus.

— Spune numele duşmanului.

— Planeta Pământ, domnule.

Amadiro bătu foarte uşor darabana pe birou, cu degetele.

— Şi vrei ca eu să fiu aliatul dumitale într-un asemenea proiect. Presupui că voi fi fericit şi nerăbdător… Spune-mi,

domnule Mandamus, când am spus eu vreodată, în nenumăratele mele discursuri şi scrieri pe această temă, că Pământul trebuie distrus?

Buzele lui Mandamus se subţiară şi nările îi fremătară.

— Nu mă aflu aici, spuse el, în încercarea de a vă atrage în ceva ce poate fi folosit împotriva dvs. Nu am fost trimis de dr. Fastolfe sau de cineva din partidul lui. Nici *eu* nu sunt din partidul lui. Nici nu încerc să spun ce gândiţi. Spun doar ce gândesc *eu*. După părerea mea, Pământul trebuie distrus.

— Şi cum propui să distrugi Pământul? Sugerezi să aruncăm bombe nucleare pe el până ce explozia, radiaţiile şi norii de praf vor distruge planeta? Fiindcă, dacă e aşa, cum propui să împiedici navele Coloniste să facă acelaşi lucru Aurorei şi atâtor altor Lumi din Spaţiu, la care pot ajunge? Pământul putea fi distrus fără să fim pedepsiţi, cu cel mult cincisprezece decade în urmă. Acum nu se mai poate.

Mandamus părea revoltat.

— Nu mă gândesc deloc la aşa ceva, dr. Amadiro. Nu distrug fiinţe umane fără să fie nevoie, chiar dacă sunt de pe Pământ. Există, totuşi, un mod în care Pământul poate fi distrus fără să ucidem inutil oamenii cu toptanul – şi nu vor exista represalii.

— Eşti un visător, spuse Amadiro, sau poate că nu eşti prea sănătos.

— Să vă explic.

— Nu, tinere. Am puţin timp şi fiindcă mi-a trezit curiozitatea citatul dumitale, pe care l-am înţeles perfect, mi-am permis deja să pierd prea mult din timp cu dumneata.

Mandamus se ridică în picioare:

— Înţeleg, dr. Amadiro, şi vă cer scuze că v-am răpit din timpul dvs. mai mult decât vă puteţi permite. Gândiţi-vă, totuşi, la ce v-am spus şi, dacă sunteţi curios, căutaţi-mă când îmi veţi putea dedica mai mult timp decât acum. Nu aşteptaţi, însă, prea mult, pentru că mă voi adresa în altă parte dacă va trebui, fiindcă de distrus voi distruge Pământul. Vedeţi, sunt sincer cu dvs.

Tânărul încercă să schiţeze un zâmbet care îi întinse obrajii, însă fără să aibă alt efect pe chipul lui.

— La revedere, spuse el, şi mulţumesc din nou.

Şi ieşi.

Amadiro privi gânditor după el un timp, apoi atinse un contact pe partea laterală a biroului.

— Maloon, zise el când intră Cicis, vreau să fie urmărit acest tânăr ceas de ceas şi vreau să-i aflu pe toţi cei cu care vorbeşte. Pe toţi. Vreau să fie toţi identificaţi şi iscodiţi. Cei pe care-i voi indica trebuie să fie aduşi la mine... Dar, Maloon, totul trebuie făcut discret şi cu o atitudine de convingere dulce şi prietenească. După cum ştii, încă nu sunt stăpân aici.

Dar avea să fie până la urmă. Fastolfe avea douăzeci şi şase de decade şi decădea vizibil, iar Amadiro era cu opt decade mai tânăr.

45

Amadiro îşi primi rapoartele pe nouă zile.

Mandamus vorbea cu roboţii lui, uneori cu colegi de la Universitate şi, mai rar, cu persoanele din locuinţele învecinate cu a lui. Conversaţiile lui erau absolut obişnuite şi, cu mult timp înainte de trecerea celor nouă zile, Amadiro se hotărî că nu-l putea aştepta mai mult pe tânăr. Mandamus era de-abia la începutul unei vieţi lungi şi putea să mai aibă treizeci de decade înainte; Amadiro avea cel mult opt sau zece.

Şi Amadiro, gândindu-se la ce spusese tânărul, simţea, cu un neastâmpăr crescând, că nu putea risca să existe un mod de a distruge Pământul pe care el să-l ignore. Putea oare permite ca distrugerea Pământului să aibă loc după moartea lui, astfel încât să nu fie martor la ea? Sau, aproape la fel de rău, să se petreacă în timpul vieţii lui, dar cu altcineva drept creierul acţiunii, cu degetul altcuiva pe contact? Nu, trebuia s-o vadă, să fie martor la ea şi s-o *înfăptuiască*; altfel de ce îndurase o atât de îndelungată frustrare? Poate că Mandamus era prost sau nebun dar, în acest caz, Amadiro trebuia să ştie sigur că e prost sau nebun.

Când ajunse cu gândul în acest punct, Amadiro îl chemă pe Mandamus în biroul lui. Îşi dădea seama că, procedând astfel, se umileşte, dar umilirea era preţul pe care trebuia să-l plătească pentru a se asigura că nu exista cea mai mică şansă ca Pământul să fie distrus fără el. Era un preţ pe care el era dispus să-l plătească.

Se întări şi pentru posibilitatea ca Mandamus să vină în faţa lui, cu un surâs afectat, triumfător şi dispreţuitor în acelaşi timp. Va trebui să suporte şi asta. Bineînţeles, după aceea, dacă ideile

tânărului se vor dovedi prosteşti, va avea el grijă să-l pedepsească atât cât permite o societate civilizată, dar în caz contrar…

Deci fu încântat când Mandamus intră în biroul lui cu moderată umilinţă şi îi mulţumi, aparent absolut sincer, pentru că îl primea a doua oară. Amadiro avu impresia că trebuie să fie amabil la rândul lui.

— Dr. Mandamus, zise el, când ţi-am cerut să pleci fără să-ţi ascult planul, m-am făcut vinovat de impoliteţe. Spune-mi, aşadar, ce ai de gând şi te voi asculta până ce-mi va fi clar – aşa cum presupun că va fi – că planul dumitale este, probabil, mai mult rodul entuziasmului, decât al judecăţii la rece. Atunci ne vom despărţi din nou, dar fără dispreţ din partea mea, iar dumneata sper că vei reacţiona fără mânie.

— Nu mă pot mânia fiindcă mi s-a acordat o audiere echitabilă şi răbdătoare, dr. Amadiro, spuse Mandamus. Dar dacă se va dovedi că ceea ce voi spune are sens pentru dvs. şi oferă speranţe?

— În acest caz, răspunse Amadiro încet, ar putea deveni posibil să lucrăm împreună.

— Ar fi minunat, domnule. Împreună am putea realiza mai multe decât separat. Dar ar exista ceva mai palpabil decât privilegiul de a lucra împreună? Ar exista vreo recompensă?

Amadiro păru nemulţumit.

— Bineînţeles că voi fi recunoscător, dar nu sunt decât consilier şi preşedinte al Institutului de Robotică. Există o limită în ceea ce pot face pentru dumneata.

— Înţeleg asta, dr. Amadiro. Dar în aceste limite n-aş putea conta pe ceva? Acum?

Îl privi ferm pe Amadiro. Acesta se încruntă când se trezi privind într-o pereche de ochi pătrunzători şi absolut neşovăitori. Nu mai era vorba de umilinţă! Întrebă cu răceală:

— La ce te gândeşti?

— La nimic din ceea ce nu-mi puteţi oferi, dr. Amadiro. Faceţi-mă membru al Institutului.

— Dacă vei trece examenul de admitere…

— Nu vă temeţi. Îl voi trece.

— Nu putem lăsa această hotărâre la latitudinea candidatului. Trebuie să…

— Haideţi, dr. Amadiro, ăsta nu e un mod de a începe o relaţie. De vreme ce m-aţi ţinut sub observaţie clipă de clipă de când am plecat de la dvs. ultima oară, nu-mi vine să cred că nu mi-aţi studiat dosarul cu atenţie. Prin urmare, trebuie să *ştiţi* că voi lua examenul. Dacă, dintr-un motiv oarecare, aţi crede că nu-l iau, n-aţi spera că sunt suficient de ingenios ca să întocmesc un plan pentru distrugerea Cartaginei noastre speciale, iar eu nu m-aş afla din nou aici, la chemarea dvs.

Amadiro simţi o clipă cum fierbe. În clipa aceea simţi că nici măcar distrugerea Pământului nu merita ca el să suporte atitudinea asta lăudăroasă din partea unui copil. Însă doar o clipă. Apoi îi reveni simţul echilibrului şi îşi spuse că o persoană atât de tânără, îndrăzneaţă şi foarte sigură de ea era chiar omul care îi trebuia. În afară de asta, *studiase* dosarul lui Mandamus, nu se punea problema ca el să nu treacă examenul de admitere la Institut.

În cele din urmă (cu preţul unei hipertensiuni arteriale), spuse:

— Ai dreptate. Iei examenul.

— Atunci înscrieţi-mă. Sunt sigur că aveţi formularele necesare în computer. Nu trebuie decât să introduceţi numele meu, şcoala, anul absolvirii şi orice alte banalităţi statistice sunt necesare, apoi să semnaţi.

Amadiro se întoarse către computerul lui, fără un cuvânt. Introduse informaţiile necesare, scoase formularul, îl semnă şi i-l înmână lui Mandamus:

— Are data de astăzi. Eşti membru al Institutului.

Mandamus studie hârtia, apoi o dădu unuia dintre roboţii lui, care o vârî într-o mapă mică pe care şi-o puse apoi sub braţ.

— Mulţumesc, zise el, este extrem de amabil din partea dvs. şi sper să nu vă dezamăgesc vreodată sau să vă fac să regretaţi această apreciere binevoitoare a capacităţilor mele, pe care mi-o acordaţi. Şi totuşi, mai rămâne un lucru.

— Chiar aşa? Care?

— Am putea discuta felul recompensei finale – bineînţeles, numai în caz de succes. Succes absolut.

— N-ar fi mai logic să amânăm acest lucru până ce succesul absolut este obţinut sau este destul de aproape de a fi obţinut?

— Din punct de vedere raţional, da. Însă eu sunt alcătuit în egală măsură din vise şi raţiune. Mi-ar plăcea să visez puţin.

— Ei bine, zise Amadiro, ce ai vrea să visezi?
— Am impresia, dr. Amadiro, că dr. Fastolfe nu se simte deloc bine. A trăit destul şi nu mai poate împiedica venirea morţii prea mult timp.
— Şi ce-i cu asta?
— După ce moare el, partidul dvs. va deveni mai agresiv şi poate că mai mulţi membri lipsiţi de entuziasm ai partidului lui Fastolfe vor considera oportun să-şi schimbe orientarea. Fără Fastolfe, alegerile viitoare vor fi cu siguranţă ale dvs.
— E posibil. Şi ce-i cu asta?
— Veţi deveni conducătorul de facto al Consiliului şi călăuza politicii externe a Aurorei, care înseamnă, de fapt, politica externă a planetelor din Spaţiu, în general. Şi dacă planul meu dă roade, conducerea dvs. va fi atât de reuşită, încât Consiliul nu va întârzia să vă aleagă Preşedinte, cu prima ocazie.
— Visele dumitale sunt îndrăzneţe, tinere. Şi dacă tot ceea ce prezici se va adeveri, ce va urma?
— Nu prea veţi mai avea timp să conduceţi Aurora şi Institutul de Robotică. Deci vă cer, când vă veţi hotărî să demisionaţi din funcţia dvs. actuală de conducător al Institutului, să fiţi pregătit să mă susţineţi pe mine drept succesorul dvs. la acest post. Nu e posibil să fie respinsă cererea dvs. personală.
— Există un examen de admitere pentru post, zise Amadiro.
— Îl voi trece.
— Să aşteptăm şi să vedem.
— Sunt dornic să aştept şi să văd, dar o să vedeţi că veţi dori să-mi îndepliniţi această cerere cu mult înainte de succesul nostru total. Deci, vă rog să începeţi prin a vă obişnui cu ideea.
— Toate astea până să aud un cuvânt, murmură Amadiro. Ei bine, eşti membru al Institutului şi mă voi strădui să mă obişnuiesc cu visele dumitale personale, dar acum hai să încheiem preliminariile şi spune-mi cum intenţionezi să distrugi Pământul.
Aproape automat, Amadiro făcu semnul ce arăta roboţilor săi că nu trebuia să memoreze nimic din conversaţie. Iar Mandamus, cu un zâmbet mic, făcu acelaşi lucru cu ai săi.
— Deci, să începem, spuse Mandamus.
Dar înainte ca el să mai rostească vreun cuvânt, Amadiro trecu la atac:
— Eşti sigur că nu eşti în favoarea Pământului?

Mandamus păru stupefiat:

— Eu vin la dvs. cu o propunere pentru *distrugerea* Pământului.

— Şi totuşi, eşti urmaşul femeii de pe Solaria – a cincea generaţie, am înţeles.

— Da, domnule, se află în dosar. Ce-i cu asta?

— Femeia de pe Solaria este – şi a fost mult timp – colaboratoarea apropiată... prietena... protejata... lui Fastolfe. Mă întreb dacă nu împărtăşeşti, aşadar, părerile lui în favoarea Pământului.

— Din cauza originii mele?

Mandamus părea sincer uimit. Timp de o clipă, ceea ce ar fi putut fi o scăpărare de enervare sau chiar mânie păru să-i strângă nările, dar aceasta dispăru şi el vorbi calm:

— O colaboratoare apropiată de tot atâta timp... prietenă... protejată a dvs. este dr. Vasilia Fastolfe, fiica doctorului Fastolfe. Este urmaşa lui din prima generaţie. Mă întreb dacă nu-i împărtăşeşte părerile.

— Şi eu m-am întrebat în trecut, zise Amadiro, dar nu i le împărtăşeşte şi, în cazul ei, am încetat să mă mai întreb.

— Puteţi înceta să vă întrebaţi şi în cazul meu, domnule. Sunt locuitor al Spaţiului şi vreau să-i văd pe cei din Spaţiu conducând Galaxia.

— Foarte bine, atunci. Continuă cu descrierea planului dumitale.

— Voi începe, zise Mandamus, dar – dacă nu vă supăraţi – de la început. Dr. Amadiro, astronomii sunt de acord că în Galaxia noastră există milioane de planete asemănătoare Pământului, planete pe care fiinţele umane pot trăi după adaptarea corespunzătoare a mediului, dar fără să fie nevoie de transformări geologice. Atmosferele lor sunt respirabile, există oceane, terenul şi clima sunt potrivite, există viaţă, într-adevăr, atmosfera n-ar conţine oxigen liber fără prezenţa planctonului din ocean. Pământul este de multe ori sterp, dar de îndată ce el şi oceanul suportă transformări biologice – adică, odată ce acestea sunt însămânţate cu forme de viaţă de pe Pământ – viaţa se dezvoltă şi planeta poate fi colonizată. Mii de astfel de planete au fost înregistrate şi studiate şi vreo jumătate dintre ele sunt deja ocupate de Colonişti. Şi totuşi, nici una dintre planetele locuibile, toate acelea care au fost descoperite până în

prezent, nu are enorma diversitate şi excesul de viaţă al Pământului. Nici una nu are mai mult de o mică varietate de viermi sau nevertebrate asemănătoare insectelor sau, în ceea ce priveşte plantele, ceva mai avansat decât o tufă de ferigi. Nici nu se pune problema inteligenţei sau a vreunui lucru cât de cât apropiat de inteligenţă.

Amadiro ascultă frazele politicoase şi se gândi: „Vorbeşte ce-a învăţat pe dinafară."

Se foi şi spuse:

— Nu sunt planetolog, dr. Mandamus, dar te rog să mă crezi că nu-mi spui nimic din ceea ce nu ştiu deja.

— După cum v-am spus, dr. Amadiro, încep cu începutul… Astronomii cred din ce în ce mai mult că avem o mulţime de planete locuibile în Galaxie şi că toate – sau aproape toate – au alte caracteristici faţă de Pământ. Din nu se ştie care motiv, Pământul este o planetă surprinzător de neobişnuită şi evoluţia a continuat pe ea într-un ritm extrem de rapid şi într-un mod foarte anormal.

Amadiro spuse:

— Argumentul obişnuit este că, dacă în Galaxie ar exista alte specii inteligente la fel de avansate ca noi, şi-ar fi dat seama, deja, de expansiunea noastră şi ne-ar fi făcut cunoscut acest lucru – într-un fel sau altul.

— Da, domnule, zise Mandamus. De fapt, dacă în Galaxie ar exista alte specii inteligente, mai avansate decât noi, mai întâi şi-ntâi că n-am fi avut nicio şansă de expansiune. Aşadar, ar părea sigur că noi suntem singurele specii din Galaxie în stare să călătorească în hiperspaţiu. Poate nu e foarte sigur că suntem singurele specii inteligente din Galaxie, dar există multe şanse să fim.

Amadiro asculta, acum, cu un zâmbet obosit. Tânărul se exprima didactic, de parcă şi-ar fi bătut surd ritmul ideii lui fixe. Era unul dintre semnele monomaniei sale, iar speranţa timidă pe care o avusese Amadiro, că Mandamus chiar poseda ceva care ar fi schimbat mersul istoriei, începea să slăbească. Spuse:

— Continui să-mi spui lucruri ştiute, dr. Mandamus. Oricine ştie că Pământul pare unic şi că, probabil, suntem singurele specii inteligente din Galaxie.

— Dar nimeni nu pare să-şi pună întrebarea simplă: *„De ce?"*. Pământenii şi Coloniştii nu şi-o pun. Ei acceptă faptul. Ei au

o atitudine mistică faţă de Pământ şi îl consideră o planetă sfântă, astfel încât natura lui neobişnuită e acceptată ca atare. În ceea ce-i priveşte pe locuitorii din Spaţiu, noi nu întrebăm. Ignorăm. Ne dăm toată silinţa să nu ne gândim deloc la Pământ, fiindcă, dacă o facem, suntem siliţi să mergem mai departe şi să ne gândim că noi înşine suntem urmaşii Pământenilor.

— Nu văd de ce merită să punem întrebarea. Nu trebuie să căutăm răspunsuri complicate la „De ce?”. Procesele întâmplătoare joacă un rol important în evoluţie şi, într-o oarecare măsură, în orice. Dacă există milioane de planete locuibile, evoluţia poate continua pe fiecare dintre ele în alt ritm. Pe majoritatea, ritmul va avea o valoare intermediară; pe unele, ritmul va fi deosebit de lent, pe altele deosebit de rapid; poate că pe una va continua extrem de lent şi pe alta extrem de rapid. Întâmplător, Pământul este una dintre cele pe care evoluţia s-a desfăşurat extrem de rapid şi iată de ce suntem noi aici. Acum, dacă ne întrebăm „De ce?”, răspunsul firesc – şi suficient – este „întâmplarea”.

Amadiro aşteptă să-şi dea celălalt pe faţă toanele, izbucnind cu furie într-o declaraţie predominant logică, expusă într-un mod amuzant, care să-i desfiinţeze complet teza. Însă Mandamus îl privi câteva clipe cu ochii lui înfundaţi în orbite, apoi rosti calm:

— Nu.

Mandamus tăcu două secunde, apoi spuse:

— E nevoie de mai mult decât una sau două întâmplări norocoase ca să accelerezi de mii de ori evoluţia. Pe orice planetă, cu excepţia Pământului, viteza de evoluţie este strâns legată de fluxul de radiaţii cosmice în care este scăldată planeta. Această viteză nu e rezultatul întâmplării, ci numai al radiaţiilor cosmice, care produc mutaţii într-un ritm scăzut. Pe Pământ, ceva produce mult mai multe mutaţii decât pe altă planetă locuibilă, şi asta n-are nicio legătură cu radiaţiile cosmice, pentru că ele nu lovesc Pământul într-o foarte mare profunzime. Poate că acum înţelegeţi ceva mai bine motivul pentru care întrebarea „De ce?” poate fi importantă.

— Ei bine, atunci, dr. Mandamus, de vreme ce încă ascult, cu mai multă răbdare decât aş fi crezut că am, răspunde la întrebarea pe care o pui cu atâta insistenţă. Sau nu ai decât întrebarea, şi niciun răspuns?

— Am un răspuns, zise Mandamus, şi se bazează pe faptul că Pământul mai este unic într-un fel.

— Să anticipez, spuse Amadiro. Te referi la satelitul lui cel mare. Cu siguranţă, dr. Mandamus, că nu susţii că e descoperirea dumitale.

— Deloc, zise Mandamus înţepat, dar consider că sateliţii mari par să fie obişnuiţi. Sistemul nostru planetar are cinci, cel al Pământului are şapte şi aşa mai departe. Toţi sateliţii mari cunoscuţi, cu excepţia unuia, înconjoară giganţi gazoşi. Doar satelitul Pământului, Luna, înconjoară o planetă nu cu mult mai mare decât ea însăşi.

— Să îndrăznim să folosim din nou cuvântul „întâmplare”, dr. Mandamus?

— În cazul ăsta, ar putea fi întâmplarea, dar Luna rămâne unică.

— Chiar şi aşa. Ce legătură poate avea satelitul cu belşugul de viaţă de pe Pământ?

— Poate că nu e evident şi nu e posibil să facem o legătură – dar e aproape imposibil ca două astfel de exemple de unicitate pe o singură planetă să nu aibă nicio legătură între ele. Eu am găsit o legătură.

— Zău? făcu Amadiro cu prudenţă.

Asta era dovada de netăgăduit a excentricităţii. Privi întâmplător spre ceasul sub formă de bandă de pe perete. Chiar că nu mai putea pierde mult timp, cu toate că era în continuare curios.

— Luna, zise Mandamus, se îndepărtează încet de lângă Pământ, din cauza efectului de maree. Mareele mari ale Pământului sunt consecinţa unică a existenţei marelui său satelit. Soarele Pământului provoacă, de asemenea, maree, dar numai la o treime din intensitatea mareelor Lunii – aşa cum soarele nostru provoacă maree mici pe Aurora. De vreme ce Luna se îndepărtează din cauza mareelor, ea a fost mult mai aproape de Pământ în preistoria sistemului său planetar. Cu cât Luna e mai aproape, cu atât mai mari sunt mareele pe Pământ. Aceste maree au avut două efecte importante asupra Pământului. Au modelat continuu scoarţa terestră şi i-au încetinit mişcarea de rotaţie, atât prin modelarea pomenită, cât şi prin frecarea apei oceanelor de fundurile puţin adânci ale mărilor – astfel încât energia de rotaţie s-a transformat în

căldură. Aşadar, Pământul are o scoarţă mai subţire decât orice altă planetă locuibilă pe care o ştim şi este singura pe care se desfăşoară activităţi vulcanice şi care posedă un sistem activ de plăci tectonice.

Amadiro zise:

— Dar nici toate astea nu au vreo legătură cu abundenţa de forme de viaţă de pe Pământ. Dr. Mandamus, ori treci la subiect, ori pleci.

— Vă rog să mă mai suportaţi puţin, dr. Amadiro. E important să înţelegem subiectul, odată ce ajungem la el. Am efectuat o foarte atentă simulare pe calculator a evoluţiei învelişului chimic al Pământului, incluzând efectul de maree şi plăcile tectonice, lucru pe care nimeni nu l-a realizat vreodată atât de meticulos şi de atent ca mine – dacă îmi daţi voie să mă laud.

— O, categoric, murmură Amadiro.

— Şi reiese foarte clar – vă voi prezenta oricând doriţi toate datele necesare – că uraniul şi toriul sunt depozitate în scoarţa terestră, în învelişul superficial, în concentraţii de până la o mie de ori mai mari decât pe oricare altă planetă locuibilă. În plus, sunt depozitate neuniform, astfel încât pe Pământ există regiuni unde cele două elemente sunt chiar mai concentrate.

— Şi, presupun, extrem de periculoase din cauza radioactivităţii?

— Nu, dr. Amadiro. Uraniul şi toriul sunt foarte slab radioactive, şi chiar în locurile unde concentraţia lor este relativ mare, nu este foarte mare în sens absolut… Toate astea, repet, sunt consecinţa existenţei unui satelit mare.

— Deci presupun că radioactivitatea, chiar dacă nu e suficient de intensă ca să prezinte vreun pericol pentru viaţă, ajunge pentru a spori rata mutaţiilor. Aşa e, dr. Mandamus?

— Aşa e. Din când în când se petrec dispariţii, dar şi dezvoltări mai rapide de noi specii – rezultând o enormă diversitate şi abundenţă de forme de viaţă. Şi, în cele din urmă, doar pe Pământ s-a ajuns la dezvoltarea unei specii dotate cu inteligenţă şi a unei civilizaţii.

Amadiro dădu din cap a încuviinţare. Tânărul nu era nebun. Poate se înşela, dar nebun nu era. Dar poate că avea dreptate. Amadiro nu era planetolog, aşa că ar fi trebuit să verifice subiectul în cărţi, să vadă dacă Mandamus descoperise numai

ceea ce deja se ştia, aşa cum făceau mulţi entuziaşti. Însă exista un lucru mai important, pe care trebuia să-l verifice imediat. Spuse cu voce blândă:

— Ai vorbit despre posibila distrugere a Pământului. E vreo legătură între asta şi însuşirile sale unice?

— Se poate profita de însuşiri unice într-un mod unic, răspunse Mandamus la fel de blând.

— Anume, în cazul ăsta – în ce mod?

— Înainte de a discuta modul, dr. Amadiro, trebuie să vă spun că, dintr-un punct de vedere, problema referitoare la posibila distrugere fizică a Pământului depinde de dvs.

— De mine?

— Da, zise Mandamus cu hotărâre. Altfel de ce aş veni la dvs. cu povestea asta lungă, dacă nu să vă conving că ştiu ce vorbesc, astfel încât să doriţi să cooperaţi cu mine într-un mod ce va fi esenţial pentru reuşită?

Amadiro respiră din rărunchi:

— Şi dacă aş refuza, altcineva ţi-ar fi de folos?

— S-ar putea să mă adresez altora, dacă dvs. refuzaţi. *Refuzaţi?*

— Poate că nu, dar mă întreb cât de esenţial sunt pentru dumneata.

— Răspunsul este: nu chiar atât de esenţial cât sunt eu pentru dvs. *Trebuie* să cooperaţi cu mine.

— Trebuie?

— Aş vrea s-o faceţi – dacă preferaţi să mă exprim astfel. Dar dacă doriţi ca Aurora şi locuitorii din Spaţiu să triumfe, acum şi pentru totdeauna, asupra Pământului şi asupra Coloniştilor, atunci *trebuie* să cooperaţi cu mine, fie că vă place sau nu expresia.

— Spune-mi exact ce *trebuie* să fac, zise Amadiro.

— Începeţi prin a-mi spune dacă e adevărat că Institutul a proiectat şi construit în trecut roboţi cu aspect uman.

— Da, a făcut-o. Cincizeci cu totul. Asta s-a întâmplat acum cincisprezece sau douăzeci de decade.

— Cu atâta vreme în urmă? Şi ce s-a întâmplat cu ei?

— Au fost un eşec, zise Amadiro cu indiferenţă.

Mandamus se rezemă de scaun cu o expresie îngrozită pe chip:

— Au fost distruşi?

— Distruşi? îşi înălţă Amadiro sprâncenele. Nimeni nu distruge roboţi scumpi. Sunt în depozit. Li s-a scos sursa de alimentare şi în fiecare dintre ei se află o baterie specială, cu microfuziune, cu durată mare de viaţă, ca să menţină funcţionarea la parametri minimi a conexiunilor pozitronice.

— Deci pot fi repuşi în funcţiune?

— Sunt sigur că da.

Mandamus bătu cu mâna dreaptă, pe braţul scaunului, un ritm stăpânit. Spuse, rânjind:

— Atunci, putem câştiga.

12. Planul şi fiica

46

De multă vreme nu se mai gândise Amadiro la roboţii cu înfăţişare umană. Era un gând dureros, iar el se străduise, cu oarecare greutate, să-şi ţină mintea departe de acest subiect. Şi acum Mandamus îl scosese la iveală pe neaşteptate.

Robotul cu înfăţişare umană fusese marele atu al lui Fastolfe în acele zile demult trecute, când Amadiro se aflase la un milimetru de a câştiga jocul, atuul şi toate celelalte. Fastolfe proiectase şi construise doi roboţi cu aspect uman (dintre care unul mai exista) şi nimeni altcineva nu reuşise să mai construiască vreunul. Toţi membrii Institutului de Robotică, lucrând laolaltă, nu reuşiseră.

Tot ce recuperase Amadiro din marea lui înfrângere fusese acel atu. Fastolfe se văzuse silit să dezvăluie proiectul roboţilor. Asta însemna că roboţii cu aspect uman puteau fi construiţi şi *erau* construiţi dar, iată, nu erau doriţi. Aurorienii nu-i doreau în societatea lor.

Amadiro îşi strâmbă gura când îşi aminti de acel necaz. Povestea femeii de pe Solaria devenise cumva cunoscută – faptul că ea se folosise de Jander, unul dintre cei doi roboţi cu aspect uman ai lui Fastolfe – şi că o făcuse din punct de vedere sexual. Teoretic, Aurorienii nu aveau nicio obiecţie faţă de o asemenea situaţie. Însă, dacă se gândeau mai pe îndelete, femeilor Auroriene nu le surâdea gândul de a avea drept rivali roboţi femei. Nici bărbaţii Aurorieni nu doreau să se ia la întrecere cu roboţi bărbaţi.

Institutul se străduise din răsputeri să explice că roboţii cu aspect uman nu erau destinaţi Aurorienilor, ci pentru a servi drept prim lot de exploratori, care să selecţioneze şi să amelioreze noi planete locuibile, pe care Aurorienii le-ar fi ocupat mai târziu, după ce ar fi fost aclimatizate. Explicaţia n-a fost acceptată, bănuiala şi împotrivirea nutrindu-se reciproc. Cineva îi denumise pe umanoizi „ţeapa”. Expresia se răspândise şi Institutul fu silit să renunţe. Amadiro insistase cu încăpăţânare să fie puşi la naftalină cei existenţi, pentru o eventuală folosire în viitor – speranţă care, încă, nu se materializase.

De ce existase această împotrivire faţă de roboţii cu aspect uman? Amadiro simţi cum îi revine, vag, enervarea care îi

otrăvise viaţa cu atât de multe decade în urmă. Până şi Fastolfe, deşi fără tragere de inimă, fusese de acord cu retragerea proiectului şi, ca să fim drepţi, aşa şi făcuse, chiar dacă fără verva cu care se dedica problemelor ce îl interesau cu adevărat… Dar nu ajutase la nimic.

Şi totuşi, – dacă Mandamus avea acum în minte un proiect care să meargă şi care să aibă nevoie de roboţi…

Amadiro nu prea avea predilecţie pentru strigăte mistice de genul: „Aşa a fost mai bine. Aşa a fost să fie.” Însă trebui să facă un efort ca să nu gândească astfel, în timp ce ascensorul îi cobora undeva, mult sub nivelul solului – singurul loc de pe Aurora ce putea fi asemuit cumva cu fantasticele Caverne de Oţel de pe Pământ.

La semnul lui Amadiro, Mandamus ieşi din ascensor şi se trezi pe un culoar întunecat. Era răcoare şi un ventilator mişca uşor aerul. Se înfioră puţin. Amadiro veni după el. Fiecare dintre ei era urmat de câte un singur robot.

— Puţini oameni vin aici, zise Amadiro sec.

— La ce nivel sub pământ ne aflăm? întrebă Mandamus.

— La vreo cincisprezecece metri. Sunt mai multe nivele. Roboţii cu aspect uman sunt depozitaţi la acesta.

Amadiro se opri o clipă, cufundat parcă în gânduri, apoi se întoarse hotărât la stânga:

— Pe aici!

— Nu există inscripţii indicatoare?

— După cum am spus, aici vin puţini oameni. Cei care o fac ştiu unde să meargă pentru a găsi ce le trebuie.

În timp ce vorbea, ajunseră la o uşă care, în lumina difuză, părea solidă şi impunătoare. De o parte şi de alta stătea câte un robot. Nu aveau înfăţişare umană. Mandamus îi privi cu ochi de cunoscător şi spuse:

— Acestea sunt modele simple.

— Foarte simple. Doar nu te aşteptai să irosim ceva complex doar pentru paza unei uşi.

Amadiro vorbi tare, însă impasibil:

— Sunt Kelden Amadiro.

Ochii ambilor roboţi clipiră scurt. Se dădură la o parte din faţa uşii, care se deschise fără zgomot, ridicându-se.

Amadiro îi făcu semn celuilalt să intre şi, când trecu pe lângă roboţi, spuse calm:

— Lăsaţi-o deschisă şi reglaţi lumina pentru folosinţă personală.

— Nu cred că aici poate intra oricine, zise Mandamus.

— Bineînţeles că nu. Aceşti roboţi îmi recunosc înfăţişarea şi vocea, şi au nevoie de ambele, înainte de a deschide uşa.

Adăugă mai mult pentru el:

— Nicăieri, pe planetele din Spaţiu, nu sunt necesare chei sau coduri. Roboţii ne păzesc întotdeauna şi cu credinţă.

— Câteodată mă gândesc, făcu Mandamus meditativ, că, dacă un Aurorian ar împrumuta unul dintre acele blastere pe care Coloniştii par să le care cu ei peste tot pe unde merg, n-ar mai exista uşi închise pentru el. Ar distruge roboţii într-o clipă, apoi s-ar duce unde ar vrea şi ar face tot ce ar dori.

Amadiro îl săgetă cu o privire furioasă:

— De ce ar dori un locuitor al Spaţiului să folosească asemenea arme pe o planetă de-a sa? Noi ne ducem traiul fără arme şi fără violenţă. Nu înţelegi că *de aceea* mi-am închinat viaţa înfrângerii şi distrugerii Pământului şi progeniturilor lui infecte?... Da, cândva foloseam violenţa, dar asta a fost cu mult timp în urmă, când au luat fiinţă Lumile din Spaţiu, când încă nu ne descotorosiserăm de veninul Pământului de pe care veneam şi înainte de a aprecia siguranţa oferită de roboţi. Nu merită, oare, să luptăm pentru pace şi siguranţă? Lumi fără violenţă! Lumi în care să domnească raţiunea! Am făcut bine când am lăsat zeci de planete locuibile la îndemâna barbarilor cu viaţă scurtă care, aşa cum spui, cară blastere pretutindeni după ei?

— Şi totuşi, murmură Mandamus, sunteţi gata să folosiţi violenţa pentru a distruge Pământul?

— Violenţa de scurtă durată – şi pentru un scop anume – este preţul pe care va trebui, probabil, să-l plătim, spre a pune capăt violenţei pentru totdeauna.

— Sunt în suficientă măsură locuitor al Spaţiului, zise Mandamus, pentru a dori până şi acea violenţă redusă la minimum.

Acum se aflau într-o cameră mare, ca o peşteră şi, de îndată ce intrară, pereţii şi tavanul se scăldară într-o lumină difuză şi lipsită de strălucire.

— Ei bine, dr. Mandamus, asta e ceea ce vrei? întrebă Amadiro.

Mandamus privi înlemnit în jur. În cele din urmă reuşi să rostească:

— Incredibil!

Se afla acolo un întreg regiment de fiinţe umane, cu ceva mai multă viaţă în ele decât ar fi vădit nişte statui, dar cu mult mai puţină decât nişte fiinţe umane adormite.

— Stau în picioare, murmură Mandamus.

— Ocupă mai puţin loc aşa, evident.

— Dar stau de vreo cincisprezece decade. E *imposibil* să mai fie în stare de funcţionare. Cu siguranţă că le-au înţepenit articulaţiile, organele li s-au stricat.

— Se poate, dădu Amadiro din umeri. Totuşi, dacă articulaţiile s-au deteriorat – şi cred că nu e exclus – acestea pot fi înlocuite, dacă trebuie. Se pune întrebarea dacă am avea vreun motiv s-o facem.

— Avem un motiv, zise Mandamus.

Privi capetele roboţilor. Fiecare se uita în altă parte şi asta le dădea un aspect puţin neliniştitor, de parcă se aflau pe punctul de a rupe rândurile. Spuse:

— Fiecare arată altfel şi diferă ca înălţime, constituţie şi aşa mai departe.

— Da. Te surprinde? Ne gândeam ca ei, împreună cu alţii pe care i-am fi putut construi, să fie exploratorii noilor Lumi. Ca să facă lucrul ăsta cum se cuvine, voiam să fie cât mai umani cu putinţă, adică să aibă individualitate, la fel ca Aurorienii. Nu ţi se pare normal?

— Categoric. Mă bucur că e aşa. Am citit tot ce-am găsit despre cei doi protoumanoizi pe care i-a construit Fastolfe însuşi – Daneel Olivaw şi Jander Panell. Am văzut holografii cu ei, păreau identici.

— Da, spuse Amadiro nervos. Nu numai identici, dar şi o parodie, de fapt, a concepţiei despre locuitorul ideal al Spaţiului. Acesta era romantismul lui Fastolfe. Sunt sigur că ar fi construit o specie de roboţi cu aspect uman substituibili, la care ambele sexe să aibă o înfăţişare atât de eterică – sau ceea ce îşi închipuia el despre asta – încât i-ar fi făcut complet inumani. O fi Fastolfe un robotician strălucit, dar ca om e incredibil de prost.

Dădu din cap. Să fie înfrânt de un om incredibil de prost, se gândi – apoi alungă acest gând. Nu fusese înfrânt de Fastolfe, ci

de acel Pământean diabolic. Pierdut în gânduri, nu auzi următoarea întrebare a lui Mandamus.

— Poftim? făcu el, cu un început de iritare.

— Am spus: dvs. i-aţi proiectat, dr. Amadiro?

— Nu, printr-o ciudată coincidenţă – şi încă una care mă frapează prin ironia ei deosebită – aceştia au fost proiectaţi de fiica lui Fastolfe, Vasilia. Este la fel de strălucitoare ca el şi mult mai inteligentă – ceea ce ar putea constitui unul dintre motivele pentru care nu s-au înţeles niciodată.

— După cum am auzit în legătură cu ei… – începu Mandamus.

Amadiro dădu din mână:

— Şi eu am auzit povestea, dar nu contează. E suficient că ea lucrează într-adevăr foarte bine şi că nu există pericolul să împărtăşească ideile cuiva care, în ciuda întâmplării de a-i fi părinte biologic, este – şi trebuie să rămână pentru totdeauna – un străin dispreţuit. Ştii doar că ea îşi spune Vasilia Aliena.

— Da, ştiu. Aţi înregistrat schemele cerebrale ale acestor roboţi cu aspect uman?

— Desigur.

— Ale *fiecăruia*?

— Bineînţeles.

— Şi îmi pot fi puse la dispoziţie?

— Dacă va fi cazul.

— Va fi, zise Mandamus cu hotărâre. De vreme ce aceşti roboţi au fost proiectaţi pentru activităţi de explorare, să presupun că sunt dotaţi pentru a explora o planetă în condiţii primitive?

— Asta se înţelege de la sine.

— E perfect – dar ar putea fi necesare unele modificări. Credeţi că Vasilia Fast… Aliena m-ar putea ajuta, dacă va fi nevoie? Evident, ea e cea mai obişnuită cu schemele cerebrale.

— Evident. Însă nu ştiu dacă va dori să te ajute. Ştiu că, deocamdată, îi este imposibil s-o facă, deoarece nu se află pe Aurora.

Mandamus păru surprins şi nemulţumit:

— Dar unde se află, dr. Amadiro?

— Ai văzut roboţii cu aspect uman, zise Amadiro, şi nu vreau să mai zăbovesc în aceste locuri mohorâte. M-ai făcut să aştept

destul şi nu trebuie să te plângi dacă te fac şi eu să aştepţi. Dacă mai ai întrebări, hai să le rezolvăm în biroul meu.

47

Ajunşi în birou, Amadiro mai tărăgănă puţin lucrurile.

— Aşteaptă-mă aici, zise el foarte răspicat şi ieşi.

Mandamus aşteptă nemişcat, punându-şi ordine în gânduri, întrebându-se când va reveni Amadiro – dacă va reveni. Va fi arestat sau pur şi simplu alungat? Se săturase Amadiro să aştepte partea cea mai importantă? Mandamus refuza să creadă aşa ceva. Îşi făcuse o idee despre dorinţa disperată a lui Amadiro de a plăti nişte poliţe vechi. Părea evident că el nu se va plictisi să asculte, cât timp exista cea mai mică şansă ca Mandamus să facă răzbunarea posibilă.

În timp ce privea indiferent prin birou, Mandamus începu să se întrebe dacă în dosarele computerizate ce-i erau la îndemână n-ar putea găsi vreo informaţie care să-i fie de folos. Ar fi fost bine să nu depindă cu orice de Amadiro. Gândul era inutil. Mandamus nu cunoştea codul de intrare pentru dosare şi, chiar dacă l-ar fi cunoscut, câţiva dintre roboţii personali ai lui Amadiro stăteau în picioare în nişele lor şi l-ar fi oprit de îndată ce ar fi făcut un singur pas înspre orice lucru care, în mintea lor, era însemnat ca susceptibil. Până şi roboţii lui ar fi făcut-o.

Amadiro avea dreptate. Roboţii erau atât de folositori, de eficienţi – şi incoruptibili – în calitate de gărzi, încât nimănui nu-i trecea prin cap ideea vreunui lucru criminal, ilegal sau, pur şi simplu, clandestin. Această tendinţă se atrofiase – cel puţin în comparaţie cu alţi locuitori ai Spaţiului.

Se întrebă cum se descurcau Coloniştii fără roboţi. Mandamus încercă să-şi imagineze indivizi umani ciocnindu-se, fără bare de protecţie sub formă de roboţi, care să amortizeze interacţiunea, fără roboţi care să le confere sentimentul de siguranţă şi să impună – aproape pe nesimţite – o comportare corespunzătoare. În aceste împrejurări era imposibil pentru Colonişti să fie altceva decât barbari, iar Galaxia nu putea fi lăsată pe mâna lor. Amadiro avea dreptate în această privinţă şi avusese întotdeauna dreptate, în timp ce Fastolfe se înşela amarnic.

Mandamus încuviinţă din cap, de parcă s-ar fi convins, din nou, pe sine însuşi de justeţea lucrurilor pe care le punea la cale. Oftă şi dori să nu fi fost necesar, apoi se pregăti să revadă

argumentele care îi dovedeau că *era* necesar, când intră Amadiro.

Amadiro era, încă, o persoană impunătoare, chiar dacă mai avea puţin până la împlinirea vârstei de douăzeci şi opt de decade. Arăta exact cum ar fi trebuit să arate orice locuitor al Spaţiului, cu excepţia nefericitei diformităţi a nasului.

Spuse:

— Îmi pare rău că te-am făcut să aştepţi, dar am avut ceva de făcut. Sunt conducătorul acestui Institut şi asta aduce după sine răspunderi.

— Îmi puteţi spune unde este dr. Vasilia Aliena? întrebă Mandamus. După aceea vă voi expune fără întârziere planul meu.

— E în călătorie. Vizitează fiecare planetă din Spaţiu, pentru a afla unde a ajuns fiecare dintre ele cu cercetarea în robotică. Ea crede că, de vreme ce Institutul de Robotică a fost creat pentru a coordona cercetarea individuală de pe Aurora, coordonarea interplanetară ar grăbi dezvoltarea în acest domeniu. De fapt, e o idee bună.

Mandamus râse scurt şi fără umor:

— Nimeni n-o să-i spună nimic. Nu cred că vreo planetă din Spaţiu îi va acorda Aurorei altă prioritate, în afara celei pe care, deja, o are.

— Nu fi atât de sigur. Problema Coloniştilor ne-a tulburat pe toţi.

— Ştiţi unde se află ea acum?

— Avem traseul ei.

— Chemaţi-o înapoi, dr. Amadiro.

Amadiro se încruntă:

— Nu cred că îmi va fi uşor. Am impresia că vrea să stea departe de Aurora până ce moare tatăl ei.

— De ce? întrebă Mandamus surprins.

— Nu ştiu, dădu Amadiro din umeri. Nu-mi pasă. Dar ceea ce ştiu este că timpul dumitale s-a scurs. Înţelegi? Treci la subiect sau pleacă.

Arătă spre uşă posomorât, iar Mandamus simţi că răbdarea celuilalt nu va mai dura mult.

Zise:

— Foarte bine. Mai există un al treilea punct de vedere din care Pământul este unic…

Vorbea uşor şi cu economie, de parcă făcea o expunere pe care o repetase şi şlefuise de multe ori, doar pentru a i-o prezenta lui Amadiro. Iar Amadiro se trezi că e din ce în ce mai captivat.

Asta era! Amadiro simţi, mai întâi, o imensă uşurare. Avusese dreptate când pariase că tânărul nu era trăsnit. Era absolut întreg la minte.

Apoi veni triumful. Cu siguranţă că va merge. Bineînţeles, părerea tânărului, aşa cum era prezentată, se abătea puţin de la calea pe care Amadiro simţea că ar fi trebuit s-o urmeze, dar de asta se putea avea grijă până la urmă. Întotdeauna sunt posibile modificări.

Iar când Mandamus termină, Amadiro spuse cu un glas pe care se strădui să şi-l stăpânească:

— N-avem nevoie de Vasilia. Institutul posedă cunoştinţele tehnice necesare care să ne permită să începem imediat. Doctore Mandamus – în glasul lui Amadiro îşi făcu loc o nuanţă de respect – lasă lucrurile să meargă aşa cum le-ai planificat – şi mi-e imposibil să cred că n-o să fie aşa – şi dumneata vei fi conducătorul Institutului când voi fi eu Preşedintele Consiliului.

Mandamus zâmbi îngust şi scurt, în timp ce Amadiro se rezemă de spătarul scaunului şi, la fel de scurt, îşi permise să privească viitorul cu mulţumire şi încredere, lucru pe care nu-l putuse face timp de douăzeci de decade lungi şi istovitoare.

Cât va dura? Decade? O decadă? O parte dintr-o decadă?

Nu mult. Nu mult. Trebuia accelerat cu orice chip, să trăiască şi el să vadă cum cade acea hotărâre veche, iar el devine stăpân al Aurorei – şi deci al planetelor din Spaţiu – şi deci (Pământul şi Lumile colonizate fiind distruse) chiar stăpân al Galaxiei, înainte de a muri.

48

Când dr. Fastolfe muri, şapte ani după ce Amadiro şi Mandamus se întâlniră şi îşi puseră proiectul în mişcare, hiperundele transmiseră vestea cu efect de explozie în fiecare colţ al planetelor locuite. Merita cea mai mare atenţie pretutindeni.

În Lumile din Spaţiu vestea era importantă pentru că Fastolfe fusese cel mai puternic om de pe Aurora şi, deci, din Galaxie, timp de peste douăzeci de decade. În Lumile colonizate şi pe Pământ era, de asemenea, importantă pentru că Fastolfe

fusese un prieten – atât cât putea fi prieten un locuitor al Spaţiului – şi acum se punea problema dacă se va schimba politica Spaţialilor şi dacă da, cum.

Vestea ajunse şi la Vasilia Aliena, încărcată de amărăciunea ce învăluise, încă de la început, relaţia cu tatăl ei biologic. Îşi impusese să nu simtă nimic la moartea lui, totuşi nu dorise să se afle pe aceeaşi planetă cu el la data când aceasta avea să se întâmple. Voia să evite întrebările care i se vor pune pretutindeni, dar mai ales şi mai insistent pe Aurora.

Printre locuitorii din Spaţiu, relaţia părinţi-copii era, în cel mai bun caz, una lipsită de forţă şi indiferentă. Dat fiind că trăiau mult, era ceva de la sine înţeles. Vasilia n-ar fi trezit interesul nimănui în această privinţă, dacă Fastolfe nu s-ar fi remarcat atât de mult timp ca lider de partid iar ea, aproape la fel de îndelungat, ca partizan al părţii adverse.

Era infernal. Se luptase ca Vasilia Aliena să devină numele ei legal şi să-l poată folosi în toate actele, toate interviurile, în afacerile de tot felul şi, totuşi, ştia sigur că majoritatea oamenilor o considerau tot Vasilia Fastolfe. Părea că *nimic* nu putea desfiinţa acea relaţie absolut lipsită de sens, astfel încât era silită să accepte ca lumea să i se adreseze folosind doar primul nume.

Şi asta părea să accentueze asemănarea dintre ea şi femeia Solariană care, din motive absolut diferite, îşi renegase primul soţ, aşa cum Vasilia îşi renegase tatăl. Nici femeia de pe Solaria nu putuse trăi cu numele pe care le avea dinainte şi sfârşise prin a avea unul singur – Gladia.

Vasilia şi Gladia, care nu se adaptaseră, care renegaseră. Chiar semănau una cu cealaltă. Vasilia aruncă o privire în oglinda din cabina ei. Nu o văzuse pe Gladia de multe decade, dar era sigură că asemănarea se păstra. Amândouă erau scunde şi subţiri. Amândouă erau blonde şi semănau cumva şi la chip.

Dar Vasilia pierduse întotdeauna şi Gladia întotdeauna câştigase. Când Vasilia îşi părăsise tatăl şi îl ştersese din viaţa ei, el o găsise în schimb pe Gladia – fiica îngăduitoare şi ascultătoare pe care el o dorise mereu, aşa cum nu fusese Vasilia.

Cu toate acestea, faptul o amăra pe Vasilia. Ea era robotician, la fel de competentă şi de talentată ca Fastolfe însuşi, în timp ce Gladia era o simplă artistă, ce se distra

colorând câmpuri de forţă şi creând iluzii de îmbrăcăminte pentru roboţi. Cum putea Fastolfe să fie mulţumit de pierderea uneia, alegându-se numai cu cealaltă?

Şi când venise pe Aurora acel detectiv, Elijah Baley, o intimidase pe Vasilia, care îi dezvăluise mult mai multe dintre gândurile şi sentimentele ei decât o făcuse vreodată cu altcineva. În schimb, cu Gladia fusese blândeţea personificată şi îi ajutase, pe ea şi pe protectorul ei, Fastolfe, să câştige împotriva tuturor aparenţelor, deşi nici până astăzi Vasilia nu înţelegea cum se întâmplase aşa ceva.

Gladia stătuse alături de Fastolfe cât timp acesta fusese bolnav, ea îl ţinuse de mână până la sfârşit şi îi ascultase ultimele cuvinte. Vasilia nu ştia de ce asta o durea atât de mult, mai ales că în niciun caz ea n-ar fi ţinut seama de existenţa bătrânului până acolo încât să fie martoră la trecerea lui în neființă în sens absolut – şi totuşi era furioasă pe Gladia.

„Aşa simt eu, îşi spuse ea sfidător, şi nu sunt datoare nimănui cu explicaţii.”

Îl pierduse şi pe Giskard. Giskard fusese robotul *ei*, robotul Vasiliei, de când era fetiţă, robotul încredinţat de un tată ce părea să ţină la ea pe atunci. Datorită lui Giskard învăţase ea robotică şi faţă de el avusese primul sentiment de afecţiune adevărată. Când era copil nu făcuse speculaţii pe marginea celor Trei Legi, nici nu filozofase pe seama automatismului pozitronic. Giskard *păruse* s-o îndrăgească, *se purtase* ca şi cum ar fi îndrăgit-o şi asta era destul pentru un copil. Niciodată nu mai găsise asemenea afecţiune la o ființă umană – cu siguranţă nu la tatăl ei.

Până astăzi, nu avusese curajul să se joace prosteşte de-a dragostea cu cineva. Amărăciunea provocată de pierderea lui Giskard o învăţase că pentru un câştig iniţial nu merita să pierzi totul la sfârşit.

Când plecase de acasă, renegându-şi tatăl, acesta nu-i dăduse voie lui Giskard s-o însoţească, deşi ea fusese cea care îl perfecţionase nespus de mult când îl reprogramase cu atenţie. Iar când tatăl ei murise, îl lăsase pe Giskard femeii de pe Solaria. I-l lăsase şi pe Daneel, dar Vasiliei nu-i păsa de acea copie palidă a unui bărbat. Ea îl voia pe Giskard, care era al ei.

Acum Vasilia se întorcea pe Aurora. Îşi terminase călătoria. De fapt, din punct de vedere al utilităţii, şi-o terminase cu

câteva luni în urmă. Rămăsese totuşi pe Hesperos fiindcă avea nevoie să se odihnească, aşa cum explicase în adresa oficială către Institut.

Oricum, Fastolfe murise şi ea se putea întoarce. Şi pentru că nu putea schimba în întregime trecutul, putea schimba o parte a lui. Giskard trebuia să fie din nou al ei.

În privinţa asta era hotărâtă.

49

Reacţia lui Amadiro la întoarcerea Vasiliei fu destul de ambiguă. Ea nu se întorsese înainte ca bătrânul Fastolfe (acum, că murise, el îi putea rosti numele cu mai mare uşurinţă) să împlinească o lună de când se afla în urnă. Asta îi măgulea părerea despre propria înţelegere. La urma urmei, îi spusese lui Mandamus că ea voise să stea departe de Aurora până la moartea tatălui ei.

Şi pe urmă, Vasilia era de o transparenţă convenabilă. Îi lipsea calitatea exasperantă a lui Mandamus, noul lui favorit, care părea întotdeauna să mai aibă ascuns un gând nerostit, indiferent de cât de complet dădea impresia că şi-ar fi golit conţinutul minţii.

Pe de altă parte, femeia era enervant de greu de ţinut în frâu, foarte improbabil că ar fi urmat liniştită calea indicată de el. S-o lase să cerceteze în amănunt celelalte Lumi din Spaţiu în anii petrecuţi departe de Aurora, dar pe urmă s-o lase tot pe ea să explice totul în cuvinte sumbre şi enigmatice.

Aşa că o întâmpină cu un entuziasm situat undeva între minciună şi adevăr.

— Vasilia, sunt atât de bucuros că te-ai întors. Institutul zboară cu o singură aripă de când ai plecat.

— Lasă, Kelden – ea singură nu avea ezitări sau inhibiţii când era vorba să-i spună pe nume, deşi era mai tânără decât el cu două decade şi jumătate – aripa aia e a ta şi, spune-mi, de când ai încetat să mai fii absolut sigur că o aripă ţi-ar fi de ajuns?

— De când te-ai hotărât să lipseşti ani întregi. Ţi se pare că Aurora s-a schimbat mult în intervalul ăsta?

— Deloc – ceea ce, poate, ar trebui să ne îngrijoreze. Lipsa de schimbare înseamnă decădere.

— Un paradox. Nu există decădere fără o schimbare în rău.

— Lipsa de schimbare înseamnă o schimbare în rău, Kelden, în comparaţie cu Lumile Coloniştilor, care ne înconjoară. Ele se

schimbă rapid, îşi extind controlul asupra tot mai multor planete şi mai intens asupra fiecărei planete în parte. Forţa, puterea şi încrederea în sine le sporesc, în timp ce noi stăm pe loc visând şi constatăm că lipsa de schimbare ar putea însemna, prin comparaţie, o scădere constantă.

— Frumos, Vasilia! Cred că ai învăţat asta pe dinafară, cu atenţie, în timp ce zburai încoace. Totuşi, s-a petrecut o schimbare în situaţia politică a Aurorei.

— Vrei să spui că a murit tatăl meu biologic.

Amadiro îşi desfăcu braţele, în acelaşi timp înclinând uşor din cap:

— După cum spui. El era în mare măsură răspunzător pentru paralizia noastră şi a murit, deci îmi închipui că va fi o schimbare acum, deşi nu trebuie neapărat să fie una vizibilă.

— Ai secrete faţă de mine, nu-i aşa?

— Aş face eu aşa ceva?

— Bineînţeles. Zâmbetul ăsta fals al tău te trădează întotdeauna.

— Atunci, trebuie să învăţ să fiu serios cu tine… Haide, am raportul tău. Spune-mi ce nu e inclus în el.

— Totul e inclus în el – sau aproape. Fiecare Lume din Spaţiu declară cu vehemenţă că aroganţa crescândă a Coloniştilor o deranjează. Fiecare e ferm hotărâtă să se opună Coloniştilor până la capăt, urmând cu entuziasm linia trasată de Aurora, cu o vitejie ce desfide moartea.

— Să urmeze linia noastră, da. Şi dacă noi nu trasăm o linie?

— Atunci vor aştepta şi vor încerca să-şi ascundă bucuria că noi nu conducem. Altfel… Ei bine, fiecare îşi dezvoltă tehnologia şi fiecare refuză să dezvăluie precis ceea ce face. Fiecare lucrează independent şi nu există unitate nici măcar pe propriul glob. Nicăieri, pe nicio planetă din Spaţiu, nu există nici măcar o singură echipă de cercetare asemănătoare cu Institutul nostru de Robotică. Fiecare Lume este alcătuită din cercetători individuali, iar fiecare dintre aceştia îşi fereşte cu grijă datele de toţi ceilalţi.

Amadiro era aproape mulţumit de sine când spuse:

— Nu mă aştept să fie la fel de avansaţi ca noi.

— Păcat că nu sunt, replică Vasilia tăios. Dacă în toate Lumile din Spaţiu este harababură de indivizi, se progresează prea încet. Lumile Coloniştilor se întâlnesc periodic la convenţii,

au institutele lor – şi chiar dacă sunt mult în urma noastră, ne *vor* ajunge. Am reuşit, totuşi, să descopăr câteva tehnologii avansate la care se lucrează pe planetele din Spaţiu şi le-am trecut pe toate în raportul meu. De exemplu, toate lucrează la amplificatorul nuclear, dar nu cred că dispozitivul acesta a trecut pe vreo planetă de probele de laborator. Încă nu există ceva care să fie folosit la bordul unei nave.

— Sper să ai dreptate, Vasilia. Amplificatorul nuclear este o armă pe care ar putea-o folosi flotele noastre spaţiale, fiindcă i-ar distruge imediat pe Colonişti. Totuşi, cred că ar fi mai bine dacă Aurora ar avea arma înaintea fraţilor noştri din Spaţiu… Dar ai spus că în raportul tău a fost inclus *aproape* totul. L-am auzit pe acest „aproape”. Ce nu e inclus, atunci?

— Solaria!

— Ah, cea mai tânără şi cea mai aparte dintre Lumile din Spaţiu.

— N-am obţinut aproape nimic direct de la ei. M-au vizionat cu o duşmănie absolută, aşa cum cred că l-ar fi vizionat pe oricare nesolarian, fie el din Spaţiu sau Colonist. Şi când spun „vizionat”, vorbesc în sensul lor. Am stat aproape un an pe planetă, mult mai mult decât am petrecut pe oricare alta, şi în toate acele luni n-am *văzut* nici măcar un Solarian faţă în faţă. Oricum, i-am *vizionat* – pe el sau pe ea – prin holograme pe hiperunde. N-am avut niciodată de-a face cu ceva tangibil – doar imagini. Planeta era confortabilă, incredibil de luxoasă, de fapt, iar pentru un iubitor de natură, absolut intactă, dar ce dor mi-era să *văd cu adevărat* pe cineva!

— Păi, vizionarea este un obicei Solarian. Toţi ştim asta, Vasilia. Trăieşte şi lasă-i şi pe alţii să trăiască.

— Hm, făcu Vasilia. Îngăduinţa ta ar putea fi deplasată. Roboţii tăi sunt în regim de nerepetare?

— Da, sunt. Şi te asigur că nu trage nimeni cu urechea.

— Sper că nu, Kelden… Am impresia de nezdruncinat că Solarienii sunt mai aproape de realizarea unui amplificator nuclear miniaturizat decât oricare altă planetă – decât noi. Ar putea fi pe cale să realizeze unul portabil şi care să aibă un consum de energie destul de mic pentru a fi folosit pe navele spaţiale.

Amadiro se încruntă:

— Cum reuşesc asta?

— Nu-mi dau seama. Doar nu-ţi închipui că mi-au arătat fotocopii, nu-i aşa? Impresiile mele sunt atât de incomplete, încât n-am îndrăznit să le trec în raport, dar, din câte un lucru auzit ici sau observat colo, cred că ei fac progrese importante. E ceva la care ar trebui să ne gândim cu atenţie.

— O vom face… Mai vrei să-mi spui ceva?

— Da – ceva care, de asemenea, nu se află în raport. Solaria se străduieşte de multe decade să fabrice roboţii cu aspect uman şi cred că şi-au atins *acest* scop. Nicio altă lume din Spaţiu – cu excepţia noastră, bineînţeles – nici măcar n-a încercat aşa ceva. Când am întrebat, pe fiecare planetă, ce au de gând cu privire la roboţii cu aspect uman, reacţia a fost unanimă. Consideră ideea în sine neplăcută şi îngrozitoare. Cred că toţi au aflat de eşecul nostru şi l-au pus la suflet.

— Dar nu şi Solaria. De ce?

— Pe de o parte, ei au trăit întotdeauna în cea mai robotizată societate din Galaxie. Sunt înconjuraţi de roboţi – zece mii de persoană. Planeta e saturată de ei. Dacă vrei să hoinăreşti fără ţintă, căutând oameni, nu găseşti nimic. Aşa că, de ce i-ar deranja pe cei câţiva Solarieni, trăind pe o astfel de planetă, gândul la câţiva roboţi în plus, numai pentru că au înfăţişare umană? Şi apoi, acel nenorocit pseudouman, pe care l-a proiectat şi construit Fastolfe şi care mai există…

— Daneel, zise Amadiro.

— Da, acela. *El* a fost pe Solaria acum douăzeci de decade, iar Solarienii l-au luat drept om. Încă nu şi-au revenit din asta. Chiar dacă nu erau obişnuiţi cu umanoizii, s-au simţit umiliţi să fie înşelaţi. A fost o demonstraţie de neuitat că Aurora îi depăşea cu mult, în orice caz în acel domeniu al roboticii. Solarienii se mândresc peste măsură că ar fi cei mai avansaţi roboticieni din Galaxie şi persoane individuale de pe Solaria lucrează, chiar de atunci, la roboţii cu aspect uman – dacă nu pentru alt motiv, măcar pentru a şterge acea ruşine. Dacă ar fi mai mulţi sau ar avea un institut care să le coordoneze activitatea, fără îndoială că ar fi reuşit demult. Aşa cum stau lucrurile, cred că acum şi-au atins scopul.

— Nu ştii exact, nu-i aşa? E o bănuială ce se bazează pe date fragmentare.

— Chiar aşa, dar e o bănuială foarte puternică şi merită o investigaţie mai amănunţită… Şi un al treilea punct. Aş jura că

lucrează la comunicaţii telepatice. Exista un utilaj, pe care datorită unei imprudenţe am avut ocazia să-l văd. Şi odată, când îl vizionam pe unul dintre roboticienii lor, pe ecran s-a zărit o tablă cu desenul unei matrice pozitronice, care nu semăna cu nimic din ce-am văzut eu vreodată. Am avut, totuşi, impresia că desenul s-ar potrivi unui program telepatic.

— Bănuiesc, Vasilia, că povestea asta e ţesută dintr-o pânză de păianjen mai fină chiar decât cea despre roboţii cu înfăţişare umană.

Pe chipul Vasiliei se citi o oarecare jenă:

— Trebuie să recunosc că, poate, ai dreptate.

— De fapt, Vasilia, pare o simplă fantezie. Dacă desenul matricei pe care l-ai văzut nu semăna cu nimic din ce ţii minte să fi văzut vreodată, cum poţi crede că se potriveşte cu ceva?

Vasilia ezită.

— Drept să-ţi spun, m-am mirat şi eu. Şi totuşi, când am văzut desenul, cuvântul „telepatie” mi-a venit imediat în gând.

— Deşi telepatia este imposibilă chiar şi în teorie.

— Se *crede* că e imposibilă chiar şi în teorie. Nu e deloc totuna.

— Nimeni n-a reuşit vreodată să progreseze în domeniul ăsta.

— Da, dar de ce să mă fi uitat eu la desenul ăla şi să mă gândesc la „telepatie”?

— Păi, Vasilia, poate fi vorba de o reacţie psihică, pe care n-are rost s-o analizezi. Eu aş lăsa-o baltă… Altceva?

— Încă un lucru – şi cel mai uimitor dintre toate. Am impresia, Kelden, din datele adunate de ici şi de colo, că Solarienii au de gând să-şi părăsească planeta.

— De ce?

— Nu ştiu. Populaţia lor, aşa puţin numeroasă cum este, scade în continuare. Poate vor s-o ia de la capăt în altă parte, înainte de a pieri toţi.

— Cum s-o ia de la capăt? Unde să se ducă?

Vasilia dădu din cap:

— Ţi-am spus tot ce ştiu.

Amadiro zise încet:

— Ei bine, atunci voi ţine seama de asta. Patru lucruri: amplificator nuclear, roboţi cu aspect uman, roboţi telepatici şi părăsirea planetei. Sincer să fiu, nu cred nimic din toate astea,

dar voi convinge Consiliul să autorizeze convorbiri cu regentul Solariei… Şi acum, Vasilia, cred că ţi-ar prinde bine să te odihneşti, aşa că de ce nu-ţi iei liber câteva săptămâni, să te obişnuieşti cu soarele Aurorei şi cu vremea frumoasă, înainte de a reveni la lucru?

— E drăguţ din partea ta, Kelden, zise Vasilia, rămânând în continuare pe scaun, dar mai sunt două lucruri pe care trebuie să le discut.

Amadiro privi involuntar spre ceasul sub formă de bandă:

— N-o să ia prea mult timp, nu-i aşa, Vasilia?

— Oricât ar dura, Kelden, asta e.

— Ce vrei, aşadar?

— Pentru început, cine e tânărul Ştie-tot care pare să creadă că el conduce Institutul, acest cum-îl-cheamă, Mandamus?

— L-ai întâlnit, nu-i aşa? întrebă Amadiro, zâmbetul lui mascând o oarecare jenă. Vezi, lucrurile *într-adevăr* se schimbă pe Aurora.

— În cazul ăsta, cu siguranţă că nu în bine, zise Vasilia posomorâtă. Cine *este* el?

— Este exact aşa cum l-ai descris – un Ştie-tot. Este un tânăr strălucit, destul de bun în robotică, dar care cunoaşte tot atâta fizică, planetologie, chimie…

— Şi câţi ani are monstrul ăsta de erudiţie?

— Încă nu a împlinit cinci decade.

— Şi ce va deveni copilul ăsta când va creşte mare?

— Poate că la fel de înţelept, pe cât e de strălucit.

— Nu te preface că nu mă înţelegi, Kelden. Te gândeşti să-l pregăteşti pentru a deveni viitorul conducător al Institutului?

— Deocamdată am de gând să mai trăiesc încă multe decade.

— Ăsta nu e răspuns.

— E singurul răspuns pe care-l am.

Vasilia se foi pe scaun, iar robotul ei, ce-i stătea în spate, îşi roti ochii într-o parte şi-n alta, de parcă s-ar fi pregătit să respingă un atac, probabil silit să se comporte astfel de agitaţia femeii.

— Kelden, zise Vasilia, eu trebuie să fiu următorul conducător. Aşa mi-ai spus.

— Ţi-am spus, dar de fapt, Vasilia, după ce mor eu, Consiliul de Directori va face alegerea. Chiar dacă las în urma mea

instrucţiuni referitoare la următorul conducător, Consiliul le poate respinge. Aşa reiese din clauzele contractului de constituire a Institutului.

— Scrie tu indicaţiile tale, Kelden, şi am eu grijă de Consiliul de Directori.

Iar Amadiro, încreţindu-şi spaţiul dintre sprâncene, zise:

— Ăsta e un lucru pe care deocamdată nu doresc să-l mai discut. Care este celălalt lucru de care spuneai?

Ea îl privi furioasă o clipă, apoi vorbi de parcă ar fi muşcat din cuvânt:

— Giskard!

— Robotul?

— Bineînţeles că robotul. Mai ştii vreun Giskard despre care să pot vorbi eu?

— Ei bine, ce-i cu el?

— Este *al meu*.

Amadiro păru surprins:

— Este – sau a fost – proprietatea legală a lui Fastolfe.

— Giskard era al meu când eram copil.

— Fastolfe ţi l-a împrumutat şi, în cele din urmă, l-a luat înapoi. Nu a existat niciun transfer oficial de proprietate, nu-i aşa?

— Din punct de vedere moral, el era al meu. Dar oricum, Fastolfe nu-l mai deţine. El a murit.

— Dar a făcut un testament. Şi, dacă ţin bine minte, prin acel testament, doi roboţi – Giskard şi Daneel – sunt acum proprietatea femeii de pe Solaria.

— Dar eu nu vreau asta. Eu sunt fiica lui Fastolfe…

— Zău?

Vasilia se înroşi:

— Ridic pretenţii asupra lui Giskard. De ce l-ar avea o străină – o persoană venită din altă parte?

— Pentru că aşa a făcut Fastolfe testamentul. Şi ea este cetăţeană a Aurorei.

— Cine spune asta? Pentru orice Aurorian, ea este „femeia de pe Solaria”.

Amadiro îşi coborî pumnii încleştaţi pe braţele scaunului, într-un acces brusc de furie:

— Vasilia, ce doreşti de la mine? N-o simpatizez pe femeia de pe Solaria. De fapt, îmi este profund antipatică şi, dacă s-ar putea, aş…

Aruncă o privire spre roboţii lui, parcă nevrând să-i deranjeze:

— … aş alunga-o de pe planetă. Dar nu mă pot opune testamentului. Chiar dacă ar exista o cale legală pentru asta – şi nu există – n-ar fi înţelept s-o fac. Fastolfe a murit.

— Exact motivul pentru care Giskard ar trebui acum să fie al meu. Amadiro n-o luă în seamă:

— Iar coaliţia pe care a condus-o el se destramă. În ultimele câteva decade a durat numai datorită farmecului său personal. Acum, ceea ce aş vrea eu să fac este să culeg fragmente din acea coaliţie şi să le adaug la cea care urmează, a mea. Astfel, aş putea forma o grupare destul de puternică pentru a domina Consiliul şi pentru a lua conducerea la viitoarele alegeri.

— Iar tu să devii următorul Preşedinte?

— De ce nu? Aurora ar avea de câştigat, pentru că mi-ar da ocazia să schimb politica noastră îndelungată de dezastru global, până nu e prea târziu. Necazul e că nu am popularitatea lui Fastolfe. Nu am darul lui de a revărsa sfinţenie drept paravan pentru prostie. Prin urmare, nu ar fi bine dacă aş da impresia că mă impun, într-un mod meschin şi necinstit, asupra unui mort. Nimeni nu trebuie să spună că, după ce am fost înfrânt de Fastolfe în timp ce acesta trăia, i-am nesocotit testamentul după moartea sa, din răutate măruntă. Nu voi lăsa ca un lucru atât de ridicol să stea în calea hotărârilor de viaţă şi de moarte pe care trebuie să le ia Aurora. Mă înţelegi? Va trebui să te descurci fără Giskard!

Vasilia se ridică, ţeapănă, cu ochii mijiţi:

— Vom mai vedea.

— Am văzut deja. Întrevederea asta s-a terminat şi, dacă ai vreo ambiţie să conduci Institutul, să nu te prind vreodată că mă ameninţi cu ceva. Aşa că, dacă ai de gând să emiţi acum o ameninţare, de orice fel, te sfătuiesc să te răzgândeşti.

— Nu emit nicio ameninţare, zise Vasilia, fiecare fărâmă de gest contrazicându-i vorbele.

Se întoarse pe călcâie şi ieşi, făcându-i inutil semn robotului ei s-o urmeze.

50

Urgenţa – sau mai degrabă seria de urgenţe – începu câteva luni mai târziu, când Cicis Maloon intră în biroul lui Amadiro pentru obişnuita conferinţă de dimineaţă.

De obicei, Amadiro abia o aştepta. Cicis era întotdeauna un interludiu odihnitor în decursul zilei aglomerate. Era singurul membru în vârstă al Institutului care nu avea ambiţii de niciun fel şi care nu-şi făcea socoteli în legătură cu moartea sau pensionarea lui Amadiro. De fapt, Cicis era subalternul perfect. Era fericit să fie de folos şi încântat că Amadiro avea încredere în el. Din acest motiv, în ultimul an şi ceva, pe Amadiro îl deranjaseră şubrezeala, uşoara scofâlceală a pieptului, mersul ţeapăn al subalternului său perfect. Oare îmbătrânea Cicis? Cu siguranţă că era doar cu câteva decade mai în vârstă decât Amadiro.

Pe Amadiro îl impresionă cât se poate de neplăcut gândul că probabil, odată cu degradarea atâtor aspecte ale vieţii locuitorilor din Spaţiu, speranţa de viaţă scădea. Avusese intenţia să consulte statisticile, dar uita întruna s-o facă – sau îi era, în mod inconştient, teamă s-o facă.

Însă, de data asta, aspectul de om bătrân al lui Cicis era înecat într-o emoţie violentă. Faţa îi era roşie (subliniind argintiul părului), iar el părea să explodeze, pur şi simplu, de uimire. Amadiro nu trebui să întrebe despre ce e vorba. Cicis îi spuse tot, de parcă ar fi fost ceva ce nu putea încăpea în el. Când el termină, Amadiro întrebă, stupefiat:

— Au încetat toate emisiunile pe unde radio? Toate?

— *Toate*, şefule. Trebuie că au murit toţi sau au plecat. Nicio planetă locuită nu se poate să nu emită *nişte* radiaţii electromagnetice la nivelul nostru de…

Amadiro îi făcu semn să tacă. Unul dintre subiectele Vasiliei – cel de-al patrulea, după câte îşi amintea el – fusese acela că Solarienii se pregăteau să-şi părăsească planeta. Fusese o sugestie lipsită de sens; toate patru problemele fuseseră mai mult sau mai puţin lipsite de sens. El spusese că se va gândi la ele şi bineînţeles că n-o făcuse. Acum, se pare, se dovedea că greşise. Ceea ce făcuse ca ele să pară lipsite de sens, atunci când Vasilia îşi exprimase părerea, făcea ca şi acum ele să pară la fel. Puse apoi întrebarea pe care o pusese şi atunci, chiar dacă nu aştepta niciun răspuns. (Ce răspuns putea exista?)

— Unde, în Spaţiu, să se fi dus, Maloon?

— Despre asta nu se spune nimic, şefule.

— Ei bine, *când* au plecat, atunci?

— Nici despre asta nu se spune nimic. Am primit vestea azi-dimineaţă. Necazul e că intensitatea radiaţiilor de pe Solaria era, oricum, scăzută. Populaţia este foarte rară, iar roboţii sunt foarte bine ecranaţi. Intensitatea este cu un ordin de magnitudine mai scăzută decât pe oricare altă planetă din Spaţiu – cu două ordine de mărime mai scăzută decât a noastră.

— Deci, într-o zi, cineva a observat că un lucru care era foarte mic, a scăzut practic până la zero, dar nimeni nu şi-a dat seama că scade. *Cine* a observat asta?

— O navă Nexoniană, şefule.

— Cum?

— Nava a fost silită să intre pe orbita din jurul soarelui Solariei, ca să efectueze nişte reparaţii urgente. A cerut permisiunea prin hiperunde şi n-a primit niciun răspuns. N-a avut altă alegere decât să nu ţină seama de asta, să meargă în continuare pe orbită şi să-şi efectueze reparaţiile. În tot timpul ăsta nu au fost deranjaţi de nimeni. De-abia după ce au plecat, când şi-au verificat înregistrările, au observat că nu numai că nu primiseră niciun răspuns, dar nu înregistraseră niciun fel de radiaţie. Nu se poate spune cu exactitate când au încetat radiaţiile. Ultima înregistrare a unui mesaj de pe Solaria s-a făcut cu peste două luni în urmă.

— Şi celelalte trei probleme ale ei? murmură Amadiro.

— Poftim, şefule?

— Nimic. Nimic, zise Amadiro, dar se încruntă foarte tare şi căzu pe gânduri.

13. Robotul telepatic

51

Mandamus nu-şi dădu seama de evoluţia Solariei când se întoarse, peste câteva luni, dintr-o a treia călătorie prelungită pe Pământ.

În prima sa călătorie de acum şase ani, Amadiro reuşise, cu oarecare dificultate, să fie trimis ca emisar al Aurorei pentru a discuta nişte probleme minore asupra trecerii graniţei spaţiale de către nave comerciale de pe Pământ. Îndurase ceremonia şi plictiseala birocraţiei şi îşi dăduse repede seama că libertatea lui de mişcare era limitată din cauza funcţiei sale de emisar. Dar asta nu contase, pentru că aflase ceea ce îl interesa. Apoi se întorsese cu ştirile.

— Mă îndoiesc, dr. Amadiro, că va fi vreo problemă. Nu există nicio cale, dar absolut nici una, prin care oficialităţile Pământene să poată controla ieşirile sau intrările. În fiecare an multe milioane de Colonişti vizitează Pământul venind din zeci de Lumi, şi în fiecare an tot atâtea milioane de Colonişti vizitatori se întorc acasă. Fiecare Colonist se pare că simte că viaţa nu este completă dacă el sau ea nu respiră, periodic, aerul Pământului şi nu calcă în subteranele-i aglomerate. Presupun că-şi caută rădăcinile. Se pare că nu-şi dau seama că viaţa pe Pământ este un adevărat coşmar.

— Ştiu asta, Mandamus, zise Amadiro plictisit.

— Numai din punct de vedere teoretic, domnule. Nu puteţi înţelege cu adevărat până nu trăiţi asta pe pielea dvs. Odată ce aţi văzut cum e, vă veţi da seama că nimic din ceea ce consideraţi că ştiţi nu vă e de folos pentru cazul real. De ce ar vrea cineva să se întoarcă, odată ce-a plecat…

— Sunt sigur că strămoşii noştri n-au vrut să vină înapoi după ce au părăsit planeta.

— Nu, zise Mandamus, dar zborul interstelar nu era atât de avansat atunci, pe cât e acum. Îţi lua luni de zile o călătorie şi Saltul hiperspaţial era o sabie cu două tăişuri. Acum durează doar câteva zile, iar Salturile au devenit o rutină şi niciodată nu dau greş. *Dacă* era aşa uşor să te întorci pe Pământ şi pe timpul strămoşilor noştri, mă întreb dacă ne-am fi separat de el, aşa cum am făcut-o.

— Hai să nu filozofăm, Mandamus. Spune ce ai de spus.

— Desigur. În afară de valurile nesfârşite de Colonişti care se duc şi vin, milioane de Pământeni emigrează pe una sau alta dintre Lumile colonizate. Unii se întorc imediat, pentru că nu se pot adapta. Alţii îşi fac case noi, dar vin înapoi, în vizită, destul de des. Nu există un mod prin care să fie oprite ieşirile şi intrările şi, de fapt, nici nu vrea nimeni să le oprească. Încercarea de a găsi metode sistematice de identificare şi urmărire a traseului vizitatorilor ar putea micşora valul de oameni şi Pământul e conştient că fiecare vizitator aduce cu el bani. Comerţul turistic, dacă-l putem numi aşa, e cea mai profitabilă industrie a Pământului la ora actuală.

— Cred că vrei să spui că putem aduce roboţi cu aspect uman pe Pământ fără probleme.

— Absolut fără nicio problemă. Nu mă îndoiesc de asta. Acum, că i-am programat cum trebuie, putem să-i trimitem pe Pământ, în serii de câte şase, cu acte false. Nu putem face nimic cu privire la aspectul lor robotic sau la sentimentul de respect pe care-l au faţă de oameni, dar asta nu-i va da, probabil, de gol. Va fi interpretat ca respect obişnuit al Coloniştilor şi veneraţie pentru planeta strămoşească. Dar sunt sigur că nu va trebui să-i trimitem într-unul dintre aeroporturile Oraşului. Spaţiile vaste dintre Oraşe sunt, practic, nelocuite, cu excepţia unor roboţi muncitori primitivi, şi navele care-i vor aduce nu vor fi observate, sau cel puţin nu vor fi luate în seamă.

— Cred că e prea riscant, zise Amadiro.

51a

Două grupuri de roboţi cu aspect uman au fost trimise pe Pământ şi aceştia s-au amestecat cu locuitorii Oraşului înainte de a-şi găsi drumul spre zonele părăsite şi de a comunica cu Aurora prin hiper-raze.

Mandamus zise (se gândise mult la asta şi ezitase mult):

— Va trebui să mă duc din nou, domnule. Nu pot fi sigur că au ajuns la punctul stabilit.

— Eşti sigur că tu ştii punctul corect, Mandamus? întrebă sardonic Amadiro.

— Am studiat îndelung istoria antică a Pământului, domnule. Ştiu că-l pot găsi.

— Nu cred că pot convinge Consiliul să-ţi dea o navă de război.

— Nici nu aş vrea. Ar fi inutilă. Vreau o navă de o persoană, doar cu atâta combustibil cât să ajungă până acolo şi înapoi.

Şi astfel Mandamus făcu o a doua vizită pe Pământ, oprindu-se într-o regiune din afara unuia dintre Oraşele mai mici. Pe deplin uşurat şi satisfăcut, găsi mai mulţi roboţi în locul indicat şi rămase cu ei să le supravegheze munca, să le dea ordine referitoare la această muncă şi să le facă nişte schimbări în programare.

Şi apoi, sub privirile dezinteresate ale câtorva roboţi agricoli primitivi de tip Pământean, Mandamus o luă spre cel mai apropiat Oraş. Era un risc calculat şi Mandamus, nefiind un erou, simţea cum îi sare inima din piept. Dar totul merse bine. Paznicul fu surprins să vadă un om prezentându-se la Poartă, arătând clar că fusese un timp îndelungat afară. Oricum, Mandamus avea acte care-l arătau drept Colonist şi paznicul dădu din umeri. Coloniştilor nu le păsa de aerul de afară şi era foarte normal să facă mici excursii prin câmpiile şi pădurile care acopereau nivelul superior al Oraşului.

Paznicul aruncă o privire peste acte pe care nimeni nu i le mai ceru apoi. Accentul nepământean al lui Mandamus (pe care îl făcea cât de puţin Aurorian posibil) fusese acceptat fără comentarii şi, atât cât putea spune, nimeni nu-şi pusese întrebarea dacă nu cumva putea fi Spaţial. Dar în definitiv, de ce să şi-o pună? Zilele când Spaţialii aveau avanposturi permanente pe Pământ fuseseră acum două secole, iar emisarii speciali de pe lumile Spaţiale erau din ce în ce mai puţini. Pământenii provinciali s-ar putea nici măcar să nu-şi mai aducă aminte că au existat Spaţiali.

Mandamus era puţin neliniştit că mănuşile transparente şi subţiri, pe care le purta mereu, ar putea fi observate sau că filtrele nazale s-ar putea vedea, dar nu se întâmplă nimic. Nicio barieră nu-i bloca drumul în jurul Oraşului sau spre alte Oraşe. Avea destui bani şi banii erau cei care vorbeau pe Pământ (şi, ca să fie sincer, chiar şi pe lumile Spaţiale).

Se obişnui cu lipsa roboţilor în spatele său şi, când se întâlni cu câţiva dintre roboţii săi cu aspect uman de pe Aurora, trebui să le explice ferm că *nu* este nevoie să-l urmeze. Ascultă rapoartele lor, le dădu instrucţiunile cerute şi făcu aranjamente pentru noi încărcături de roboţi care să fie trimise în afara Oraşului. În cele din urmă, găsi drumul către navă şi plecă. Nu fu

ameninţat nici când plecă, cum nu fusese ameninţat nici când venise.

— De fapt, zise el gânditor către Amadiro, aceşti Pământeni nu sunt chiar barbari.

— Ei, nu mai spune!

— În lumea lor se comportă ca nişte oameni. De fapt, e ceva captivant în prietenia lor.

— Ai început să regreţi sarcina asumată?

— Am un sentiment înfiorător când umblu printre ei, gândindu-mă la ce o să li se întâmple. Nu-mi pot impune să-mi *placă* ceea ce fac.

— Bineînţeles că poţi, Mandamus. Gândeşte-te că, odată treaba terminată, poţi fi sigur de un post de director al Institutului, la scurtă vreme după aceea. Asta-ţi va îndulci sarcina.

Şi, de atunci, Amadiro îl supraveghe îndeaproape pe Mandamus.

51b

În a treia călătorie a lui Mandamus o mare parte din nesiguranţa sa dispăruse şi se putea comporta aproape ca un Pământean. Proiectul înainta greu dar se afla pe direcţia prevăzută.

Nu avusese probleme de sănătate în vizitele sale prealabile, dar în această a treia incursiune – desigur datorită încrederii sale prea mari – probabil că se expusese prea mult. Până la urmă îi cursese nasul şi tuşise. O vizită în unul dintre dispensarele Oraşului se încheiase cu o injecţie cu gamaglobulină care-l pusese pe picioare imediat, dar dispensarul i se păruse mai îngrozitor decât boala. Ştia că toţi de acolo erau poate bolnavi de ceva contagios sau, cel puţin, stăteau în apropierea bolnavilor.

Dar acum ajunsese în sfârşit pe liniştita Aurora şi era incredibil de mulţumit de asta. Îl asculta pe Amadiro cum povesteşte despre criza Solariană.

— N-ai auzit nimic de ea? întrebă Amadiro.

Mandamus dădu negativ din cap.

— Nimic, domnule. Pământul e o lume incredibil de provincială. 800 de Oraşe cu o populaţie totală de opt miliarde de oameni – toţi interesaţi doar de cele 800 de Oraşe cu un total de opt miliarde de oameni. Ai crede că aceşti Colonişti trăiesc

numai ca să viziteze Pământul şi că locuitorii Spaţiului nici nu există. În emisiunile informative ale unui Oraş se vorbeşte cam 90% despre acel Oraş. Pământul e o lume închisă, claustrofilă, mental şi fizic.

— Şi totuşi, ai spus că nu sunt barbari.

— Claustrofilia[4] nu e neapărat barbarism. Din punctul lor de vedere, sunt civilizaţi.

— Din punctul lor de vedere. Dar nu contează. În momentul ăsta problema e Solaria. Nicio Lume din Spaţiu nu va mişca un deget. Principiul neamestecului este suprem şi ei insistă pe faptul că problemele interne ale Solariei o privesc numai pe aceasta. Propriul nostru Preşedinte e la fel de inert ca şi ceilalţi, cu toate că Fastolfe a murit şi mâna lui împietrită nu ne mai apasă. Eu singur însă nu pot face nimic până nu *voi* fi Preşedinte.

Mandamus zise:

— Cum pot ei să spună că Solaria are probleme interne în care nu trebuie să ne băgăm, din moment ce Solarienii au plecat?

Amadiro comentă sardonic:

— Cum se face că tu vezi prostia lor, pe când ei nu? Au spus că nu există probe clare despre faptul că Solarienii au plecat cu toţii şi atâta timp cât ei sau câţiva dintre ei pot fi pe planetă, nicio Lume din Spaţiu nu are dreptul să intervină neinvitată.

— Cum explică lipsa de activitate radioactivă?

— Spun că s-ar putea ca Solarienii să se fi mutat sub pământ sau că au avansat din punct de vedere tehnologic atât de mult, încât pot absorbi într-un fel radiaţiile. De asemenea spun că nu au fost văzuţi Solarieni plecând şi că nu au efectiv unde să se ducă. Bineînţeles că nu au fost văzuţi plecând, din moment ce nimeni nu s-a uitat.

— Ce argumente au adus în favoarea faptului că Solarienii n-au unde să se ducă? întrebă Mandamus. Sunt multe planete goale.

— Argumentul este că Solarienii n-ar putea trăi fără numărul imens de roboţi, pe care însă nu-i pot lua cu ei. Dacă de exemplu ar veni aici, câţi roboţi crezi că le-am putea aloca – dacă am face-o?

— Şi care este argumentul dvs. împotriva acestui lucru?

---

[4] *claustrofilie* – atracţia pentru spaţiile închise *(n. red.)*.

— Nici unul. Totuşi, e ciudat şi enigmatic faptul că nu ştim dacă au plecat sau nu şi că nimeni nu caută să afle adevărul. I-am atenţionat pe toţi, cât de ameninţător am putut, că inerţia şi apatia ne vor grăbi sfârşitul; că, odată ce Lumile Coloniştilor îşi vor da seama că Solaria este sau s-ar putea să fie pustie, *nu* vor ezita să analizeze problema. Aceste râme colcăitoare au o curiozitate nebunească pe care aş fi vrut s-o avem şi noi, măcar în parte. Îşi vor risca viaţa fără să se gândească de două ori, dacă îi va îndemna profitul.

— Ce fel de profit, dr. Amadiro?

— Dacă Solarienii au plecat, au lăsat, vrând-nevrând, aproape toţi roboţii pe planetă. Ei sunt – sau au fost – nişte roboticieni străluciţi şi Coloniştii, cu toată ura lor faţă de roboţi, nu vor ezita să se apropie de ei şi să ni-i aducă în navele lor, pentru nişte credite spaţiale destul de bune. De fapt ne-au şi spus-o. Deja două nave coloniste au asolizat pe Solaria. Am trimis un protest, dar sunt sigur că nu-l vor lua în seamă şi că nu vom putea merge mai departe. Dimpotrivă. Unele Lumi din Spaţiu au trimis cereri în care întreabă despre natura roboţilor ce pot fi salvaţi şi care ar fi preţul lor.

— Probabil că aşa e bine, zise calm Mandamus.

— E bine să ne comportăm exact aşa cum au prezis propagandiştii Colonişti? Să ne comportăm ca şi cum *am degenera* şi ne-am transforma în indivizi înmuiaţi de decadenţă?

— De ce le repetaţi cuvintele, domnule? De fapt suntem liniştiţi şi civilizaţi şi nu am fost, încă, atinşi unde ne doare. Dacă am fi fost, am fi purtat o bătălie crâncenă şi sunt sigur că i-am fi zdrobit. Încă îi mai întrecem foarte mult din punct de vedere tehnologic.

— Da, dar nici ceea ce am fi pătimit noi nu ar fi fost plăcut.

— Asta înseamnă că nu trebuie să declarăm foarte repede un război. Dacă Solaria e pustie şi Coloniştii vor s-o jefuiască, poate că trebuie să-i lăsăm în pace. În definitiv, cred că vom fi cu toţii gata să acţionăm în câteva luni.

Amadiro îl privi sălbatic.

— Câteva luni?

— Sunt sigur. Deci primul lucru pe care trebuie să-l facem e să evităm să fim provocaţi. Vom strica totul dacă vom intra degeaba într-un conflict şi vom suferi pierderi şi, chiar dacă vom câştiga, va fi o suferinţă de care n-avem nevoie. De fapt, peste

puţin timp vom câştiga definitiv, fără să luptăm şi fără pierderi. Săracul Pământ!

— Dacă ai de gând să-ţi fie milă de ei, zise Amadiro enervat, probabil că nu le vei face nimic.

— Dimpotrivă, zise Mandamus rece, tocmai pentru că am de gând să le fac ceva şi ştiu sigur că o voi face, de aceea mi-e milă de ei. Veţi fi Preşedinte!

— Şi tu director al Institutului.

— Un post mic în comparaţie cu al dvs.

— Şi după moartea mea? rosti Amadiro aproape urlând.

— Nu mă gândesc aşa departe.

— Sunt destul de…, începu Amadiro, dar îl întrerupse semnalul de la biroul de mesaje.

Fără să se uite, aproape automat, Amadiro puse mâna la deschizătura pe care scria „IEŞIRE”. Privi banda îngustă de hârtie şi zâmbi scurt.

— Cele două nave Coloniste care au aterizat pe Solaria…, zise el.

— Da, domnule? întrebă Mandamus încruntat.

— Distruse! Amândouă distruse!

— Cum?

— Într-o explozie de radiaţii, uşor de detectat din spaţiu. Înţelegi ce înseamnă asta? De fapt Solarienii nu au plecat şi cea mai slabă dintre Lumile noastre poate uşor să învingă navele Coloniste. E o lovitură grea pentru Colonişti, pe care n-o vor uita. Ţine, Mandamus, citeşte şi tu.

Mandamus dădu hârtia la o parte.

— Dar asta nu înseamnă, neapărat, că Solarienii mai sunt pe planetă. Probabil că au minat-o într-un fel.

— Ce importanţă are? Atac personal sau minare, navele au fost distruse.

— De data asta au fost luaţi prin surprindere. Ce se va întâmpla data viitoare, când vor fi pregătiţi? Şi dacă vor considera că evenimentul a fost un atac deliberat din partea locuitorilor din spaţiu?

— Vom răspunde că Solarienii doar se apărau de o invazie Colonistă deliberată.

— Dar, domnule, sugeraţi un război verbal? Dacă Coloniştii nu se vor sinchisi să vorbească, considerând că distrugerea navelor e o provocare la război şi vor răspunde imediat la fel?

— De ce?

— Pentru că vor fi la fel de nebuni pe cât am fi noi, dacă ni s-ar călca mândria-n picioare, cu atât mai mult cu cât a fost vorba de violenţă.

— Vor fi înfrânţi.

— Chiar dvs. aţi recunoscut că ne vor aduce pierderi mari, chiar dacă vor fi învinşi.

— Şi ce-ai vrea să fac? Nu Aurora le-a distrus navele.

— Convingeţi-l pe Preşedinte să dea o declaraţie că Aurora nu are nicio legătură cu asta, că nicio Lume din Spaţiu nu a fost implicată, că vina e numai a Solariei.

— Şi să abandonez Solaria? Ar fi un act de laşitate.

Mandamus rămase uluit:

— Dr. Amadiro, n-aţi auzit niciodată de ceea ce se numeşte o retragere strategică? Convingeţi Lumile din Spaţiu să se retragă, măcar un timp, pentru un pretext plauzibil. E o chestiune de câteva luni, până când planul nostru privind Pământul va da roade. Poate fi greu pentru toţi ceilalţi să se retragă şi să-i scuze pe Spaţiali, pentru că nu ştiu ce va urma – dar noi ştim. De fapt, dvs. şi cu mine, datorită informaţiilor pe care le avem, putem să considerăm evenimentul ăsta drept un dar al zeilor. Lăsaţi-i pe Colonişti să se preocupe de Solaria, în timp ce noi le pregătim distrugerea pe Pământ, fără să-şi dea seama. Sau vreţi să fim ruinaţi tocmai acum, când mai avem puţin şi câştigăm?

Amadiro se trezi clipind sub privirea fixă şi directă a ochilor adânci ai lui Mandamus.

52

Amadiro nu mai avusese niciodată o perioadă aşa proastă precum cea care urmă distrugerii navelor Coloniştilor. Preşedintele, din fericire, putu fi convins să urmeze o politică pe care Amadiro o numise de supunere poruncitoare. Fraza prinse la Preşedinte, cu toate că era un oximoron. Şi, în afară de asta, Preşedintele se pricepea perfect să se supună.

Restul Consiliului fu mai greu de manevrat. Amadiro, exasperat, se istovi tot arătând ororile războiului şi necesitatea alegerii momentului propice pentru a lovi – şi nu al unuia inadecvat – dacă războiul devenea inevitabil. Inventă motive plauzibile pentru faptul că nu sosise, încă, momentul şi le folosi în discuţiile cu liderii celorlalte Lumi din Spaţiu. Hegemonia

naturală a Aurorei a trebuit să fie folosită la maximum ca să-i facă să se supună.

Dar când căpitanul D.G. Baley sosi cu nava şi cu cererea sa, Amadiro simţi că nu mai are ce să facă. Era prea mult.

— E imposibil, zise Amadiro. Doar n-o să-l lăsăm să asolizeze pe Aurora cu barba şi îmbrăcămintea lui ridicolă, cu accentul lui de neînţeles! Ar trebui să cer Consiliului să fie de acord să-i dea pe mână o femeie din Spaţiu? Ar fi un act fără precedent în istoria noastră. O femeie din Spaţiu!

Mandamus spuse sec:

— Întotdeauna v-aţi referit la ea numind-o „femeia Solariană”.

— Pentru noi e „femeia Solariană”, dar va fi considerată o spaţială de vreme ce e implicat un Colonist. Dacă nava lui va coborî pe Solaria, aşa cum spune el, s-ar putea să fie distrusă ca şi celelalte, împreună cu el şi cu femeia asta. Apoi, voi fi acuzat de duşmanii mei, pe bună dreptate, de crimă, iar cariera mea va fi distrusă.

Mandamus zise:

— Gândiţi-vă, mai bine, la faptul că ne-am chinuit aproape şapte ani să distrugem Pământul şi că mai avem câteva luni până la realizarea acestui proiect. Să riscăm acum un război şi, dintr-o lovitură, să distrugem tot ce-am făcut, tocmai când suntem atât de aproape de victoria finală?

Amadiro scutură din cap:

— Se pare că n-am nicio soluţie, prietene. Consiliul nu mă va asculta dacă voi încerca să-i determin să o lase pe femeie Colonistului. Până şi faptul că am sugerat aşa ceva va fi folosit împotriva mea. Cariera mea politică va fi zdruncinată şi s-ar putea să ne trezim şi cu un război. Pe lângă asta, gândul că o femeie Solariană s-ar putea să moară aflându-se în slujba unui Colonist e de nesuportat.

— Se pare că vă place mult femeia Solariană.

— Ştii bine că nu. Aş fi vrut din toată inima să moară acum douăzeci de decade, dar nu aşa. Nu pe o navă Colonistă. Dar ar trebui să ţin seama că ţi-e strămoaşă de gradul cinci.

Mandamus se uită chiorâş:

— Ce consecinţă are lucrul ăsta asupra mea? Sunt un locuitor din Spaţiu conştient de mine şi de societatea mea. Nu

sunt membru al unui conglomerat tribal care-şi idolatrizează strămoşii.

Tăcu o clipă, apoi urmă:

— Dr. Amadiro, nu puteţi explica Consiliului că această strămoaşă a mea a fost reţinută nu ca prizonieră, ci pentru cunoştinţele sale unice despre Solaria, unde şi-a petrecut copilăria şi adolescenţa, fiind de neînlocuit pentru explorarea asta, care s-ar putea să ne fie de folos atât nouă, cât şi Coloniştilor? În definitiv, nu ar fi mai bine pentru noi să aflăm ce au de gând nenorociţii ăştia de Solarieni? Femeia va aduce, fără îndoială, un raport al evenimentelor, dacă va supravieţui.

Amadiro scoase buza de jos în afară:

— Ar merge dacă femeia s-ar îmbarca voluntar, dacă ar spune clar că a înţeles importanţa muncii şi vrea să-şi îndeplinească o datorie patriotică. Oricum e de neacceptat să o aducem la bordul navei cu forţa.

— Ei bine, să presupunem că eu mă duc să-mi văd strămoaşa asta şi încerc s-o conving să se îmbarce voluntar. Şi să presupunem, de asemenea, că dvs. o să vorbiţi cu căpitanul Colonist prin hiperunde şi-i veţi spune că poate asoliza pe Aurora şi o poate lua pe femeie, *dacă* o va convinge să meargă de bunăvoie cu el; sau cel puţin *să spună* că va merge cu el de bunăvoie, indiferent dacă e adevărat sau nu.

— Presupun că nu pierdem nimic dacă facem efortul ăsta, dar nu văd cum am putea câştiga.

Şi totuşi, spre surprinderea lui Amadiro, au câştigat. Îl ascultă uimit pe Mandamus expunându-i toate detaliile.

— Am pus în discuţie problema roboţilor cu aspect uman, zise Mandamus, şi e clar că nu ştie nimic despre ei, de unde am dedus că nici Fastolfe nu ştia nimic. A fost unul dintre lucrurile care nu mi-au dat pace. Apoi am vorbit mult despre descendenţa mea, ca astfel s-o forţez să vorbească despre Pământeanul ăla, Elijah Baley.

— Ce-i cu el? zise Amadiro aspru.

— Nimic, în afară de faptul că şi-a amintit şi a vorbit despre el. Colonistul ăsta care o vrea e un urmaş al lui Baley şi am crezut că faptul ar putea s-o influenţeze.

În orice caz, a mers şi, câteva zile, Amadiro simţi o scădere a presiunii care-l chinuise, aproape încontinuu, încă de la începutul crizei Solariene. Dar numai pentru câteva zile.

53

Un avantaj al lui Amadiro a fost că, în timpul crizei Solariene, cel puţin deocamdată, n-o văzuse pe Vasilia. Sigur că n-ar fi fost momentul cuvenit pentru aşa ceva. Nu dorea să se enerveze din cauza robotului pe care femeia îl considera al ei – fără să ia în considerare legalitatea situaţiei – acum, când criza îi întindea la maxim nervii şi-i apăsa gândurile. Nici nu dorea să se expună unei certe, care ar fi putut apărea uşor între ea şi Mandamus, referitor la cine urma să conducă Institutul de Robotică.

Oricum, ajunsese la concluzia că Mandamus trebuie să-i fie succesorul. Pe tot timpul crizei Solariene, el avusese grijă de ce era mai important. Chiar şi când Amadiro îşi pierdea cumpătul, Mandamus rămânea de gheaţă. Mandamus fusese cel care considerase posibilă plecarea de bunăvoie a femeii Solariene cu căpitanul Colonist şi tot el o manipulase în direcţia respectivă. Şi dacă planul de distrugere a Pământului avea să meargă aşa cum trebuie, atunci Amadiro poate-l va lăsa pe Mandamus să-i urmeze şi ca Preşedinte al Consiliului. Ar fi şi drept să fie aşa, gândi Amadiro cu o neaşteptată izbucnire de altruism.

În consecinţă, în această seară nu se gândise deloc la Vasilia. Plecă de la Institut supravegheat de o mulţime de roboţi până la maşina lui de teren. Maşina, condusă de un robot şi cu încă doi roboţi care stăteau în spate cu el, trecu încet prin ploaia rece de amurg şi îl duse la reşedinţa lui, unde alţi doi roboţi îl conduseră înăuntru. Şi în tot acest timp nu se gândi la Vasilia.

De aceea, când o găsi în salonul său, în faţa aparatului cu hiperunde, privind un balet robotic complex, cu câţiva dintre roboţii lui Amadiro stând în nişele lor şi cu doi roboţi ai ei în spatele scaunului, fu supărat nu atât din pricina violării intimităţii, cât pur şi simplu din cauza surprizei. Îi trebui ceva timp până să-şi controleze respiraţia atât cât să poată vorbi, apoi furia îi crescu şi spuse aspru:

— Ce cauţi aici? Cum ai intrat înăuntru?

Vasilia era destul de liniştită. De fapt reacţia lui Amadiro era una la care se aştepta:

— Ce fac aici? zise ea. Te aştept pe tine. N-a fost greu să intru. Roboţii tăi îmi cunosc bine înfăţişarea şi funcţia din Institut. De ce nu m-ar lăsa să intru, dacă i-am asigurat că am o întâlnire cu tine?

— Pe care n-o ai. Mi-ai violat domiciliul.

— Nu cred. Există o limită în ce priveşte încrederea pe care o pot avea roboţii altcuiva în tine. Uită-te la ei. Nu şi-au luat ochii de la mine. Dacă doream să-ţi percheziţionez casa, să mă uit prin acte, să profit în vreun fel de absenţa ta, te asigur că n-aş fi putut-o face. Cei doi roboţi ai mei nu puteau să le ţină piept.

— Ştii, zise Amadiro acru, că te-ai comportat într-un mod absolut non-Spaţial? Eşti vrednică de dispreţ şi nu voi uita asta.

Vasilia se înfierbântă auzind adjectivele. Spuse încet şi aspru:

— Sper să nu uiţi asta, Kelden, pentru că ceea ce am făcut a fost pentru *tine*, şi dacă aş reacţiona aşa cum meriţi pentru că ai gura mare, aş pleca şi te-aş lăsa să rămâi toată viaţa omul învins care ai fost timp de douăzeci de decade.

— N-am să rămân un învins… orice ai face.

Vasilia zise:

— Se pare că tu crezi în ceea ce spui, dar vezi, tu nu ştii ce ştiu eu, şi-ţi pot spune că, fără intervenţia mea, vei rămâne un învins. Nu mă interesează ce plan ai. Nu-mi pasă ce a clocit acest Mandamus cu buze subţiri şi faţă acră.

— De ce aduci vorba de el? întrebă Amadiro repede.

— Fiindcă aşa vreau eu, rosti Vasilia cu dispreţ. Orice a făcut sau crede că o să facă – şi stai liniştit, nu am nici cea mai mică idee despre asta – nu va merge. Poate că nu ştiu altceva despre planul tău, dar ştiu că n-o să meargă.

— Spui tâmpenii, pufni Amadiro.

— Ar fi mai bine să asculţi tâmpeniile astea, Kelden, dacă nu vrei ca totul să se ducă pe râpă. Nu numai tu, ci şi Lumile din Spaţiu. Dar poţi să nu mă asculţi. Tu alegi. Deci, ce ai ales?

— De ce să te ascult? Ce motive aş avea?

— Una la mână, ţi-am zis că Solarienii se pregătesc să plece de pe planetă. Dacă m-ai fi ascultat, nu erai luat pe neaşteptate când ai auzit că au făcut-o.

— Şi totuşi, criza Solariană e în avantajul nostru.

— Nu, nu e, zise Vasilia. Poate că tu crezi asta, dar nu-i aşa. Te va distruge, indiferent ce vei face ca să întâmpini pericolul ăsta, în afară de cazul în care mă laşi să vorbesc.

Buzele lui Amadiro erau albe şi tremurau vizibil. Afirmaţia Vasiliei despre cele două secole de înfrângeri avu efect asupra lui şi criza Solariană într-adevăr nu-l ajutase, astfel că-i lipsi

puterea de a le ordona roboţilor să o dea afară, aşa cum ar fi trebuit s-o facă. Zise posac:

— Ei bine, spune pe scurt ce ai de spus.

— Nu m-ai crede dacă ţi-aş spune ce doresc, aşa că lasă-mă să abordez problema-n felul meu. Mă poţi opri oricând, dar atunci vei distruge Lumile din Spaţiu. Desigur că ele vor supravieţui după moartea mea şi nu eu voi rămâne în istorie – în istoria *Coloniştilor*, că tot veni vorba – drept cel mai mare eşec înregistrat vreodată. Pot să vorbesc?

Amadiro se lăsă pe un scaun:

— Atunci vorbeşte şi, după ce termini, pleacă.

— Am de gând să plec, Kelden, în afară, desigur, de cazul în care mă vei ruga *foarte* politicos să rămân şi să te ajut. Pot să încep?

Amadiro nu zise nimic şi Vasilia începu:

— Ţi-am spus că în timpul şederii mele pe Solaria am observat nişte modele pozitronice foarte ciudate, proiectate de ei; modele care semănau cu încercări de a produce roboţi telepatici. Ei bine, de ce mi-o fi venit în minte tocmai asta?

Amadiro zise acru:

— De unde să ştiu ce motive patologice te-au făcut să gândeşti aşa?

Vasilia îl ignoră, schiţând o grimasă:

— Mulţumesc, Kelden, m-am gândit multe luni la asta, din moment ce eram destul de sigură că nu era vorba de ceva patologic, ci de o memorie subliminală. Mintea mea a revenit la copilărie, când Fastolfe, pe care-l consideram pe atunci tatăl meu, în modul său generos binecunoscut – ştii că făcea uneori pe genialul –, mi-a dat un robot.

— Din nou Giskard? murmură Amadiro nerăbdător.

— Da, Giskard. Întotdeauna Giskard. Eram majoră şi deja aveam instinct de roboticiană, sau aş zice că m-am născut cu instinctul ăsta. Nu ştiam multă matematică, dar aveam idee ce înseamnă un model. Odată cu trecerea decadelor, cunoştinţele mele de matematică s-au perfecţionat mult, dar nu cred că am evoluat în ceea ce priveşte intuiţia modelelor. Tatăl meu îmi spunea: „Micuţă Vasi (întotdeauna folosea diminutive iubitoare, ca să vadă cum reacţionez), eşti un geniu al modelelor.” Cred că eram…

— Scuză-mă, spuse Amadiro. Sunt de acord cu genialitatea ta. Printre altele, nu am cinat, ştii asta?

— Ei bine, zise aspru Vasilia, comandă-ţi cina şi invită-mă şi pe mine.

Amadiro, încruntat, ridică mâna indiferent şi făcu un gest scurt. Imediat roboţii se auziră pregătind cina.

Vasilia zise:

— Obişnuiam să mă joc cu modele pozitronice pe Giskard. Veneam la Fastolfe – tatăl meu, cum îl consideram atunci – şi îi arătam modelul. El dădea din cap, râdea şi-mi spunea: „Dacă adaugi asta creierului bietului Giskard, el nu va mai putea vorbi şi va suferi mult.” Îmi aduc aminte că l-am întrebat dacă Giskard putea, într-adevăr, să simtă durerea şi tatăl meu mi-a zis: „Noi nu ştim ce ar *simţi* el, dar sigur s-ar *comporta* ca şi noi când suntem îndureraţi, deci putem spune la fel de bine că şi el suferă.” Sau altădată, când îi duceam câte unul dintre modelele mele, el zâmbea indulgent şi zicea: „Ăsta nu o să-i facă niciun rău, micuţă Vas, şi ar fi interesant să încerci.” Şi aşa făceam, uneori îl scoteam din nou, alteori îl lăsam înăuntru. Nu mă jucam cu Giskard doar dintr-o simplă plăcere sadică, aşa cum poate că aş fi fost tentată să cred dacă nu ar fi fost vorba de mine. De fapt îmi plăcea foarte mult Giskard şi nu doream să-l rănesc. Când mi se părea că una dintre îmbunătăţirile aduse de mine – întotdeauna le-am considerat îmbunătăţiri – l-a făcut pe Giskard să vorbească mai liber sau să reacţioneze mai repede sau mai interesant – şi nu-i făcea niciun rău – o lăsam înăuntru. Şi apoi, într-o zi…

Un robot stătea la cotul lui Amadiro şi nu ar fi îndrăznit să întrerupă un musafir, dacă n-ar fi fost o urgenţă, dar bărbatului nu-i fu greu să înţeleagă semnificaţia aşteptării sale.

— Cina e gata? întrebă el.

— Da, domnule, spuse robotul.

Amadiro făcu un gest aproape nerăbdător către Vasilia:

— Eşti invitată să cinezi cu mine.

Merseră în sufrageria lui Amadiro, unde Vasilia nu intrase niciodată. În definitiv, era cunoscută neglijenţa lui Amadiro în ce priveşte mondenitatea. I se spusese, nu o dată, că ar reuşi mai bine în politică dacă ar da petreceri acasă şi întotdeauna zâmbise politicos şi replicase:

— Prea scump.

Probabil din această cauză, se gândi Vasilia, nu era niciun semn de originalitate sau creativitate în mobilierul încăperii. Nimic nu putea fi mai banal ca masa, vesela şi tacâmurile. În ceea ce priveşte pereţii, nu erau decât nişte planuri verticale colorate. Toate astea, gândi ea, îţi tăiau pofta de mâncare.

Supa cu care începură era la fel de banală ca şi mobila, o zeamă limpede, şi Vasilia începu s-o mănânce fără entuziasm.

Amadiro zise:

— Draga mea Vasilia, vezi că sunt răbdător. N-am nimic împotrivă dacă vrei să-ţi scrii autobiografia. Dar chiar ai de gând să-mi reciţi capitole întregi din ea? Dacă asta intenţionezi, atunci trebuie să-ţi spun pe şleau că nu mă interesează.

— Imediat vei deveni extrem de interesat, spuse Vasilia. Totuşi, dacă eşti fermecat de eşec şi nu vrei nici în continuare să realizezi ceva, spune-o. Atunci am să mănânc în linişte şi am să plec. Asta vrei?

Amadiro oftă:

— Ei bine, continuă, Vasilia.

Femeia urmă:

— Şi apoi, într-o zi, am adus un model mai elaborat, mai plăcut şi mai incitant decât văzusem vreodată şi chiar – ca să spun drept – decât am mai văzut de atunci. Aş fi vrut să i-l arăt tatălui meu, dar tocmai atunci era plecat la o conferinţă pe una dintre celelalte Lumi. Nu ştiam când se-ntoarce şi am pus modelul de-o parte, dar în fiecare zi îl priveam cu mai mult interes şi cu mai multă fascinaţie. Până la urmă n-am mai putut aştepta. Pur şi simplu nu mai puteam rezista. Mi se părea atât de frumos, încât credeam că e absurdă bănuiala că ar putea să facă vreun rău. Eram doar un copil de două decade şi încă nu trecusem de faza iresponsabilităţii, deci i-am modificat creierul lui Giskard, încorporându-i modelul. Şi nu i-a făcut niciun rău. Asta s-a văzut imediat. Îmi răspundea foarte uşor şi mi s-a părut că înţelege mai repede şi e mult mai inteligent. Părea că e mai fascinant şi mai atractiv decât înainte. Eram încântată şi emoţionată în acelaşi timp. Ceea ce făcusem – modificarea lui Giskard fără asentimentul lui Fastolfe – era împotriva legilor pe care mi le impusese el şi ştiam asta foarte bine. Dar îmi era clar că n-o să readuc lucrurile la starea iniţială. Când îi modificasem creierul lui Giskard, mi-am spus că va fi numai pentru puţină vreme şi că, apoi, voi neutraliza schimbarea. Însă, după ce am

făcut modificarea, mi-am dat imediat seama că *nu* o voi neutraliza. Pur şi simplu *nu* o voi face. De fapt nu l-am mai modificat niciodată pe Giskard, de frică să nu stric ceea ce făcusem. Nici nu i-am spus vreodată lui Fastolfe ce am făcut. Am distrus înregistrarea minunatului model şi Fastolfe nu a aflat niciodată că Giskard a fost modificat fără ştirea sa. Niciodată. Apoi ne-am despărţit, eu şi Fastolfe, şi el nu a vrut să renunţe la Giskard. Am ţipat că era al meu şi că-l iubeam, dar bunăvoinţa lui Fastolfe, de care a făcut paradă toată viaţa – chestia aia cu iubirea lucrurilor mari şi mici –, nu a fost o barieră în calea dorinţelor lui. Am primit alţi roboţi de care nu-mi păsa dar l-a păstrat pe Giskard pentru el. Şi când a murit l-a lăsat pe Giskard femeii Solariene – o ultimă palmă dureroasă pentru mine.

Amadiro reuşi să mănânce numai pe jumătate somonul în aspic.

— Dacă tot ce spui e cu intenţia de a-ţi susţine cazul de transferare a lui Giskard de la femeia Solariană, nu o să te ajute cu nimic. Ţi-am explicat, deja, de ce nu pot ignora testamentul lui Fastolfe.

— E mult mai mult decât atât, Kelden, zise Vasilia. Mult mai mult. Infinit mai mult. Vrei să mă opresc?

Amadiro rânji ironic:

— Din moment ce am ascultat atâta, o să fac pe nebunul şi o să ascult în continuare.

— Ai fi cu adevărat nebun dacă n-ai face-o, pentru că acum am ajuns la punctul final. Nu am încetat să mă gândesc la Giskard şi la nedreptatea ce mi s-a făcut când am fost lăsată fără el, dar nu m-am gândit niciodată la modelul cu care l-am modificat, fără ştirea altcuiva. Sunt sigură că nu l-aş fi putut reproduce, chiar dacă voiam, şi din ce-mi aduc aminte nu semăna cu nimic văzut în robotică, până când am zărit ceva asemănător, în timpul şederii mele pe Solaria. Modelul Solarian mi s-a părut familiar, dar nu ştiam de ce. Mi-au trebuit câteva săptămâni bune să mă gândesc, înainte de a scoate de undeva, dintr-o parte bine ascunsă a inconştientului, gândul alunecos al acelui model pe care l-am făcut din nimic acum douăzeci şi cinci de decade. Chiar dacă nu-mi aduc aminte exact, ştiu că modelul Solarian era doar o imitaţie palidă a celui creat de mine. Era doar o simplă asemănare cu ceea ce eu capturasem într-o simetrie miraculos de complexă. Dar m-am uitat la modelul

Solarian cu experienţa câştigată în douăzeci şi cinci de decade de studii teoretice în robotică şi mi-a sugerat telepatia. Dacă un simplu model, aproape neinteresant, mi-a sugerat asta, oare ce înseamnă cel original – pe care l-am inventat când eram copil şi nu l-am mai repetat?

Amadiro zise:

— Tot îmi spui că treci la subiect, Vasilia. Aş exagera cu ceva dacă ţi-aş cere să termini cu văicărelile şi amintirile şi să spui clar, într-o frază, ce ai de spus?

— Bucuroasă, încuviinţă femeia. Ce vreau să-ţi spun, Kelden, e că, fără să ştiu, l-am transformat pe Giskard într-un robot telepatic şi că asta este el, de atunci.

54

Amadiro o privi îndelung pe Vasilia şi, pentru că părea că povestea s-a sfârşit, se întoarse la somonul în aspic şi mâncă din el gânditor. Apoi zise:

— Imposibil! Mă crezi un idiot?

— Te cred un ratat, zise Vasilia. Nu spun că Giskard poate citi gândurile, că poate transmite şi primi cuvinte sau idei. S-ar putea ca asta *să fie* imposibil chiar şi în teorie. Dar sunt sigură că poate detecta emoţii şi setul general de activităţi mentale şi că poate, chiar, să-l modifice.

Amadiro scutură violent din cap:

— Imposibil!

— Imposibil? Gândeşte-te un pic. Acum douăzeci de decade aproape că-ţi atinseseşi ţinta. Fastolfe era la mila ta, Preşedintele Horder era aliatul tău. Ce s-a întâmplat? De ce totul a mers prost?

— Pământeanul, începu Amadiro, amintindu-şi.

— Pământeanul, îl imită Vasilia. Pământeanul. Sau poate femeia Solariană? Nici unul! Nici unul din ei! Giskard a fost acolo tot timpul. Simţind. Modificând.

— De ce l-ar fi interesat? E un robot.

— Un robot loial stăpânului său, Fastolfe. Datorită Primei Legi, trebuia să aibă grijă ca lui Fastolfe să nu i se întâmple nimic rău şi, fiind telepatic, nu interpreta asta doar ca un rău fizic. Ştia că Fastolfe nu-şi va putea urma calea, nu va putea încuraja colonizarea Lumilor din Galaxie, că va avea o dezamăgire profundă, şi asta însemna „rău” în universul

telepatic al lui Giskard. Nu putea să fie de acord să se-ntâmple aşa ceva. Şi atunci a intervenit.

— Nu, nu, nu, zise Amadiro dezgustat. Tu vrei să fie aşa dintr-un dor sălbatic şi romantic, dar nu poate fi aşa. Îmi aduc aminte foarte bine ce s-a întâmplat. A fost Pământeanul. Nu-i nevoie de un robot telepatic ca să poată fi explicate evenimentele.

— Şi ce s-a întâmplat de atunci, Kelden? întrebă Vasilia. Ai reuşit vreodată, de douăzeci de decade, să-l învingi pe Fastolfe? Cu toate faptele în favoarea ta, cu toată decăderea politicii lui Fastolfe, ai reuşit vreodată să ai votul majorităţii în Consiliu? Ai reuşit vreodată să-l înlături pe Preşedinte ca să preiei tu puterea? Cum îţi explici asta, Kelden? În toate aceste douăzeci de decade, Pământeanul n-a fost pe Aurora. E mort de şaisprezece decade, viaţa lui nenorocită şi scurtă s-a sfârşit în opt decade, şi totuşi ai continuat să ratezi – ai atins un record încă nedepăşit de eşecuri. Chiar şi acum, că Fastolfe e mort, ai reuşit să profiţi de fracţiunile dezbinate ale coaliţiei sale sau încă mai crezi că succesul te ocoleşte? Ce mai rămâne? Pământeanul s-a dus. Fastolfe s-a dus. Giskard a fost cel care a lucrat împotriva ta în anii aceştia, şi el a rămas. Acum e la fel de loial femeii Solariene pe cât îi era lui Fastolfe şi cred că femeia Solariană n-are niciun motiv să te iubească.

Faţa lui Amadiro se schimonosi de furie şi frustrare:

— Nu-i aşa. Nimic nu-i aşa. Inventezi lucrurile.

Vasilia rămase rece:

— Nu, nu le inventez, le explic. Am explicat lucruri pe care tu n-ai fost în stare să le explici. Sau ai o altă explicaţie? Şi-ţi pot oferi o soluţie. Trece-mi mie proprietatea asupra lui Giskard şi, deodată, lucrurile se vor desfăşura în favoarea ta.

— Nu, zise Amadiro. Lucrurile sunt deja în favoarea mea.

— Asta crezi tu, dar nu vor fi, atâta timp cât Giskard lucrează împotriva ta. Indiferent de cât de aproape vei fi de victorie, indiferent de cât de sigur vei fi de victorie, totul va dispărea în ceaţă atâta timp cât nu-l ai pe Giskard de partea ta. Asta s-a-ntâmplat acum douăzeci de decade şi asta o să se întâmple şi acum.

Faţa lui Amadiro deveni senină.

— Dacă mă gândesc bine, chiar dacă nu-l avem pe Giskard, nici tu, nici eu, asta nu contează, pentru că îţi pot dovedi că

Giskard nu e telepat. Dacă era aşa cum spui, dacă putea să schimbe evenimentele după propria-i voinţă sau după dorinţa proprietarului lui – atunci de ce a fost de acord s-o lase pe femeia Solariană să meargă la moarte?

— La moarte? Despre ce vorbeşti, Kelden?

— Nu ştiai că două nave Coloniste au fost distruse pe Solaria? Sau n-ai mai făcut altceva în ultimul timp decât să visezi la modelele şi la zilele nemaipomenite ale copilăriei, când îţi modificai robotul de joacă?

— Sarcasmul nu ţi se potriveşte, Kelden. Am auzit despre navele Coloniste. Ce-i cu ele?

— O a treia navă se duce să investigheze. S-ar putea să fie şi ea distrusă.

— Posibil. Pe de altă parte însă, îşi vor lua precauţii.

— Şi-au luat. Au cerut şi li s-a dat femeia Solariană, pentru că ea cunoaşte destul de bine planeta, ca să-i ajute să nu fie distruşi.

Vasilia zise:

— Nu cred că va fi de folos, din moment ce n-a mai fost acolo de peste douăzeci de decade.

— Aşa e! Deci, sunt şanse ca ea să moară împreună cu ei. Pentru mine personal nu ar însemna nimic. Aş fi încântat s-o văd moartă şi cred că şi tu la fel. Şi, luând în considerare moartea ei, o vom folosi ca pretext pentru o plângere împotriva Lumilor colonizate, şi atunci lor le va fi greu să afirme că distrugerea navelor e un act deliberat al Aurorei. Am distruge noi pe unul de-al nostru? Acum te întreb: de ce Giskard, dacă are puterile pe care pretinzi că le are şi loialitatea respectivă, ar lăsa-o pe femeia Solariană să se ducă de bună voie la moarte?

Vasilia rămase surprinsă:

— S-a dus de bună voie?

— Bineînţeles. A vrut să meargă. Era imposibil, din punct de vedere politic, să o forţăm să facă asta.

— Dar nu înţeleg.

— Nu e nimic de înţeles, doar că Giskard nu e decât un simplu robot.

Un moment Vasilia îngheţă pe scaun cu o mână la bărbie. Apoi pronunţă rar:

— Nu se permit roboţi pe Lumile colonizate sau pe navele Coloniste. Asta înseamnă că a plecat singură. Fără roboţi.

— Ei bine, nu, bineînţeles că nu. Au fost nevoiţi să-i accepte roboţii personali, dacă voiau ca ea să vină de bună voie. Au luat robotul ăla care are aspectul unui om, Daneel, iar celălalt… – făcu o pauză şi spuse cuvântul printre dinţi – Giskard. Cine altul? Deci acest robot miraculos merge, de asemenea, spre distrugere. Nu va mai putea…

Amuţi. Vasilia sărise în picioare cu ochii arzând, lipsită de culoare în obraji.

— Vrei să spui că *Giskard* a plecat? Că e în afara Lumii noastre, pe o navă Colonistă? Kelden, s-ar putea să ne fi ruinat pe toţi!

55

Nici unul nu-şi termină masa.

Vasilia ieşi în fugă din sufragerie şi dispăru în baie. Amadiro, încercând să rămână logic şi distant, strigă la ea prin uşa închisă, fiind sigur că, astfel, îşi călca demnitatea:

— E cea mai bună dovadă că Giskard e doar un robot. De ce ar fi fost gata să plece pe Solaria şi să rişte distrugerea, alături de stăpâna sa?

Zgomotul apei încetă şi Vasilia ieşi, cu faţa proaspăt spălată şi aproape îngheţată într-o expresie de linişte. Zise:

— Nu înţelegi, nu-i aşa? Mă uluieşti, Kelden. Gândeşte-te bine. Giskard n-ar putea niciodată să fie în pericol, de vreme ce poate influenţa mintea oamenilor, nu? Nici femeia Solariană, odată ce Giskard îi e devotat. Colonistul care a luat cu el femeia Solariană probabil a aflat, când s-a întâlnit cu ea, că n-a mai fost de douăzeci de decade pe Solaria, şi deci nu poate să-şi închipuie că-l va ajuta. Cu ea l-a luat şi pe Giskard, dar nu ştia că acesta va fi de mare ajutor. Sau poate ştia asta?

Se gândi o clipă, apoi continuă încet:

— Nu, n-are cum să ştie. Dacă în mai mult de douăzeci de decade nimeni n-a aflat de capacităţile mentale ale lui Giskard înseamnă că pe Giskard îl interesează faptul ca nimeni să nu afle şi dacă-i aşa, înseamnă că nimeni n-a putut afla.

Amadiro zise iritat:

— Pretinzi că *tu* ai rezolvat problema.

— Am informaţii speciale, Kelden, preciză Vasilia, şi, chiar şi aşa, nu mi-am dat seama de adevăr decât acum şi asta numai din cauza indiciului de pe Solaria. Se pare că Giskard mi-a

întunecat mintea, altfel mi-aş fi dat seama demult de asta. Mă întreb dacă Fastolfe ştia…

— E mult mai uşor, zise Amadiro neconvins, să accepţi pur şi simplu faptul că Giskard e un simplu robot.

— Tu mergi pe calea lină a pierzaniei, Kelden, dar n-am să te las, indiferent cât ai vrea. Înseamnă că acel Colonist care a venit după femeia Solariană a luat-o totuşi cu el chiar dacă şi-a dat seama că îi va fi de un foarte mic ajutor. Şi femeia Solariană s-a oferit să-l însoţească cu toate că se teme să meargă pe o navă Colonistă cu barbari şi chiar dacă şi-a dat seama că s-ar putea să moară pe Solaria. Deci, cred că e tot mâna lui Giskard, care l-a silit pe Colonist să ceară femeia Solariană împotriva logicii şi a forţat-o pe femeie să accepte cererea, din nou fără logică.

Amadiro spuse:

— Dar de ce? Pot pune această simplă întrebare? De ce?

— Presupun că Giskard a considerat că e important să plece de pe Aurora. Oare şi-a dat seama că sunt pe punctul de a-i descoperi secretul? Dacă da, înseamnă că şi-a dat seama de imposibilitatea de-a mă manevra. În definitiv, sunt o roboticiană pricepută. În afară de asta, îşi aduce aminte că a fost cândva al meu şi un robot nu poate ignora uşor legile loialităţii. Probabil că singurul mod prin care a simţit că poate să o apere pe această femeie a fost acela de a se îndepărta de influenţa pe care o am asupra lui.

Se uită la Amadiro şi zise hotărâtă:

— Kelden, trebuie să-l aducem înapoi. Nu-l putem lăsa să lucreze la promovarea cauzei Coloniste, la adăpostul sigur al unei Lumi colonizate. A făcut destule rele, chiar aici printre noi. Trebuie să-l aducem înapoi şi trebuie să mă faci proprietara lui legală. Îl pot manevra, te asigur, şi îl pot face să lucreze pentru noi. Ţine minte! Numai eu pot să-l manevrez.

— Nu văd niciun motiv de îngrijorare, rosti Amadiro. În cazul cel mai probabil, că e un simplu robot, va fi distrus pe Solaria şi vom scăpa şi de el şi de femeia Solariană. În cazul, mai puţin probabil, că e aşa cum spui, nu va fi distrus pe Solaria, dar va trebui să se întoarcă pe Aurora. În definitiv femeia Solariană, deşi nu s-a născut pe Aurora, a trăit prea mult aici ca să poată face faţă traiului printre barbari şi, când va insista să revină la civilizaţie, Giskard va trebui să se întoarcă împreună cu ea.

Vasilia zise:

— După toate astea, Kelden, tot nu înţelegi posibilităţile lui Giskard. Dacă el va considera că e important să stea departe de Aurora, atunci poate uşor să modifice emoţiile femeii Solariene, astfel încât să o facă să suporte viaţa pe o Lume colonizată, aşa cum a făcut-o să-şi dorească îmbarcarea pe nava Colonistă.

— Ei bine, dacă e necesar, putem pur şi simplu să escortăm nava Colonistă, cu Solariana ei cu tot şi cu Giskard, înapoi pe Aurora.

— Şi cum propui să faci asta?

— Se poate face. Noi, cei de pe Aurora, *nu* suntem nişte proşti, deşi se pare că, după mintea ta, numai tu eşti singura fiinţă raţională de pe planetă. Nava Colonistă se duce pe Solaria să investigheze distrugerea celor două nave, dar sper că nu vrei să depinzi de serviciile acestei nave sau de cele ale Solarienei. Vom trimite două nave de război pe Solaria şi sigur că ele nu vor avea nicio problemă. Dacă mai există Solarieni pe planetă, ei vor putea distruge o navă Colonistă primitivă, dar nu se vor putea atinge de una Auroriană. Şi apoi, dacă nava Colonistă, printr-o magie a lui Giskard…

— Nu magie, întrerupse nervoasă Vasilia. Influenţă mentală.

— Dacă nava Colonistă, indiferent din ce motiv, se va ridica de pe suprafaţa Solariei, navele noastre îi vor tăia calea şi vor cere politicos să le fie predată femeia Solariană, împreună cu roboţii ei. Dacă nu, vor insista ca nava Colonistă să urmeze navele noastre, până pe Aurora. Nu va exista vreo împotrivire. Navele noastre nu vor face altceva decât să escorteze o cetăţeană Aurorianã pe lumea ei. Odată ce femeia Solariană şi cei doi roboţi au să debarce pe Aurora, nava Colonistă va putea pleca în ce direcţie doreşte.

Vasilia dădu din cap plictisită:

— Sună bine, Kelden, dar ştii ce bănuiesc că o să se întâmple?

— Ce, Vasilia?

— Părerea mea este că nava Colonistă se va ridica de pe suprafaţa Solariei, dar nu şi navele noastre de război. Orice există pe Solaria poate fi distrus de Giskard, dar mi-e teamă că de nimic altceva.

— Dacă *asta* se va întâmpla, zise Amadiro cu un zâmbet scârbit, atunci voi fi de acord că în scornelile tale e un sâmbure de adevăr. Dar nu se va întâmpla.

56

A doua zi dimineaţa, principalul robot personal al Vasiliei, proiectat cu înfăţişare feminină, veni la patul femeii. Aceasta se foi şi, fără să deschidă ochii, zise:

— Ce e, Nadila? (Nu era nevoie să deschidă ochii. De multe decade nimeni, în afară de Nadila, nu venise la patul ei.)

Nadila zise, cu o voce dulce:

— Doamnă, sunteţi chemată la Institut de dr. Amadiro.

Vasilia deschise ochii larg:

— Ce oră e?

— E 05:17, doamnă.

— Înainte de răsăritul soarelui? se indignă Vasilia.

— Da, doamnă.

— Când are nevoie de mine?

— Acum, doamnă.

— De ce?

— Roboţii lui nu m-au informat, doamnă, dar spun că e important.

Vasilia dădu la o parte cearşafurile.

— Mai întâi o să iau dejunul, Nadila, şi o să fac un duş. Informează-i pe roboţii lui Amadiro să intre în nişele vizitatorilor şi să aştepte. Dacă cer să mă grăbesc, adu-le aminte că sunt pe proprietatea *mea*.

Deşi neliniştită, Vasilia nu se grăbi în mod nejustificat. Toaleta ei dură mai mult decât de obicei şi dejunul fu luat cu mai puţină grabă. (Ea nu obişnuia să piardă prea mult timp cu aceste lucruri.) Programele de ştiri pe care le vizionă nu indicau nimic ce ar fi putut explica solicitarea lui Amadiro.

Când maşina de teren (cu ea şi patru roboţi – doi ai ei, doi ai lui Amadiro) o aduse la Institut, soarele îşi făcea apariţia la orizont.

Amadiro îşi ridică privirea şi zise:

— În sfârşit, ai sosit!

Pereţii biroului mai străluceau încă, deşi nu mai era nevoie de lumina lor.

— Îmi pare rău, replică Vasilia înţepată. Îmi dau seama că răsăritul soarelui e o oră foarte târzie pentru începerea lucrului.

— Te rog lasă joaca, Vasilia. În curând trebuie să fiu în sala Consiliului. Preşedintele s-a sculat mai devreme ca mine. Îmi cer scuze, Vasilia, chiar cu umilinţă, că nu te-am crezut.

— Deci nava Colonistă a decolat fără probleme.

— Da. Şi una dintre navele *noastre* a fost distrusă, aşa cum ai prezis. Faptul nu a fost încă dat publicităţii, dar bineînţeles că se va afla.

Vasilia făcu ochii mari. Prezisese acest rezultat mai mult intuitiv, dar era clar că nu era momentul să recunoască. Spuse doar:

— Deci, eşti de acord că Giskard are puteri extraordinare.

Amadiro vorbi prudent:

— Nu consider că faptul e dovedit matematic, dar sunt gata s-o accept şi doresc alte informaţii. Vreau să ştiu ce trebuie să facem acum. Consiliul nu ştie nimic despre Giskard şi propun să nu-i spunem.

— Mă bucur că gândeşti aşa de limpede, Kelden.

— Dar tu eşti cea care-l înţelege pe Giskard şi, deci, cea mai în măsură să spună ce e de făcut. Ce să-i spun Consiliului şi cum să-i explic acţiunea noastră, fără să dezvălui întregul adevăr?

— Depinde. Acum, că a părăsit Solaria, unde are de gând să se ducă nava Colonistă? Putem afla? În definitiv, dacă se întoarce pe Aurora, nu trebuie decât să ne pregătim s-o întâmpinăm.

— Nu vine pe Aurora, zise Amadiro emfatic. Se pare că şi aici ai avut dreptate. Giskard – presupunând că el trage sforile – pare hotărât să stea departe. Am interceptat mesajul navei către propria-i Lume. Cifrat, desigur, dar nu există vreun cod de-al Coloniştilor pe care să nu-l fi descifrat.

— Presupun că şi ei le-au descifrat pe ale noastre. Mă întreb de ce nu e toată lumea de acord să trimită mesaje clare, ca să nu mai muncim atât să le descifrăm.

Amadiro dădu din umeri:

— Nu contează asta. Problema e că nava Colonistă se duce înapoi pe planeta ei.

— Împreună cu femeia Solariană şi cu roboţii săi?

— Desigur.

— Eşti sigur de asta? Nu au fost lăsaţi pe Solaria?

— Suntem siguri de asta, zise Amadiro nerăbdător. Aparent, Solariana a fost responsabilă de plecarea lor de pe planetă.

— Ea? Cum?

— Încă nu ştiu.

Vasilia zise:

— Trebuie să fie Giskard. El a făcut să pară că femeia Solariană e eroina.

— Şi acum ce facem?

— Trebuie să-l aducem pe Giskard înapoi.

— Dar nu putem convinge Consiliul să rişte o criză interstelară ca să aducă înapoi un robot.

— Nici nu trebuie, Kelden. Soliciţi întoarcerea femeii Solariene; asta avem dreptul să cerem. Şi crezi că o să se întoarcă fără roboţii ei? Sau crezi că Giskard va fi de acord ca ea să se întoarcă fără el? Sau că Lumea colonizată vrea să păstreze roboţii, dacă Solariana se întoarce? Cere-o pe *ea*. Hotărât. E o cetăţeană Auroriană împrumutată pentru o misiune pe Solaria, care s-a încheiat, şi acum trebuie să fie adusă înapoi. Fă-o într-un mod beligerant, ca şi cum ar fi o ameninţare de război.

— Nu putem risca un război, Vasilia.

— Nu vom risca. Giskard nu poate acţiona într-un mod care să ducă la război. În cazul în care Coloniştii se împotrivesc şi vor război, Giskard va face modificările necesare în atitudinea conducătorilor Colonişti ca să o readucă, în pace, pe femeia Solariană înapoi pe Aurora. Şi bineînţeles că el va trebui să revină cu ea.

Amadiro zise jalnic:

— Şi, odată întors, ne va modifica pe *noi*, presupun, şi-i vom uita puterile şi nu-l vom mai lua în seamă şi va reuşi să-şi ducă la bun sfârşit planul, oricare ar fi el.

Vasilia îşi lăsă capul pe spate şi râse:

— N-are nicio şansă. Vezi, eu îl *cunosc* pe Giskard şi-l pot manevra. Doar adu-l înapoi, obligă Consiliul să nu ia în considerare testamentul lui Fastolfe – poţi s-o faci – şi dă-mi-l pe Giskard. Atunci va lucra pentru noi; Aurora va conduce Galaxia, tu îţi vei petrece ultimele decade ale vieţii ca Preşedinte al Consiliului şi eu te voi urma ca director al Institutului de Robotică.

— Eşti sigură că aşa se va rezolva problema?

— Absolut. Tu trimite un mesaj hotărât şi eu îţi garantez restul: victoria Spaţialilor şi a noastră, distrugerea Pământului şi a Coloniştilor.

14. Duelul

57

Gladia privea globul Aurorei, pe ecran. Învelişul său de nori părea prins într-un vârtej de-a lungul secerii groase care strălucea în lumina soarelui.

— Sigur că nu suntem aşa aproape, zise ea.

D.G. zâmbi:

— Bineînţeles. O vedem prin nişte lentile destul de bunicele. Este la câteva zile depărtare, luând în considerare apropierea în spirală. Dacă vom reuşi, vreodată, să obţinem propulsia antigravitaţională la care tot visează fizicienii, dar se pare că e imposibil de obţinut, zborul spaţial va deveni simplu şi rapid. Aşa, Salturile noastre pot, cel mult, să ne ducă în siguranţă la o distanţă bunicică de o masă planetară.

— Ciudat, făcu Gladia gânditoare.

— Ce anume, doamnă?

— Când am fost pe Solaria mi-am spus „Mă duc acasă”, dar când am asolizat mi-am dat seama că nu eram deloc acasă. Acum mergem pe Aurora şi mi-am spus „*Acum* mă duc acasă”, şi totuşi nici lumea asta nu e casa mea.

— Atunci unde e casa dvs., doamnă?

— Şi eu mă întreb. Dar de ce îmi tot spui doamnă?

D.G. fu surprins:

— Preferaţi „doamna Gladia”, doamnă Gladia?

— E tot un respect ironic. Asta simţi tu că merit?

— Respect ironic? Desigur că nu. Dar cum altfel se poate adresa un Colonist unui locuitor din Spaţiu? Încerc să fiu politicos şi să mă conformez tradiţiilor voastre – să fac exact ceea ce vă face să vă simţiţi bine.

— Dar nu mă face să mă simt bine. Spune-mi simplu „Gladia”. În definitiv, eu îţi spun „D.G.”.

— Perfect, deşi în faţa ofiţerilor şi a oamenilor mei aş prefera să-mi spuneţi „căpitane”, şi eu să vă spun „doamnă”. Disciplina trebuie menţinută.

— Da, desigur, zise Gladia absentă, uitându-se din nou spre Aurora. Nu am casă.

Se răsuci spre D.G.:

— Poţi să mă duci pe Pământ, D.G.?

— Da, zâmbi D.G., dar s-ar putea să nu vrei să mergi, Gladia.

— Cred că vreau să merg, doar dacă nu o să-mi pierd curajul.

— Posibilitatea infectării există, şi de ea se tem locuitorii din Spaţiu, nu?

— Poate prea mult. De fapt, l-am cunoscut pe strămoşul tău şi nu m-am infectat. Am fost pe nava asta şi am supravieţuit. Uite, acum eşti lângă mine. Am fost chiar şi pe Lumea ta, înconjurată de mii de oameni. Cred că am căpătat o anumită imunitate.

— Trebuie să-ţi spun, Gladia, că Pământul e de o mie de ori mai aglomerat decât Lumea lui Baley.

— Chiar şi aşa, zise Gladia, vocea încălzindu-i-se. Mi-am schimbat complet ideile despre multe lucruri. Ţi-am spus că nu mai aveam pentru ce să trăiesc, după douăzeci şi trei de decade, şi iată că acum *am*. Ce mi s-a întâmplat pe Lumea lui Baley – cuvântarea pe care am ţinut-o, faptul că i-a emoţionat pe oameni – era ceva nou, ceva de neimaginat pentru mine. Era ca şi cum m-aş fi născut din nou, ca şi cum ar fi reînceput totul de la prima decadă. Mi se pare acum că, chiar dacă Pământul mă va omorî, merită, pentru că voi muri tânără, încercând să mă lupt cu moartea, nu bătrână, plictisită şi gata să o primesc.

— Ei bine, rosti D.G. făcând cu mâna un gest de parodiere a eroismului, parcă eşti un documentar istoric la hiperviziune. Ai văzut vreunul pe Aurora?

— Desigur. Sunt foarte populare.

— Faci repetiţie pentru aşa ceva, Gladia, sau chiar crezi ceea ce spui?

Gladia râse:

— Presupun că îţi par caraghioasă, D.G., dar chestia amuzantă e că asta *cred*, dacă n-o să-mi pierd curajul.

— În cazul ăsta, aşa vom face. Ne vom duce pe Pământ. Nu cred că vor considera că merită să pornească un război din cauza asta, în special dacă le vei raporta pe larg evenimentele de pe Solaria, aşa cum vor, şi dacă le vei da cuvântul de onoare, ca femeie Spaţială – dacă obişnuieşti să faci asta –, că te vei întoarce.

— Dar nu mă voi întoarce.

— S-ar putea să vrei să te întorci, într-o zi. Şi acum, doamnă – vreau să spun Gladia –, întotdeauna a fost o plăcere să stau de vorbă cu tine, dar mereu sunt tentat să vorbesc prea mult şi

sunt sigur că au nevoie de mine în cabina de comandă. Dacă nu, şi se pot descurca singuri, atunci aş prefera să nu-şi fi dat seama că lipsesc.

58

— A fost mâna ta, prietene Giskard?

— La ce te referi, prietene Daneel?

— Doamna Gladia e nerăbdătoare să meargă pe Pământ şi poate chiar să nu se mai întoarcă. E o dorinţă atât de nepotrivită cu gândirea unei Spaţiale ca ea, că nu mă pot abţine să cred că tu ai fost cel care a făcut-o să simtă asta.

Giskard zise:

— Nici nu m-am atins de ea. E destul de greu să îmblânzeşti o fiinţă umană când eşti închis în cuşca celor Trei Legi. Să schimbi gândirea unui anumit individ, de a cărui siguranţă eşti direct răspunzător, e şi mai greu.

— Atunci, de ce vrea să se ducă pe Pământ?

— Acţiunile ei de pe Lumea lui Baley i-au schimbat punctul de vedere. Are o misiune – aceea de a asigura pacea în Galaxie – şi arde de nerăbdare să şi-o îndeplinească.

— În cazul ăsta, prietene Giskard, nu ar fi mai bine să faci tot posibilul să-l convingi pe căpitan, în felul tău, să se ducă direct pe Pământ?

— Asta ar crea dificultăţi. Autorităţile Auroriene sunt atât de insistente în ce priveşte întoarcerea doamnei Gladia pe Aurora, că ar fi mai bine s-o facem, cel puţin temporar.

— Şi totuşi, ar putea fi periculos să ne întoarcem, zise Daneel.

— Deci mai crezi încă, prietene Daneel, că vor să mă reţină pentru că au aflat de capacităţile mele?

— Nu văd niciun alt motiv să insiste atât ca doamna Gladia să se întoarcă.

— A gândi ca un om e un dezavantaj uneori, zise Giskard. Poţi bănui dificultăţi care nu există. Chiar dacă cineva de pe Aurora ar suspecta puterile mele, cu aceste puteri voi înlătura bănuielile. Nu avem de ce ne teme, prietene Daneel.

Şi Daneel zise, fără tragere de inimă:

— Cum spui tu, prietene Giskard.

59

Gladia privi gânditoare în jur, expediindu-şi roboţii cu un gest absent al mâinii. Îşi privi palma când făcu asta, ca şi cum ar fi

văzut-o pentru prima oară. Fusese cea cu care strânsese mâinile membrilor echipajului, înainte de a intra în mica navă care o dusese pe ea şi D.G. pe Aurora. Promisese să se întoarcă, ei o ovaţionaseră şi Niss strigase: „N-o să plecăm fără dvs., doamnă.”

Uralele o emoţionaseră enorm. Roboţii ei o urmaseră întotdeauna, loiali, răbdători; dar niciodată n-o ovaţionaseră.

D.G., privind-o curios, zise:

— Acum eşti acasă, Gladia.

— Sunt pe domeniul meu, rosti ea încet. Este al meu de când mi l-a dat dr. Fastolfe, acum douăzeci de decade, şi totuşi mi se pare străin.

— *Mie* mi se pare străin, spuse D.G. M-aş simţi pierdut dacă aş sta singur aici. Se uită în jur, schiţând un zâmbet, la mobilele ornate şi la pereţii decoraţi cu migală.

— Nu vei fi singur, D.G. Roboţii mei casnici vor fi cu tine şi au instrucţiuni complete. Se vor devota ţie.

— Vor înţelege accentul meu de Colonist?

— Dacă nu vor înţelege, te vor ruga să repeţi şi atunci vei vorbi rar şi vei gesticula. Îţi vor găti, îţi vor arăta cum să te foloseşti de înlesnirile din camera musafirilor şi te vor supraveghea ca să nu te comporţi altfel decât trebuie s-o facă un oaspete. Te vor opri la nevoie, dar fără să te rănească.

— Sper că nu mă vor considera non-uman.

— Ca supraveghetoarea? Nu, îţi garantez asta, D.G., deşi barba şi accentul îi vor face să reacţioneze cu câteva secunde mai târziu.

— Şi presupun că mă vor proteja împotriva nepoftiţilor?

— Da, dar nu vor exista nepoftiţi.

— Poate că vor veni să mă ia cei din Consiliu.

— În cazul ăsta vor trimite roboţi, iar roboţii mei îi vor întoarce din drum.

— Dar dacă roboţii lor sunt mai puternici?

— Asta n-o să se întâmple, D.G. Un domeniu e inviolabil.

— Haide, Gladia. Doar nu vrei să spui că nimeni niciodată nu a…

— Nimeni, niciodată! replică ea imediat. Tu o să stai aici confortabil şi roboţii mei vor avea grijă să-ţi aducă tot ce ai nevoie. Dacă vrei să iei legătura cu nava ta, cu Lumea lui Baley,

chiar şi cu Consiliul Aurorian, vor şti exact ce să facă. Nu va trebui să mişti nici măcar un deget.

D.G. se lăsă în primul scaun pe care-l găsi, se întinse cât putu şi răsuflă adânc:

— Cât de înţelepţi suntem că nu lăsăm niciun robot pe Lumile colonizate. Ştii cât mi-ar trebui să fiu corupt, să devin trândav şi leneş dacă aş trăi într-o astfel de societate? Cel mult cinci minute. De fapt sunt corupt, deja. Căscă şi se întinse leneş: Roboţii or să se supere dacă dorm?

— Bineînţeles că nu. Dacă dormi, roboţii vor avea grijă ca să fie linişte şi întuneric.

Apoi D.G. se ridică în capul oaselor, alarmat:

— Dar dacă nu te mai întorci?

— De ce nu m-aş întoarce?

— Se pare că, totuşi, Consiliul are nevoie de tine foarte urgent.

— Nu mă pot opri. Sunt o cetăţeană Aurorianǎ liberă şi mă duc unde vreau.

— Întotdeauna există urgenţe când guvernul o doreşte, iar în caz de urgenţă, legile pot fi încălcate.

— Prostii. Giskard, o să fiu reţinută acolo?

Giskard zise:

— Doamnă Gladia, nu veţi fi reţinută. Căpitanul nu trebuie să-şi facă griji în privinţa asta.

— Poftim, D.G.! Şi Strămoşul tău mi-a spus, ultima oară când m-a văzut, că trebuie să am mereu încredere în Giskard.

— Bun! Excelent! Oricum, motivul pentru care am venit cu tine, Gladia, a fost că voiam să fiu sigur că te întorci. Ţine minte asta şi spune-i-o doctorului Amadiro al tău, dacă e nevoie. Dacă încearcă să te reţină împotriva dorinţelor tale, vor trebui să mă reţină şi pe mine, iar nava mea, care e pe orbită, e capabilă să reacţioneze.

— Nu, te rog, zise Gladia tulburată, să nu faci asta. Aurora are şi ea nave şi sunt sigură că a ta e sub observaţie.

— Totuşi e o diferenţă. Nu-mi vine să cred că Aurora ar vrea să pornească un război pentru tine. Pe de altă parte, Lumea lui Baley ar fi pregătită să riposteze.

— Bineînţeles că nu. Nu vreau să pornească un război din cauza mea. Şi în definitiv, de ce ar face-o? Pentru că am fost prietena Strămoşului tău?

— Nu chiar. Nu cred că cineva ar putea crede că tu ai fost acea prietenă. Poate stră-străbunica ta, nu tu. Nici măcar eu nu cred că tu ai fost.

— Dar *ştii* că eu am fost.

— Raţional, da. Emoţional, mi se pare imposibil. Asta a fost acum douăzeci de decade.

Gladia scutură din cap:

— Ai orizontul unei persoane cu viaţă scurtă.

— Poate că toţi îl avem, dar nu contează. Ce te face importantă pentru Lumea lui Baley e cuvântarea pe care ai ţinut-o. Eşti o eroină şi vor hotărî că trebuie să fii prezentată pe Pământ. Nimic nu le va sta împotrivă.

Gladia zise puţin alarmată:

— Prezentată pe Pământ? Cu o ceremonie întreagă?

— Cea mai mare ceremonie.

— De ce se consideră că e un lucru aşa de important, încât să merite un război?

— Nu cred că pot explica asta unui locuitor din Spaţiu. Pământul nu e o lume deosebită. Pământul e… o lume sfântă. E singura lume adevărată. E singurul loc unde fiinţele se nasc, evoluează, se dezvoltă şi trăiesc într-un decor natural, viu. Noi avem copaci şi insecte pe Lumea lui Baley, dar pe Pământ sunt o întreagă varietate de copaci şi insecte pe care nici unul dintre noi nu le-a văzut în altă parte. Lumile noastre sunt imitaţii, palide imitaţii. Ele nu există şi nu pot exista fără puterea intelectuală, culturală şi spirituală pe care au luat-o de la Pământ.

— Opinia ta despre Pământ, spuse Gladia, e total opusă celei pe care o au locuitorii din Spaţiu. Când ne referim la Pământ, destul de rar de altfel, spunem că e o lume barbară şi decăzută.

D.G. roşi:

— De asta au devenit Lumile din Spaţiu aşa de slabe. După cum am spus înainte, sunteţi ca nişte plante care şi-au rupt rădăcinile, ca nişte animale care şi-au scos inimile.

— Ei bine, rosti femeia, am să văd Pământul şi singură, dar acum trebuie să plec. Te rog comportă-te ca şi cum ai fi proprietarul domeniului, până mă-ntorc. O luă brusc înspre uşă, se opri şi se întoarse: Nu există băuturi alcoolice pe domeniul ăsta sau oriunde pe Aurora, nici tutun sau stimulente alcaloide, nimic artificial de genul ăsta, cu care probabil că eşti obişnuit.

D.G. rânji amar:

— Noi, Coloniştii, suntem conştienţi de asta. Suntem un popor foarte puritan.

— Puritan pe naiba, zise Gladia încruntată. Trebuie să plătim treizeci-patruzeci de decade de viaţă în felul ăsta. Doar nu-ţi închipui că suntem magicieni, nu?

— Ei bine, voi bea sănătoasele sucuri de fructe şi cafea sterilizată şi voi mirosi flori.

— O să găseşti o cantitate considerabilă, zise Gladia rece, şi când te vei întoarce pe nava ta, sunt sigură că poţi compensa neplăcerea suferită acum din cauza lipsei de produse adecvate.

— O să sufăr numai din cauza lipsei dvs., doamna mea, spuse D.G. grav.

Gladia se forţă să zâmbească:

— Eşti un mincinos incorigibil, căpitanul meu. Mă voi întoarce. Daneel! Giskard!

60

Gladia stătea ţeapănă în biroul lui Amadiro. Timp de multe decade îl văzuse pe Amadiro numai de la distanţă sau pe ecranul de vizionare, şi în astfel de ocazii îşi făcuse o obişnuinţă din a-i întoarce spatele. Îşi aducea aminte de el numai ca de marele duşman al lui Fastolfe şi acum, când se găsea pentru prima oară în aceeaşi cameră cu el – într-o confruntare făţişă –, trebuia să-şi facă faţa cât mai inexpresivă ca să nu se vadă ura.

Deşi numai ea şi Amadiro erau singurele fiinţe umane în carne şi oase, în odaie mai existau prin intermediul holoviziunii cel puţin o duzină de oficialităţi – printre care Preşedintele însuşi. Gladia îl recunoscu pe Preşedinte şi pe alţi câţiva, dar nu pe toţi. Fu o experienţă destul de neplăcută. Aducea mult cu vizionarea care era universală pe Solaria, şi cu care fusese obişnuită încă de când era copil, clipe pe care şi le reamintea cu neplăcere.

Făcu efortul de a vorbi clar, fără să dramatizeze, şi concis. Când i se punea câte o întrebare, răspunsul ei era pe cât de scurt şi clar, pe atât de neutru şi politicos.

Preşedintele ascultă impasibil şi ceilalţi îl imitară. Era destul de în vârstă – întotdeauna Preşedinţii erau aşa, pentru că, de obicei, obţineau postul spre sfârşitul vieţii. Avea faţa prelungă, capul încă acoperit de păr des şi sprâncene proeminente. Vocea era suavă, dar în niciun caz prietenoasă.

Când Gladia termină, spuse:

— Deci, opinia dvs. e că Solarienii redefiniseră fiinţa umană într-un sens restrâns, limitat numai la ei?

— Nu sugerez nimic, domnule Preşedinte. E vorba doar de faptul că nimeni n-a găsit altă explicaţie evenimentelor.

— Vă daţi seama, doamnă Gladia, că în toată istoria ştiinţei roboticii, nici unui robot nu i s-a implementat o noţiune restrânsă de „fiinţă umană”?

— Nu sunt roboticiană, domnule Preşedinte, şi nu ştiu nimic despre matematica circuitelor pozitronice. Din moment ce spuneţi că nu s-a mai făcut asta vreodată, bineînţeles că eu accept ideea. Nu pot spune, după propriile-mi cunoştinţe, că, dacă nu s-a mai făcut vreodată, înseamnă că nu se va face nici în viitor.

Niciodată ochii ei nu fuseseră aşa de mari şi inocenţi ca acum, iar preşedintele roşi şi zise:

— Teoretic nu e imposibilă restrângerea unei definiţii, dar este de neconceput.

Gladia zise, privind în jos la mâinile ce-i erau împreunate-n poală:

— Uneori, oamenii se pot gândi la astfel de lucruri ciudate.

Preşedintele schimbă subiectul:

— O navă Auroriană a fost distrusă. Ce aveţi de spus?

— Nu am fost acolo când s-a petrecut incidentul, domnule Preşedinte. Nu am nicio idee despre ce s-a-ntâmplat, deci nu am ce să vă explic.

— Aţi fost pe Solaria, planeta pe care v-aţi născut. Având în vedere recenta experienţă şi originea dvs., ce credeţi că s-a întâmplat? Preşedintele dădea semne de nerăbdare.

— Dacă trebuie să ghicesc, zise Gladia, cred că nava noastră de război a fost aruncată în aer cu ajutorul unui amplificator nuclear portabil, similar cu acela care era să fie folosit împotriva navei Coloniste.

— Nu vă sare-n ochi faptul că cele două cazuri sunt diferite? Într-unul, o navă Colonistă invadează Solaria ca să confişte roboţi Solarieni, în celălalt, o navă Auroriană vine pe Solaria să protejeze o planetă soră.

— Pot doar să presupun, domnule Preşedinte, că supraveghetorii – roboţii umanoizi lăsaţi să supravegheze

planeta – erau prea puţin instruiţi ca să-şi dea seama de diferenţe.

Preşedintele se ofensă:

— E de neconceput că nu au fost instruiţi să facă diferenţa dintre Colonişti şi prietenii Spaţiali.

— Dacă spuneţi dvs., domnule Preşedinte… Cu toate acestea, dacă singura definiţie a unei fiinţe umane e cineva cu înfăţişare de om, care ştie să vorbească Solariana – aşa cum am înţeles noi, care am fost acolo – atunci Aurorienii, care nu vorbesc Solariana, nu sunt consideraţi oameni de către supraveghetori.

— Deci dvs. spuneţi că Solarienii i-au definit pe semenii lor din Spaţiu drept non-umani şi i-au expus distrugerii.

— E doar o supoziţie, întrucât nu găsesc altă explicaţie pentru distrugerea unei nave de război Auroriene. Oamenii cu mai multă experienţă sigur că vor găsi alte explicaţii. Din nou arboră privirea inocentă, aproape tâmpă.

Preşedintele zise:

— Vreţi să vă întoarceţi pe Solaria, doamnă Gladia?

— Nu, domnule Preşedinte, nu am astfel de planuri.

— Vi s-a cerut asta de către prietenul dvs. Colonist, ca să scăpaţi planeta de supraveghetori?

Gladia clătină încet din cap:

— Nu mi s-a cerut asta. Dacă mi s-ar fi cerut, aş fi refuzat. Nici nu m-am dus pe Solaria pentru alte motive în afară de acela de a-mi îndeplini datoria faţă de Aurora. Am fost solicitată să plec pe Solaria de către dr. Levular Mandamus de la Institutul de Robotică, cel care lucrează sub conducerea doctorului Kelden Amadiro. Mi s-a cerut să mă duc, astfel ca la întoarcere să pot raporta evenimentele – aşa cum am şi făcut. Cererea mi s-a părut, după cum am înţeles eu, că este de fapt un ordin şi l-am îndeplinit exact – privi scurt în direcţia lui Amadiro – ca şi cum ar fi venit din partea doctorului Amadiro însuşi.

Amadiro nu răspunse.

— Deci care sunt planurile dvs. de viitor? întrebă Preşedintele.

Gladia aşteptă două bătăi de inimă, apoi hotărî să pună cărţile pe masă.

— Intenţia mea, domnule Preşedinte, zise ea răspicat, e să vizitez Pământul.

— Pământul? De ce aţi vizita Pământul?

— Ar putea fi important, domnule Preşedinte, pentru autorităţile Auroriene să ştie ce se întâmplă pe Pământ. Din moment ce am fost invitată de autorităţile de pe Lumea lui Baley să vizitez Pământul şi din moment ce căpitanul e gata să mă ducă acolo, ar fi o ocazie să mă întorc cu un raport al evenimentelor de acolo – aşa cum am raportat acum evenimentele de pe Solaria.

„Ei, acum, gândi Gladia, oare va încălca obiceiurile şi mă va sechestra pe Aurora? Dacă da, atunci va exista o cale de contestare a deciziei.” Simţi că i se ridică tensiunea şi aruncă o privire scurtă către Daneel, care, desigur, părea total impasibil.

Oricum, Preşedintele zise acru:

— În acest caz, doamnă Gladia, aveţi dreptul ca Auroriană să faceţi ce doriţi, dar va fi pe propria dvs. răspundere. Nimeni nu vă mai cere asta, aşa cum aţi spus că v-au cerut să vizitaţi Solaria. De aceea trebuie să vă previn că Aurora nu se va simţi datoare să vă ajute, în caz că veţi avea neplăceri.

— Înţeleg asta, domnule.

Preşedintele încheie brusc:

— Vom discuta mai mult despre asta mai târziu, Amadiro. Voi ţine legătura cu tine.

Imaginile dispărură iar Gladia şi roboţii ei se treziră, deodată, singuri cu Amadiro şi roboţii lui.

61

Gladia se ridică şi zise înţepată, refuzând să se uite în ochii lui Amadiro:

— Presupun că întâlnirea s-a terminat, deci pot pleca.

— Da, desigur, dar am o întrebare sau două şi sper că nu vă veţi supăra dacă vi le voi pune. Trupul său înalt păru ameninţător când se ridică şi zâmbi adresându-i-se cu curtoazie, ca şi cum între ei ar fi fost o prietenie veche: Lăsaţi-mă să vă însoţesc, doamnă Gladia. Aşadar vă duceţi pe Pământ?

— Da. Preşedintele n-a avut nicio obiecţie şi un cetăţean Aurorian poate călători liber prin Galaxie, în timp de pace. Mă scuzaţi, dar roboţii mei, şi dacă e nevoie, şi ai dvs. vor fi de ajuns ca să mă însoţească.

— Cum doriţi, doamnă. Un robot le ţinu uşa deschisă. Presupun că veţi lua roboţii cu dvs. când veţi pleca pe Pământ, nu?

— Nu încape nicio îndoială în privinţa asta.

— Care roboţi, doamnă, dacă nu vă supăraţi?

— Aceştia doi. Cei doi roboţi pe care-i am cu mine. Pantofii ei ţăcăniră când traversă repede coridorul, rămânând cu spatele la Amadiro, nefăcând vreun efort să vadă dacă el o auzise.

— E înţelept, doamnă? Sunt roboţi avansaţi, produse deosebite ale marelui dr. Fastolfe. Veţi fi înconjurată de barbari pământeni care s-ar putea să-i râvnească.

— Dacă-i vor râvni, în niciun caz nu-i vor obţine.

— Nu subestimaţi pericolul, nici nu supraestimaţi protecţia roboţilor. Veţi fi în unul dintre Oraşele lor, înconjurată de zeci de milioane de astfel de Pământeni şi roboţii nu pot răni fiinţe umane. Într-adevăr, cu cât roboţii sunt mai avansaţi, cu atât sunt mai sensibili la nuanţele celor Trei Legi şi este cu atât mai puţin probabil că vor acţiona astfel încât să existe riscul de a răni fiinţe umane în vreun fel. Nu-i aşa, Daneel?

— Da, doctore Amadiro, zise Daneel.

— Presupun că Giskard e de acord cu tine.

— Sunt, vorbi Giskard.

— Vedeţi, doamnă? Aici pe Aurora, într-o societate non-violentă, roboţii dvs. vă pot proteja împotriva altor persoane. Pe Pământ – nebun, decăzut, barbar – doi roboţi nu o să aibă cum să vă protejeze pe dvs. sau pe ei înşişi. Nu vreau să fiţi jefuită. Nici – dacă ar fi să fim egoişti – nu vreau ca Institutul şi guvernul să vadă roboţi avansaţi intrând pe mâna barbarilor. N-ar fi mai bine să luaţi roboţi mai obişnuiţi, pe care Pământenii îi vor ignora? În cazul ăsta puteţi lua oricâţi. O grămadă dacă vreţi.

Gladia replică:

— Dr. Amadiro, am luat aceşti doi roboţi pe o navă Colonistă şi am vizitat o Lume colonizată. Nimeni nu a încercat să şi-i însuşească.

— Coloniştii nu folosesc roboţi şi pretind că nu îi doresc. Dar pe Pământ se mai folosesc roboţi.

Daneel interveni:

— Dacă-mi daţi voie, dr. Amadiro, după câte ştiu, roboţii au fost retraşi de pe Pământ. Sunt foarte puţini în Oraşe. Aproape toţi roboţii existenţi pe Pământ sunt folosiţi, acum, în agricultură şi minerit. În rest se utilizează automate.

Amadiro îl privi scurt pe Daneel, apoi se adresă Gladiei:

— Poate că robotul dvs. are dreptate şi presupun că nu va fi rău să-l luaţi pe Daneel. Ar putea trece drept un om, dar Giskard ar fi bine să rămână pe domeniul dvs. Poate trezi instincte acaparatoare într-o societate lacomă, chiar dacă e adevărat că încearcă să scape de roboţi.

Gladia zise:

— Nici unul nu îmi va fi luat, domnule. Vor veni cu mine. Eu sunt singura în măsură să judec care părţi ale proprietăţii mele pot veni cu mine şi care nu.

— Desigur, zâmbi Amadiro cât mai amabil. Nimeni nu contestă asta. Vreţi să aşteptaţi aici?

Altă uşă se deschise, lăsând să se vadă o cameră confortabil mobilată. Deşi nu avea ferestre, era inundată de o lumină dulce şi scăldată într-o muzică şi mai dulce.

Gladia se opri în prag şi întrebă aspru:

— De ce?

— Un membru al Institutului vrea să vă vadă şi să vă vorbească. Nu va dura mult, dar e necesar. După asta sunteţi liberă să plecaţi. Nici măcar nu veţi mai fi deranjată de prezenţa mea din momentul ăsta. Vă rog. În ultimele cuvinte se simţi răceala.

Gladia ridică mâna ca să-i cheme pe Daneel şi Giskard.

— Intrăm împreună.

Amadiro zise binevoitor:

— Credeţi că încerc să vă despart de roboţii dvs.? Credeţi că mi-ar permite asta? Ai stat prea mult cu Coloniştii, draga mea.

Gladia se uită la uşa închisă şi murmură printre dinţi:

— Nu pot să-l sufăr pe omul ăsta. În special când râde şi încearcă să fie binevoitor.

Se întinse şi încheieturile coatelor îi trosniră uşor.

— Oricum sunt obosită, şi dacă vine cineva cu întrebări despre Solaria şi despre Lumea lui Baley, e clar că va primi răspunsuri scurte.

Se aşeză pe o sofa, care se lăsă uşor sub greutatea ei. Îşi scoase pantofii şi-şi puse picioarele pe sofa. Zâmbi somnoroasă, inspiră adânc, întorcându-se pe o parte, şi, cu spatele întors spre cameră, adormi imediat.

— E bine că i-a fost somn, zise Giskard. Am putut să accentuez oboseala fără să o tulbur deloc. N-aş vrea ca doamna Gladia să audă ceea ce, probabil, are să se întâmple.

— Ce are să se întâmple, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Ce are să se întâmple e rezultatul, cred, a faptului că am greşit, prietene Daneel, iar tu ai avut dreptate. Trebuia să iau mai în serios mintea ta excelentă.

— Deci tu eşti cel pe care vor să-l ţină pe Aurora?

— Da. Şi când au chemat-o de urgenţă pe doamna Gladia să se întoarcă, de fapt m-au chemat pe mine. Ai auzit cererea doctorului Amadiro să fim lăsaţi aici. La început amândoi, apoi numai eu.

— Oare cuvintele lui au avut numai înţelesul superficial, şi anume că el consideră periculoasă pierderea unui robot avansat pe o lume Pământeană?

— Am sesizat la el un şuvoi ascuns de nelinişte, prietene Daneel, pe care îl consider prea puternic pentru a se potrivi cuvintelor lui.

— Îţi dai seama dacă ştie sau nu de capacităţile tale deosebite?

— Nu pot fi sigur, din moment ce nu pot citi gândurile. Cu toate acestea, de două ori în cursul întrevederii cu membrii Consiliului, în mintea doctorului Amadiro a crescut brusc intensitatea emoţională. Extraordinar de mult. Nu pot să o descriu prin cuvinte, dar ar fi similar, poate, cu a privi o scenă alb-negru care, pe neaşteptate, s-ar transforma în una foarte viu colorată.

— Când s-a-ntâmplat asta, prietene Giskard?

— A doua oară a fost când doamna Gladia a menţionat că se va duce pe Pământ.

— Asta a creat o agitaţie invizibilă printre membrii Consiliului. Cum le erau minţile?

— Nu aş putea spune. Erau prezenţi prin holoviziune şi astfel de imagini nu sunt însoţite de senzaţii mentale pe care să le pot detecta.

— Deci putem trage concluzia că, indiferent dacă membrii Consiliului sunt nelinişti sau nu de plecarea doamnei Gladia pe Pământ, dr. Amadiro *este* tulburat în mod sigur.

— Nu era o simplă tulburare. Dr. Amadiro era extraordinar de neliniştit; ca şi cum ar avea un proiect, ceea ce şi bănuim de fapt, pentru distrugerea Pământului şi i-a fost teamă să nu fie descoperit. Mai mult, când doamna Gladia a menţionat intenţiile sale, prietene Daneel, dr. Amadiro mi-a aruncat o privire scurtă; singura dată în timpul întâlnirii când m-a privit. Intensitatea emoţională a crescut chiar în acel moment. Cred că gândul plecării *mele* pe Pământ l-a neliniştit atât de mult. Aşa cum ne-am putea aştepta, a crezut că eu, cu puterile mele deosebite, pot fi un pericol palpabil pentru planurile sale.

— Acţiunile lui, prietene Giskard, pot fi luate şi drept rezultatul unei temeri, exprimate în Consiliu, că Pământenii vor încerca să se apropie de tine, fiind un robot avansat, şi asta n-ar fi bine pentru Aurora.

— Probabilitatea ca acest lucru să se întâmple, prietene Daneel, şi răul care i s-ar putea face comunităţii Spaţiale e prea nesemnificativ ca să explice starea lui. Ce rău aş face Aurorei dacă aş fi în posesia Pământenilor, fiind doar banalul Giskard, aşa cum sunt considerat?

— Aşadar, deduc că dr. Amadiro ştie că *nu* eşti un simplu robot?

— Nu sunt sigur. Poate că doar bănuieşte. Dacă *ar şti* ce sunt, nu ar face toate eforturile să evite să-şi facă planuri în prezenţa mea?

— Poate că e doar ghinionul lui că doamna Gladia nu va fi despărţită de noi. Nu poate insista ca tu să rămâi, prietene Giskard, fără să se dea de gol că ştie de puterile tale. Daneel se opri şi zise: Ai un mare avantaj, prietene Giskard, că poţi cântări emoţiile creierului. Dar ai zis că intensitatea emoţională a doctorului Amadiro a crescut a doua oară la ideea călătoriei pe Pământ. Când a fost prima oară?

— Prima oară a fost când s-a adus vorba despre amplificatorul nuclear; şi asta pare, de asemenea, important. Conceptul de amplificator nuclear este binecunoscut pe Aurora. Nu au un aparat portabil, destul de uşor şi eficient ca să fie practic la bordul unei nave, dar aceasta nu era chiar o ştire senzaţională. Deci, de ce atâta nelinişte?

— Poate, zise Daneel, pentru că un amplificator de genul ăsta are legătură cu planurile sale în privinţa Pământului.

— Poate.

În momentul acela uşa se deschise, o persoană intră şi o voce rosti:

— Ei, Giskard, iată-te!

63

Giskard privi pe noul sosit şi vorbi calm:

— Doamna Vasilia.

— Deci îţi aduci aminte de mine, spuse Vasilia zâmbind călduros.

— Da, doamnă. Sunteţi o binecunoscută roboticiană şi figura dvs. apare, când şi când, în emisiunile informative ale hiperviziunii.

— Haide, Giskard. Nu te-am întrebat dacă mă recunoşti, oricine poate face asta. Am zis că îţi *aduci aminte* de mine. Cândva îmi spuneai *domnişoara* Vasilia.

— Îmi aduc aminte şi asta, doamnă. A fost demult.

Vasilia închise uşa-n urma ei şi se aşeză pe unul dintre scaune. Se întoarse spre celălalt robot.

— Şi tu eşti Daneel, desigur.

Daneel spuse:

— Da, doamnă. Ca să mă folosesc de nuanţa pe care tocmai aţi evidenţiat-o, îmi aduc aminte de dvs., pentru că eram cu detectivul Elijah Baley când v-a anchetat o dată şi, de asemenea, v-am recunoscut.

Vasilia zise aspru:

— Să nu mai vorbeşti despre Pământeanul ăla. Şi eu te recunosc, Daneel. Eşti la fel de vestit în felul tău, ca şi mine. Amândoi sunteţi renumiţi pentru că sunteţi cele mai mari creaţii ale regretatului dr. Han Fastolfe.

— Al tatălui dvs., doamnă, adăugă Giskard.

— Ştii foarte bine, Giskard, că nu dau nicio importanţă acestei relaţii pur genetice. Să nu te mai referi la el niciodată ca la tatăl meu.

— Da, doamnă.

— Şi asta? Privi în treacăt persoana adormită de pe sofa. Din moment ce voi doi sunteţi aici, pot să spun sigur că frumoasa adormită e femeia Solariană.

Giskard zise:

— E doamna Gladia, iar eu sunt proprietatea ei. Vreţi s-o scol, doamnă?

— N-o să facem altceva decât s-o deranjăm, Giskard, dacă vom vorbi numai noi doi despre vremuri apuse. Las-o să doarmă.

— Da, doamnă.

Vasilia se adresă lui Daneel:

— Poate că discuţia pe care o voi avea eu cu Giskard nu te interesează nici pe tine, Daneel. Ce-ar fi să aştepţi afară?

Daneel spuse:

— Mi-e teamă că nu pot pleca, doamnă. Sarcina mea e s-o păzesc pe doamna Gladia.

— Nu cred că e nevoie s-o păzeşti prea mult de mine. Doar vezi că n-am roboţi cu mine, deci Giskard va fi de ajuns ca s-o protejeze pe doamna ta Solariană.

Daneel zise:

— Nu aveţi roboţi în cameră, doamnă, dar am văzut patru roboţi chiar afară, pe coridor, când uşa era deschisă. Ar fi mai bine dacă aş rămâne.

— Bine, n-am să încerc să-ţi încalc ordinele. Poţi rămâne. Giskard!

— Da, doamnă?

— Îţi aduci aminte când ai fost prima oară pus în funcţiune?

— Da, doamnă.

— Ce-ţi aminteşti?

— Mai întâi lumina. Apoi sunetul. Apoi o cristalizare şi imaginea doctorului Fastolfe. Puteam înţelege Galactica standard şi aveam o cantitate considerabilă de inteligenţă înnăscută în circuitele mele pozitronice. Bineînţeles, ştiam cele Trei Legi, un vocabular bogat, cu definiţii; îndatoriri robotice; tradiţii sociale. Alte lucruri le-am învăţat repede.

— Îţi aminteşti de primul tău proprietar?

— Aşa cum am spus, dr. Fastolfe.

— Mai gândeşte-te o dată, Giskard. Nu eram eu?

Giskard tăcu un moment, apoi zise:

— Doamnă, mi s-a dat sarcina să vă păzesc cât pot, fiindcă aparţineam doctorului Han Fastolfe.

— Cred că era mai mult decât atât. Mi te-ai supus numai mie, timp de zece ani. Dacă ascultai şi de alţii, inclusiv de dr. Fastolfe, o făceai într-un mod cu totul întâmplător, ca o consecinţă a îndatoririlor tale de robot şi numai atât cât îţi permitea prima ta funcţie, şi anume de a mă păzi pe mine.

— Da, e adevărat că v-am fost distribuit, doamnă Vasilia, dar dr. Fastolfe v-a retras dreptul de proprietate. Odată ce aţi plecat de pe domeniu, şi-a reluat controlul total asupra mea, ca proprietar. A rămas proprietarul meu chiar şi când m-a dat, mai târziu, doamnei Gladia. A fost singurul meu proprietar atâta timp cât a trăit. După moartea sa, a transferat prin testament proprietatea doamnei Gladia şi, deci, îi aparţin ei.

— Nu aşa. Te-am întrebat dacă-ţi aduci aminte când ai fost prima oară pus în funcţiune şi ce-ţi aminteşti. Acum nu mai eşti cum ai fost prima dată când ai fost activat.

— Banca mea de memorie este incomparabil mai bogată, doamnă, informaţiile mele sunt mult mai complexe decât atunci şi am avut multe experienţe pe care atunci nu le trăisem.

Vocea Vasiliei deveni şi mai furioasă:

— Eu nu vorbesc de memoria ta şi nici de experienţă. Eu vorbesc de capacităţile tale. Eu am făcut modificări circuitelor tale pozitronice. Eu am schimbat circuitele astea şi le-am îmbunătăţit.

— Da, doamnă, aţi făcut asta cu ajutorul şi consimţământul doctorului Fastolfe.

— Odată, Giskard, am introdus o îmbunătăţire, sau cel puţin o extindere şi asta *fără* ajutorul şi consimţământul doctorului Fastolfe. Ţi-aduci aminte?

Giskard tăcu o bună bucată de vreme. Apoi răspunse:

— Îmi aduc aminte că o dată nu am fost de faţă când dvs. v-aţi consultat cu el. Bănuiam că l-aţi întrebat când eu nu eram acolo.

— Dacă ai crezut asta, nu ai avut dreptate. De fapt, din moment ce ştiai că atunci nu era pe planetă, nu puteai să crezi asta. Eşti evaziv, ca să nu folosim alt cuvânt mai tare.

— Nu, doamnă. Puteaţi să-l consultaţi prin hiperunde. Am considerat asta o posibilitate.

— Oricum, spuse Vasilia, modificările acelea erau în totalitate ale mele. Rezultatul a fost că ai devenit realmente un alt robot. Robotul care ai devenit din momentul în care te-am schimbat a fost proiectul *meu*, creaţia *mea*, şi tu ştii asta foarte bine.

Giskard tăcu.

— Acum, Giskard, spune-mi cu ce drept era dr. Fastolfe stăpânul tău când ai fost activat? Aşteptă, după care spuse aspru: Răspunde-mi, Giskard. E un ordin!

Giskard zise:

— Din moment ce el era proiectantul şi supraveghetorul construirii mele, eu eram proprietatea lui.

— Şi când eu, de fapt, te-am reproiectat şi reconstruit fundamental, nu ai devenit proprietatea mea?

— Nu pot răspunde la întrebarea asta. Ar fi nevoie de decizia unei Curţi de justiţie ca să elucideze cazul. Probabil că ar depinde de gradul în care am fost reproiectat şi reconstruit.

— Eşti conştient de acest grad?

Giskard tăcu din nou.

— E o copilărie, Giskard, zise Vasilia. Trebuie să trag de tine la fiecare întrebare? Nu mă obliga să fac asta. Oricum, în cazul ăsta, tăcerea înseamnă cu siguranţă că am dreptate. Ştii despre ce schimbare vorbesc şi că a fost fundamentală şi eşti conştient că şi eu ştiu asta. Ai făcut-o pe femeia Solariană să doarmă ca să nu afle de la mine cum a fost. Nu ştie, nu?

— Nu, doamnă, răspunse Giskard.

— Şi nu vrei să ştie?

— Nu, doamnă.

— Daneel ştie?

— Da, doamnă.

Vasilia dădu din cap.

— Am bănuit eu, din nerăbdarea cu care voiai să rămână. Ascultă-mă, Giskard. Să presupunem că o Curte de justiţie află că înainte ca eu să te reproiectez, erai un robot obişnuit şi că, după ce te-am reproiectat, ai devenit un robot care poate percepe mintea oamenilor şi o poate schimba după propria dorinţă. Crezi că nu vor considera asta de ajuns ca să treacă proprietatea în mâinile mele?

Giskard răspunse:

— Doamnă Vasilia, nu putem lăsa ca acest lucru să ajungă în faţa Curţii de justiţie. Având în vedere circumstanţele, voi fi declarat, din motive serioase, proprietatea statului. S-ar putea să se ordone să fiu dezactivat.

— Prostii. Mă crezi un copil? Cu puterile tale, poţi opri Curtea să ajungă la o astfel de decizie. Dar nu asta e ideea. Nu sugerez să aducem problema în faţa Curţii de justiţie. Îţi cer ţie însuţi să

judeci. Tu nu consideri că eu sunt, de fapt şi de drept, proprietarul tău şi că am fost încă de pe când eram copil?

Giskard răspunse:

— Doamna Gladia se consideră proprietara mea şi, până ce legea nu spune contrariul, trebuie considerată astfel.

— Dar *tu* ştii că şi ea şi legea acţionează pe baza unei neînţelegeri. Dacă îţi faci griji pentru sentimentele femeii Solariene, atunci ar fi foarte uşor să-i influenţezi creierul în aşa fel încât să nu-i pese că nu mai eşti în proprietatea ei. Poţi chiar s-o faci să se simtă uşurată că te voi lua din mâinile ei. Îţi voi ordona să faci asta imediat ce vei fi de acord cu ceea ce ştii de fapt – că sunt proprietara ta. De cât timp ştie Daneel de capacităţile tale?

— De decade, doamnă.

— Poţi *să-l faci* să uite. Şi dr. Amadiro ştie de câtva timp şi poţi să-l faci *şi pe el* să uite. Numai eu şi cu tine vom şti.

Daneel vorbi pe neaşteptate:

— Doamnă Vasilia, din moment ce Giskard nu se consideră proprietatea dvs., poate uşor să vă facă pe dvs. să uitaţi şi veţi fi astfel perfect mulţumită că lucrurile stau aşa.

Vasilia îl privi rece pe Daneel:

— Poate? Dar vezi tu, nu tu vei hotărî pe cine consideră Giskard proprietarul lui. Eu ştiu că Giskard ştie că *eu* sunt proprietara lui, deci că, în conformitate cu cele Trei Legi, are datorii faţă de mine. Dacă trebuie să facă *pe cineva* să uite şi poate s-o facă fără niciun pericol fizic, va fi necesar să aleagă pe oricine vrea, în afară de mine. Pe mine nu mă poate face să uit, şi nici nu poate să-mi influenţeze mintea. Mulţumesc, Daneel, că mi-ai dat ocazia să limpezesc problema asta.

Daneel continuă:

— Dar emoţiile doamnei Gladia sunt atât de legate de Giskard, încât, pentru el, a o forţa să uite înseamnă a-i face un rău.

Vasilia spuse:

— Giskard e cel care hotărăşte. Giskard, eşti al meu. Ştii că eşti al meu şi-ţi ordon să-l faci să uite pe robotul ăsta, jumătate om, jumătate maimuţă, care stă lângă tine, şi pe femeia care te-a considerat, în mod greşit, proprietatea ei. Fă-o în timp ce doarme şi nu i se va întâmpla nimic.

— Prietene Giskard, spuse Daneel, doamna Gladia e deţinătoarea ta legală. Dacă o faci pe doamna Vasilia să uite asta nu-i va dăuna.

— Ba da, rosti Vasilia imediat. Femeia Solariană nu va fi rănită pentru că trebuie doar să uite că are impresia că e proprietara lui Giskard. Eu, de pe altă parte, ştiu în plus că Giskard are şi puteri mentale. Să-mi şteargă asta din memorie ar fi greu şi Giskard poate să fie sigur, dându-şi seama de hotărârea mea să păstrez informaţia respectivă, că nu ar putea să nu mă rănească.

Daneel zise:

— Prietene Giskard…

Vasilia vorbi cu o voce dură ca diamantul:

— Îţi ordon, robot Daneel Olivaw, să taci. Nu sunt proprietara ta, dar cea adevărată doarme şi nu contramandează ordinul, deci ordinul meu *trebuie* îndeplinit.

Daneel tăcu, dar buzele-i tremurau ca şi cum încerca să vorbească în ciuda ordinului. Vasilia îi privi reacţia şi un zâmbet îi flutură pe buze.

— Vezi, Daneel, nu poţi vorbi.

Iar Daneel zise cu o voce gâtuită:

— Pot, doamnă, mi-e greu dar pot, pentru că există ceva deasupra ordinului dvs., care e guvernat numai de Legea a Doua.

Femeia făcu ochii mari şi zise aspru:

— Tăcere, am zis. Nimic nu e dincolo de ordinul meu în afară de Prima Lege şi i-am arătat deja lui Giskard că vom face un rău infim – de fapt nici unul – dacă se întoarce la mine. În schimb *pe mine* mă va răni, pe mine, căreia îi e cel mai greu să-i facă vreun rău, dacă acţionează altfel. Îl arătă cu degetul pe Daneel şi zise din nou, sâsâind molcom: Linişte.

Daneel făcea eforturi considerabile ca să nu scoată niciun sunet. Pompiţa din el, care mişca aerul producând sunete, bâzâia imperceptibil. Şi totuşi, deşi vorbea în şoaptă, putea încă să fie auzit.

— Doamnă Vasilia, există ceva care transcende chiar şi Prima Lege.

Giskard vorbi cu o voce la fel de joasă, dar neforţată:

— Prietene Daneel, nu trebuie să spui asta. Nimic nu transcende Prima Lege.

Vasilia, încruntându-se un pic, păru că are o sclipire de interes:

— Chiar aşa? Daneel, te previn că dacă vei continua în acest fel discuţia te vei distruge singur. Niciodată n-am văzut sau n-am auzit vreun robot care să facă ce faci tu şi ar fi fascinant să văd propria-ţi distrugere. Continuă.

Primind ordinul acela, vocea lui Daneel reveni imediat la normal.

— Mulţumesc, doamnă Vasilia. Acum ani de zile am stat la căpătâiul unui Pământean muribund despre care mi-aţi cerut să nu vorbesc. Pot acum să-i amintesc numele, sau ştiţi despre cine-i vorba?

— Vorbeşti de poliţaiul Baley, zise sec Vasilia.

— Da, doamnă. De pe patul de moarte, el mi-a spus: „Munca fiecărui individ contribuie la o totalitate şi, astfel, devine o parte nemuritoare a totalităţii. Totalitatea vieţilor omeneşti, trecute, prezente şi viitoare formează o tapiserie care există de multe zeci de mii de ani şi care va deveni tot mai complexă şi, ca întreg, tot mai frumoasă. Chiar şi locuitorii din Spaţiu sunt o ramificaţie a tapiseriei şi se alătură complexităţii şi frumuseţii modelului. O viaţă individuală e un fir al tapiseriei, şi ce e un fir în comparaţie cu întregul? Daneel, ţine mintea fixată pe tapiserie şi nu lăsa ca un fir dus să te afecteze.”

— Sentimentalism exagerat, murmură Vasilia.

Daneel spuse:

— Cred că partenerul Elijah încerca să mă protejeze împotriva morţii sale ce avea să vină. Despre viaţa lui vorbea ca despre un fir într-o tapiserie; viaţa lui era „acel fir dus”, care nu trebuia să mă afecteze. Cuvintele lui m-au protejat de-a lungul acelei crize.

— Desigur, încuviinţă Vasilia, dar spune cum e cu chestia aceea care e mai presus de Prima Lege şi care te va distruge.

— Decade întregi, spuse Daneel, am răsucit pe toate feţele fraza detectivului Elijah Baley şi e clar că aş fi înţeles-o imediat dacă cele Trei Legi nu mi-ar fi stat în cale. În cercetarea mea am fost ajutat de prietenul Giskard, care de mult a considerat că cele Trei Legi sunt incomplete. De asemenea, m-au ajutat unele lucruri spuse de doamna Gladia într-o cuvântare recent ţinută pe o Lume colonizată. Mai mult, prezenta criză, doamnă Vasilia,

mi-a ascuţit gândirea şi acum sunt sigur că ştiu de ce cele Trei Legi sunt incomplete.

— Un robot care e în aceeaşi măsură şi un robotician, zise Vasilia cu o urmă de compasiune. De ce sunt incomplete cele Trei Legi, robotule?

— Tapiseria vieţii e mai importantă decât un singur fir, răspunse Daneel. Aplicând asta nu numai partenerului Elijah, ci generalizând-o, ajungem la concluzia că omenirea, ca totalitate, e mai importantă decât un singur individ.

— Te bâlbâi când spui asta, robotule. Nu crezi în ceea ce spui.

— Există o lege mai presus de Prima Lege: Un robot nu are voie să pricinuiască vreun rău omenirii sau să îngăduie, prin neintervenţie, să i se întâmple ceva rău omenirii. Mă gândesc la ea ca la Legea Zero a Roboticii. Deci Prima Lege ar fi: Un robot nu are voie să facă unei fiinţe omeneşti rău sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău, atâta timp cât acest lucru nu contravine Legii Zero.

Vasilia ţipă:

— Şi mai eşti încă pe picioarele tale, robotule?

— Da, doamnă.

— Atunci am să-ţi explic, robotule, şi o să vedem dacă o să supravieţuieşti explicaţiei. Cele Trei Legi ale roboticii presupun oamenii luaţi ca indivizi şi roboţii tot ca indivizi. Te referi la un individ ca om sau la un individ ca robot. Dar „omenirea” ta ce altceva este decât o abstracţie? Poţi să-mi arăţi cu degetul omenirea? Poţi răni o persoană şi poţi şti în ce grad s-a produs acel rău. Poţi, însă, vedea răul adus omenirii? Îl poţi evalua? E, oare, el palpabil?

Daneel tăcu. Vasilia zâmbi cu toată gura:

— Răspunde, robotule. Poţi vedea un rău adus omenirii şi îl poţi arăta?

— Nu, doamnă, nu pot. Dar cred că un astfel de rău împotriva omenirii există, totuşi, şi vedeţi că mai sunt încă-n picioare.

— Atunci întreabă-l pe Giskard dacă vrea sau poate să se supună Legii tale Zero.

Daneel întoarse capul spre Giskard:

— Prietene Giskard?

Giskard răspunse încet:

— Nu pot accepta Legea Zero, prietene Daneel. Ştii că am citit mult din istoria umanităţii. Am găsit în ea crime înfăptuite de oameni împotriva oamenilor. Şi întotdeauna scuza a fost că aceste crime erau justificate de nevoile tribului, sau ale statului, sau chiar ale omenirii. Pentru că omenirea e o abstracţie cu care poţi justifica orice, Legea Zero a ta este necorespunzătoare.

— Dar tu ştii, prietene Giskard, spuse Daneel, că acum planează un pericol asupra omenirii şi că el se va declanşa dacă tu vei deveni proprietatea doamnei Vasilia. Cel puţin asta nu e o abstracţie.

Giskard zise:

— Pericolul la care te referi nu-l cunoaştem, ci doar îl presupunem. Nu putem să ne bazăm acţiunile pe o bănuială, sfidând cele Trei Legi.

Daneel se opri şi apoi rosti încet:

— Dar speri că studiile tale de istorie umană te vor ajuta să dezvolţi legile care guvernează comportamentul uman; că vei învăţa să prezici şi să îndrumi istoria omenirii – sau, cel puţin, să faci un început, astfel ca altcineva să înveţe, cândva, să o prezică şi să o îndrume. Chiar ai numit ştiinţa asta psihoistorie. În cazul ăsta, nu ai de-a face cu tapiseria umană? Nu încerci să munceşti cu omenirea ca un tot generalizat, în loc de fiinţe umane individuale?

— Da, prietene Daneel, dar nu e altceva decât o speranţă şi nu-mi pot baza acţiunile pe o simplă speranţă, nici nu pot modifica cele Trei Legi în conformitate cu ea.

Daneel nu răspunse. Vasilia zise:

— Ei bine, robotule, toate încercările tale n-au dus la nimic, totuşi eşti în picioare. Eşti ciudat de încăpăţânat şi un robot ca tine, care poate sfida cele Trei Legi şi încă să mai funcţioneze, este un pericol clar pentru orice om. De aceea, cred că ar trebui să fii demontat fără întârziere. Cazul e prea periculos ca să aşteptăm lenta măreţie a legii, în special pentru că eşti, în definitiv, un robot şi în niciun caz o fiinţă umană cu care încerci să semeni.

— Desigur, doamnă, spuse Daneel, că nu stă în puterea dvs. să luaţi singură aşa o hotărâre.

— Totuşi am luat-o, şi dacă vor exista repercusiuni, le voi rezolva.

— O veţi lipsi pe doamna Gladia de un al doilea robot – unul pe care nu-l cereţi pentru dvs.

— Ea şi Fastolfe, mână-n mână, m-au lipsit de robotul meu, Giskard, timp de mai mult de douăzeci de decade şi nu cred că i-a deranjat chestia asta măcar o clipă. Acum nici pe mine n-o să mă deranjeze s-o frustrez. Are zeci de roboţi şi sunt mulţi, aici la Institut, care vor avea grijă de siguranţa ei, cu credinţă, până când se va putea întoarce la proprii ei roboţi.

Daneel spuse:

— Prietene Giskard, dacă o vei scula pe doamna Gladia, poate ar convinge-o pe doamna Vasilia.

Vasilia, uitându-se încruntată la Giskard, vorbi aspru:

— *Nu*, Giskard. Lasă femeia să doarmă.

Giskard, care se mişcase la auzul vorbelor lui Daneel, se supuse. Vasilia pocni de trei ori din degetele mâinii drepte; uşa se deschise imediat şi patru roboţi intrară.

— Ai avut dreptate, Daneel. Sunt patru roboţi. Te vor demonta şi îţi ordon să nu te opui. De acum încolo, Giskard şi cu mine vom descurca toate problemele.

Privi peste umăr la roboţii care intrară:

— Închideţi uşa-n urma voastră. Şi acum demontaţi repede şi eficient robotul ăsta – şi-l arătă pe Daneel.

Roboţii se uitară la Daneel şi câteva secunde nu se mişcară. Vasilia zise nerăbdătoare:

— V-am spus că e un robot şi nu trebuie să luaţi în seamă înfăţişarea lui omenească. Daneel, spune-le că eşti un robot.

— Sunt un robot, zise Daneel, şi n-am să mă opun.

Vasilia se dădu la o parte şi cei patru roboţi înaintară. Daneel lăsă braţele-n jos. Pentru ultima oară, se întoarse să o privească pe Gladia care dormea, apoi întâmpină roboţii.

Femeia zâmbi şi spuse:

— O să fie interesant.

Roboţii se opriră.

— Daţi-i drumul, repetă Vasilia.

Nu se mişcară şi Vasilia se întoarse uluită spre Giskard. Nu reuşi să se întoarcă complet. Muşchii îi cedară şi leşină. Giskard o prinse şi o aşeză cu spatele rezemat de perete. Spuse cu o voce înăbuşită:

— Am nevoie de câteva momente, apoi vom pleca.

Cele câteva momente trecură. Ochii Vasiliei rămaseră închişi. Roboţii ei rămaseră nemişcaţi. Daneel ajunsese lângă Gladia dintr-o singură mişcare.

Giskard ridică ochii şi se adresă roboţilor Vasiliei:

— Aveţi grijă de doamna voastră. Nu lăsaţi pe nimeni să intre până nu se trezeşte. Se va trezi liniştită.

Chiar în timp ce vorbea, Gladia se mişcă şi Daneel o ajută să se ridice-n picioare. Rosti buimacă:

— Cine e femeia asta? Ai cui sunt roboţii? Cum a…

Giskard vorbi ferm, dar îngrijorat:

— Doamna mea, mai târziu. Vă voi explica. Acum trebuie să ne grăbim.

Şi plecară.

Partea a cincea – PĂMÂNTUL

15. Lumea sfântă

64

Amadiro îşi muşcă buza de jos şi ochii îi licăriră în direcţia lui Mandamus, care părea pierdut în gânduri.

Vorbi apoi, apărându-se:

— Ea a insistat. Mi-a zis că-l poate controla pe acel Giskard, că numai ea poate să exercite destulă influenţă asupra lui şi că-l împiedică să folosească puterile mentale pe care le are.

— Nu mi-aţi spus nimic din toate astea, dr. Amadiro.

— Nu eram sigur ce să-ţi spun, tinere. Nu eram sigur că avea dreptate.

— Acum sunteţi?

— Complet. Nu-şi aminteşte nimic din ce s-a întâmplat.

— Deci, *noi* nu ştim nimic din ce s-a întâmplat.

Amadiro dădu din cap:

— Exact. Şi nu-şi aduce aminte nimic din ce mi-a spus mai devreme.

— Nu joacă teatru?

— I-am făcut o electroencefalogramă. Au avut loc schimbări radicale faţă de vechile înregistrări.

— Există vreo şansă să-şi recapete, cu timpul, memoria?

Amadiro dădu, amărât, din cap:

— Cine ştie? Dar mă îndoiesc.

Mandamus, cu ochii încă în pământ şi adânciţi în gânduri, zise:

— Dar mai contează? Putem să considerăm că e adevărată povestea ei cu Giskard şi ştim că robotul are puterea să influenţeze mintea umană. Informaţia e crucială şi acum ne aparţine. De fapt, e bine că roboticiana noastră a dat greş. Dacă Vasilia ar fi pus stăpânire pe robotul ăla, cât timp crezi că i-ar fi trebuit până să vă aibă şi pe dvs. sub control? – şi pe mine, dacă ar fi considerat că merit asta.

Amadiro dădu afirmativ din cap:

— Cred că s-ar fi putut să aibă aşa ceva în minte. Chiar şi acum e greu de spus ce e în capul ei. *Pare* neatinsă, exceptând pierderea memoriei privitoare la această întâmplare – aparent îşi aduce aminte orice altceva –, dar cine ştie cum îi va afecta procesul mai profund al gândirii şi talentul ei de roboticiană? Că

Giskard a putut face asta unui om atât de priceput ca ea, îl face să fie un fenomen incredibil de periculos.

— V-a dat prin cap, dr. Amadiro, că, poate, Coloniştii au dreptate să nu aibă încredere în roboţi?

— Aproape, Mandamus.

Mandamus îşi frecă mâinile una de alta:

— Îmi dau seama din purtarea dvs. deprimată că treaba asta nu a fost dezvăluită înainte ca ei să plece de pe Aurora.

— Ai dreptate. Căpitanul Colonist are pe nava lui femeia Solariană împreună cu roboţii ei şi se îndreaptă spre Pământ.

— Şi acum ce facem?

Amadiro zise rar:

— În niciun caz nu suntem învinşi. Dacă ne realizăm proiectul, am câştigat, indiferent de Giskard. Şi-l putem duce la bun sfârşit. Orice ar putea face Giskard cu emoţiile, el nu poate citi gândurile. Poate să spună când un val de emoţii trece prin creierul uman, chiar să distingă o emoţie de alta, sau să le schimbe, sau să inducă somnul sau amnezia – chestii de genul ăsta. Dar nu poate fi precis. Nu poate să citească idei sau cuvinte.

— Sunteţi sigur?

— Aşa a zis Vasilia.

— Poate că nu-şi dădea seama ce vorbeşte. În definitiv n-a reuşit să controleze robotul, aşa cum a zis că e sigură că poate face. Nu e o dovadă a acurateţei înţelegerii ei.

— Şi, totuşi, o cred pe cuvânt. Ca să fie capabil să citească gânduri, trebuie ca modelul circuitelor pozitronice să fie atât de complex, încât e puţin probabil că un copil ar fi putut introduce aşa ceva într-un robot, acum mai mult de douăzeci de decade. Depăşeşte chiar nivelul de astăzi al roboticii, Mandamus. Trebuie să recunoşti.

— Într-adevăr. Şi acum se duc pe Pământ?

— Sunt sigur.

— Oare femeia asta chiar se va duce pe Pământ, având în vedere cum a fost crescută?

— N-are de ales, dacă Giskard o controlează.

— Şi de ce ar vrea Giskard ca ea să meargă pe Pământ? Poate că ştie ceva despre proiect? Mi se pare că nu credeţi asta.

— Se poate să nu ştie. Motivul plecării sale pe Pământ nu poate să fie altul decât dorinţa de a ţine femeia Solariană departe de noi.

— Nu cred că-i e frică de noi, dacă a putut-o mânui pe Vasilia.

— O armă cu bătaie lungă, zise Amadiro cu vocea ca de gheaţă, l-ar putea învinge. Propriile-i puteri trebuie să fie limitate. Nu au la bază altceva decât câmpul electromagnetic şi, deci, trebuie să fie supuse legii pătratelor inverse. Noi ieşim din raza puterilor sale, dar el se va trezi că *nu* e în afara bătăii armelor noastre.

Mandamus se încruntă neliniştit:

— Se pare că aveţi o plăcere non-Spaţială pentru violenţă, dr. Amadiro. În cazul ăsta, totuşi, cred că folosirea forţei ar fi admisă.

— Un caz ca ăsta? Un robot capabil să rănească fiinţe umane? Cred şi eu. Va trebui să găsim un pretext să trimitem o navă bună în căutarea lor. Nu ar fi înţelept să explicăm situaţia reală.

— Nu, zise Mandamus emfatic. Gândiţi-vă câţi ar vrea să aibă controlul asupra unui astfel de robot.

— Ceea ce nu putem permite. Şi ceea ce reprezintă un alt motiv pentru care consider că distrugerea robotului este rezolvarea cea mai sigură şi preferabilă.

— S-ar putea să aveţi dreptate, zise Mandamus fără chef, dar nu cred că e înţelept să ne bazăm numai pe distrugerea asta. Trebuie să mă duc pe Pământ acum. Proiectul trebuie grăbit, chiar dacă nu avem timp de toate amănuntele. Odată făcut, nimeni *nu-l poate desface*. Chiar şi un robot care manipulează omul, indiferent sub controlul *cui* ar fi, nu va putea să desfacă ce vom face. Şi dacă va face altceva, probabil că nu va conta.

Amadiro zise:

— Nu vorbi numai de tine, vin şi eu.

— Dvs.? Pământul e o lume oribilă. Eu *trebuie* să merg, dar dvs.?

— Pentru că şi eu trebuie să vin. Nu mai pot să stau aici şi să mă frământ. Tu n-ai aşteptat clipa asta toată viaţa ta, Mandamus, tu nu ai de achitat datorii, nu trebuie să te răfuieşti ca mine.

65

Gladia era din nou în spaţiu şi din nou Aurora se vedea ca un glob. D.G. era ocupat cine ştie unde şi întreaga navă avea aerul vag, dar persistent de mobilizare, ca şi cum ar fi fost pe picior de război, ca şi cum ar fi fost urmăriţi, sau se aşteptau să fie.

Femeia scutură din cap. Putea să gândească limpede, se simţea bine, dar când se întoarse cu gândurile la timpul petrecut în Institut, imediat după ce Amadiro o părăsise, i se părea că totul fusese ireal. Era un gol în timp. Cu o clipă înainte stătuse pe canapea, somnoroasă şi în momentul următor patru roboţi şi o femeie, care până atunci nu fuseseră în cameră, erau prezenţi acolo. Deci adormise, dar ea nu-şi aducea aminte, nu era conştientă de asta. Era un gol, ca o non-existenţă.

Gândindu-se din nou, recunoscu femeia. Era Vasilia Aliena – fiica pe care Gladia o înlocuise prin afecţiunea faţă de Han Fastolfe. Gladia n-o mai *văzuse* niciodată pe Vasilia, deşi o *vizionase* prin hiperunde de mai multe ori. Se gândea la ea ca la un îndepărtat şi ostil alter ego. Exista o vagă similitudine în înfăţişarea lor, pe care ceilalţi o tot comentau, pe care Gladia, însă, insista că n-o observă; şi mai era şi legătura ciudată, antitetică cu Fastolfe.

Odată ajunşi pe navă, când rămase singură cu roboţii ei, puse întrebarea inevitabilă:

— Ce făcea Vasilia Aliena în cameră şi de ce n-am fost trezită când a intrat?

Daneel zise:

— Doamnă Gladia, vă voi răspunde eu la întrebare, pentru că prietenului Giskard i-ar fi greu să discute despre asta.

— De ce-i e greu, Daneel?

— Doamna Vasilia a venit sperând că-l poate convinge pe Giskard să intre-n serviciul ei.

— Să-l ia de lângă mine? zise Gladia indignată la culme. Nu-l plăcea prea mult pe Giskard, dar asta nu conta. Ce era al ei era al ei. Şi m-ai lăsat să dorm, în timp ce voi doi rezolvaţi singuri problema?

— Am considerat, doamnă, că aveaţi mare nevoie de odihnă. Şi apoi doamna Vasilia ne-a ordonat să te lăsăm să dormi. Până la urmă am decis ca Giskard să nu intre în niciun caz în serviciul ei. De aceea nu v-am trezit.

Gladia zise indignată:

— *Sper* ca Giskard să nu se gândească nicio clipă să mă părăsească. Ar fi ilegal atât după legea Auroriană, cât mai ales prin legile roboticii. Ar fi bine să ne întoarcem pe Aurora şi să rezolvăm problema în faţa Curţii de justiţie.

— N-ar fi înţelept în momentul ăsta, doamnă.

— Ce pretext avea să-l ceară pe Giskard? A avut vreunul?

— Când era copilă, Giskard i-a fost dat ei.

— Legal?

— Nu, doamnă. Dr. Fastolfe doar i-a dat voie să-l folosească.

— Deci, nu avea niciun drept asupra lui Giskard.

— Am subliniat şi noi asta, doamnă. Aparent, era o chestiune de ataşament sufletesc din partea doamnei Vasilia.

Gladia pufni:

— Din moment ce a supravieţuit pierderii lui Giskard, încă înainte ca eu să vin pe Aurora, putea să continue tot aşa fără să recurgă la procedee ilegale ca să-mi ia mie proprietatea. Apoi, nervoasă: Ar fi trebuit să mă trezeşti.

Daneel zise:

— Doamna Vasilia avea patru roboţi cu ea. Dacă aţi fi fost trezită şi v-aţi fi aruncat cuvinte grele una alteia, ar fi fost greu ca roboţii să vă îndeplinească ordinele.

— I-aş fi făcut să acţioneze cum trebuie, te asigur, Daneel.

— Nicio îndoială, doamnă. Aşa cum ar fi putut-o face şi doamna Vasilia, şi ea este una dintre cele mai inteligente roboticiene din Galaxie.

Gladia îşi îndreptă atenţia spre Giskard:

— Şi tu n-ai nimic de zis?

— Doar că a fost mai bine că s-a-ntâmplat aşa.

Femeia privi gânditoare ochii slab luminaţi ai robotului, atât de diferiţi de cei aproape umani ai lui Daneel, şi consideră că, în definitiv, incidentul nu era important deloc. Un fleac. Altele erau lucrurile de care să se îngrijoreze. Se duceau spre Pământ. Şi nu se mai gândi la Vasilia.

66

— Sunt îngrijorat, zise Giskard confesându-se în şoaptă, de-abia perceptibil.

Nava Colonistă se îndepărta lin de Aurora şi încă nu erau urmăriţi. Activitatea la bord revenise la rutină şi, pentru că era toată automatizată, era linişte iar Gladia dormea normal.

— Sunt îngrijorat din cauza doamnei Gladia, prietene Daneel.

Daneel înţelegea destul de bine caracteristicile circuitelor pozitronice ale lui Giskard şi nu avea nevoie de o explicaţie mai lungă. Zise:

— A fost necesar s-o influenţezi pe doamna Gladia, prietene Giskard. Dacă ar mai fi pus întrebări, şi-ar fi dat seama de activităţile tale mentale şi, mai târziu, ar fi fost mai periculos să-i modifici gândurile. Şi aşa este destul de rău că doamna Vasilia a descoperit adevărul. Nu ştim cui şi câtor persoane le-a dat informaţia asta.

— În niciun caz, zise Giskard, nu am vrut s-o influenţez. Dacă doamna Gladia ar fi vrut să uite ar fi fost o modificare simplă, fără riscuri. Dar ea a vrut cu fermitate, chiar cu furie, să ştie mai multe despre cele petrecute. Regretă că nu a jucat un rol mai important în ceea ce s-a întâmplat. De aceea am fost obligat să distrug forţe de legătură cu o intensitate considerabilă.

Daneel spuse:

— Chiar şi asta a fost necesar, prietene Giskard.

— Şi totuşi, probabilitatea de a face rău a fost, fără îndoială, nesemnificativă în cazul ăsta. Dacă te gândeşti la o forţă de legătură ca la o coardă subţire, elastică – e o analogie mai puţin reuşită, dar nu-mi vine alta-n minte pentru că ceea ce simt eu într-un creier nu seamănă cu nimic din exterior – atunci inhibările normale, cu care sunt confruntat, sunt aşa de subţiri şi nesubstanţiale că dispar la o atingere. Pe de altă parte, când o forţă de legătură se frânge are tendinţa de a se retrage, iar acest recul poate distruge alte forţe de acelaşi fel, dar total separate sau, prin răsucirea în jurul altor asemenea forţe, să le întărească simţitor. În ambele cazuri, pot avea loc modificări nedorite în emoţiile şi atitudinile omului, care sigur îi pot dăuna.

Daneel rosti ceva mai tare:

— Tu crezi că i-ai făcut vreun rău doamnei Gladia, prietene Giskard?

— Nu cred. Am fost foarte prudent. Am muncit la treaba asta cât timp ai stat tu de vorbă cu ea. A fost înţelept din partea ta că ai dus greul conversaţiei şi ţi-ai asumat riscul să fii prins între un adevăr neplăcut şi o minciună. Dar, în ciuda prudenţei mele, prietene Daneel, mi-am asumat riscul şi acum sunt îngrijorat că am dorit să-mi asum riscul ăsta. Eram atât de aproape de încălcarea Primei Legi, că mi-a trebuit un efort extraordinar ca să o fac. Sunt sigur că nu aş fi putut-o face…

— Da, prietene Giskard?
— Dacă nu ai fi expus tu noţiunea de Lege Zero.
— Deci o accepţi?
— Nu, nu pot. Dar tu? Pus faţă-n faţă cu posibilitatea de a face rău unui om, sau de a permite prin neintervenţie să i se întâmple ceva rău, ai putea să faci sau să accepţi răul în numele termenului abstract de omenire? Gândeşte-te!
— Nu ştiu, zise Daneel, cu vocea tremurând. Apoi, cu efort: Aş putea. Simplul concept în sine mă sileşte s-o fac, ca şi pe tine. Te-a ajutat să hotărăşti asumarea riscului atunci când ai modificat gândurile doamnei Gladia.
— Da, recunoscu Giskard, şi cu cât ne gândim mai mult la Legea Zero, cu atât mai mult vom fi siliţi s-o aplicăm. Oricum, crezi că vom fi siliţi să acţionăm, mai mult decât ocazional? Nu ar putea să ne împingă să ne asumăm riscuri ceva mai mari decât de obicei?
— Totuşi sunt convins de validitatea Legii Zero, prietene Giskard.
— Şi eu aş fi dacă am putea defini ce înţelegem prin omenire. Urmă o pauză şi Daneel spuse:
— Nu ai acceptat de fapt Legea Zero când i-ai oprit pe roboţii doamnei Vasilia şi i-ai şters din memorie informaţia despre puterile tale mentale?
Giskard spuse:
— Nu, prietene Daneel. Nu chiar. Am fost tentat să o accept, dar n-am făcut-o.
— Totuşi acţiunile tale…
— Au fost dictate de o combinaţie de motive. Mi-ai spus despre conceptul tău de Lege Zero şi mi s-a părut că are un temei, dar nu destul încât să anuleze Prima Lege, sau Legea a Doua de care se folosea doamna Vasilia când mi-a dat acele ordine. Apoi, când mi-ai îndreptat atenţia spre aplicarea Legii Zero în psihoistorie, am simţit că forţa pozitronomotivă a crescut fără să fie totuşi atât de mare încât să depăşească Prima Lege sau chiar puternica Lege a Doua.
— Şi totuşi, murmură Daneel, ai doborât-o pe doamna Vasilia, prietene Giskard.
— Când le-a ordonat roboţilor ei să te demonteze, prietene Daneel, şi a făcut-o clar cu plăcere, nenorocirea ta adăugată la conceptul de Lege Zero a înlăturat Legea a Doua şi a devenit

egală cu Prima Lege. Legea Zero, psihoistoria, loialitatea faţă de doamna Gladia şi situaţia ta, toate la un loc m-au făcut să acţionez aşa.

— Situaţia mea nu ar fi putut să te afecteze, prietene Giskard. Sunt doar un robot şi, deşi nevoia proprie ar putea să-mi influenţeze acţiunile prin Legea a treia, nu ar putea să le afecteze pe ale tale. Ai distrus supraveghetorul de pe Solaria fără ezitare; ar fi trebuit să te uiţi cum sunt distrus, fără să faci nicio mişcare.

— Da, prietene Daneel, aşa ar fi fost normal. Oricum, menţionarea Legii Zero a redus simţitor intensitatea Primei Legi, la o valoare anormal de mică. Necesitatea salvării tale a fost suficientă ca să anuleze ce a rămas din Prima Lege şi eu am acţionat în consecinţă.

— Nu, prietene Giskard. Ideea distrugerii unui robot nu ar fi trebuit să te afecteze deloc. N-ar fi trebuit să contribuie în niciun fel la anularea Primei Legi, indiferent de cât de slabă ar fi devenit ea.

— E ciudat, prietene Daneel. Nu ştiu cum s-a-ntâmplat. Poate pentru că am observat că gândeşti din ce în ce mai mult ca un om, dar…

— Da, prietene Giskard?

— În momentul în care roboţii au înaintat spre tine şi doamna Vasilia şi-a exprimat plăcerea sălbatică, modelul meu pozitronic s-a reformat într-un mod ciudat. O clipă m-am gândit la tine ca la o fiinţă umană şi am acţionat în consecinţă.

— Ai greşit.

— Ştiu. Totuşi… totuşi dacă s-ar mai întâmpla asta o dată cred că ar avea loc aceeaşi modificare ciudată.

Daneel spuse:

— E ciudat, dar auzindu-te spunând-o astfel, simt şi eu că ai făcut ce trebuia. Dacă situaţia ar fi fost invers, aproape cred că şi eu aş fi făcut… aş fi făcut la fel, adică te-aş fi considerat un… un om.

Daneel, ezitând, încet, întinse mâna şi Giskard o privi într-un mod nesigur. Apoi, foarte încet, o întinse şi el pe a lui. Buricele degetelor aproape că se atinseră şi apoi, puţin câte puţin mâinile se apropiară, se strânseră – ca şi cum ar fi fost prieteni, aşa cum se adresau unul altuia.

Gladia privi în jur cu o curiozitate ascunsă. Era pentru prima oară în cabina lui D.G. Nu era vizibil mai luxoasă decât noua cabină, care fusese pregătită pentru ea. Cabina lui D.G. avea un ecran de vizionare mai elaborat şi o consolă complexă de lumini şi contacte care, îşi închipuia ea, îl ţineau pe căpitan în legătură cu restul navei, chiar şi de aici.

— Te-am văzut puţin de când am plecat de pe Aurora, D.G., vorbi ea.

— Sunt flatat că ai remarcat, răspunse D.G. rânjind. Ca să fiu sincer, Gladia, şi eu mi-am dat seama de asta. Cu un echipaj format numai din bărbaţi, sari în ochi.

— Nu e un motiv prea flatant pentru care să-ţi fie dor de mine. Cu un echipaj format numai din oameni, presupun că şi Daneel şi Giskard sar în ochi. Ţi-a fost dor de ei tot atât de mult cât ţi-a fost de mine?

D.G. privi în jur.

— De fapt mi-au lipsit atât de puţin încât de-abia acum mi-am dat seama că nu sunt cu tine. Unde sunt?

— În cabina mea. Mi s-a părut o prostie să-i târăsc după mine înăuntrul acestei mici lumi, care e nava. Se pare că au fost bucuroşi să mă lase singură, ceea ce mă surprinde. Nu, se corectă ea, dacă stau bine să mă gândesc a trebuit să le ordon destul de ferm să rămână în cabină.

— Nu-i ciudat? Aurorienii nu sunt niciodată singuri, fără roboţi, după câte am înţeles.

— Şi ce-i cu asta? Odată, demult, când am venit prima oară pe Aurora, a trebuit să învăţ să suport prezenţa reală a oamenilor, cu toate că educaţia mea Solariană nu mă pregătise pentru asta. Învăţând să fiu fără roboţii mei, când şi când, poate că-mi va fi mai uşor să mă adaptez când voi fi printre Colonişti, decât mi-a fost prima oară.

— Bine, foarte bine. Trebuie să recunosc că prefer să fiu doar cu tine, fără sclipirea ochilor lui Giskard aţintiţi asupra mea şi mai ales fără zâmbetul ironic al lui Daneel.

— Nu zâmbeşte.

— Mie mi se pare că zâmbeşte, chiar că are un zâmbet insinuant, senzual.

— Eşti nebun. Lui Daneel îi e total necunoscut aşa ceva.

— Tu nu te uiţi la el ca mine. Prezenţa lui e foarte inhibantă. Mă obligă să mă controlez.

— Sper s-o faci.

— Nu-i nevoie să speri aşa tare. Dar n-are importanţă. Dă-mi voie să-mi cer scuze că te-am văzut aşa puţin de când am părăsit Aurora.

— Nu e necesar.

— Din moment ce ai adus vorba, am considerat că e necesar. Oricum, lasă-mă măcar să-ţi explic. Am fost pe picior de război. Eram siguri, având în vedere cum am plecat, că navele Auroriene ne vor urmări.

— Cred că au fost fericiţi să scape de un grup de Colonişti.

— Desigur, dar tu nu eşti o Colonistă şi poate că pe tine te vor. Erau destul de nerăbdători să te aducă înapoi de pe Lumea lui Baley.

— M-au adus. Le-am dat raportul şi asta a fost tot.

— N-au vrut nimic altceva?

— Nu. Gladia se opri şi un moment se încruntă, ca şi cum ceva i-ar fi trecut prin minte, ca o amintire înceţoşată. Orice ar fi fost, trecu şi zise indiferentă: Nu.

D.G. dădu din umeri:

— N-are nici cap nici coadă, dar nu au încercat să ne oprească cât timp mai eram pe Aurora şi nici după asta, când ne-am îmbarcat şi ne-am pregătit să părăsim orbita. Nu o să-mi bat capul cu asta. Nu va mai trece mult şi vom face Saltul, şi dup-aia nu ne vom mai face griji!

Gladia zise:

— Apropo, de ce ai un echipaj format numai din bărbaţi? Navele Auroriene întotdeauna au echipaje mixte.

— Şi navele Coloniste la fel. Cele normale. Asta e una de Neguţători.

— Ce diferenţă e?

— Comerţul presupune pericole. E o viaţă destul de aspră şi energică. Femeile ne-ar crea probleme la bord.

— Ce prostie! Ce probleme vă fac eu?

— Nu discut. În afară de asta, aşa-i tradiţia. Bărbaţii n-ar suporta.

— De unde ştii? Gladia râse. Ai încercat?

— Nu, dar, pe de altă parte, nu vreau pe nava mea o grămadă de femei care să vocifereze că vor cuşete separate.

— Dar eu sunt aici. Şi-mi place.

— Tu ai parte de un tratament special – şi dacă nu m-ai fi ajutat pe Solaria, am fi avut multe necazuri. De fapt am şi avut. Oricum n-are importanţă. Atinse unul dintre contactele de pe consolă şi, pentru o clipă, apăru o numărătoare inversă. Vom face Saltul peste vreo două minute. N-ai fost niciodată pe Pământ, nu-i aşa Gladia?

— Nu, bineînţeles că nu.

— Şi nu ai văzut *soarele*, nu doar un soare oarecare.

— Nu, deşi l-am văzut în dramele istorice de la hiperviziune, dar îmi închipui că ceea ce arată ei în drame nu e *soarele* adevărat.

— Sunt sigur că nu e. Dacă nu te superi, vom micşora lumina din cabină.

Lumina aproape că se stinse şi Gladia văzu pe ecran câmpul stelar, cu stele mai luminoase şi mai aglomerate decât pe cerul Aurorei.

— E o imagine telescopică? întrebă şoptit.

— Cam aşa ceva. Are o putere de mărire destul de mică. Cincisprezece secunde, începu el numărătoarea inversă.

Câmpul stelar se depărtă şi o stea luminoasă ajunse acum aproape în centru. D.G. apăsă alt buton şi zise:

— Am ieşit mult din planul eclipticii. Bun! Puţin riscant. Ar fi trebuit să ne îndepărtăm mai mult de steaua Aurorei înainte de Salt, dar eram grăbiţi. Iată *soarele*.

— Vrei să spui, steaua aceea luminoasă?

— Da. Ce zici de ea?

Gladia spuse, puţin nedumerită, căci nu ştia ce răspuns aştepta bărbatul:

— E strălucitoare.

D.G. apăsă pe alt buton şi cadranul se întunecă:

— Da, şi n-o să facă bine ochilor tăi dacă te tot uiţi la ea. Dar nu strălucirea contează. E doar o stea – în aparenţă – dar gândeşte-te. Acesta a fost soarele *original*. Aceasta a fost steaua a cărei lumină a strălucit pe o planetă care era *singura* locuită de oameni. A strălucit pe o planetă pe care oamenii se dezvoltau încetul cu încetul. A strălucit pe planeta pe care viaţa s-a format acum miliarde de ani, forme de viaţă care au evoluat transformându-se în fiinţe omeneşti. Sunt 300 de miliarde de stele în Galaxie şi 100 de miliarde de galaxii în univers, dar

numai una dintre stelele astea au dat naştere omenirii şi *aceasta* este soarele.

Gladia era să spună: „Oricum, *una* tot trebuia să fie soarele”, dar se gândi mai bine:

— Foarte impresionant, zise ea destul de încet.

— Nu e numai impresionant, zise D.G., ochii fiindu-i ascunşi în întuneric. Nu există Colonist în Galaxie care să nu considere că asta e steaua lui. Radiaţia stelelor care strălucesc deasupra planetelor considerate „planete casă” este o radiaţie împrumutată – radiaţia închiriată pe care o folosim noi. Aici – chiar aici – e radiaţia adevărată care ne-a dat viaţă. Steaua şi planeta care se învârte în jurul ei, Pământul, sunt cele care ne ţin strâns legaţi. Dacă nu am fi avut nimic altceva în comun, ne-ar fi rămas luminile de pe ecran şi ar fi fost de ajuns. Voi, Spaţialii, aţi uitat-o. De asta sunteţi despărţiţi şi de-asta nu veţi supravieţui mult.

— E destul loc pentru toţi, căpitane, zise Gladia încet.

— Da, desigur. N-aş face nimic ca să *împiedic* supravieţuirea locuitorilor din Spaţiu. Cred că asta li se va întâmpla şi s-ar putea să nu li se întâmple dacă ar lăsa deoparte aerul lor superior atât de iritant, roboţii şi egocentrismul, cufundarea în lunga lor viaţă.

— Aşa mă vezi tu pe mine, D.G.? întrebă Gladia.

D.G. răspunse:

— Ai avut momente când erai aşa. Oricum, te-ai schimbat în bine. Trebuie să recunosc.

— Mulţumesc, spuse ea cu ironie evidentă. Şi, deşi ţi s-ar părea greu de crezut, Coloniştii au şi ei aroganţa şi mândria lor. Dar şi tu te-ai schimbat în bine şi eu îţi recunosc acest merit.

D.G. râse:

— În ciuda amabilităţii pe care ne-o arătăm unul altuia, se pare că tot vom sfârşi duşmănindu-ne pe viaţă.

— Aiurea, răspunse Gladia, râzând la rândul ei, şi fu puţin surprinsă să vadă că mâna lui era în a ei. Şi cu atât mai surprinsă când îşi dădu seama că nu o îndepărtase.

68

Daneel zise:

— Sunt neliniştit, prietene Giskard, că doamna Gladia nu e sub observaţia noastră directă.

— Nu e nevoie s-o ţinem sub observaţie la bordul navei, prietene Daneel. Nu detectez nicio emoţie periculoasă şi căpitanul e cu ea în momentul ăsta. Pe lângă asta, va fi în folosul ei dacă o să se simtă bine fără noi, cel puţin din când în când, când vom fi toţi pe Pământ. E posibil ca noi doi să trebuiască să acţionăm rapid, fără să fim încurcaţi de prezenţa şi asigurarea securităţii ei.

— Deci ai manevrat-o ca să se separe de noi?

— Puţin. Destul de ciudat, am observat în ea o tendinţă puternică de a imita modul de viaţă al Coloniştilor. Are o dorinţă acută de independenţă, izvorâtă din faptul că îşi închipuie că astfel va viola principiile Spaţiale. Ăsta e cel mai bun mod în care pot descrie ce se întâmplă. Senzaţiile şi emoţiile ei sunt, fără îndoială, uşor de interpretat, pentru că nu am mai detectat până acum la Spaţiali senzaţiile astea. Deci, n-am făcut altceva decât să reduc inhibiţia specific Spaţială.

— Dar dacă atunci nu va mai dori să se folosească de serviciile noastre, prietene Giskard? Asta m-ar nelinişti.

— Nu. Dacă va decide că vrea o viaţă fără roboţi, că e mai fericită aşa, asta-i vom dori şi noi. Dar, deocamdată, cred că-i vom mai fi folositori. Nava asta e un mediu îngust şi specializat unde nu prea există pericole. Mai are şi sentimentul de siguranţă datorat prezenţei căpitanului şi asta o face să aibă mai puţină nevoie de noi. Pe Pământ va mai avea nevoie de noi, deşi nu cred că atât de mult ca pe Aurora. După cum am spus, vom avea nevoie de multă libertate de acţiune odată ajunşi pe Pământ.

— Deci poţi ghici natura crizei de pe Pământ? Ştii ce avem de făcut?

Giskard spuse:

— Nu, prietene Daneel. Eu nu. Tu ai darul înţelepciunii. Poate întrevezi tu ceva.

Daneel tăcu un timp, apoi răspunse:

— M-am gândit.

— La ce?

— Mi-ai spus la Institutul de Robotică – ţi-aduci aminte? – chiar înainte ca doamna Vasilia să intre în camera unde dormea doamna Gladia, că dr. Amadiro a avut două intense momente de nelinişte. Primul când a fost menţionat amplificatorul nuclear, al doilea când doamna Gladia a zis că se duce pe Pământ. Mi se

pare că cele două emoţii puternice au legătură între ele. Criza cu care suntem confruntaţi cred că presupune folosirea unui amplificator nuclear pe Pământ, că avem timp s-o oprim şi că doctorului Amadiro îi e teamă că o vom face dacă ne ducem pe Pământ.

— Mintea ta îmi spune că acest raţionament nu te satisface. De ce, prietene Daneel?

— Un amplificator nuclear grăbeşte procesul de fuziune care se întâmplă să fie în desfăşurare, prin intermediul unui flux de particule W. De aceea m-am întrebat dacă dr. Amadiro plănuieşte să folosească unul sau mai multe amplificatoare nucleare ca să distrugă reactoarele cu microfuziune care alimentează Pământul cu energie. Exploziile nucleare astfel realizate vor produce distrugerea prin căldură şi forţă mecanică, prin praf şi produse radioactive care vor fi aruncate în atmosferă. Chiar dacă asta n-ar fi îndeajuns să pună în pericol Pământul, distrugerea centralelor de energie ale acestuia va duce, sigur, la dispariţia treptată a civilizaţiei Pământene.

Giskard zise, zâmbind:

— E un gând terifiant şi ar fi singurul răspuns sigur la întrebarea care e cauza crizei. Aşadar, de ce nu eşti mulţumit?

— Mi-am luat libertatea de a folosi computerul navei ca să obţin informaţii referitoare la planeta Pământ. Computerul e, aşa cum este de aşteptat pe o navă Colonistă, bogat în astfel de informaţii. Se pare că Pământul e singura dintre Lumile omeneşti care nu foloseşte reactoare cu microfuziune ca sursă de energie pe scară largă. Foloseşte aproape în întregime energie solară directă, cu staţii solare puternice de-a lungul întregii orbite geostaţionare. Deci, amplificatorul nuclear nu poate decât să distrugă lucruri mărunte – nave, construcţii. Pierderile sunt neglijabile, nu ar ameninţa existenţa Pământului.

— Poate că Amadiro, prietene Daneel, are o armă care va distruge generatoarele energetice solare.

— Dacă-i aşa, de ce a reacţionat la menţionarea „amplificatorului nuclear”? Nu poate fi folosit împotriva generatoarelor solare.

Giskard dădu din cap încet:

— Da, punctul tău de vedere e bun. Şi am să exprim şi eu un altul: dacă dr. Amadiro era atât de îngrozit la gândul că mergem pe Pământ, de ce n-a făcut nimic ca să ne oprească atât timp

cât am fost pe Aurora? Sau dacă a descoperit nava noastră după ce am părăsit orbita, de ce n-a trimis o navă Auroriană să ne intercepteze înainte de a face Saltul spre Pământ? S-ar putea să fim, oare, pe o pistă complet greşită, să fi făcut pe undeva un pas foarte greşit care…

Un ţârâit intermitent răsună prin navă şi Daneel zise:

— Am făcut Saltul fără probleme, prietene Giskard. L-am simţit acum câteva minute. Dar, încă, nu am ajuns pe Pământ şi interceptarea despre care tocmai ai pomenit cred că are loc acum şi, deci, nu suntem pe o pistă greşită.

69

D.G. fu aşa de emoţionat încât căzu într-o admiraţie plină de invidie. Când Aurorienii se puneau pe treabă, precizia lor tehnologică era evidentă. Fără îndoială că trimiseseră una dintre cele mai noi nave de război, din care oricine ar fi putut deduce că motivul acţiunii le era aproape de inimă. Şi nava aceea detectase prezenţa navei lui D.G. în 15 minute de la apariţia sa în spaţiul cosmic normal şi de la o distanţă considerabilă.

Nava Auroriană folosea un aparat cu hiperunde cu focar limitat. Capul vorbitorului se putea vedea clar când era în punctul focal. Restul era înceţoşat şi cenuşiu. Dacă vorbitorul îşi mişca capul un decimetru mai încolo nu se mai vedea. Sunetul era, de asemenea, abia perceptibil. Drept urmare, puteai vedea şi auzi numai minimul fundamental din nava inamică (D.G. deja se gândea la ea ca la „nava duşmană”), astfel că intimitatea le era păzită.

Şi nava lui D.G. avea un aparat cu hiperunde cu focar limitat dar, gândi el invidios, îi lipsea eleganţa şi perfecţiunea versiunii Auroriene. Desigur, nava sa nu era cea mai bună navă Colonistă, dar chiar şi aşa, Spaţialii erau avansaţi din punct de vedere tehnologic. Coloniştii încă mai trebuiau să se chinuie ca să-i ajungă.

Capul Aurorian din centru era clar şi atât de real, că părea înspăimântător de imaterial şi lipsit de corp, astfel că lui D.G. nu i s-ar fi părut ciudat dacă ar fi picurat sânge din el. Când îl privi încă o dată, îşi dădu seama că imaginea se întuneca chiar după gulerul unei uniforme, fără îndoială bine croite.

Capul se recomandă, cu o curtoazie pedantă, drept comandantul Lisiform al navei Auroriene *Borealis*. D.G. se prezentă la rândul său, împingând bărbia înainte ca să fie sigur

că barba i se vede foarte bine. Credea că barba îi dădea un aer de ferocitate, care nu putea să fie decât descurajator pentru un Spaţial fără barbă şi (gândea el) cu bărbia moale.

D.G. îşi luă un aer neoficial, la fel de iritant pentru un ofiţer din Spaţiu pe cât era aroganţa tradiţională a celui din urmă pentru un Colonist. Zise:

— Care e motivul pentru care m-aţi oprit, comandante Lisiform?

Comandantul Aurorian avea un accent exagerat pe care, probabil, îl considera la fel de formidabil pe cât îşi considera D.G. barba. D.G. se simţi foarte încordat încercând să se obişnuiască cu accentul şi să-l înţeleagă.

— Credem, zise Lisiform, că aveţi pe navă o cetăţeană Auroriană, numită Gladia Solaria. Aşa este, căpitane Baley?

— Doamna Gladia e la bordul acestei nave, comandante.

— Mulţumesc, căpitane. Cu ea, după câte am fost informat, sunt doi roboţi fabricaţi pe Aurora, R. Daneel Olivaw şi R. Giskard Reventlov. Aşa e?

— Da.

— În cazul ăsta trebuie să vă informez că, în prezent, acel R. Giskard Reventlov este o armă periculoasă. Puţin înainte ca nava dvs. să părăsească spaţiul Aurorian cu el, mai sus pomenitul robot Giskard a rănit rău un cetăţean Aurorian, în pofida celor Trei Legi. De aceea robotul trebuie demontat şi reparat.

— Sugeraţi, comandante, să-l demontăm noi pe nava noastră?

— Nu, domnule, nu ar fi bine. Oamenii dvs., neavând experienţă cu roboţii, nu ar putea să-l dezmembreze corect şi nici să-l repare.

— Atunci am putea să-l distrugem.

— E prea valoros. Căpitane Baley, robotul este produsul Aurorei şi, deci, responsabilitatea îi revine ei. Nu vrem să fim cauza distrugerii oamenilor de pe nava dvs. şi de pe Pământ, dacă o să aterizaţi acolo. De aceea vă cerem să ni-l predaţi.

D.G. spuse:

— Comandante, vă apreciez îngrijorarea. Oricum robotul este proprietatea legală a doamnei Gladia, care e cu noi. S-ar putea ca ea să nu consimtă să fie despărţită de robotul ei şi, cu toate că nu vreau să vă învăţ legile Auroriene, cred că ar fi ilegal

să forţaţi o astfel de separare. Din moment ce echipajul meu şi cu mine nu ne considerăm legaţi de legea Auroriană, nu vă vom ajuta să faceţi ceea ce propriul nostru guvern consideră a fi un act ilegal.

În vocea comandantului se simţi o urmă de nerăbdare:

— Nu e vorba de ilegalitate, căpitane. O defecţiune a unui robot, care poate pune în pericol viaţa oamenilor, depăşeşte ca importanţă simplele drepturi ale unui proprietar. Cu toate astea, dacă există vreo problemă, nava mea e gata să o accepte pe doamna Gladia şi pe robotul ei, Daneel, împreună cu Giskard, robotul în cauză. Astfel, Gladia Solaria nu va fi separată de proprietatea ei până la întoarcerea pe Aurora. Atunci se va putea urma procedura legală.

— S-ar putea, comandante, ca doamna Gladia să nu dorească să părăsească nava mea şi nici să-i permită proprietăţii ei să facă asta.

— Nu are nicio şansă de scăpare, căpitane: sunt împuternicit legal de guvernul meu să o cer şi ea, ca cetăţeană Auroriană, trebuie să se supună.

— Dar nu sunt obligat, prin lege, să dau ceva de pe nava mea la cererea unei puteri străine. Ce-ar fi dacă nu aş lua în seamă cerinţa?

— În cazul ăsta, căpitane, nu o să am altceva de făcut decât să-l consider un act neprietenesc. Pot să vă spun că suntem în sfera sistemului planetar din care face parte şi Pământul. Nu aţi ezitat să mă învăţaţi legea Auroriană. Deci, mă scuzaţi dacă o să vă aduc aminte că poporul *dvs.* e cel care consideră că nu e frumos să începi ostilităţile în sistemul său planetar.

— Sunt conştient de asta, comandante. Nu vreau nicio ostilitate şi nici nu intenţionez un act neprietenesc. Oricum, sunt obligat să ajung de urgenţă pe Pământ. Pierd timpul cu conversaţia asta şi aş pierde mai mult timp dacă aş înainta înspre dvs. sau dacă aş aştepta să veniţi dvs. spre mine, ca să o transferăm pe doamnă cu roboţii ei. Aş prefera să merg spre Pământ şi să accept formal toată responsabilitatea pentru robotul Giskard şi comportamentul său, până când doamna Gladia şi roboţii ei se vor întoarce pe Aurora.

— Aş putea să vă sugerez, căpitane, să puneţi femeia şi cei doi roboţi într-o navetă de salvare şi să lăsaţi un membru al echipajului dvs. să o aducă până la noi? Odată ce femeia şi cei

doi roboţi vor fi trimişi, vom escorta noi înşine naveta până la Pământ şi, astfel, vă vom recompensa pentru deranj şi timpul pierdut. Un Neguţător n-ar trebui să refuze asta.

— Nu refuz, comandante, nu refuz, zise D.G. zâmbind. Totuşi, membrul echipajului care ar fi trimis să piloteze naveta ar putea fi în mare pericol, din moment ce ar fi singur cu robotul cel periculos.

— Căpitane, dacă proprietara robotului e fermă în a-l controla, pilotul tău nu va fi într-un pericol mai mare în navetă decât pe nava dvs. Îl vom recompensa pentru riscul asumat.

— Dar dacă robotul poate fi în definitiv controlat de proprietara lui, desigur că nu e atât de periculos încât să nu poată fi lăsat cu noi.

Comandantul se încruntă.

— Căpitane, sper că nu încercaţi să vă jucaţi cu mine. V-am cerut ceva şi vă rog să-mi onoraţi cererea imediat.

— Presupun că am voie s-o consult pe doamna Gladia.

— Dacă o faceţi imediat. Vă rog explicaţi-i exact cum stau lucrurile. Dacă între timp încercaţi să mergeţi spre Pământ, voi considera că e un act neprietenos şi voi acţiona în consecinţă. Din moment ce, aşa cum pretindeţi, călătoria spre Pământ e urgentă, vă sfătuiesc să vă consultaţi cu Gladia Solaria şi să hotărâţi imediat să cooperaţi cu noi. Apoi, nu veţi mai fi reţinut prea mult.

— Am să fac ce pot, zise D.G. ţeapăn, ieşind din câmpul vizual.

70

— Ei bine? rosti D.G. grav.

Gladia era dezamăgită. Automat privi spre Daneel şi Giskard, dar ei rămaseră tăcuţi şi nemişcaţi.

— Nu vreau să mă întorc pe Aurora, D.G. Nu se poate să dorească distrugerea lui Giskard; merge perfect. Te asigur. E doar un subterfugiu. *Pe mine* mă vor, dintr-un motiv sau altul. Presupun că n-ai cum să-i opreşti, nu-i aşa?

D.G. spuse:

— E o navă Auroriană de război, şi încă una mare. A mea e doar o navă comercială. Avem scuturi energetice şi nu ne pot distruge dintr-o lovitură, dar ne pot epuiza energia, destul de repede de fapt, şi apoi ne vor distruge.

— Poţi să-i loveşti?

— Cu armele mele? Îmi pare rău, Gladia, dar scuturile lor pot suporta orice aş arunca în ei, atâta timp cât mai am energie. În afară de asta…

— Da?

— Ei bine, m-au încolţit. Am crezut că vor încerca să mă intercepteze înainte de Salt, dar ei au ştiut destinaţia, au ajuns înaintea mea şi m-au aşteptat. Suntem în interiorul Sistemului Solar – sistemul planetar din care face parte şi Pământul. Nu putem lupta aici. Chiar dacă aş vrea, echipajul nu mi s-ar supune.

— De ce nu?

— Numeşte-o superstiţie. Sistemul Solar e pentru noi un loc sfânt – dacă vrei să-l descriu în termeni melodramatici. Nu-l putem pângări luptându-ne.

Giskard interveni pe neaşteptate:

— Pot să particip la discuţie, domnule?

D.G. se încruntă şi se uită la Gladia, iar aceasta spuse:

— Te rog. Lasă-l. Roboţii ăştia sunt foarte inteligenţi. Ştiu că ţi-e greu să crezi, dar…

— Am să ascult. Nu trebuie să fiu influenţat.

— Domnule, începu Giskard, sunt sigur că *pe mine* mă vor. Nu pot fi de acord să constitui cauza rănirii unor oameni. Dacă nu vă puteţi apăra singur şi sunteţi sigur că veţi fi distrus într-o bătălie cu cealaltă navă, nu aveţi altă posibilitate decât să mă predaţi. Sunt sigur că, dacă mă daţi, nu vor obiecta dacă vreţi să o reţineţi pe doamna Gladia şi pe Daneel. E singura soluţie.

— Nu, zise Gladia hotărâtă. Eşti al meu şi n-o să te dau. Mă duc cu tine dacă va considera căpitanul că trebuie să pleci, şi voi avea grijă să *nu* fii distrus.

— Pot să spun şi eu ceva? rosti Daneel.

D.G. desfăcu braţele, luându-şi un aer profund de disperare profundă:

— Te rog. Toată lumea vrea să vorbească.

Daneel spuse:

— Dacă vă hotărâţi că trebuie să renunţaţi la Giskard, trebuie să înţelegeţi consecinţele. Cred că Giskard îşi închipuie că dacă le va fi predat, cei de pe nava Auroriană nu-i vor face niciun rău, chiar îi vor da drumul. Eu nu cred asta. Cred că Aurorienii îl consideră cu adevărat periculos şi pot foarte bine să

aibă instrucţiuni să distrugă naveta de salvare când se apropie, omorând pe cei de la bord.

— De ce ar face-o? întrebă D.G.

— Niciun Aurorian n-a întâlnit – nici măcar nu a conceput – că poate exista ceea ce numesc ei un robot periculos. Nu vor avea tupeul să ia unul la bord. Vă sugerez, căpitane, să vă retrageţi. De ce să nu faceţi din nou un Salt, îndepărtându-vă de Pământ? Nu suntem destul de aproape de o masă planetară care să împiedice asta.

— Să mă retrag? Vrei să spui să fug? Nu pot să fac asta.

— Ei bine, atunci trebuie să ne predăm, zise Gladia cu un aer de resemnare.

D.G. spuse hotărât:

— Nu vă dau. Nu fug. Şi nu pot să mă lupt.

— Atunci ce a mai rămas? întrebă Gladia.

— O a patra soluţie, zise D.G. Gladia, trebuie să-ţi cer să rămâi aici cu roboţii tăi până mă întorc.

71

D.G. reanaliză informaţiile. Conversaţia durase destul pentru ca nava Auroriană să fie localizată şi transformată-n ţintă. Era puţin mai departe de soare decât nava lui şi asta era bine. Ca să facă un Salt spre soare de la distanţa aceea ar fi fost, într-adevăr, riscant; să facă un Salt în lateral ar fi fost un nimic, în comparaţie cu asta. Putea avea loc un accident din cauza deviaţiei, dar riscul respectiv exista mereu.

Îşi asigurase echipajul că nu se va trage niciun foc (ceea ce, în orice caz, nu ar fi fost bine). În mod clar, credeau că spaţiul pământean îi va proteja, atâta timp cât nu-i profanau pacea prin violenţă. Era doar un misticism pe care D.G. însuşi l-ar fi ridiculizat, dacă nu ar fi crezut şi el în asta.

Se mută din nou în faţa ecranului. Fusese o aşteptare destul de lungă, dar ceilalţi nu dăduseră niciun semn de viaţă. Dăduseră dovadă de o răbdare exemplară.

— Aici căpitanul Baley, zise el. Vreau să vorbesc cu comandantul Lisiform.

Nu aşteptă mult.

— Aici comandantul Lisiform. Puteţi să-mi răspundeţi?

— Vom trimite femeia şi cei doi roboţi.

— Bun! O decizie înţeleaptă.

— Şi-i vom trimite cât de repede putem.

— Din nou o hotărâre înţeleaptă.

— Mulţumesc. D.G. dădu semnalul şi nava sa făcu Saltul.

Nu era timp, nici nevoie să-ţi ţii respiraţia. Se termină imediat ce începu; sau, cel puţin, scurgerea timpului fu insensibilă.

Pilotul spuse:

— Noua poziţie a navei inamice fixată, căpitane.

— Bun, zise D.G. Ştiţi ce aveţi de făcut.

Nava ieşi din Salt cu o viteză destul de mare în comparaţie cu nava Auroriană şi schimbarea direcţiei (nu prea mare, sperau ei) fu făcută. Apoi urmă o nouă accelerare.

D.G. reveni în centrul ecranului.

— Suntem aproape, comandante, şi ne pregătim să vi-i trimitem. Puteţi să trageţi dacă doriţi, dar scuturile noastre sunt ridicate şi înainte de a le putea distruge, vom fi ajuns, deja, ca să facem transbordarea.

— Trimiteţi o navetă de salvare? Comandantul ieşi din centrul ecranului.

D.G. aşteptă şi comandantul reveni cu faţa contorsionată:

— Ce-i asta? Nava dvs. o să se ciocnească de a noastră.

— Da, aşa se pare, zise D.G. E cea mai rapidă cale de transbordare.

— Vă veţi distruge nava.

— Şi pe a voastră. Nava voastră e cel puţin de cincizeci de ori mai scumpă ca a mea, poate mai mult. Un schimb prost pentru Aurora.

— Dar te angajezi într-o luptă în spaţiul Pământean, căpitane. Tradiţiile voastre nu permit asta.

— A, ne cunoaşteţi obiceiurile şi vă folosiţi de ele. Dar eu nu sunt în luptă. Nu am tras niciun erg de energie şi nici n-o să trag. Doar urmez o traiectorie. Întâmplător traiectoria se intersectează cu poziţia voastră, dar, din moment ce sunt sigur că vă veţi mişca înainte să ne ciocnim, e clar că nu intenţionez nicio violenţă.

— Stai! Hai să discutăm.

— M-am săturat de vorbă, comandante. Nu ne putem spune un la revedere călduros? Dacă nu vă mişcaţi voi renunţa la patru decade, dintre care a treia şi a patra oricum n-au fost bune. Dar dvs. la câte o să renunţaţi? Şi D.G. ieşi din focarul aparatului cu hiperunde.

O rază de radiaţii fu trasă de pe nava Auroriană, doar o încercare care să testeze dacă scuturile celeilalte erau într-adevăr ridicate. Erau.

Scuturile navei ţineau piept radiaţiei electromagnetice şi particulelor subatomice, incluzând chiar şi neutrinii şi puteau suporta energia cinetică a maselor mici – particulele de praf, chiar pietriş meteoric. Scuturile nu puteau rezista la energii cinetice mari cum ar fi fost aceea a unei nave întregi care se deplasa cu o viteză supermeteorică. Chiar şi masele periculoase, necontrolate – de exemplu un meteor – puteau fi manevrate. Computerele ar fi virat automat nava din calea oricărui meteor care se apropia şi care nu putea să fie respins de scuturi. Oricum asta nu se întâmpla în cazul în care o navă putea să se mişte odată cu ţinta sa. Şi dacă nava Colonistă era cea mai mică dintre cele două, era şi cea mai uşor manevrabilă.

Exista doar o singură cale prin care nava Auroriană putea preîntâmpina distrugerea.

D.G. privi cum cealaltă navă creşte în dimensiuni pe ecran şi se întrebă dacă Gladia ştia ce se întâmplă. Trebuie să fi simţit acceleraţia, în ciuda suspensiei hidraulice din cabina sa şi în ciuda acţiunii compensatorii a câmpului pseudogravitaţional.

Şi apoi cealaltă navă pur şi simplu dispăru de pe ecran, făcând un Salt, şi D.G. foarte nervos, îşi dădu seama că-şi ţinea respiraţia şi inima-i bătea nebuneşte. Oare nu avusese destulă încredere în influenţa protectoare a Pământului sau în analiza sa asupra situaţiei?

D.G. vorbi în transmiţător încercând, cu o hotărâre de fier, să nu-i tremure vocea:

— Bine lucrat, băieţi! Modificaţi traiectoria şi îndreptaţi-vă spre Pământ.

16. Oraşul

72

— Vorbeşti serios, D.G.? zise Gladia. Chiar intenţionai să le ciocneşti nava?

— Nicidecum, zise D.G. indiferent. Nu mă aşteptam să mă ciocnesc. Doar m-am năpustit spre ei, ştiind că se vor retrage. Spaţialii aceia nu aveau de gând să-şi rişte vieţile lor lungi şi minunate, când le pot păstra aşa uşor.

— Spaţialii *aceia*? Vai, ce laşi sunt?!

D.G. îşi drese vocea:

— Mereu uit că şi tu eşti Spaţială, Gladia.

— Da, şi-mi închipui că tu crezi că ăsta e un compliment. Dar dacă ar fi fost şi ei la fel de proşti ca tine – dacă ar fi dat dovadă de aceeaşi nebunie copilărească pe care o consideri vitejie – şi ar fi stat pe loc? Ce ai fi făcut?

D.G. murmură:

— I-aş fi lovit.

— Şi atunci am fi murit cu toţii.

— Tranzacţia ar fi fost în favoarea noastră, Gladia. O navă comercială veche şi rablagită de pe o Lume colonizată pentru o navă de război nouă şi modernă a unei Lumi din Spaţiu.

D.G. îşi rezemă scaunul de perete şi-şi duse mâinile la ceafă (uluitor ce bine se simţea acum, că totul se terminase).

— Odată am văzut o hiperdramă istorică în care, la sfârşitul unui război, avioane încărcate cu exploziv au fost pilotate deliberat direct în nave maritime mult mai scumpe ca să le scufunde. Desigur, pilotul fiecărui avion şi-a pierdut viaţa.

— Asta era ficţiune, zise Gladia. Doar nu crezi că oamenii civilizaţi fac astfel de lucruri în viaţa reală, nu?

— De ce nu, dacă au o cauză care merită?

— Atunci, ce simţeai când te îndreptai spre o moarte glorioasă? Exaltare? Îţi trăgeai tot echipajul după tine spre aceeaşi moarte.

— Ştiau. Nu puteam face altceva. Pământul ne privea.

— Oamenii de pe Pământ nici măcar nu ştiau.

— Am spus-o metaforic. Eram în spaţiul Pământean. Nu puteam face un act ruşinos.

— Vai, ce prostie! Şi mi-ai riscat şi mie viaţa.

D.G. îşi privi cizmele:

— Vrei să auzi ceva nebunesc? Ăsta era singurul lucru care mă neliniştea.

— Că o să mor?

— Nu chiar. Că o să te pierd. Când nava aia mi-a ordonat să te predau ştiam că n-o s-o fac, chiar dacă o să mă rogi. Mai curând i-aş fi distrus pe ei; nu te-ar fi luat. Şi, pe măsură ce urmăream pe ecran cum se apropie nava lor, m-am gândit: „Dacă nu se cară de acolo, o pierd oricum”, şi atunci inima a început să-mi bată nebuneşte şi am început să transpir. *Ştiam* că or să fugă, totuşi gândul că… Scutură din cap.

Gladia se încruntă:

— Nu te înţeleg. Nu-ţi făceai griji că o să mor, ci pentru că mă vei pierde? Oare cele două nu se leagă-ntre ele?

— Ştiu. Nu spun că e logic. M-am gândit cum te-ai bătut cu supraveghetoarea ca să mă salvezi, deşi ştiai că te poate ucide dintr-o lovitură. M-am gândit la tine, cum ai înfruntat mulţimea de pe Lumea lui Baley şi i-ai redus la tăcere, deşi nu mai văzuseşi în viaţa ta o mulţime. M-am gândit chiar cum te-ai dus pe Aurora, în tinereţe, şi ai învăţat un nou stil de viaţă şi ai supravieţuit. Şi am considerat că nu-mi pare rău că o să mor. Îmi părea doar rău că o să te pierd. Ai dreptate, n-are logică.

Gladia zise, gânditoare:

— Mi-ai uitat vârsta? Când te-ai născut tu, eram cam la fel de bătrână ca acum. Când eram de vârsta ta, visam la Strămoşul tău îndepărtat. Mai mult, una din articulaţiile şoldului e artificială. Degetul mare de la mâna stângă, cel de aici – îl mişcă – e de fapt o proteză. Câţiva nervi mi-au fost înlocuiţi. Dinţii mei sunt din ceramică implantată şi vorbeşti de parcă, dintr-un moment în altul, te-ai pregăti să mărturiseşti o pasiune transcendentă. Pentru ce? Pentru cine? Gândeşte-te, D.G.! Priveşte-mă şi vezi-mă aşa cum sunt!

D.G. îşi înclină scaunul pe spate, balansându-l pe numai două picioare şi îşi frecă barba, făcând un zgomot ciudat.

— Bine. M-ai făcut să par un prostănac, dar am să continui pe calea asta. Ce ştiu despre vârsta ta e că o să trăieşti şi după ce eu o să mor şi că arăţi prea puţin bătrână faţă de cum o să arăt eu, deci tu eşti mai tânără decât mine, nu mai bătrână. Ce aş dori este ca tu să mă însoţeşti peste tot; dacă e posibil, toată viaţa mea.

Femeia vru să spună ceva, dar D.G. interveni repede:

— Sau dacă ţi se pare mai convenabil, eu să fiu cu tine oriunde te duci; toată viaţa mea, dacă se poate. Dacă eşti de acord.

Gladia zise încet:

— Sunt o Spaţială. Tu eşti Colonist.

— Cui îi pasă, Gladia? Ţie?

— Vreau să zic că nu putem avea copii. Eu am avut, deja.

— Şi ce-i cu asta? Nu există niciun pericol ca numele de Baley să dispară.

— Eu am un ţel. Vreau să aduc pacea în Galaxie.

— Am să te ajut.

— Şi comerţul tău? O să renunţi la ocazia de a deveni bogat?

— O să facem ceva bani împreună. Oricum destui ca să-mi înveselesc echipajul şi să te pot susţine să aduci pacea.

— Viaţa va fi monotonă pentru tine, D.G.

— Oare? Mi se pare că de când mă însoţeşti a fost *prea* palpitantă.

— Şi probabil că vei insista să renunţ la roboţii mei.

D.G. se supără:

— De-asta ai încercat să deviezi discuţia? Nu o să mă deranjeze dacă-i vei ţine pe cei doi – chiar şi pe Daneel cu zâmbetul lui senzual – dar dacă vom trăi printre Colonişti…

— Atunci presupun că va trebui să găsesc curajul s-o fac.

Râseră amândoi. El îi luă mâinile într-ale sale şi ea îl lăsă. Apoi zise:

— Eşti nebun ca şi mine; dar totul a fost aşa ciudat încă din seara când am privit cerul Aurorei şi am încercat să zăresc soarele Solariei, încât presupun că a fi nebun este singurul răspuns posibil pentru tot ce s-a întâmplat.

— Ce ai zis acum nu e doar nebunesc, zise D.G., este chiar demenţial, dar aşa te vreau. Ezită: Nu, am să aştept. O să-mi rad barba înainte de a încerca să te sărut. Asta va micşora şansele de infecţie.

— Nu, nu o face! Sunt curioasă cum se simte.

Şi află imediat.

73

Comandantul Lisiform măsura cabina în lung şi-n lat. Zise:

— Nu era cazul să pierd nava. Nu, nu era.

Consilierul său politic stătea calm pe scaun. Ochii săi nu se oboseau să urmărească agitatul du-te-vino al celuilalt.

— Da, desigur, încuviinţă el.

— Ce au barbarii de pierdut? Ei trăiesc doar câteva decade. Viaţa nu înseamnă nimic pentru ei.

— Da, desigur.

— Şi, totuşi, nici n-am mai auzit şi nici n-am mai văzut o navă Colonistă făcând asta. Poate că e o nouă tactică fanatică faţă de care nu există apărare. Ce-ar fi dacă ar trimite nave automate împotriva noastră, cu scuturile ridicate, dar fără niciun om la bord?

— Ne putem automatiza complet navele.

— N-ar ajuta la nimic. Nu am putea să ne permitem pierderea navelor. Ceea ce ne lipseşte este „cuţitul” pentru scuturi, despre care se tot vorbeşte. Ceva care să spintece un scut.

— Atunci vor face şi ei unul la fel şi noi va trebui să construim un nou scut, rezistent la acel cuţit, şi tot aşa, dar la un nivel mai înalt.

— Atunci avem nevoie de ceva complet nou.

— Ei bine, zise consilierul, poate vom găsi ceva. Misiunea ta principală nu era să o aduci pe femeia solariană şi pe roboţii ei, nu-i aşa? Ar fi fost plăcut dacă i-am fi putut forţa să iasă din navă, dar asta era ceva secundar.

— Oricum Consiliului tot n-o să-i placă.

— Asta e treaba *mea*. Important e faptul că Amadiro şi Mandamus au părăsit nava şi acum se îndreaptă cu iuţeală spre Pământ.

— Da, aşa e.

— Şi nu numai că ai distras atenţia navei Coloniste, dar ai făcut-o şi să întârzie. Asta înseamnă că Amadiro şi Mandamus nu numai că au părăsit nava neobservaţi, dar vor ajunge pe Pământ înainte de căpitanul barbar.

— Presupun că aşa e. Dar ce-i cu asta?

— Mă întreb: Dacă ar fi fost vorba numai de Mandamus, nu mi-aş fi făcut probleme. N-o să existe nicio consecinţă. Dar Amadiro? Să abandonezi războiul politic de acasă, într-un moment dificil, şi să te duci pe Pământ? Se pare că se întâmplă ceva crucial acolo.

— Ce? Comandantul era supărat că trebuie să fie implicat atât de direct şi aproape fatal în ceva din care nu înţelegea nimic.

— N-am nici cea mai mică idee.

— Presupui că s-ar putea să fie vorba de negocieri secrete, la nivelul cel mai înalt, în privinţa unei modificări radicale a tratatului de pace negociat de Fastolfe?

Consilierul zâmbi:

— Tratatul de pace? Dacă poţi să crezi asta, înseamnă că nu-l cunoşti pe dr. Amadiro. Nu s-ar duce el pe Pământ să modifice o clauză sau două dintr-un tratat de pace. Ce vrea el e o Galaxie fără Colonişti şi dacă se duce pe Pământ – ei bine, tot ce pot spune e că n-aş vrea să fiu acum în pielea Coloniştilor barbari.

74

— Sper, prietene Giskard, zise Daneel, că doamna Gladia nu se simte prost fără noi. Poţi să-mi spui dacă e adevărat, de la distanţa asta?

— Îi interceptez mintea slab, dar clar, prietene Daneel. Este cu căpitanul şi sunt sigur că este fericită şi se simte bine.

— Excelent, prietene Giskard.

— Eu însă nu mă simt atât de bine, prietene Daneel. Sunt cam tulburat. Am fost într-o mare încordare.

— Îmi pare rău că aud asta, prietene Giskard. Şi care a fost motivul?

— Am stat ceva timp aici, cât a negociat căpitanul cu nava Auroriană.

— Dar nava Auroriană a plecat, se pare, deci căpitanul a negociat bine.

— A făcut ceva de care, aparent, nu ţi-ai dat seama. Dar eu da, într-o oarecare măsură. Deşi căpitanul nu a fost cu noi aici, n-am avut probleme în a-i intercepta mintea. A iradiat o tensiune şi un suspans copleşitor şi, pe lângă asta, un sentiment intens de pierdere.

— O pierdere, prietene Giskard? Ţi-ai dat seama în ce constă ea?

— Nu pot descrie metoda mea de analizare a acestor lucruri, dar pierderea nu părea să fie asociată unor generalităţi sau obiecte neînsufleţite, aşa cum am detectat altădată. Se pare că se lega – nu-i ăsta cuvântul potrivit dar nu găsesc altul – de pierderea unei persoane anumite.

— Doamna Gladia?

— Da.

— Dar e normal, prietene Giskard. A fost confruntat cu posibilitatea de a fi nevoit s-o predea navei Aururiene.
— Era prea intens ca să fie asta. Plin de jale.
— Plin de jale?
— E singurul cuvânt care se potriveşte. Era un sentiment de îndoliere legat de unul de pierdere. Nu era ca şi când doamna s-ar fi mutat în alt loc şi, astfel, n-ar mai fi fost de găsit. Asta se poate îndrepta într-un timp viitor. Era ca şi cum doamna ar fi încetat să existe – ar fi murit – şi ar fi fost de negăsit în veci.
— Deci, a simţit că Aurorienii o vor ucide? Dar asta e imposibil.
— Da, imposibil. Totuşi, nu-i aşa. Am simţit o urmă de responsabilitate personală asociată cu o teamă mare de tot de a o pierde. Am analizat celelalte minţi de pe navă şi, legându-le între ele, mi-am dat seama că actul căpitanului era deliberat, deci dorea să se ciocnească de nava Auroriană.
— Dar şi asta e imposibil, prietene Giskard, zise Daneel încet.
— Trebuie să o accept. Primul meu impuls a fost să modific emoţiile căpitanului ca să-l fac să schimbe direcţia navei, dar n-am putut. Mintea sa era atât de hotărâtă, de fermă şi, în ciuda suspansului, tensiunii şi fricii de acea pierdere, atât de încrezătoare în succes…
— Cum pot coexista frica de a pierde pe cineva prin moarte şi încrederea în reuşită?
— Prietene Daneel, am încetat să mă mai minunez de capacitatea minţii omeneşti de a avea simultan două emoţii contradictorii. Cu greu pot accepta aşa ceva. În acest caz, încercarea de a influenţa mintea căpitanului, până la a-l face să schimbe direcţia navei, l-ar fi omorât. Nu puteam face asta.
— Dar dacă n-o făceai, prietene Giskard, o mulţime de oameni de pe această navă, inclusiv doamna Gladia, şi alte câteva sute de pe nava Auroriană ar fi murit.
— *Nu* ar fi murit dacă sentimentul de încredere în succes, pe care l-a avut căpitanul, era adevărat. Nu puteam să omor pe cineva ca să previn probabilitatea ca alţii să moară. Aici, prietene Daneel, e dificultatea Legii Zero. Întâia Lege are în vedere persoane individuale şi evenimente sigure. Legea Zero a ta are în vedere grupări vagi şi probabilitatea existenţei unor evenimente.

— Oamenii de la bordul acestor nave nu sunt grupuri vagi. Sunt mai mulţi indivizi specifici consideraţi ca un întreg.

— Şi, totuşi, când trebuie să iau o hotărâre, individul luat ca atare e sub influenţa mea directă şi destinul lui mă interesează. În privinţa asta n-am ce face.

— Atunci, ce-ai făcut, prietene Giskard? Sau erai, pur şi simplu, legat de mâini şi de picioare?

— În disperarea mea, prietene Daneel, am încercat să-l contactez pe comandantul navei Auroriene, după ce Saltul l-a adus destul de aproape de noi. N-am putut; distanţa era prea mare. Totuşi, încercarea n-a fost un eşec total. Am detectat ceva, echivalentul unui zumzăit. Am rămas nedumerit un timp, înainte să-mi dau seama că primesc emoţiile trăite de toţi oamenii de pe nava Auroriană. Trebuia să le separ pe acestea de emoţiile mult mai puternice de pe nava noastră – o sarcină grea.

— Aproape imposibil, cred, prietene Giskard.

— Aşa cum spui, aproape imposibil, dar am reuşit, cu un efort enorm. Oricum, în ciuda efortului, nu am izbutit să separ emoţiile pe indivizi. Când doamna Gladia a fost faţă-n faţă cu numărul mare de oameni care formau publicul ei pe Lumea lui Baley, am sesizat o confuzie anarhică de minţi amestecate, dar câteva momente am reuşit să detectez, ici şi colo, sentimentele unei singure persoane. De data asta, nu.

Giskard se opri, ca şi cum ar fi fost adâncit în amintirea acelei senzaţii.

Daneel spuse:

— Îmi închipui că e ceva similar modului în care vedem stele izolate, chiar printre grupuri uriaşe de alte stele, când întregul este relativ aproape de noi. Oricum, într-o galaxie îndepărtată, nu putem vedea o stea izolată, ci doar o ceaţă luminoasă.

— Mi se pare că e o analogie bună, prietene Daneel; în timp ce mă concentram asupra zumzetului slab şi depărtat, mi s-a părut că detectez o uşoară urmă de teamă. Nu eram sigur, dar simţeam că trebuie să profit de asta. Niciodată n-am încercat să influenţez ceva atât de îndepărtat, atât de incoerent, ca un simplu zumzet, dar am încercat disperat să măresc teama asta, chiar şi foarte puţin. Nu ştiu dacă am reuşit.

— Nava Auroriană a fugit. *Trebuie* să fi reuşit.

— Nu neapărat. Nava poate că ar fi fugit şi fără ca eu să fac ceva.

Daneel rămase pe gânduri:

— Se poate. În cazul când căpitanul nostru era atât de sigur că va fugi…

— Pe de altă parte, spuse Giskard, nu pot fi sigur că încrederea sa a avut o bază raţională, logică. Mi se pare că ceea ce am detectat era amestecat cu un sentiment de respect şi de veneraţie faţă de Pământ. Încrederea pe care am simţit-o era similară cu cea întâlnită la copiii mici faţă de protectorii lor, părinţi sau de altă natură. Am avut sentimentul că, totuşi, căpitanul era sigur că nu poate da greş în vecinătatea Pământului, datorită influenţei acestuia din urmă. Nu cred că această senzaţie era total ilogică, dar, oricum, nici prea aproape de raţiune.

— Ai dreptate, fără îndoială, prietene Giskard. Căpitanul a vorbit cu noi de faţă, odată, despre Pământ, într-un mod respectuos. Din moment ce Pământul nu poate înrâuri cu adevărat succesul unei acţiuni prin vreo forţă mistică, e posibil să bănuim că influenţa ta a fost exercitată cu succes. Şi mai mult decât atât…

Giskard spuse, în timp ce ochii-i străluceau slab:

— La ce te gândeşti, prietene Daneel?

— M-am gândit la faptul că indivizii umani sunt concreţi, în timp ce omenirea e abstractă. Când ai interceptat acel zgomot abia perceptibil de pe nava Auroriană, nu era vorba de un individ, ci de o parte a omenirii. Nu puteai, dacă te aflai la distanţa potrivită faţă de Pământ şi dacă zgomotul de fond era destul de mic, să detectezi zumzăitul activităţii mentale a întregii populaţii umane Pământene? Şi extinzând, nu ne putem închipui că în Galaxie, în general, există un zumzăit al activităţii mentale al întregii omeniri? Deci, cum ar putea fi omenirea o abstracţie? E ceva palpabil. Gândeşte-te la asta în conexiune cu Legea Zero şi ai să vezi că extinderea Legilor Roboticii e justificată, justificată chiar de propria-ţi experienţă.

Urmă o pauză lungă şi Giskard vorbi rar, ca şi cum cuvintele i-ar fi fost trase cu cleştele din gură:

— S-ar putea să ai dreptate, prietene Daneel. Cu toate acestea, dacă o să aterizăm pe Pământ, cu o Lege Zero pe care o *putem* folosi, noi nu ştim *cum* anume am putea-o folosi. Până

acum, am ajuns la concluzia că această criză a Pământului presupune folosirea unui amplificator nuclear, dar, după câte ştim, pe Pământ nu există nimic important care să fie distrus de un amplificator nuclear. Deci, ce vom face noi pe Pământ?

— Încă nu ştiu, zise Daneel trist.

75

Se auzea un zgomot ciudat.

Gladia asculta uluită. Nu o asurzea. Nu era zgomotul făcut de ciocnirea a două suprafeţe. Nu era un ţipăt pătrunzător, sau o larmă, sau bubuituri, nimic din ce s-ar fi putut exprima printr-o onomatopee. Era mai domol şi mai puţin ameninţător, urcând şi coborând, neregulat la răstimpuri, dar întotdeauna acolo.

D.G. o privi cum ascultă, îndreptându-şi capul într-o parte şi-n alta şi spuse:

— Eu îi spun „Bondarul Oraşului”, Gladia.

— Se opreşte vreodată?

— Niciodată cu totul, dar la ce te aştepţi? Nu ai stat niciodată pe o câmpie şi n-ai auzit foşnetul frunzelor, ţârâitul insectelor, ţipătul păsărilor şi apele curgând. Asta nu se opreşte niciodată.

— Asta e altceva.

— Nu, nu e. E la fel. Zgomotul de aici e amestecul dintre zdrăngănitul maşinăriilor şi zgomotele variate ale oamenilor, dar principiul este, desigur, acelaşi ca al zgomotelor câmpului. Eşti obişnuită cu câmpurile, deci nu auzi zgomotul lor. Nu eşti obişnuită cu cel *de aici*, deci îl auzi şi, probabil, ţi se va părea neplăcut. Pământenii nu-l aud decât cu rarele ocazii când tocmai au venit de la ţară şi atunci sunt, într-adevăr, foarte fericiţi să-l audă. Mâine nici tu nu-l vei mai sesiza.

Gladia privi în jur gânditoare, de la balconaşul unde se aflau:

— Sunt atâtea clădiri!

— Aşa e. În toate direcţiile se întind construcţii pe kilometri întregi. Şi sus şi jos. Nu e doar un Oraş în genul celor de pe Aurora sau de pe Lumea lui Baley. E un Oraş – cu O mare – care există numai pe Pământ.

— Astea sunt Cavernele de Oţel, zise Gladia. Ştiu. Suntem sub pământ, nu?

— Da. Absolut. Trebuie să-ţi spun că mi-a trebuit şi *mie* ceva timp să mă obişnuiesc cu aşa ceva când am vizitat prima oară Pământul. Oriunde te-ai duce într-un Oraş, vezi un tablou citadin

aglomerat. Trotuare, străzi, firme, mulţimi de oameni, şi permanentele lămpi fluorescente care scaldă totul într-o lumină dulce solară, fără umbre – dar *nu e* solară – şi, sus la suprafaţă, nu ştiu dacă soarele străluceşte în momentul respectiv sau e acoperit de nori, sau lipseşte, lăsând această parte a lumii cufundată în noapte şi întuneric.

— Dar asta face ca Oraşul să fie închis. Fiecare om respiră aerul altuia.

— Aşa se-ntâmplă oriunde – pe orice Lume.

— Nu ca aici. Aici miroase.

— Orice Lume miroase. Orice Oraş de pe Pământ miroase altfel. Te vei obişnui.

— Dar vreau să mă obişnuiesc? De ce nu se sufocă oamenii?

— Ventilaţia e excelentă.

— Ce se-ntâmplă dacă se strică?

— Nu se strică niciodată.

Gladia privi din nou în jur şi zise:

— Fiecare clădire pare că are o mulţime de balcoane.

— E un semn al rangului social. Foarte puţini oameni au apartamente cu vedere la stradă şi, dacă le au, vor să profite de ele. Cei mai mulţi trăiesc în apartamente fără geamuri.

Gladia se înfioră.

— Oribil! Apoi: Care e numele Oraşului ăsta, D.G.?

— E New York. E Oraşul conducător, dar nu cel mai mare. Pe continentul ăsta, Ciudad de Mexico şi Los Angeles sunt cele mai mari şi există Oraşe mai mari decât New York şi pe alte continente.

— Atunci ce face ca New York-ul să fie Oraşul conducător?

— Motivul obişnuit. Guvernul planetar e aici. Naţiunile Unite.

— Naţiuni? Arătă cu degetul spre D.G., triumfătoare. Pământul a fost împărţit în mai multe unităţi politice independente. Nu?

— Da. O mulţime. Dar asta a fost înainte de zborul hiperspaţial – în timpurile prehiper. Oricum, numele rămâne. Asta e frumuseţea Pământului. E o istorie păstrată. Orice altă Lume e nouă şi pustie. Numai Pământul e *omenire* în esenţă.

D.G. o spuse în şoaptă apoi reveni în cameră. Nu era mare şi avea mobilă puţină.

Gladia zise dezamăgită:

— De ce nu e nimeni pe aici?

D.G. râse:

— Nu te îngrijora. Dacă vrei demonstraţii şi să ţi se acorde atenţie, le vei avea. Doar că le-am cerut să ne lase-n pace o vreme. Vreau puţină odihnă şi pace şi îmi închipui că şi tu doreşti la fel. Cât despre oamenii mei, trebuie să asigure nava, s-o cureţe, să umple rezervoarele, să se dedice pasiunilor lor.

— Femei?

— Nu, nu m-am referit la asta, deşi presupun că femeile vor juca şi ele, mai târziu, un rol important. Prin pasiune înţeleg că Pământul are încă religiile lui şi religia îi linişteşte pe oameni. Cel puţin aici, pe Pământ. Se pare că are un înţeles mai profund aici.

— Ei bine, zise Gladia pe jumătate cu dispreţ, istorie încremenită, aşa cum ai zis. Crezi că putem ieşi din clădire să ne plimbăm un pic?

— Urmează-mi sfatul, Gladia, şi nu face asta chiar acum. O să te saturi de plimbare când or să înceapă ceremoniile.

— Dar vor fi atât de oficiale! Nu putem sări peste ceremonii?

— N-avem nicio şansă. Din moment ce ai insistat să faci pe eroina pe Lumea lui Baley, va trebui să fii la fel şi pe Pământ. Oricum, ceremoniile se vor termina şi când îţi vei reveni, vom lua un ghid şi vom vedea *cu adevărat* Oraşul.

— Vom avea probleme dacă vom lua roboţi cu noi? Arătă înspre celălalt capăt al camerei unde stăteau Daneel şi Giskard. Nu-mi pasă că nu sunt cu ei atunci când sunt cu tine pe navă, dar, dacă voi fi în mijlocul unei mulţimi de străini, mă voi simţi mai în siguranţă dacă-i voi avea lângă mine.

— Desigur, cu Daneel nu va fi nicio problemă. E un erou. A fost partenerul Strămoşului şi trece drept om. Giskard, care se vede că e robot, ar trebui, teoretic, să nu fie lăsat înăuntrul Oraşului, dar au făcut o excepţie în cazul lui şi sper că o să continue să procedeze aşa. E totuşi păcat că trebuie să aşteptăm aici şi nu putem ieşi afară.

— Ai spus că încă n-ar trebui să mă expun zgomotului, zise Gladia.

— Nu, nu. Nu mă refer la pieţele publice şi la autostrăzi. Aş vrea doar să te scot pe coridoarele clădirii acesteia. Sunt kilometri întregi de coridoare – în adevăratul sens al cuvântului – şi formează un micro-Oraş: magazine, săli de mese, locuri de distracţie, toalete, lifturi, şosele, birouri şi altele. E mai multă

culoare şi varietate pe coridorul unui etaj dintr-o clădire a unui Oraş de pe Pământ decât în toate Oraşele Colonizate şi decât pe o întreagă Lume din Spaţiu.

— Cred că toată lumea s-ar rătăci aici.

— Bineînţeles că nu. Aici fiecare cunoaşte locurile învecinate ca nicăieri în altă parte. Străinii nu au nevoie decât să urmeze săgeţile.

— Cred că le face bine mersul pe jos, din punct de vedere fizic, comentă Gladia, ezitând.

— Chiar şi social. Există oameni care stau mereu pe coridoare şi obiceiul e să te opreşti pentru a schimba câteva cuvinte cu orice cunoscut şi să-i saluţi chiar şi pe cei pe care nu-i cunoşti. Nici nu e absolut necesar să mergi pe jos. Peste tot sunt lifturi folosite la transportul pe verticală. Coridoarele principale sunt, de fapt, transportoare care se folosesc la deplasarea pe orizontală. În afara clădirii există, desigur, o bandă transportoare spre reţeaua de autostrăzi. *Asta* e ceva. O să mergi şi tu pe ea.

— Am auzit de ele. Au şosele pe care mergi şi ele te duc mai repede sau mai încet, şi poţi sări de pe una pe alta. N-aş putea face asta. Nu mi-o cere.

— Bineînţeles că o să fii în stare s-o faci, zise D.G. senin. O să te ajut. Dacă e nevoie, te voi duce eu în braţe, dar n-o să ai nevoie decât de puţin exerciţiu. Printre Pământeni, chiar şi copiii de grădiniţă se descurcă, la fel bătrânii cu baston. Recunosc, unii Colonişti sunt mai neîndemânatici. Nici eu nu sunt un exemplu de graţie, dar mă descurc şi te vei descurca şi tu.

Gladia oftă din greu:

— Ei bine, voi încerca dacă e nevoie. Dar să-ţi spun ceva, D.G. dragule. *Trebuie* să avem o cameră liniştită la noapte. Vreau să n-aud Bondarul Oraşului tău.

— Asta sunt sigur că se poate aranja.

— Şi nu vreau să mănânc la cantină.

D.G. o privi nedumerit:

— Putem să aranjăm să ni se aducă masa, dar îţi va face într-adevăr bine să participi la viaţa socială a Pământului. În definitiv voi fi cu tine…

— Poate mai târziu, D.G., dar nu chiar de la început, şi vreau o baie a mea.

— A, nu, *asta* e imposibil. În fiecare cameră vom avea chiuvetă şi toaletă, pentru că deţinem o anumită poziţie socială, dar dacă vrei un duş sau o baie serioasă, va trebui să faci precum ceilalţi. O femeie te va iniţia în procedura respectivă şi vei primi un separeu sau ce au ei acolo. Nu trebuie să te jenezi. Femeile Coloniste trebuie să fie iniţiate în folosirea Personalelor în fiecare zi a anului. Şi s-ar putea să-ţi placă până la urmă, Gladia. Am înţeles că Personala femeilor e un loc plin de activitate şi amuzament. Nu ca la bărbaţi, unde nu e voie să vorbeşti şi e foarte plicticos.

— E oribil, murmură Gladia. Cum suporţi lipsa de intimitate?

— Pe o lume înţesată nevoile primează, zise D.G. senin. Nu-ţi poate lipsi ceva ce n-ai avut niciodată. Mai vrei şi alt aforism?

— Nu chiar, zise Gladia.

Părea dezamăgită şi D.G. îi puse mâna pe umăr:

— Haide, nu va fi chiar atât de groaznic cum crezi. Îţi promit.

76

Nu era chiar un coşmar, dar Gladia mulţumea experienţei anterioare de pe Lumea lui Baley care-i formase o idee despre ceea ce, acum, devenise un veritabil ocean de omenire. Mulţimile erau mai mari aici, în New York, decât pe Lumea colonizată dar, pe de altă parte, era mai izolată de gloată aici decât fusese cu cealaltă ocazie.

Oficialităţile guvernului doreau să fie văzuţi alături de ea. Duceau o bătălie tăcută, dar politicoasă, pentru un loc destul de aproape de Gladia ca să fie văzuţi lângă ea la hiperviziune. Asta o izola, nu numai de mulţimea de dincolo de şirul de poliţai, dar şi de D.G. şi cei doi roboţi ai ei. De asemenea, era supusă unei înghesuieli politicoase de către oameni care nu aveau ochi decât pentru camerele de transmisiuni.

Ascultă un şir nesfârşit de cuvântări, toate foarte scurte din fericire, fără să le audă de fapt. Zâmbea din când în când, fără veselie, dar prietenoasă, arătându-şi dinţii în toate direcţiile, fără discriminare.

Merse cu maşina kilometri întregi, târându-se prin tuneluri, în timp ce oamenii, ca furnicile dintr-un muşuroi, stăteau de o parte şi de alta a drumului, ovaţionând-o şi făcându-i semn cu mâna când trecea. (Se întrebă dacă vreun Spaţial mai fusese vreodată atât de adulat de Pământeni, şi era sigură că faptul era fără precedent.)

La un moment dat văzu, în depărtare, o grămadă de oameni strânsă în jurul unui ecran de hiperviziune şi, o clipă, se văzu pe sine pe ecran. Oamenii ascultau înregistrarea cuvântării de pe Lumea lui Baley şi Gladia se întrebă de câte ori, în câte locuri şi în faţa câtor oameni era pusă înregistrarea, de câte ori fusese vizionată de când avusese loc, de câte ori avea să mai fie vizionată în viitor şi dacă se auzise ceva despre ea pe planetele din Spaţiu.

Oare părea o trădătoare în ochii celor de pe Aurora şi această primire constituia o dovadă? Poate că da, dar nu-i păsa. Avea misiunea ei de pace şi reconciliere şi va urma calea asta oriunde ar duce, fără să se plângă – chiar dacă implica orgia de neînchipuit a trupurilor îmbăindu-se laolaltă şi a exhibiţionismului inconştient şi gălăgios din Personala femeilor. (Mă rog, fără să se plângă prea mult.)

Ajunseseră la una dintre autostrăzile menţionate de D.G. şi privi, cu o groază pe care nu încerca să şi-o ascundă, la şirul neîntrerupt de maşini care treceau întruna, încărcate cu oameni de afaceri, care nu puteau fi oprite ca să treacă alaiul lor şi care priveau solemn la mulţime şi la procesiunea care rămânea, pentru câteva momente, în raza privirii. Apoi, maşina se avântă pe sub autostradă, printr-un mic tunel, care nu se deosebea deloc de pasajul de deasupra (Oraşul era tot numai tuneluri), şi urcă din nou pe cealaltă parte.

În cele din urmă, şirul de maşini se opri în faţa unei clădiri publice mari, din fericire mai atractivă decât blocurile monotone, fără sfârşit, din cartierul rezidenţial al Oraşului.

Înăuntrul clădirii urmă altă recepţie, unde se serviră băuturi alcoolice şi diverse aperitive. Gladia, dispreţuitoare, nu se atinse de nici una. O mie de oameni se perindară, într-o succesiune nesfârşită, să-i vorbească. Se pare că se zvonise că nu trebuiau să încerce să dea mâna cu ea, dar cineva o făcu din greşeală şi Gladia, încercând să nu ezite, atinse cu două degete mâna, doar pentru o clipă, apoi le retrase.

În cele din urmă, câteva femei se pregătiră să plece la cea mai apropiată Personală şi una dintre ele făcu ceea ce părea a fi, fără îndoială, un ritual social, întrebând-o, plină de tact, pe Gladia dacă n-ar vrea să le însoţească. Gladia nu dorea, totuşi o aştepta o noapte lungă şi ar fi fost mult mai jenant să trebuiască să se întrerupă mai târziu.

În Personală răsunau, ca de obicei, râsete şi sporovăială, iar Gladia, conformându-se situaţiei şi întărită de experienţa din cursul dimineţii, folosi ustensilele necesare într-o cameră mică cu deschizături în ambele părţi, dar fără nimeni în faţa ei. Păru că nimeni nu se supără că stătea singură şi încercă să-şi amintească de faptul că trebuia să se obişnuiască cu obiceiurile locale. Cel puţin locul era bine ventilat şi curat lună.

Daneel şi Giskard fuseseră ignoraţi. Gladia îşi dădu seama că asta era o dovadă de bunătate. Roboţii nu mai erau admişi în interiorul Oraşului, deşi erau milioane în afara acestuia. A-i scoate în evidenţă pe Daneel şi Giskard ar fi însemnat să-şi ridice-n cap legea. Era mai uşor să se prefacă, cu diplomaţie, că ei nu există. Odată cu începerea banchetului ei stătură la aceeaşi masă cu D.G., nu departe de estradă. Gladia stătea pe estradă, de abia ciugulind şi întrebându-se dacă mâncarea nu-i va provoca dizenterie. D.G., nu prea mulţumit de postul său de păzitor de roboţi, se uita în continuu, neliniştit, în direcţia Gladiei şi, câteodată, îi făcea semn şi-i zâmbea.

Giskard, la fel de atent cu Gladia, avu ocazia să-i spună, foarte încet, lui Daneel, la adăpostul murmurelor de fond şi zăngănitului tacâmurilor:

— Prietene Daneel, cei din sala asta sunt oficialităţi înalte. S-ar putea ca unul sau mai mulţi să deţină informaţii care să ne fie folositoare.

— Se poate, prietene Giskard. Poţi să mă ajuţi, datorită capacităţii tale, în această privinţă?

— Nu pot. Nici fondul mental şi nici sclipirile ocazionale din jur nu indică vreun interes anume. Şi totuşi, sunt sigur că momentul culminant al crizei se apropie cu paşi repezi, chiar în timp ce stăm aici.

Daneel spuse grav:

— Am să încerc să fac ceea ce ar fi făcut partenerul Elijah şi să forţez lucrurile.

77

Daneel nu mânca. Privea adunarea cu ochii lui calmi şi localiză persoana pe care-o căuta. Se ridică încet şi se duse la o altă masă, fixând tot timpul o femeie care încerca să mănânce repede şi să întreţină, în acelaşi timp, o conversaţie cu bărbatul din stânga ei. Era o femeie îndesată, cu păr scurt, cărunt. Faţa, deşi nu mai era tânără, era plăcută.

Daneel aşteptă o pauză în conversaţie şi, pentru că aceasta nu se produse, zise, cu efort:

— Doamnă, pot să vă întrerup?

Femeia îl privi uluită şi vădit nemulţumită:

— Da, zise ea tăios, ce e?

— Doamnă, zise Daneel, mă scuzaţi că vă întrerup, dar îmi daţi voie să vorbesc puţin cu dvs.?

Se uită fix la el, încruntându-se o clipă, apoi expresia i se îndulci:

— Presupun că tu eşti robotul, din moment ce eşti aşa politicos, nu?

— Sunt unul dintre roboţii doamnei Gladia, doamnă.

— Da, dar tu eşti cel cu aspect uman. Eşti R. Daneel Olivaw.

— Acesta e numele meu, doamnă.

Femeia se întoarse spre comeseanul din stânga şi zise:

— Vă rog să mă scuzaţi. Nu pot să-l refuz chiar aşa pe… robotul ăsta.

Vecinul ei zâmbi nedumerit şi-şi concentră atenţia asupra farfuriei din faţa lui. Femeia îi zise lui Daneel:

— Dacă ai un scaun de ce nu-l aduci aici? Aş fi bucuroasă să vorbesc cu tine.

— Mulţumesc, doamnă.

Când Daneel se întoarse şi se aşeză, ea îl întrebă:

— Eşti cu *adevărat* R. Daneel Olivaw, nu?

— Aşa mă cheamă, doamnă, încuviinţă Daneel din nou.

— Vreau să spun cel care a lucrat, demult, cu Elijah Baley. Nu eşti un model nou de acelaşi tip? Nu eşti Daneel al 4-lea sau ceva de genul ăsta?

Daneel răspunse:

— Doar puţin din mine nu a fost înlocuit în ultimele 20 de decade, modernizat şi îmbunătăţit, dar creierul meu pozitronic e la fel ca atunci când lucram cu partenerul Elijah – pe trei Lumi diferite şi altă dată pe o navă. Creierul n-a fost schimbat.

— Ei bine! Se uită la el admirativ. Eşti desigur o reuşită de excepţie. Dacă toţi roboţii ar fi ca tine, n-aş avea nimic împotriva lor. Despre ce vrei să vorbim?

— Când aţi fost prezentată doamnei Gladia, doamnă, înainte de a ne aşeza cu toţii, am reţinut că sunteţi Subsecretarul energiei, Sophia Quintana.

— Îţi aduci bine aminte. Acestea sunt numele şi funcţia mea.

— Supravegheaţi întreg Pământul sau doar Oraşul?

— Te asigur că sunt Subsecretarul mondial.

— Deci cunoaşteţi domeniul energeticii?

Quintana zâmbi. Părea că nu-i displace să i se pună întrebări. Poate i se părea amuzant sau, pur şi simplu, o atrăgea aerul grav al lui Daneel sau faptul că un robot putea pune astfel de întrebări. Oricum, ea răspunse cu-n zâmbet:

— Am studiat energetica la Universitatea din California şi mi-am luat doctoratul. În privinţa cunoştinţelor pe care le deţin, nu ştiu dacă mai sunt sigură de ele. Am fost prea mulţi ani administrator şi asta e ceva care te plafonează, poţi fi sigur.

— Dar cunoaşteţi bine aspectele legate de actualele surse energetice ale Pământului, nu?

— Da, le cunosc. Vrei să afli ceva?

— E ceva care mă interesează, doamnă.

— Curiozitate? La un robot?

Daneel înclină capul:

— Dacă un robot e destul de complex, poate să-şi dea seama că există ceva în el care caută informaţii. Asta e analog cu ceea ce am observat că se numeşte „curiozitate” la oameni şi-mi iau libertatea de a folosi acelaşi cuvânt pentru a-mi exprima simţămintele.

— Destul de corect. Şi ce te interesează, R. Daneel? Pot să-ţi spun aşa?

— Da, doamnă. Am înţeles că energia este furnizată de staţiile solare de pe orbita geostaţionară din planul ecuatorial al Pământului.

— Ai înţeles corect.

— Dar staţiile acestea sunt singurele furnizoare de energie ale acestei planete?

— Nu. Sunt principalele, dar nu singurele furnizoare. Se foloseşte destul de mult energia datorată căldurii interne a Pământului, energia eoliană, valurilor, mareelor, apelor curgătoare şi altele. Avem o întreagă varietate şi fiecare procedeu are avantajele lui. Oricum, energia solară rămâne sursa fundamentală.

— N-aţi menţionat energia nucleară, doamnă. Nu este folosită microfuziunea?

Quintana ridică sprâncenele.

— În legătură cu asta erai curios, R. Daneel?

— Da, doamnă. Care e motivul lipsei de surse nucleare pe Pământ?

— Ele nu lipsesc, R. Daneel. Există, dar la o scară mică. Roboţii noştri – avem mulţi în exterior, ştii, nu? – folosesc microfuziunea. Tu utilizezi microfuziunea?

— Da, doamnă.

— Şi apoi, continuă ea, există ici şi colo maşini alimentate prin microfuziune, dar totalul e infim.

— E adevărat, doamnă Quintana, că sursele de energie de microfuziune sunt sensibile la acţiunea amplificatorilor nucleari?

— Sigur că da. Bineînţeles. Sursa de energie prin microfuziune va exploda şi presupun că asta înseamnă că e sensibilă.

— Dar nu s-ar putea ca, prin folosirea unui intensificator nuclear, să se distrugă o parte vitală din alimentarea energetică a Pământului?

Quintana râse:

— Nu, bineînţeles că nu. În primul rând, nu văd cine ar târî dintr-o parte în alta un amplificator nuclear. Cântăreşte tone şi nu cred că poate fi manevrat de-a lungul străzilor şi coridoarelor unui Oraş. Desigur că s-ar observa dacă cineva ar încerca. Şi chiar dacă s-ar pune în funcţiune un amplificator nuclear, tot ceea ce ar putea face ar fi să distrugă câţiva roboţi şi câteva maşini, înainte să fie descoperit şi oprit. Nu există nicio şansă să fim loviţi în felul ăsta. Asigurarea asta o doreai, R. Daneel? spuse ea, ca şi cum l-ar fi trimis la plimbare.

— Aş mai vrea să clarific două puncte, doamnă Quintana. *De ce* nu există surse mari de microfuziune pe Pământ? Lumile din Spaţiu depind de microfuziune, ca şi Lumile colonizate. Microfuziunea e portabilă, multifuncţională şi ieftină şi nu presupune un efort enorm de întreţinere, reparare şi înlocuire, ca structurile spaţiale.

— Şi, aşa cum ai zis, R. Daneel, este sensibilă la amplificatoarele nucleare.

— Şi aşa cum aţi spus *dvs.*, doamnă Quintana, amplificatoarele nucleare sunt prea mari şi greoaie ca să fie folosite.

Quintana zâmbi şi încuviinţă din cap:

— Eşti foarte inteligent, R. Daneel, zise ea. Nu mi-a trecut niciodată prin cap că o să stau la o masă şi o să am o astfel de

discuţie cu un robot. Roboticienii Aurorieni sunt foarte deştepţi – prea deştepţi – fiindcă mi-e teamă să continui discuţia asta! Trebuie să-mi pun problema dacă nu-mi vei lua locul în guvern. Ştii, avem o legendă despre un robot numit Stephen Byerkley, care a ocupat un post înalt în guvern.

— Trebuie să fie simplă ficţiune, doamnă Quintana, rosti Daneel serios. Nu există roboţi ce ocupă posturi guvernamentale pe nici una dintre Lumile Spaţiale. Suntem, pur şi simplu, roboţi.

— Mă bucur să aud asta şi, de aceea, voi continua. Problema diferenţelor în ceea ce priveşte sursele de energie îşi are rădăcinile în istorie. Când de-abia se dezvolta călătoria hiperspaţială, noi foloseam microfuziunea astfel că oamenii care au plecat de pe Pământ au luat cu ei surse de energie de microfuziune. Era necesară pe nave spaţiale şi, de asemenea, pe planete de-a lungul generaţiilor în care acestea au fost adaptate pentru oameni. Durează mulţi ani să construieşti un complex adecvat de staţii de energie solară şi, decât să-şi ia pe cap o astfel de sarcină, emigranţii au preferat să folosească microfuziunea. Aşa s-a întâmplat cu Spaţialii, pe timpul lor, aşa e şi acum în cazul Coloniştilor. Oricum, pe Pământ, microfuziunea şi energia solară în spaţiu au fost dezvoltate cam în acelaşi timp şi amândouă au fost folosite din ce în ce mai mult. Până la urmă, am putut alege între a folosi ori microfuziunea, ori energia solară, ori bineînţeles amândouă. Şi am ales energia solară.

Daneel zise:

— Mi se pare ciudat, doamnă Quintana. De ce nu pe amândouă?

— De fapt, nu e o întrebare prea grea, R. Daneel. Pământul, în zilele prehiperspaţiale, avusese o experienţă neplăcută cu o formă primitivă de energie nucleară. Când a venit vremea să alegem între energie solară şi microfuziune, pământenii au văzut în microfuziune o formă de energie nucleară şi au renunţat la ea. Alte Lumi, care nu au avut experienţa noastră directă cu forma primitivă a energiei nucleare, nu au avut motive să renunţe la microfuziune.

— Pot să întreb, doamnă, care ar fi forma primitivă de energie nucleară la care vă referiţi?

— Fisiunea uraniului, zise Quintana. E complet diferită de microfuziune. Fisiunea presupune divizarea nucleelor mari, cum sunt acelea de uraniu. Microfuziunea înseamnă unirea nucleelor uşoare, ca acelea de hidrogen. Oricum, ambele sunt forme de energie nucleară.

— Presupun că uraniul ar fi combustibil pentru aparatele cu fisiune.

— Da, sau alte nuclee mari ca acelea de toriu sau plutoniu.

— Dar uraniul şi celelalte sunt metale foarte rare. Ar putea susţine o societate care foloseşte fisiunea?

— Elementele astea sunt rare pe alte Lumi. Pe Pământ nu sunt nici comune, dar nici foarte rare. Uraniul şi toriul sunt împrăştiate pe o suprafaţă mare în manta, în cantităţi mici, şi sunt concentrate în câteva locuri.

— Dar acum există pe Pământ vreun aparat cu fisiune?

— Nu, zise Quintana. Nicăieri şi sub nicio formă. Oamenii preferă să ardă petrol, sau chiar lemn, decât să folosească fisiunea uraniului. Până şi cuvântul „uraniu" e tabu în societate. N-ai fi întrebat aşa ceva şi nici eu nu ţi-aş fi răspuns, dacă ai fi fost om şi Pământean.

Daneel insistă:

— Totuşi sunteţi sigură, doamnă? Nu există niciun aparat secret care să folosească fisiunea, de dragul securităţii naţionale?

— Nu, robotule, zise Quintana încruntându-se. Îţi spun că nu există niciun astfel de aparat. Nici unul.

Daneel se ridică.

— Vă mulţumesc, doamnă, şi-mi cer iertare că v-am reţinut şi că am atins un subiect delicat. Cu permisiunea dvs., am să mă retrag.

Quintana îi făcu un semn nepăsător cu mâna:

— Cu plăcere, R. Daneel.

Se întoarse din nou spre vecinul ei, sigură fiind că, în mulţimile de pe Pământ, oamenii nu încercau niciodată să tragă cu urechea la o conversaţie, iar dacă o făceau, n-ar fi recunoscut.

— Ţi-ai închipuit vreodată, spuse ea, că vei avea o discuţie despre energetică cu un *robot*?

Iar Daneel reveni la locul său şi-i zise încet lui Giskard:

— Nimic, prietene Giskard. Nimic de folos.

Apoi adăugă trist:

— Poate că nu am pus întrebările care ar fi trebuit. Partenerul Elijah le-ar fi pus pe cele bune.

17. Asasinul

78

Secretarul general Edgar Andrew, şef executiv al Pământului, un om înalt şi impunător, era mereu proaspăt bărbierit după stilul Spaţial. Întotdeauna mergea cu paşi măsuraţi, ca şi cum permanent s-ar fi controlat, şi era radios, foarte mulţumit parcă de el însuşi. Vocea îi era cam subţire pentru trupul său, dar nu piţigăiată. Fără să pară încăpăţânat, era greu de influenţat. Şi acum se afla într-o astfel de situaţie.

— Imposibil, zise el ferm lui D.G. *Trebuie* ca ea să apară.

— A avut o zi grea, domnule secretar general, spuse D.G. Nu e obişnuită cu mulţimea şi nici cu aceste locuri. Sunt răspunzător în faţa Lumii lui Baley pentru sănătatea ei şi onoarea mea e în joc.

— Apreciez poziţia ta, dar eu reprezint Pământul şi nu pot să le interzic Pământenilor să o vadă. Coridoarele sunt pline, canalele hiperviziunii sunt gata şi nu o pot ascunde, chiar dacă aş vrea cu disperare să fac asta. Şi-apoi, cât poate dura? O jumătate de oră? După aceea se poate retrage şi nu va trebui să mai apară până la cuvântarea de mâine seară.

— Trebuie avut grijă să se simtă bine, preciză D.G. abandonându-şi tacit poziţia. Trebuie să fie ţinută la oarecare distanţă de mulţime.

— Va exista un cordon de securitate, care-i va asigura destul spaţiu. Primul rând al mulţimii va fi ţinut destul de departe. Oamenii sunt afară. Dacă nu anunţăm că va apărea în curând, s-ar putea să se işte dezordine.

D.G. zise:

— N-ar fi trebuit programată această apariţie. E riscant. Există Pământeni cărora nu le plac locuitorii din Spaţiu.

Secretarul general dădu din umeri:

— Aş vrea să-mi spui cum o puteam împiedica. În momentul de faţă ea este o eroină şi nu poate fi ţinută deoparte. Toată lumea doreşte s-o aplaude… deocamdată. Dar dacă nu apare, situaţia se schimbă. Şi acum, hai să mergem.

D.G. o luă înapoi, nemulţumit. O văzu pe Gladia. Arăta obosită şi cam nefericită.

— Trebuie, Gladia, spuse el. Nu există nicio soluţie.

O clipă femeia îşi privi mâinile, ca şi cum se întreba dacă ele ar putea face ceva s-o protejeze, apoi se îndreptă şi-şi ridică bărbia – o firavă Spaţială printre hoardele de barbari.

— Dacă trebuie, trebuie. O să stai cu mine?

— Doar dacă nu mă scot ei de acolo.

— Şi roboţii mei?

D.G. ezită:

— Gladia, cum te pot ajuta doi roboţi printre acele milioane de oameni?

— Ştiu, D.G., şi mai ştiu că va trebui, până la urmă, să mă descurc fără ei, dacă am de gând să-mi continui misiunea. Dar încă nu, te rog. Acum m-aş simţi mai în siguranţă cu ei, indiferent dacă e logic sau nu. Dacă oficialităţile Pământene vor să mă prezint mulţimii, să zâmbesc, să fac cu mâna, să fac tot ceea ce e nevoie, prezenţa lui Daneel şi a lui Giskard mă va face să mă simt bine. Uite, D.G., eu mă supun lor, cedez în faţa lor, deşi sunt atât de tulburată încât cred că cel mai bun lucru ar fi să o rup la fugă. Cere-le să-mi ofere şi ei acest mic lucru.

— O să încerc, zise D.G., descurajat vizibil şi, când porni spre Andrew, Giskard îl însoţi în linişte.

Câteva minute mai târziu, când Gladia, înconjurată de o escortă de oficiali selectaţi cu grijă, merse spre un balcon, D.G. rămase puţin în spatele ei, având-u-i pe Daneel şi Giskard de o parte şi de alta. Secretarul general spusese enervat:

— Bine, bine. Nu ştiu cum ai reuşit să mă faci să accept, dar hai, să zicem. Îşi frecase fruntea, dându-şi seama că-l doare puţin tâmpla dreaptă. Aruncase o privire către Giskard şi se întorsese tremurând: Dar trebuie să-i ţii nemişcaţi, căpitane, ţine minte. Şi te rog fă ca acela care arată ca un robot să fie cât mai neobservat. Mă stinghereşte şi nu vreau ca oamenii să-l vadă mai mult decât e nevoie.

D.G. zisese:

— Se vor uita la Gladia, domnule secretar general. Nu vor vedea pe altcineva.

— Sper, replicase Andrew înţepat. Se oprise să ia o capsulă cu mesaje, pe care i-o înmânase cineva. O pusese în buzunar, mersese mai departe şi nu se mai gândise la ea până când ajunseră la balcon.

Gladiei i se părea că, de fiecare dată când se muta pe altă scenă, era mai rău – mai mulţi oameni, mai mult zgomot, mai multă lumină năucitoare, un mai mare asalt asupra tuturor simţurilor.

Se auzeau strigăte, şi îşi putea auzi numele. Cu greu îşi stăpâni dorinţa de a se retrage şi de a nu se mai mişca. Ridică braţul, flutură din mână şi zâmbi; ţipetele se înteţiră. Cineva începu să vorbească, vocea spărgând parcă microfonul; faţa vorbitorului se zărea pe un ecran mare deasupra lor, ca să poată fi văzută de toată mulţimea. Fără îndoială, era vizibilă pe nenumărate ecrane, în nenumărate săli, în toate secţiunile fiecărui Oraş de pe planetă.

Gladia oftă, uşurată că reflectoarele erau îndreptate spre altcineva. Încercă să se facă mică, pentru ca vorbitorul să distragă atenţia mulţimii.

Secretarul general Andrew, căutând adăpost de zgomotul acelei voci, ca şi Gladia, nu dorea să vorbească. Îşi aduse deodată aminte de mesajul pe care-l băgase-n buzunar. Se încruntă la ideea că exista ceva care putea întrerupe o ceremonie aşa de importantă şi, apoi, simţămintele se schimbară în iritare la gândul că putea să fie ceva fără importanţă. Apăsă buricul degetului mare de la mâna dreaptă în concavitatea specială şi capsula se deschise. Scoase mesajul, îl citi, apoi îl rupse în bucăţele. Scutură fragmentele rămase şi-i făcu semne disperate lui D.G. Nu era nevoie să vorbească în şoaptă întrucât în piaţă era un zgomot asurzitor şi continuu.

— Ai zis că ai întâlnit o navă de război Auroriană în sistemul nostru solar.

— Da, şi-mi închipui că şi senzorii de pe Pământ au detectat-o.

— Bineînţeles. Ai zis că nu au existat acţiuni ostile de nicio parte.

— Nu s-a folosit nicio armă. Au cerut-o pe doamna Gladia şi pe roboţii ei, eu i-am refuzat şi ei au plecat. V-am explicat asta.

— Cât a durat totul?

— Nu foarte mult. Câteva ore.

— Vrei să spui că Aurora a trimis o navă de război numai ca să negocieze cu tine câteva ore şi apoi să plece?

D.G. dădu din umeri:

— Domnule secretar general, nu cunosc motivele lor. Eu pot, doar, să raportez ce s-a întâmplat.

Secretarul general îl privi de sus:

— Totuşi n-ai raportat tot ce s-a întâmplat. Informaţia senzorilor a fost analizată complet de computer şi se pare că tu ai atacat.

— N-am tras nici măcar un kilowatt de energie, domnule.

— Dar la energia cinetică te-ai gândit? Ţi-ai folosit nava ca proiectil.

— Poate că aşa au crezut ei. Nu au hotărât să mă înfrunte şi să dea în vileag ceva ce putea fi o cacealma.

— A fost, oare, o farsă?

— Ar fi putut fi.

— Mi se pare, căpitane, că erai gata să distrugi două nave *în interiorul sistemului solar* şi să creezi, poate, o stare de război. Ţi-ai asumat un mare risc.

— Nu am considerat că se va ajunge, cu adevărat, la distrugere. Şi nu s-a ajuns.

— Dar toată treaba te-a făcut să întârzii şi ţi-a distras atenţia.

— Da, aşa e, însă de ce ţineţi să-mi spuneţi asta?

— Pentru că senzorii noştri au detectat ceva ce tu n-ai observat sau, cel puţin, n-ai raportat.

— Ce anume, domnule secretar general?

— Lansarea unui modul orbital, care se pare că avea doi oameni la bord şi care cobora spre Pământ.

Cei doi erau cufundaţi, parcă, într-o lume a lor. Nimeni de la balcon nu le dădea nicio atenţie. Doar cei doi roboţi care-l flancau pe D.G. se uitau la ei şi ascultau.

În momentul acesta vorbitorul se opri, ultimele sale cuvinte fiind:

— Doamna Gladia, o locuitoare a Spaţiului, născută pe Solaria, care a trăit pe Aurora, dar care a devenit o cetăţeană a Galaxiei pe Lumea lui Baley. Se întoarse spre ea şi o prezentă entuziasmat: Doamna Gladia.

Mulţimea deveni mai zgomotoasă şi mai fericită, o pădure de braţe unduitoare. Gladia simţi o mână pe umăr şi auzi o voce care-i spuse la ureche:

— Vă rog. Câteva cuvinte, doamnă.

Gladia rosti încet:

— Oameni ai Pământului…

Cuvintele explodară şi se lăsă o linişte stranie. Gladia continuă mai hotărâtă:

— Oameni ai Pământului, stau în faţa voastră, un om ca şi voi. Puţin mai bătrână, trebuie să recunosc, astfel că-mi lipseşte tinereţea, speranţa şi entuziasmul vostru. Oricum, în momentul de faţă, în prezenţa voastră, simt şi eu cum iau foc iar vălul anilor se şterge…

Aplauzele izbucniră şi cineva de la balcon spuse altcuiva:

— Îi face să fie fericiţi că au o viaţă scurtă. Femeia asta Spaţială are neruşinarea unui diavol.

Andrew nu era atent. Îi zise lui D.G.:

— Întregul episod cu nava Auroriană putea fi doar un mod de a-i aduce pe aceşti oameni pe Pământ.

D.G. spuse:

— Nu aveam de unde să ştiu. Nu mă gândisem decât s-o salvez pe doamna Gladia şi nava mea. Unde au aterizat?

— Nu ştiu. În tot cazul, nu pe un aeroport al Oraşului.

— Bănuiam eu, zise D.G.

— Nu contează, zise secretarul general, dar mă îngrijorează. În ultimii ani au mai existat nişte aterizări de genul ăsta, deşi nici una n-a fost aşa de bine pregătită. Nu s-a întâmplat nimic şi noi nu le-am luat în seamă. În definitiv, Pământul e o lume deschisă. E casa oamenilor şi orice persoană de pe orice Lume poate veni şi pleca liberă – chiar şi locuitorii Spaţiului, dacă vor.

D.G. îşi frecă barba cu un zgomot enervant:

— Şi totuşi, intenţia lor s-ar putea să nu fie binevoitoare.

(Gladia spunea: „Vă doresc numai bine pe această Lume, unde-şi are originea omul, pe această Lume aparte şi bine dotată şi în acest Oraş minunat” şi întâmpina aplauzele cu un zâmbet şi cu o fluturare de mână, în timp ce stătea acolo în picioare, văzând cum entuziasmul creşte.)

Andrew îşi ridică vocea, ca să fie auzit prin larma generală:

— Oricare ar fi intenţiile lor, nu vor rodi… Pacea, care a coborât pe Pământ de când s-au retras Spaţialii şi a început colonizarea, nu poate fi distrusă nici dinăuntru, nici dinafară. De multe decade, spiritele mai aventuroase dintre noi pleacă pe Lumile colonizate, astfel că unul ca tine, căpitane, care îndrăzneşte să rişte distrugerea a două nave în sistemul solar, nu se prea găseşte pe Pământ. Nu există crime şi vinovaţi pe

Pământ. Gărzile care controlează mulţimea asta nu au arme, fiindcă n-au nevoie de ele.

Şi în timp ce vorbea, din anonimatul uriaşei mulţimi un blaster se îndreptă spre balcon şi, cu grijă, fu îndreptat spre ţintă.

80

Mai multe lucruri se întâmplară aproape în acelaşi timp.

Capul lui Giskard se întoarse să privească mulţimea, tulburat fiind de o emoţie bruscă.

Ochii lui Daneel urmară şi ei aceeaşi traiectorie, văzură blasterul îndreptat spre ţintă şi, cu reflexe mai rapide decât ale oamenilor, se năpusti înainte.

Detunătura blasterului răsună.

Oamenii de la balcon îngheţară, apoi izbucniră în exclamaţii.

D.G. o apucă pe Gladia şi o trase în lateral.

Zgomotul mulţimii erupse într-o larmă terifiantă.

Daneel se năpusti spre Giskard şi-l aruncă la pământ.

Glontele blasterului pătrunse în camera din spatele balconului şi făcu o gaură mare în tavan. O linie imaginară, trasă de la blaster spre gaură, ar fi trecut prin spaţiul ocupat, cu o clipă mai devreme, de capul lui Giskard. Acesta murmură, în timp ce era ţinut la podea:

— Nu om. Robot.

Daneel îi dădu drumul lui Giskard şi examină rapid întreaga scenă. Solul era cu şase metri sub balcon şi spaţiul de dedesubt era gol. Gărzile îşi făceau drum spre zona în care se agita mulţimea, care marca punctul unde stătuse asasinul.

Daneel sări de la balcon, scheletul său de metal absorbind cu uşurinţă şocul, aşa cum un om n-ar fi putut-o face. Fugi spre mulţime. Nu avea de ales. Principala problemă era să ajungă la robotul cu blaster înainte de a fi distrus şi, cu asta-n minte, Daneel îşi dădu seama că pentru prima oară-n existenţa sa nu putea să respecte cerinţa privitoare la protejarea persoanelor individuale. Trebuia să-i dea la o parte. Îi azvârli în părţi când se năpusti în mulţime, răcnind cu o voce aspră:

— Faceţi loc! Faceţi loc! Persoana cu blasterul trebuie interogată.

Gărzile merseră în urma sa şi găsiră, până la urmă, „persoana” la pământ, bătută zdravăn.

Chiar şi pe Pământ, care se mândrea cu absenţa violenţei, o izbucnire de furie împotriva unui asasin lăsa urme. Asasinul fusese prins şi bătut. Doar aglomeraţia îl salvase să nu fie făcut bucăţi. Atacatorii numeroşi, blocându-şi calea reciproc, nu-i putuseră face prea mult rău.

Gărzile împinseră, cu greutate, mulţimea înapoi. Pe pământ, lângă robot se afla blasterul. Daneel nu-l luă-n seamă.

Daneel îngenunche lângă asasinul capturat şi întrebă:

— Poţi vorbi?

Ochii strălucitori îl fixară pe Daneel:

— Pot, zise asasinul cu o voce înceată, dar normală.

— Eşti de origine Auroriană?

Asasinul nu răspunse. Daneel urmă repede:

— Ştiu că eşti. A fost o întrebare fără sens. Unde e baza ta pe planeta asta?

Asasinul nu răspunse. Daneel insistă:

— Baza ta? Unde e? Trebuie să răspunzi. Îţi ordon să răspunzi.

— Nu poţi să-mi ordoni. Eşti R. Daneel Olivaw. Mi s-a spus cine eşti şi nu trebuie să mă supun ţie.

Daneel privi în sus, atinse cel mai apropiat paznic şi zise:

— Domnule, vă rog să întrebaţi persoana asta unde-i e baza.

Paznicul uluit încercă să vorbească, dar nu scoase decât un mormăit, înghiţi un nod, stingherit, îşi drese glasul, apoi se răsti:

— Unde e baza ta?

— Mi s-a interzis să răspund la întrebarea asta, zise asasinul.

— Trebuie, vorbi Daneel ferm. O oficialitate planetară ţi-o cere. Domnule, vă rog ordonaţi-i să răspundă.

Paznicul repetă ca un ecou:

— Îţi ordon să răspunzi, prizonierule.

— Mi s-a interzis să răspund la întrebarea asta, domnule.

Paznicul se apleca să-l zgâlţâie de umăr pe asasin, dar Daneel interveni repede:

— Cred că nu e necesar să folosiţi forţa, domnule.

Se uită împrejur. Larma mulţimii scăzuse. Se simţea o tensiune în aer ca şi cum milioane de oameni aşteptau nerăbdători să vadă ce va face Daneel. Acesta se adresă gărzilor care se îngrămădiseră ciorchine în jurul lui şi al asasinului:

— Vreţi să-mi faceţi loc, domnilor? Trebuie să duc prizonierul la doamna Gladia. Poate-l va forţa ea să răspundă.

— Ce facem cu asistenţa medicală pentru prizonier? întrebă unul dintre paznici.

— Nu va fi nevoie, domnilor, zise Daneel fără să explice de ce.

81

— De ce dracu trebuia să se întâmple asta? zise Andrew tăios, iar buzele îi tremurau. Erau în camera cu balcon şi privea la gaura din plafon, o dovadă mută a violenţei care avusese loc.

Gladia zise, reuşind să-şi stăpânească tremurul vocii:

— Nu s-a întâmplat nimic. Nu sunt rănită. Va trebui să astupaţi gaura şi, poate, să mai reparaţi ceva în camera de deasupra. Asta-i tot.

Chiar în timp ce vorbea, se auzeau oameni la nivelul superior mutând obiectele de deasupra spărturii şi evaluând pierderile.

— Asta nu-i *tot*, zise Andrew. Sunt ruinate planurile noastre care prevedeau apariţia ta de mâine, când trebuia să te adresezi întregii Planete.

— Dimpotrivă, rosti Gladia. Planeta va fi nerăbdătoare să mă audă, ştiind că am fost victima unei tentative de asasinat.

— Dar se poate ca această tentativă să se repete.

Gladia dădu senină din umeri:

— Asta mă face să cred că sunt pe calea cea bună. Domnule secretar general Andrew, cu puţin timp în urmă am descoperit că am o misiune în viaţă. Nu mi-a dat prin cap că mă va pune într-un asemenea pericol, dar, din moment ce se-ntâmplă astfel, cred că *nu* aş fi în pericol şi *nu* aş merita să fiu omorâtă dacă nu aş fi pe drumul cel bun. Dacă pericolul este preţul pe care trebuie să-l plătesc, sunt gata să risc pentru misiunea mea.

Giskard, care se ridicase demult în picioare, zise:

— Doamnă Gladia, Daneel e aici cu cel care a acţionat blasterul.

În pragul uşii apăru Daneel, care purta o persoană liniştită, ce nu se zbătea, urmat de gărzi. Afară, zgomotul mulţimii părea mai slab şi mai depărtat. Era clar că începeau să se risipească şi, la intervale, se putea auzi anunţul la megafoane:

— Nimeni n-a fost rănit. Nu e niciun pericol. Întoarceţi-vă la casele voastre.

Andrew le făcu semn gărzilor să plece:

— Ăsta e? întrebă tăios.

Daneel zise:

— Nu e nicio îndoială, domnule, că acesta e individul cu blasterul. Arma era lângă el, oamenii din preajmă au fost martorii acţiunii sale, şi el însuşi îşi recunoaşte fapta.

Andrew îl privi înmărmurit:

— E atât de calm. Parcă nici n-ar fi om.

— Nu e, domnule. E un robot, un robot cu aspect uman.

— Dar noi nu avem aşa ceva pe Pământ… În afară de tine.

— Acest robot, domnule secretar general, zise Daneel, este, ca şi mine, de fabricaţie Auroriană.

Gladia se încruntă:

— Dar e imposibil. Unui robot nu i s-ar fi putut ordona să mă omoare.

D.G., exasperat şi punând o mână cât se poate de posesivă pe umărul Gladiei, interveni nervos:

— Un robot Aurorian, programat special…

— Prostii, D.G., zise Gladia. Imposibil! Aurorian sau nu, cu programare specială sau nu, un robot nu poate, în mod intenţionat, să încerce să facă rău unei fiinţe umane, ştiind că e o fiinţă umană. Dacă acest robot a tras cu blasterul în direcţia mea, sigur a greşit ţinta intenţionat.

— Pentru ce? întrebă Andrew. De ce ar fi greşit-o, doamnă?

— Nu vă daţi seama? zise Gladia. Oricine ar fi fost cel care a dat ordin robotului a considerat că o simplă tentativă de asasinat ar fi de ajuns să-mi zădărnicească planurile de pe Pământ şi chiar asta dorea. Nu putea să-i ordone robotului să mă omoare, dar putea să-i ordone să greşească ţinta şi, dacă asta era de ajuns să-mi distrugă programul, era satisfăcut. Numai că nu-mi vor afecta programul… N-o să accept asta.

D.G. zise:

— Nu face pe eroina, Gladia. Nu ştiu ce or să încerce data viitoare şi nimic, dar *nimic* nu merită să te pierd.

Expresia ochilor Gladiei se îndulciră.

— Mulţumesc, D.G. Îţi apreciez sentimentele, dar *trebuie* să încercăm.

Andrew se trase perplex, de lobul urechii:

— Ce ne facem? Ştirea că un robot cu aspect uman a folosit un blaster într-o mulţime de oameni nu va fi bine primită de locuitorii Pământului.

— Bineînţeles că nu, aprobă D.G. De aceea, hai să nu le spunem.

— Dar un anumit număr de oameni ştiu deja sau, cel puţin, bănuiesc că avem de-a face cu un robot.

— Nu veţi opri zvonurile, domnule secretar general, dar nu-i nevoie să le înteţiţi printr-un anunţ oficial.

Andrew zise:

— Dacă Aurora e gata să ajungă la o astfel de măsură extremă…

— Nu Aurora, vorbi Gladia. Doar anumiţi oameni de pe Aurora, anumiţi mâncători de foc. Sunt astfel de extremişti belicoşi printre Colonişti, poate şi pe Pământ. Nu le faceţi jocul acestor extremişti, domnule secretar general. Eu apelez la marea majoritate a oamenilor cu bun simţ aflaţi de ambele părţi şi nu trebuie făcut nimic pentru ca acest apel să fie ignorat.

Daneel, care aşteptase răbdător, profită de o pauză în discuţie ca să intervină.

— Doamnă Gladia, domnilor, e important să aflăm de la acest robot unde se află baza lui pe planetă. S-ar putea să mai fie şi alţii.

— Nu l-ai întrebat? zise Andrew.

— Ba da, domnule secretar general, dar eu sunt un robot. Acest robot nu este obligat să răspundă la întrebările pe care i le pune alt robot. Nici să-mi îndeplinească ordinele.

— Ei bine, atunci îl voi întreba *eu*, spuse Andrew.

— S-ar putea să nu rezolvaţi nimic, domnule. Robotul are ordine stricte să nu răspundă şi ordinul dvs. de a răspunde s-ar putea să nu fie mai presus de ele. Nu cunoaşteţi frazarea necesară şi intonaţia. Doamna Gladia e Auroriană şi ştie cum să procedeze. Doamnă Gladia, vreţi să-l întrebaţi unde se află baza sa planetară?

Giskard zise încet, astfel că numai Daneel îl auzi:

— S-ar putea să fie imposibil. S-ar putea să i se fi ordonat să îngheţe pentru totdeauna dacă întrebările devin prea insistente.

Capul lui Daneel se întoarse brusc spre Giskard:

— Poţi împiedica asta?

— Nu sunt sigur, zise Giskard. Creierul i-a fost vătămat fizic pentru că a tras cu blasterul în direcţia unei fiinţe omeneşti.

Daneel se întoarse din nou spre Gladia:

— Doamnă, rosti el, v-aş sugera să fiţi mai curând blândă decât brutală.

— Nu ştiu ce să zic, căzu pe gânduri femeia.

Se uită la robotul asasin, suspină adânc şi cu o voce fermă, dar dulce zise:

— Robot, cum să mă adresez ţie?

Robotul spuse:

— Mi se spune R. Ernett Second, doamnă.

— Ernett, poţi să-ţi dai seama că sunt Auroriană?

— Vorbiţi ca Aurorienii, dar nu în totalitate, doamnă.

— Am fost născută pe Solaria, dar sunt o Spaţială care a trăit 20 de decade pe Aurora şi sunt obişnuită să fiu servită de roboţi. Am aşteptat şi am primit servicii de la roboţi în fiecare zi a vieţii mele de când eram mică. Niciodată n-am fost dezamăgită.

— Accept faptul, doamnă.

— Vei răspunde la întrebări şi-mi vei accepta ordinele, Ernett?

— Da, doamnă, dacă nu sunt contracarate de un alt ordin.

— Dacă te întreb care e baza ta pe planetă – care parte din ea o consideri domeniul stăpânului tău – îmi răspunzi?

— Nu, doamnă. Nu pot răspunde la nicio întrebare legată de stăpânul meu. La nici una.

— Înţelegi că dacă nu-mi răspunzi o să fiu dezamăgită amarnic şi că aşteptările mele în ce priveşte serviciul roboţilor vor fi înşelate pentru totdeauna?

— Da, doamnă, şopti robotul.

Gladia îl privi pe Daneel:

— Să încerc?

— N-avem altă soluţie, doamnă Gladia, spuse Daneel. Dacă încercarea nu ne va aduce nicio informaţie, nu o să fim într-o situaţie mai proastă decât acum.

Gladia rosti cu o voce autoritară:

— Nu-mi crea probleme, Ernett, refuzând să-mi spui unde e baza ta pe planeta asta. Îţi ordon să-mi spui.

Robotul păru că înţepeneşte. Deschise gura, dar nu scoase niciun sunet. O deschise din nou şi şopti: „… mile…” O deschise a treia oară, şi apoi, în timp ce gura îi rămânea deschisă, licărul i se stinse din ochi, aceştia devenind lipsiţi de viaţă, ca de ceară. Una dintre mâini, care se ridicase o clipă, îi căzu.

Daneel zise:

— Creierul pozitronic a îngheţat.

Giskard îi şopti doar lui Daneel:

— Ireversibil! Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, dar n-a reuşit să reziste.

— N-am obţinut nimic, zise Andrew. Nu ştim unde sunt roboţii.

— A spus „mile”, le aminti D.G.

— Nu recunosc cuvântul, zise Daneel. Nu e în Galactica standard, limba folosită pe Aurora. Are vreun înţeles pe Pământ?

Andrew comentă posac:

— Probabil că a încercat să spună „smile”[5] sau Miles. Am cunoscut odată un om pe care-l chema Miles.

Daneel spuse serios:

— Nu văd cum ar putea vreunul din aceste cuvinte să fie răspunsul sau o parte a răspunsului la întrebarea pusă. Nici n-am auzit altă silabă înainte sau după sunetul ăsta.

Un Pământean mai bătrân, care până atunci tăcuse, zise cu oarecare sfială:

— Am impresia că o milă poate fi un mijloc vechi de măsurare a distanţei, robotule.

— Cât de mare e o milă, domnule? întrebă Daneel.

— Nu ştiu, zise Pământeanul. Mai mare decât un kilometru, cred.

— Nu se mai foloseşte, domnule?

— Din era prehiperspaţială, nu.

D.G. se trase de barbă şi vorbi gânditor:

— Se mai foloseşte. Cel puţin noi avem o veche zicală pe Lumea lui Baley care sună cam aşa: „O pierdere e la fel de bună ca o milă.” Este folosită cu sensul că ocolirea ghinionului se poate face fie la o distanţă mică, fie la o distanţă mai mare, ambele cazuri cu acelaşi rezultat. Întotdeauna am considerat că „milă” înseamnă „foarte mult”. Dacă într-adevăr e o unitate de măsură pentru distanţe, pot înţelege mai bine fraza.

Gladia zise:

— Dacă e aşa, asasinul poate că a încercat să spună exact asta. Poate că a vrut să spună cu satisfacţie că o nereuşită – adică eşecul său voit – ar duce la îndeplinirea ordinelor primite, sau poate că acest insucces, neprovocând niciun rău, ar fi echivalent cu o nefolosire a armei.

---

[5] *smile* – (lb. engleză) a zâmbi *(n. red.)*.

— Doamnă Gladia, spuse Daneel, un robot de fabricaţie Auroriană nu ar folosi expresii care există pe Lumea lui Baley, dar care cu siguranţă nu au fost auzite vreodată pe Aurora. Şi având în vedere că era defect, nu putea filozofa. I s-a pus o întrebare şi el, doar, încerca să răspundă.

— Ah! exclamă Andrew, poate că *încerca* să răspundă. Încerca să ne spună că baza era la o distanţă mare de aici. Adică mile întregi.

— În cazul ăsta, zise D.G., de ce a folosit o unitate de măsură arhaică? Niciun Aurorian n-ar folosi altceva decât kilometri şi un robot de fabricaţie Auroriană la fel. De fapt, continuă el iritat, robotul mergea cu paşi repezi spre dezactivare şi poate că doar scotea nişte sunete la întâmplare. N-are rost să încerci o deducţie din ceva care nu are înţeles. Şi acum vreau să fiu sigur că doamna Gladia o să se odihnească sau, cel puţin, va pleca din camera asta până nu ne cade la toţi tavanul în cap.

Plecară repede şi Daneel, rămânând o clipă în urmă, îi zise încet lui Giskard:

— Încă un eşec!

82

Oraşul nu era niciodată complet tăcut, dar existau perioade când luminile erau mai slabe, zgomotul continuu al autostrăzilor era atenuat şi nesfârşita larmă a maşinilor şi oamenilor se mai potolea. În câteva milioane de apartamente oamenii dormeau.

Gladia se băgă în patul din apartamentul primit, neliniştită. Oare la suprafaţă era noapte, se întrebă ea chiar înainte de a adormi, sau poate aceasta era o perioadă arbitrară de somn fixată doar pentru această Cavernă de Oţel, din respect pentru obiceiul stabilit de sute de milioane de ani de către oameni şi strămoşii lor care trăiseră la suprafaţă. Apoi adormi.

Daneel şi Giskard nu dormeau. Daneel, găsind un computer în apartament, petrecu o jumătate de oră absorbit în învăţarea combinaţiilor nefamiliare. Nu existau instrucţiuni de niciun fel (cine avea nevoie de instrucţiuni pentru ceea ce copiii învăţau la şcoala primară?) dar, din fericire, comenzile, deşi nu erau precum cele de pe Aurora, nu erau nici total diferite de ele. Până la urmă, reuşi să găsească secţiunea documentară a bibliotecii publice şi să ceară o enciclopedie. Trecură ore întregi. Când mai era puţin şi se termina perioada de somn, Giskard rosti:

— Prietene Daneel!

Daneel ridică ochii:

— Da, prietene Giskard.

— Trebuie să-ţi cer o explicaţie a acţiunilor tale de pe balcon.

— Prietene Giskard, tu te-ai uitat în mulţime. Eu ţi-am urmărit privirea, am văzut o armă îndreptată în direcţia ta şi am reacţionat imediat.

Giskard zise:

— Aşa ai făcut, prietene Daneel, şi, luând în considerare anumite bănuieli, înţeleg de ce m-ai protejat pe mine. Începând cu faptul că presupusul asasin era un robot. În cazul ăsta, indiferent de programare, el nu-şi putea îndrepta arma împotriva unei fiinţe umane cu intenţia de a o lovi. Nici nu se părea că o va îndrepta spre tine, pentru că înfăţişarea ta este destul de asemănătoare cu a unui om ca să activeze Prima Lege. Chiar dacă robotului i s-ar fi spus că la balcon va fi un robot cu aspect uman, nu putea fi sigur că tu eşti acela. De aceea, dacă robotul intenţiona să distrugă pe cineva de la balcon, numai eu puteam fi acela, pentru că se vedea clar că sunt robot şi tu ai acţionat imediat, protejându-mă. Să pornim de la faptul că asasinul era un Aurorian – om sau robot, nu contează. Dr. Amadiro e cel care ar fi putut ordona un astfel de atac, din moment ce e un extremist antipământean şi noi credem că plănuieşte să distrugă Pământul. Putem fi siguri că dr. Amadiro a aflat de puterile mele deosebite de la doamna Vasilia şi a acordat prioritate distrugerii mele, deoarece e normal să-i fie frică cel mai tare de mine, şi nu de altcineva – fie robot, fie om. Ajungând la această concluzie a fost logic să mă protejezi. Şi într-adevăr, dacă nu m-ai fi trântit la pământ, cred că m-ar fi distrus. Dar, prietene Daneel, nu puteai şti că asasinul era robot sau că era Aurorian. Chiar şi eu abia am simţit anomalia unui creier robotic în tumultul de emoţii omeneşti, când tu m-ai trântit şi abia după aceea, te-am putut informa. Neavând capacităţile mele, puteai doar să-ţi dai seama că arma era mânuită de o persoană, pe care ar fi trebuit, în mod normal, să o consideri om şi Pământean. Ţinta logică era deci doamna Gladia, aşa cum a crezut de altfel toată lumea din balcon. Atunci, de ce ai ignorat-o pe doamna Gladia şi m-ai protejat, în schimb, pe mine?

Daneel spuse:

— Prietene Giskard, ia în considerare modul meu de gândire. Secretarul general a zis că doi Aurorieni au aterizat, într-un modul, pe suprafaţa Pământului. Am bănuit imediat că dr. Amadiro şi dr. Mandamus au venit pe Pământ. Pentru asta nu exista decât un motiv. Planul pe care-l au, indiferent de natura lui, este gata, sau aproape gata de pus în practică. Dar pentru că ai venit tu pe Pământ, prietene Giskard, au năvălit aici ca să aibă grijă să-şi pună imediat în aplicare planul, înainte ca tu să ai vreo posibilitate de a-i opri cu puterea ta de influenţare. Ca să fie şi mai siguri, vor încerca să te distrugă dacă pot. De aceea, când am văzut o armă, te-am scos imediat din bătaia ei.

Giskard zise:

— Prima Lege ar fi trebuit să te oblige s-o scoţi imediat pe doamna Gladia din bătaia armei. Niciun gând, niciun motiv n-ar fi trebuit să schimbe asta.

— Nu, prietene Giskard. Tu eşti mai important decât doamna Gladia. De fapt, în momentul ăsta, eşti mai important decât orice om. Dacă cineva poate opri distrugerea Pământului, acela eşti tu. Din moment ce îmi dau seama de serviciul nemijlocit pe care-l aduci omenirii, când trebuie să aleg o cale de acţiune, Legea Zero îmi cere să te protejez mai întâi pe tine.

— Şi nu te simţi tulburat că ai acţionat împotriva Primei Legi?

— Nu, pentru că am acţionat sub imperiul Legii Zero, care e mai presus.

— Dar Legea Zero nu ţi-a fost implementată.

— Am acceptat-o ca un corolar al Primei Legi, căci cum poate fi un om protejat decât asigurând protecţia societăţii umane în general, şi menţinerea ei în funcţiune?

Giskard se gândi o clipă.

— Înţeleg ce încerci să spui, dar dacă, acţionând pentru salvarea mea şi deci pentru salvarea omenirii, nu eu aş fi fost cel ţintit iar doamna Gladia murea? Cum te-ai fi simţit atunci, prietene Daneel?

— Nu ştiu, prietene Giskard, şopti Daneel. Totuşi, dacă săream să o apăr pe doamna Gladia şi, până la urmă, s-ar fi dovedit că ea era în afara pericolului, dacă aş fi acceptat ca tu să fii distrus şi odată cu tine, după opinia mea, viitorul omenirii, cum aş fi supravieţuit acestei lovituri?

Cei doi se priviră un timp, pierduţi în gânduri.

Până la urmă, Giskard zise:

— S-ar putea să ai dreptate, prietene Daneel, dar eşti de acord că în astfel de cazuri e greu să iei o hotărâre?

— Da, prietene Giskard.

— E destul de greu când cineva trebuie să aleagă rapid între doi indivizi, să hotărască care din ei poate suporta mai bine lovitura. Să aleagă între un individ şi omenire, când nu e sigur cu care aspect al omenirii se confruntă, e atât de greu încât şi validitatea Legilor Roboticii e pusă sub semnul întrebării. De îndată ce se ia în considerare omenirea ca abstracţiune, Legile Roboticii se bat cap în cap cu legile omenirii, care s-ar putea nici să nu existe.

— Nu te înţeleg, prietene Giskard.

— Nu mă miră. Nici eu nu sunt sigur pe ceea ce spun – dar gândeşte-te. Când ne gândim la omenirea care trebuie salvată, ne gândim la Pământeni şi Colonişti. Ei sunt mai mulţi ca locuitorii Spaţiului, mai viguroşi, mai expansivi. Au mai multă iniţiativă pentru că depind mai puţin de roboţi. Au un potenţial mai mare de dezvoltare biologică şi socială pentru că trăiesc puţin, deşi destul de mult ca să contribuie fiecare la lucruri măreţe.

— Da, încuviinţă Daneel, ai prezentat problema succint.

— Şi totuşi, Pământenii şi Coloniştii se pare că au o încredere mistică şi chiar ilogică în sfinţenia şi inviolabilitatea Pământului. Oare această mistică nu le va fi la fel de fatală dezvoltării pe cât le este Spaţialilor mistica roboţilor şi a vieţii lungi?

— Nu m-am gândit la asta, spuse Daneel. Nu ştiu.

Giskard zise:

— Dacă ai fi putut percepe mintea ca mine, nu ai fi putut evita să te gândeşti la asta. Cum alegem? continuă el înflăcărându-se deodată. Gândeşte-te că omenirea e împărţită în două specii: Spaţialii, cu mistica lor aparent fatală, şi Pământenii plus Coloniştii, cu o altă mistică posibil fatală. Poate că în viitor vor apărea şi alte specii, cu calităţi şi mai puţin atrăgătoare.

— Deci nu e de ajuns să alegi, prietene Daneel. Trebuie să fim capabili să modelăm. Trebuie să modelăm o specie mai bună şi, apoi, s-o protejăm, mai degrabă decât să alegem între două sau mai multe specii rele. Dar cum să o modelăm pe cea dorită dacă nu avem psihoistorie, ştiinţa la care visez şi n-o pot obţine?

Daneel zise:

— Nu m-am gândit, prietene Giskard, ce dificultăţi ridică posesia capacităţii de a detecta şi a influenţa creiere. E posibil să fi aflat prea multe ca să te mai poţi supune cu uşurinţă Legilor Roboticii?

— Acest lucru ar fi putut fi posibil oricând, prietene Daneel, ultimele evenimente l-au accentuat. Ştiu modul în care se produce acest efect de detectare şi influenţare a minţii. M-am studiat pe mine cu grijă timp de decade ca să-l determin şi să ţi-l pot transfera, astfel ca să te poţi programa singur să fii ca mine, dar am rezistat tentaţiei. Ar fi fost neplăcut pentru tine. E de ajuns că duc eu povara.

— Oricum, prietene Giskard, dacă vreodată vei considera că binele omenirii o cere, o să accept povara. Într-adevăr, prin Legea Zero voi fi obligat s-o accept.

— Dar discuţia asta n-are sens, spuse Giskard. Se pare că ne ameninţă o criză şi, din moment ce n-am reuşit nici măcar să aflăm natura ei…

Daneel îl întrerupse:

— Cel puţin aici greşeşti, prietene Giskard. Acum ştiu natura crizei.

83

Nu te puteai aştepta ca Giskard să fie surprins. Faţa lui era, desigur, incapabilă să exprime ceva. Vocea avea modulaţii care o făceau să pară omenească şi nu suna nici monoton, nici neplăcut. Oricum acele modulaţii nu erau schimbate în vreun fel de emoţie. De aceea, când zise „Vorbeşti serios?” păru ca şi cum s-ar fi îndoit de o remarcă pe care ar fi făcut-o Daneel referitor la vremea din ziua următoare. Şi totuşi, din felul cum întoarse capul spre Daneel, din felul în care ridică o mână, nu era nicio îndoială că era surprins.

Daneel încuviinţă:

— O cunosc, prietene Giskard.

— Cum ai obţinut informaţia?

— În parte, de la doamna subsecretară Quintana, la cină.

— Dar nu ai zis că n-ai obţinut nimic folositor de la ea? Că ai considerat că nu ai pus întrebările care trebuiau?

— Aşa mi s-a părut atunci, pe moment. Reflectând însă, am reuşit să fac nişte deducţii folositoare din spusele ei. Am căutat în enciclopedia centrală a Pământului prin computer, în ultimele câteva ore…

— Şi ai aflat că deducţiile tale erau adevărate?

— Nu chiar, dar n-am găsit nimic care să le infirme, ceea ce e foarte bine.

— Dar lipsa infirmării e suficientă ca să fii sigur?

— Nu. De aceea nu sunt sigur. Hai să-ţi expun, totuşi, raţionamentul meu şi tu o să-mi spui dacă e greşit.

— Te rog, dă-i drumul, prietene Daneel.

— Energia de fuziune, prietene Giskard, s-a dezvoltat pe Pământ înainte de zborul hiperspaţial, aşadar pe timpul când oamenii se aflau numai pe planeta Pământ. Asta se ştie. A fost nevoie de o perioadă lungă pentru dezvoltarea unei energii de fuziune controlată, după ce s-a emis prima oară această ipoteză şi a fost confirmată de ştiinţă. Principala problemă în ceea ce privea punerea ei în practică era faptul că trebuia să se obţină o temperatură destul de înaltă într-un gaz suficient de dens, care să fie menţinută destul timp pentru a se ajunge la iniţierea fuziunii. Şi totuşi, cu câteva decade înainte de a fi obţinută energia de fuziune controlată, au existat bombele cu fuziune care au reprezentat o reacţie de fuziune necontrolată. Controlată sau nu, fuziunea nu putea avea loc fără o temperatură extraordinar de mare, de milioane de grade. Dacă oamenii nu puteau produce temperatura necesară pentru energia de fuziune controlată, cum au putut să producă o explozie de fuziune necontrolată? Doamna Quintana mi-a spus că înainte de fuziune, pe Pământ a existat o altă formă de reacţie nucleară – fisiunea – în cazul căreia energia era produsă prin descompunerea nucleelor mari, ca acelea de uraniu şi toriu. Asta, am gândit eu, putea fi o cale de obţinere a unei temperaturi înalte. Enciclopedia pe care am consultat-o azi noapte are prea puţine informaţii privind bombele nucleare de orice fel şi bineînţeles că lipsesc orice detalii. E un subiect tabu, presupun, şi poate că aşa este şi pe celelalte Lumi, pentru că n-am găsit nici pe Aurora astfel de detalii, deşi asemenea bombe mai există. E o perioadă a istoriei de care oamenilor le e ruşine sau teamă, sau amândouă, şi cred că e logic. În ceea ce am citit despre bombele cu fuziune n-am dat de nimic referitor la iniţierea lor, care să elimine bomba cu fisiune ca mecanism de iniţiere. Deci bănuiesc, bazându-mă pe această deducţie, că bomba cu fisiune era mecanismul de iniţiere. Atunci, cum a fost iniţiată bomba cu fisiune? Ea a existat înaintea celor cu fuziune

şi dacă bombele cu fisiune ar fi presupus o temperatură de iniţiere foarte înaltă, ca şi bombele cu fuziune, atunci nu putea exista nimic înaintea bombelor cu fisiune care să dezvolte o temperatură atât de înaltă. De aici am tras concluzia, deşi enciclopedia nu deţinea nicio informaţie despre subiectul ăsta, că bombele cu fisiune puteau fi iniţiate la o temperatură mică, poate chiar la temperatura camerei. Bineînţeles că au existat dificultăţi, că a fost necesar un efort susţinut, de mai mulţi ani, după descoperirea fisiunii, pentru realizarea bombei cu fisiune. Oricum, indiferent care ar fi fost aceste dificultăţi, ele nu presupuneau producerea unei temperaturi foarte mari. Care e părerea ta despre toate astea, prietene Giskard?

Giskard, care îl fixase pe Daneel cu privirea tot timpul conversaţiei, zise:

— Cred că raţionamentul tău are deficienţe serioase, prietene Daneel, şi de aceea s-ar putea să nu fie corect; dar chiar dacă ar fi fost perfect, n-ar fi avut nimic de-a face cu criza care, probabil, va veni şi pe care încercăm s-o înţelegem.

Daneel zise:

— Te rog să ai răbdare, prietene Giskard, şi am să continui. Prin urmare ambele procese, de fuziune şi de fisiune, sunt expresia interacţiunilor slabe, unul dintre cele patru tipuri de interacţiuni care controlează toate evenimentele din Univers. Deci acelaşi amplificator nuclear care va face să explodeze un reactor de fuziune va putea face să explodeze şi unul de fisiune. Totuşi există o diferenţă. Fuziunea are loc numai la temperaturi foarte înalte. Amplificatorul face să explodeze partea foarte fierbinte a combustibilului care este implicată în procesul de fuziune, plus o parte din combustibilul din jur, care e încălzit de fuziune până la explozia iniţială, înainte ca materialul să fie aruncat în toate părţile şi căldura să fie disipată sub limita la care fuziunea mai poate fi iniţiată şi în alte porţiuni de combustibil. O parte din combustibilul folosit pentru fuziune explodează, cu alte cuvinte, dar o mare parte, poate cea mai mare, nu. Explozia e destul de puternică pentru a distruge chiar reactorul de fuziune şi tot ce se află în imediata sa apropiere, ca de exemplu nava care îl transportă. Pe de altă parte, un reactor de fisiune poate acţiona la temperaturi mici, poate puţin peste punctul de fierbere a apei, poate chiar la temperatura camerei. Efectul amplificatorului nuclear va fi consumarea *întregului*

combustibil în procesul de fisiune. Într-adevăr, chiar dacă reactorul de fisiune *nu* este activ, amplificatorul nuclear îl va face să explodeze. Deşi presupun că fisiunea degajă mai puţină energie decât fuziunea, reactorul de fisiune va produce o explozie mai mare pentru că va exploda o cantitate mai mare de combustibil decât în cazul celui de fuziune.

Giskard dădu încet din cap, afirmativ:

— S-ar putea să fie aşa, prietene Daneel, dar există centrale energetice de fisiune pe Pământ?

— Nu, nu există nici una. Aşa mi-a spus subsecretara Quintana şi se pare că enciclopedia o confirmă. Într-adevăr, în timp ce pe Pământ există aparate alimentate de mici reactoare de fuziune, nu există nimic – absolut nimic – care să fie alimentat de reactoare de fisiune, mari sau mici.

— Atunci, prietene Daneel, un amplificator nuclear nu are nicio utilitate. Tot raţionamentul tău, deşi perfect, nu ne foloseşte la nimic.

— Nu chiar, prietene Giskard. Rămâne un al treilea tip de reacţie nucleară care trebuie luat în considerare.

Giskard zise:

— Şi care ar fi aceasta? Nu-mi vine nimic în cap.

— Nu e uşor să o găseşti, prietene Giskard, pentru că pe Lumile din Spaţiu şi în cele Colonizate există puţin uraniu şi toriu în crusta planetară şi, de aceea, există puţină radioactivitate. Subiectul e puţin discutat, în consecinţă, şi e ignorat de toţi, cu excepţia câtorva fizicieni care se ocupă numai în teorie de problema asta. Oricum, pe Pământ, aşa cum mi-a atras atenţia doamna Quintana, uraniul şi toriul sunt comune, comparativ cu celelalte Lumi, iar radioactivitatea naturală, cu emisia sa lentă de căldură şi radiaţie, constituie o parte importantă a mediului înconjurător. Acesta e cel de-al treilea tip de reacţie nucleară care trebuie luat în considerare.

— În ce sens, prietene Daneel?

— Radioactivitatea naturală este, de asemenea, rezultatul unei interacţiuni slabe. Un amplificator nuclear care poate face să explodeze un reactor de fuziune sau unul de fisiune, poate şi să accelereze radioactivitatea naturală, până la explozia unei porţiuni din suprafaţa solului, dacă acolo există de ajuns uraniu şi toriu.

Giskard îl privi un timp pe Daneel fără să se mişte sau să vorbească, apoi zise încet:

— Deci, crezi că planul doctorului Amadiro este să arunce în aer suprafaţa Pământului, să distrugă planeta pentru că este un lăcaş de viaţă şi, astfel, să asigure dominaţia Spaţialilor în Galaxie?

Daneel dădu din cap afirmativ.

— Sau, dacă nu e de ajuns toriu şi uraniu pentru o explozie în masă, creşterea radioactivităţii poate produce un exces de căldură care va distruge clima, şi radiaţii excesive, care vor produce cancer şi malformaţii congenitale, şi asta va servi aceluiaşi scop – chiar dacă ceva mai încet.

Giskard spuse:

— E o posibilitate groaznică. Crezi că se poate, într-adevăr, ajunge la aşa ceva?

— Poate. Cred că, ani de-a rândul – nu ştiu câţi anume – roboţi cu aspect uman de pe Aurora, ca acel aşa-zis asasin, au fost pe Pământ. Sunt destul de avansaţi ca să fie programaţi complex şi sunt capabili, la nevoie, să intre în Oraşe pentru procurarea echipamentului. Putem presupune că au amplasat amplificatoare nucleare în locurile în care solul e bogat în uraniu şi toriu. Poate că de ani de zile se tot montează amplificatoare. Dr. Amadiro şi dr. Mandamus au venit aici, acum, ca să pună la punct ultimele detalii şi să activeze amplificatoarele. Probabil că aranjează lucrurile în aşa fel încât să aibă timp să fugă înainte ca planeta să fie distrusă.

— În cazul ăsta, zise Giskard, e vital ca secretarul general să fie informat, ca forţele de securitate ale Pământului să fie mobilizate imediat, iar dr. Amadiro şi dr. Mandamus să fie localizaţi fără întârziere, şi să fie împiedicaţi să-şi ducă planul la îndeplinire.

— Nu cred că putem face asta, spuse Daneel. Secretarul general s-ar putea foarte bine să refuze să ne creadă, datorită credinţei mistice larg răspândite că planeta e inviolabilă. Te-ai referit la asta ca la ceva care ar acţiona împotriva omenirii şi cred că aşa va fi în cazul de faţă. Dacă este pusă în discuţie credinţa lui în poziţia unică a Pământului, nu va accepta să-i fie zdruncinată convingerea şi va căuta un refugiu refuzând să ne creadă. Şi apoi, chiar dacă ne-ar crede, orice pregătiri de contra-acţiuni ar trebui să treacă prin birocraţia guvernamentală.

Indiferent cât ar grăbi procesul ăsta, va dura prea mult pentru ca măsurile să mai fie utile. Nu numai asta, dar chiar şi dacă am presupune că toate resursele Pământului ar fi imediat mobilizate, nu cred că Pământenii ar putea localiza prezenţa a două fiinţe umane în sălbăticie. Pământenii au trăit multe decade în Oraşe şi aproape că nu s-au mai aventurat vreodată dincolo de hotarele lor. Îmi aduc aminte bine acest lucru de la primul caz pe care l-am avut aici, pe Pământ, cu Elijah Baley. Şi chiar dacă Pământenii s-ar forţa să umble prin spaţiile deschise, probabil că nu-i vor întâlni pe cei doi oameni suficient de repede ca să salveze situaţia, în afară de cazul că ar exista o coincidenţă incredibilă, dar nu ne putem baza pe aceasta.

Giskard zise:

— Coloniştii ar putea să alcătuiască o echipă de cercetare. Nu le e teamă de spaţii deschise sau necunoscute.

— Dar vor fi la fel de convinşi de inviolabilitatea planetei ca şi Pământenii, la fel de insistenţi în a refuza să ne creadă şi e puţin probabil că-i vor găsi pe cei doi oameni destul de repede ca să salveze situaţia, chiar dacă *ne-ar crede*.

— Atunci ce zici de roboţii Pământului? întrebă Giskard. Sunt nenumăraţi în spaţiile dintre Oraşe. Unii ar fi trebuit să remarce deja existenţa oamenilor în pustietăţile alea. Ar trebui întrebaţi.

— Oamenii aceia, spuse Daneel, sunt roboticieni experimentaţi. Nu le-ar fi greu să facă în aşa fel ca roboţii din vecinătatea lor să nu-şi dea seama de prezenţa lor. Nici nu trebuie să le fie teamă – din acelaşi motiv – de vreun robot care ar putea face parte dintr-o echipă de cercetare. Echipei i se va ordona să plece şi să uite. Mai rău, roboţii Pământului sunt modele simple, construite numai pentru a face anumite lucruri, cum ar fi îngrijirea ogoarelor, creşterea animalelor şi operaţii miniere. Nu pot fi adaptaţi uşor pentru o misiune atât de generală cum este căutarea într-un scop anumit şi important.

— Ai eliminat toate acţiunile posibile, prietene Daneel? A rămas ceva?

Daneel spuse:

— Trebuie să-i găsim noi înşine pe cei doi oameni şi să-i oprim… şi trebuie s-o facem imediat.

— Ştii unde sunt, prietene Daneel?

— Nu, prietene Giskard.

— Atunci, dacă o echipă complexă de cercetare, compusă din mulţi, foarte mulţi Pământeni, din Colonişti sau din roboţi sau, să zicem, din toţi la un loc, nu va reuşi să-i găsească decât printr-o coincidenţă uimitoare, cum vom putea noi doi s-o facem?

— Nu ştiu, prietene Giskard, dar trebuie.

Giskard rosti, cu o voce aspră:

— Necesitatea nu e de ajuns, prietene Daneel. Ai străbătut o cale lungă. Ai aflat de existenţa unei crize şi, încetul cu încetul, ai aflat şi natura ei. Şi nimic din toate astea nu ne ajută cu nimic. Deci, iată-ne la fel de neputincioşi ca înainte, căci nu putem face nimic.

— Mai există o posibilitate, zise Daneel, una foarte îndepărtată, dar nu avem altă soluţie decât să încercăm. De frica ta, Amadiro a trimis un robot asasin să te distrugă şi s-ar putea ca asta să fi fost greşeala lui.

— Şi dacă şi această soluţie va fi un eşec, prietene Daneel?

Daneel îl privi calm pe Giskard.

— Atunci suntem neputincioşi, Pământul va fi distrus şi istoria omenirii se va îndrepta către inevitabilul sfârşit.

18. Legea zero

84

Kelden Amadiro nu era fericit. Gravitaţia Pământului era prea mare pentru el, atmosfera prea densă, zgomotul şi mirosul din exterior diferite şi neliniştitoare faţă de cele de pe Aurora şi nu existau locuinţe care să aibă pretenţia că sunt civilizate. Roboţii construiseră nişte adăposturi. Aveau provizii suficiente de mâncare şi toalete provizorii care erau funcţionale, dar foarte nepotrivite din toate punctele de vedere.

Lucrul cel mai rău era că, deşi dimineaţa se arăta destul de plăcută şi era o zi frumoasă, soarele Pământului strălucea prea tare. În curând temperatura avea să fie prea mare, aerul prea umed şi urmau să apară insectele înţepătoare. Amadiro nu înţelesese la început de ce avea pe braţe băşici mici, până nu-i explicase Mandamus.

Acum bombănea în timp ce se scărpina.

— Groaznic! Pot să transmită infecţii.

— Cred, zise Mandamus cu o indiferenţă aparentă, că aşa se şi întâmplă uneori. Oricum, s-ar putea să nu fie adevărat. Am loţiuni pentru ameliorarea inflamaţiilor şi putem arde anumite substanţe dăunătoare insectelor, deşi şi pentru mine va fi neplăcut.

— Arde-le, zise Amadiro.

Mandamus continuă pe acelaşi ton:

— Dar nu vreau să fac niciun semn, oricât de mic – fie el miros sau fum – care ar spori şansele de a fi găsiţi.

Amadiro îl privi suspicios:

— Ai spus, de nu ştiu câte ori, că regiunea asta nu e niciodată vizitată nici de Pământeni, nici de roboţii lor.

— Asta aşa e, dar nu e o axiomă matematică. E o observaţie sociologică şi întotdeauna pot exista excepţii.

Amadiro se strâmbă:

— Calea spre siguranţă este să terminăm cu proiectul ăsta odată. Ai zis că azi eşti gata.

— Şi asta e tot o observaţie sociologică, dr. Amadiro. Ar trebui să fiu gata azi. Aş vrea să fiu. Dar nu pot garanta.

— În cât timp poţi garanta că o să fii gata?

Mandamus dădu din mâini ca şi cum ar fi vrut să spună „Cine ştie?”:

— Dr. Amadiro, am impresia că v-am mai explicat o dată, dar sunt gata să vă explic din nou. Mi-au trebuit 7 ani să ajung la stadiul ăsta. Sperasem să beneficiez de câteva luni de observaţii personale pe 14 staţii de relee diferite de pe suprafaţa Pământului. Acum nu mai pot proceda după dorinţă, pentru că trebuie să terminăm înainte de a fi localizaţi şi, poate, opriţi de robotul Giskard. Asta înseamnă că trebuie să-mi fac cercetările comunicând cu roboţii noştri umanoizi de la staţii. Nu pot să am tot atâta încredere în ei cât am în mine. Trebuie să verific iar şi iar rapoartele lor şi s-ar putea să fiu nevoit să mă deplasez la o staţie sau două până voi fi satisfăcut. Asta o să dureze zile sau poate o săptămână, două.

— O săptămână, două! Imposibil! Cât timp crezi că pot suporta planeta asta, Mandamus?

— Domnule, în una din vizitele mele anterioare am stat pe planeta asta aproape un an, în alta peste patru luni.

— Şi ţi-a plăcut?

— Nu, domnule, dar aveam de făcut o treabă şi am făcut-o, fără să-mi cruţ forţele. Mandamus îl privi rece pe Amadiro.

Amadiro se înroşi şi zise pe un ton moderat:

— Ei bine, cum stăm?

— Încă mai cântăresc rapoartele primite. Nu lucrăm cu un sistem de laborator proiectat cu mare fineţe, doar ştiţi asta. Avem de-a face cu o suprafaţă planetară extraordinar de eterogenă. Din fericire materialele radioactive sunt larg răspândite, dar pe suprafeţe mici, şi trebuie să plasăm câte un releu în locurile respective şi să lăsăm roboţii să le supravegheze. Dacă aceste relee nu sunt în toate cazurile bine poziţionate şi nu funcţionează bine, amplificarea nucleară va scădea şi toţi anii de muncă se vor duce de râpă. Sau s-ar putea să fie o amplificare prea mare, care va avea forţa unei explozii ce va detona locul şi va lăsa restul crustei neatins. În ambele cazuri, stricăciunile vor fi nesemnificative. Ceea ce vreau, dr. Amadiro, este ca materialele radioactive şi, astfel, mari regiuni ale scoarţei Pământului să devină – încet, nemijlocit, ireversibil (scuipa cuvintele parcă în timp ce le rostea la intervale mari) – din ce în ce mai radioactive, astfel ca Pământul să ajungă, treptat, din ce în ce mai puţin locuibil. Structura socială a planetei va fi distrusă şi Pământul, lăcaş al omenirii, va

dispărea. Presupun, dr. Amadiro, că asta doriţi. Asta v-am spus acum ani de zile şi mi-aţi zis că asta doriţi.

— Şi încă mai vreau, Mandamus. Nu fi prost.

— Atunci suportaţi lipsa de confort, domnule, sau plecaţi şi am să continui eu, indiferent cât ar dura.

— Nu, nu, murmură Amadiro. Trebuie să fiu aici când o vei face – dar nu pot să-mi domin nerăbdarea. Cât timp o să dureze procesul? Adică odată ce iniţiezi primul val de intensificări, în cât timp devine Pământul nelocuibil?

— Asta depinde de gradul de amplificare pe care îl aplic iniţial. Acum nu ştiu de ce grad va fi nevoie, pentru că asta depinde de eficienţa totală a releelor, deci am pregătit un dispozitiv de schimbare a gradului de amplificare. Vreau să aranjez o perioadă de zece-douăzeci de decade pentru terminarea procesului.

— Şi dacă micşorezi perioada de timp?

— Dacă grăbesc procesul, porţiuni ale scoarţei planetare vor deveni mai repede radioactive, planeta se va încălzi mai rapid şi va deveni periculoasă. Şi asta înseamnă că un număr mare de oameni nu vor putea fi salvaţi.

— Contează? murmură Amadiro.

Mandamus se încruntă:

— Cu cât Pământul se deteriorează mai repede, cu atât Pământenii şi Coloniştii vor bănui o cauză tehnologică şi noi vom fi cei pe care se va da vina. Coloniştii ne vor ataca cu furie şi vor lupta până la unul, pentru cauza Lumii lor Sfinte, presupunând că pot să ne provoace daune mari. Asta am mai discutat şi parcă fusesem de acord unul cu altul. Ar fi mai bine să lăsăm ca procesul să dureze mai mult, timp în care ne putem pregăti pentru ce e mai rău şi în care Pământenii vor considera creşterea radioactivităţii ca un fenomen natural, pe care nu-l înţeleg. Adică ceva ce a devenit mai urgent azi decât ieri.

— Da? se încruntă şi Amadiro. Ai acea privire acră care mă face să fiu sigur că ai găsit o cale să laşi responsabilitatea pe umerii mei.

— Cu respect, domnule, nu e greu de făcut aşa ceva. N-a fost înţelept din partea dvs. să trimiteţi unul dintre roboţii noştri să-l distrugă pe Giskard.

— Trebuia s-o fac. Giskard e singurul care ne poate distruge.

— Mai întâi trebuie să ne găsească, şi n-o să reuşească. Şi chiar dacă reuşeşte, suntem roboticieni capabili. Nu credeţi că-l putem controla?

— Chiar aşa? zise Mandamus. Aşa a crezut şi Vasilia şi-l cunoştea mai bine pe Giskard decât noi – totuşi *ea* nu l-a putut controla. Nici nava de război care trebuia să-l ia şi să-l distrugă de la distanţă nu l-a putut controla. Acum a aterizat pe Pământ. Într-un fel sau altul trebuie distrus.

— Nu a fost. Nu s-a raportat nimic.

— Veştile proaste sunt ţinute departe de mulţime de către un guvern prudent, şi oficialităţile Pământului, deşi barbare, pot să fie prudente. Dacă robotul nostru a eşuat şi a fost anchetat, s-a blocat ireversibil. Asta înseamnă că am pierdut un robot, ceea ce ne putem permite, dar nimic mai mult. Şi dacă Giskard mai e cumva în libertate, e un motiv în plus să ne grăbim.

— Dacă am pierdut un robot, înseamnă că am pierdut mai mult decât atât dacă reuşesc să localizeze acest centru de operaţiuni. Cel puţin nu trebuia să folosim un robot local.

— Am folosit pe cel care-mi era la îndemână. Şi nu va spune nimic. Cred că poţi avea încredere în programarea mea.

— Nu poate să nu arate prin propria prezenţă, indiferent dacă s-a blocat sau nu, că e de fabricaţie Auroriană. Roboticienii Pământului, şi sunt destui, vor fi siguri de asta. Încă un motiv să creştem radioactivitatea foarte încet. Trebuie să treacă destul timp, pentru ca Pământenii să uite incidentul şi să nu-l asocieze cu schimbarea progresivă a radioactivităţii. Trebuie să avem cel puţin zece decade, poate cincisprezece, sau chiar douăzeci.

Plecă să-şi inspecteze din nou instrumentele şi să restabilească contactul cu releele 6 şi 10, care îi făceau încă probleme. Amadiro îl urmări cu privirea, scârbit şi neliniştit în acelaşi timp, şi murmură pentru sine:

— Da, dar eu nu mai am douăzeci de decade de trăit, nici cincisprezece, poate nici chiar zece. Tu da, eu însă nu.

85

Era dis-de-dimineaţă la New York. Giskard şi Daneel presupuseră asta din înteţirea treptată a activităţii.

— Undeva deasupra şi în afara Oraşului, zise Giskard, se crapă de ziuă acum. Odată, acum douăzeci de decade, când vorbeam cu Elijah Baley, m-am referit la Pământ ca fiind Lumea

Zorilor. Oare va continua mult să fie aşa? Sau, deja, a încetat să fie?

— Ai nişte gânduri morbide, prietene Giskard, spuse Daneel. Ar fi mai bine să ne ocupăm de ce trebuie făcut azi ca să păstrăm Pământul ca Lume a Zorilor.

Gladia intră în apartament, purtând un halat de baie şi papuci. Părul de-abia şi-l uscase.

— Ridicol! exclamă ea. Femeile Pământene merg pe coridoare dimineaţa, în drum spre Personală, nepieptănate şi şleampăte. Presupun că o fac special. E o lipsă de bun simţ să te piepteni în drum spre Personală. Ar fi trebuit să iau cu mine un întreg arsenal de ustensile. Ar fi trebuit să vezi cum se uitau la mine când m-au văzut plecând în halat de baie. Când pleci de la Personală, trebuie să arăţi bine. Ce este, Daneel?

— Doamnă, zise Daneel, pot să vorbesc ceva cu dvs.?

Gladia ezită.

— Nu prea, Daneel. După câte ştii probabil, va fi o zi mare şi întâlnirile mele de dimineaţă vor începe aproape imediat.

— Tocmai despre asta vreau să vă vorbesc, doamnă. În această zi importantă totul va merge mai bine dacă noi nu vom fi cu dvs.

— Ce?

— Efectul pe care vreţi să-l obţineţi asupra Pământenilor va fi mult diminuat dacă vă veţi înconjura de roboţi.

— Nu voi fi înconjurată. Veţi fi doar voi doi. Cum m-aş descurca fără voi?

— Trebuie să învăţaţi s-o faceţi şi pe asta, doamnă. Când suntem cu dvs. sunteţi diferită de Pământeni. Parcă vă e frică de ei.

Gladia rosti, tulburată:

— Am nevoie de *ceva* protecţie, Daneel. Aminteşte-ţi ce s-a întâmplat în seara trecută.

— Doamnă, nu am fi putut preveni cele întâmplate aseară şi nu am fi putut să vă protejăm, dacă ar fi fost necesar. Din fericire, nu dvs. aţi fost ţinta. Blasterul era îndreptat spre capul lui Giskard.

— De ce tocmai el?

— Cum ar putea un robot să vă ţintească pe dvs. sau pe orice alt om? Robotul a tras spre Giskard din anumite motive. Ca atare, s-ar putea să vă punem şi mai mult în pericol dacă vom fi

aproape de dvs. Ţineţi seama că, atunci când se va afla povestea de aseară, deşi guvernul Pământului va încerca să nu lase la iveală detaliile, va izbucni un scandal teribil pentru că cel care a tras cu blasterul a fost un robot. Asta va duce la indignarea publicului, care se va ridica împotriva roboţilor – împotriva noastră – şi chiar împotriva dvs., dacă veţi continua să fiţi văzută cu noi. Ar fi mai bine să fiţi fără noi.

— Cât timp?

— Cel puţin atât cât va dura misiunea dvs., doamnă. Căpitanul va fi mai în măsură să vă ajute, în zilele următoare, decât noi. El cunoaşte Pământenii, e bine văzut de ei şi gândeşte foarte frumos despre dvs.

Gladia zise:

— Poţi fi *sigur* că gândeşte frumos despre mine?

— Deşi sunt un robot, aşa mi se pare. Şi, oricând veţi dori să ne întoarcem, vom veni, bineînţeles – dar acum cred că cel mai bun mod de a vă servi şi proteja e să vă lăsăm în mâinile căpitanului Baley.

— O să mă mai gândesc, făcu Gladia.

— Între timp, doamnă, zise Daneel, îl vom vedea pe căpitanul Baley şi vom afla dacă este de acord cu noi.

— Bine! încuviinţă femeia şi intră în dormitor.

Daneel se întoarse şi vorbi în şoaptă cu Giskard:

— Vrea?

— Mai mult decât atât, zise Giskard. Întotdeauna a fost puţin neliniştită în prezenţa mea şi nu a suferit deloc când nu eram de faţă. Pentru tine, prietene Daneel, are sentimente ambivalente. Îi aduci aminte mult de prietenul Jander, a cărui dezactivare de acum mai multe decade, a fost atât de traumatizantă pentru ea. Aşadar sursa era atât de atracţie, cât şi de repulsie pentru ea, şi nu a trebuit să fac prea multe. I-am micşorat atracţia pentru tine şi am crescut-o pe cea pentru căpitan. O să se descurce uşor fără noi.

— Atunci, hai să-l găsim pe căpitan, spuse Daneel.

Părăsiră împreună camera şi porniră pe holul care trecea pe lângă apartament.

86

Atât Daneel, cât şi Giskard mai fuseseră pe Pământ, Giskard fiind cel care fusese cel mai recent. Au înţeles cum se foloseşte catalogul computerizat pentru a afla secţia, aripa şi numărul

apartamentului lui D.G. şi apoi au descifrat codurile de culori de pe coridoare, care indicau căile spre intersecţii şi lifturi.

Era destul de devreme pentru ca traficul de călători să fie intens, totuşi oamenii care treceau sau se apropiau îl priveau uluiţi pe Giskard, apoi se uitau în altă parte, prefăcându-se că nu-i interesează. Paşii lui Giskard ezitau apropiindu-se de uşa apartamentului lui D.G. Nu era vizibil, dar Daneel îl observă. Spuse încet:

— Eşti neliniştit, prietene Giskard?

Giskard replică:

— A trebuit să şterg uluirea, înţelegerea şi chiar atenţia unui număr mare de bărbaţi şi femei – ba chiar şi a unui tânăr, ceea ce a fost mult mai greu. Nu am avut timp să fiu absolut sigur că nu am făcut niciun rău.

— Era important să faci asta. Nu trebuie să fim opriţi.

— Înţeleg, dar Legea Zero nu funcţionează bine la mine. Eu nu am uşurinţa ta. Continuă ca şi cum ar fi vrut să-şi distragă lui însuşi atenţia de la starea pe care o avea. Am observat de multe ori că hiperrezistenţa circuitelor pozitronice se face simţită mai întâi când stau în picioare, când merg şi, apoi, în vorbire.

Daneel apăsă pe soneria de la uşă.

— Şi eu sunt în aceeaşi situaţie, prietene Giskard. E destul de greu să menţii un echilibru pe doi suporţi, chiar în condiţii favorabile. Dar a menţine acest echilibru în timpul mersului este şi mai greu. Am auzit că odată au existat încercări de producere a unor roboţi cu patru picioare şi două mâini. Erau numiţi centauri. Au funcţionat bine, dar nu au putut fi acceptaţi pentru că aveau o înfăţişare neomenească.

— În momentul ăsta, zise Giskard, aş vrea să am patru picioare, prietene Daneel. Oricum cred că starea de disconfort îmi trece.

D.G. deschise uşa. Îi privi cu un zâmbet larg. După aceea privi într-o parte şi-n alta a coridorului, iar zâmbetul îi dispăru şi fu înlocuit de o privire îngrijorată:

— Ce faceţi aici fără Gladia? E cumva...

Daneel spuse:

— Căpitane, doamna Gladia e bine. Nu se află în pericol. Pot să intru şi să vă explic?

D.G. se încruntă în timp ce le făcu semn cu mâna să intre. Vocea căpătă un ton aspru, pe care l-ar fi avut oricine în faţa unor maşini care s-ar fi comportat ciudat, şi zise:

— De ce aţi lăsat-o singură? Ce împrejurări deosebite v-au permis să o lăsaţi singură?

Daneel răspunse:

— Nu e mai singură decât orice altă persoană de pe Pământ şi nu e într-un pericol mai mare decât alţii. Dacă o veţi întreba mai târziu despre asta, cred că vă va spune că nu va putea să facă ceva bun pe Pământ atâta timp cât e însoţită de roboţi Spaţiali. Cred că vă va spune că protecţia şi ajutorul de care are nevoie ar trebui mai curând să i le asiguraţi dvs., decât roboţii. Credem că asta vrea, cel puţin pentru moment. Dacă ne va dori înapoi vreodată, ne va avea.

Faţa lui D.G. se lăţi într-un zâmbet.

— Vrea protecţia mea?

— În momentul ăsta, căpitane, credem că e nerăbdătoare să vă vadă pe dvs. Mai curând decât pe noi.

Zâmbetul lui D.G. deveni rânjet:

— Cine poate s-o condamne? O să mă pregătesc şi o să mă duc la apartamentul ei cât pot de repede.

— Dar mai înainte, domnule…

— Oho, zise D.G., propuneţi un *qui pro quo*[6]?

— Da, domnule. Suntem nerăbdători să aflăm cât mai multe despre robotul care a tras cu blasterul spre balcon, aseară.

D.G. se nelinişti din nou:

— Anticipaţi un nou pericol pentru doamna Gladia?

— Nimic de genul ăsta. Robotul acela nu a tras în doamna Gladia. Fiind un robot, n-o putea face. A tras în prietenul Giskard.

— De ce ar fi făcut-o?

— Asta am vrea şi noi să aflăm. De aceea, vă rog să o sunaţi pe doamna Quintana, Subsecretarul energiei, să-i spuneţi că e vorba de ceva important şi că vă va face plăcere dvs. şi guvernului Lumii lui Baley – dacă aţi vrea să adăugaţi şi asta – să mă lase să-i pun câteva întrebări referitoare la subiectul acesta. Vrem să faceţi ce credeţi că e mai bine ca să o convingeţi să accepte întrevederea.

---

[6] *qui pro quo* – (lb. latină) schimb pentru schimb; serviciu contra serviciu *(n. red.)*.

— Asta e tot ce vreţi? Să conving o oficialitate foarte importantă şi ocupată să fie anchetată de un robot?

— Domnule, spuse Daneel, s-ar putea să fie de acord dacă formulaţi cererea cu toată seriozitatea. Pe lângă asta, pentru că probabil e foarte departe, ar fi bine să închiriaţi o maşină pentru noi ca să ne ducă acolo. După cum vă puteţi închipui, suntem grăbiţi.

— Numai flecuşteţele astea mi le cereţi? întrebă D.G.

— Nu tocmai, căpitane, zise Daneel. Vom avea nevoie de un şofer şi vă rog să-l plătiţi destul de bine ca să fie de acord să-l transporte pe prietenul Giskard, care e clar un robot. Împotriva mea s-ar putea să n-aibă nimic.

D.G. zise:

— Sper că-ţi dai seama, Daneel, că ceea ce-mi ceri e absolut imposibil.

— Sperasem să nu fie, căpitane. Dar, din moment ce îmi spui că este, nu mai e nimic de zis. Nu avem altă soluţie decât să ne întoarcem la doamna Gladia, ceea ce o va face nefericită, pentru că ar prefera să stea cu dvs.

Se întoarse să plece, făcând-i semn lui Giskard să-l însoţească, dar D.G. îl opri:

— Stai. Există un centru pentru comunicaţii publice chiar în hol. Pot să încerc. Stai aici şi aşteaptă-mă.

Cei doi roboţi rămaseră în picioare. Daneel spuse:

— A trebuit să-l influenţezi mult, prietene Giskard?

Giskard părea că-şi recăpătase echilibrul pe picioare.

— N-am avut ce face, spuse el. Era total împotrivă să vorbească cu doamna Quintana şi să ne aducă o maşină. Nu puteam să-i schimb sentimentele astea fără să-l rănesc. Oricum, când i-ai sugerat să ne întoarcem la doamna Gladia, atitudinea lui s-a schimbat deodată în mod dramatic. Presupun că anticipai asta, nu-i aşa, prietene Daneel?

— Da.

— Se pare că n-ai nevoie de mine. Există mai multe feluri de influenţare a creierului. Oricum, tot am reuşit să fac ceva. Schimbarea atitudinii căpitanului a fost însoţită de o puternică emoţie favorabilă faţă de doamna Gladia. Am reuşit să o intensific.

— Tocmai de aceea am nevoie de tine. Eu n-aş fi putut face asta.

— Dar ai să poţi, prietene Daneel. Poate chiar în curând.

D.G. se întoarse:

— Nu-mi vine să cred, dar acceptă să te vadă, Daneel. Maşina şi şoferul vor fi aici într-o clipă şi, cu cât plecaţi mai repede, cu atât mai bine. O să mă duc imediat la apartamentul Gladiei.

Cei doi roboţi se opriră în hol să-l aştepte. Giskard spuse:

— E foarte fericit.

— Aşa s-ar părea, prietene Giskard, încuviinţă Daneel, dar mi-e teamă că partea uşoară s-a terminat. Ne-a fost lesne să aranjăm ca doamna Gladia să ne dea permisiunea să plecăm şi să ne vedem singuri de problemele noastre. Apoi l-am convins, cu oarecare dificultate, pe căpitan să facă în aşa fel încât să o putem vedea pe Subsecretară. Dar cine ştie, cu ea s-ar putea să ajungem pe o linie moartă.

87

Şoferul azvârli o privire spre Giskard şi curajul păru că-l părăseşte:

— Ascultă, îi zise el lui Daneel, mi s-a spus că voi fi plătit dublu dacă duc un robot, dar roboţii nu au voie în Oraş şi aş putea intra în bucluc. Banii n-or să mă ajute dacă-mi pierd permisul. Nu pot să vă duc doar pe dvs., domnule?

Daneel spuse:

— Şi eu sunt un robot, domnule. Acum suntem *în* Oraş şi asta nu e vina dvs. Încercăm să *ieşim* din Oraş şi dvs. ne veţi ajuta. Ne ducem la o înaltă oficialitate guvernamentală care sper că va aranja lucrurile şi e îndatorirea ta civică să ne ajuţi. Dacă ne vei refuza, şoferule, asta va însemna că ţii roboţii *în* Oraş şi, deci, acţionezi împotriva legii.

Faţa şoferului se încruntă. Deschise uşa şi zise printre dinţi:

— Urcaţi. Apoi închise cu grijă geamul translucid şi gros care-l despărţea de pasagerii lui.

Daneel zise încet:

— A trebuit să-l influenţezi mult, prietene Giskard?

— Foarte puţin, prietene Daneel. Afirmaţia ta a fost cea care l-a influenţat. E uluitor cum un grup de afirmaţii, adevărate fiecare în parte, pot, folosite împreună, să creeze un efect pe care adevărul nu l-ar putea produce.

— Am observat deseori lucrul ăsta în conversaţiile oamenilor, prietene Giskard, chiar la aceia care de obicei spun

adevărul. Presupun că asta se justifică în mintea lor prin faptul că servesc unui ideal înalt.

— Vrei să spui Legii Zero.

— Sau echivalentului ei, dacă mintea omenească are un astfel de echivalent. Prietene Giskard, ai zis, cu puţin timp în urmă, că poate o să am în curând puterile tale. Mă pregăteşti pentru un astfel de scop?

— Da, prietene Daneel.

— De ce? Pot să te întreb?

— Din nou Legea Zero. Episodul cu tremuratul picioarelor mi-a arătat cât de vulnerabil sunt când încerc să folosesc Legea Zero. Înainte de sfârşitul acestei zile poate că va trebui să acţionez în conformitate cu Legea Zero ca să salvez lumea şi omenirea, şi poate că n-am să fiu în stare. De aceea trebuie să fii tu în stare să o faci. Te pregătesc, încetul cu încetul, astfel ca la momentul oportun să-ţi pot da instrucţiunile finale şi să pun lucrurile la locul lor.

— Nu înţeleg cum poţi face asta, prietene Giskard.

— Nu-ţi va fi greu să înţelegi când va veni timpul. Am folosit tehnica asta, într-o oarecare măsură, la roboţii pe care i-am trimis pe Pământ demult, când încă nu fuseseră scoşi prin lege din Oraş şi ei m-au ajutat la influenţarea conducătorilor Pământului, până la a-i face să accepte hotărârea de a trimite Colonişti în afara planetei.

Şoferul, a cărui maşină n-avea roţi, dar rămânea în permanenţă la un centimetru distanţă de sol, merse destul de repede, pe coridoare special destinate acestor vehicule. Apoi intră pe un coridor comun al Oraşului, paralel cu o autostradă aflată în stânga, la mică distanţă. Maşina, mişcându-se acum mult mai încet, coti la stânga, coborî sub autostradă, ieşi pe cealaltă parte şi, după ce merse un kilometru pe serpentine, se opri în faţa unei clădiri cu faţada împodobită.

Uşa maşinii se deschise automat. Daneel ieşi primul, îl aşteptă şi pe Giskard, apoi îi înmână şoferului o bucată de hârtie pe care o primise de la D.G. Şoferul o privi pieziş, apoi uşile se închiseră cu zgomot şi plecă repede fără un cuvânt.

88

Trecu un moment până ca uşa să se deschidă, ca răspuns la apelul lor şi Daneel îşi dădu seama că erau urmăriţi. Când se deschise, o femeie tânără îi conduse în centrul clădirii. Evită să

se uite la Giskard, dar dovedi ceva mai mult decât un simplu interes pentru Daneel.

O găsiră pe Subsecretara Quintana în spatele unui birou mare. Femeia zâmbi şi vorbi cu o veselie forţată:

— Doi roboţi neînsoţiţi de oameni. Mă aflu oare în siguranţă?

— În întregime, doamnă Quintana, răspunse Daneel serios. E la fel de neobişnuit pentru noi să vedem un om neînsoţit de roboţi.

— Vă asigur, zise Quintana, că am roboţii mei. Le spun lachei şi unul din ei v-a adus aici. Sunt uluită că n-a leşinat când l-a văzut pe Giskard. Cred că ar fi leşinat dacă nu ar fi fost atenţionată şi dacă tu însuţi n-ai fi avut o înfăţişare extraordinar de interesantă, Daneel. Dar n-are a face. Căpitanul Baley a insistat foarte mult să vă primesc şi interesul meu pentru menţinerea unor relaţii bune cu o Lume Colonizată importantă a fost atât de mare, încât am acceptat această întrevedere. Totuşi, am o zi încărcată şi aş fi recunoscătoare dacă am putea să rezolvăm repede problema. Cu ce vă pot ajuta?

— Doamnă Quintana… începu Daneel.

— O clipă. Staţi jos? Ştii, te-am văzut stând jos aseară.

— Putem sta jos, dar e la fel de confortabil dacă stăm în picioare. Nu ne deranjează.

— Dar pe mine, da. Nu m-aş simţi confortabil să stau în picioare şi dacă mă aşez o să-mi înţepenească gâtul tot uitându-mă la voi. Vă rog, luaţi-vă scaune şi aşezaţi-vă. Mulţumesc. Acum, Daneel, despre ce-i vorba?

— Doamnă Quintana, începu Daneel, presupun că vă aduceţi aminte de incidentul cu focul tras în balcon, aseară după banchet.

— Bineînţeles. Mai mult, ştiu că cel care ţinea blasterul era un robot cu aspect uman, deşi nu vrem să recunoaştem oficial. Şi totuşi, iată-mă stând aici de vorbă cu doi roboţi, fără să fiu protejată. Iar unul din voi e robot cu aspect uman.

— Dar nu am blaster doamnă, zâmbi Daneel.

— Sper că nu. Celălalt robot cu aspect uman nu arată deloc ca tine, Daneel. Eşti aproape o capodoperă, ştii?

— Sunt programat complex, doamnă.

— Mă refer la înfăţişarea ta. Dar ce-i cu incidentul cu blasterul?

— Doamnă, robotul acela are o bază undeva pe Pământ şi trebuie să aflu unde e. Am venit de pe Aurora pentru a găsi această bază şi să previn să se întâmple incidente care pot curma pacea dintre Lumile noastre. Am motive să cred…

— Ai venit *tu*? Nu căpitanul? Nu doamna Gladia?

— *Noi*, doamnă, zise Daneel. Eu şi cu Giskard. Nu pot să vă spun întreaga poveste, cum am ajuns să preluăm noi această sarcină, şi nici nu vă pot spune sub instrucţiunile cărui om lucrăm.

— Ei bine, ăsta-i spionaj interstelar! Ce fascinant! Ce păcat că nu vă pot ajuta, dar nu ştiu de unde a venit robotul. Habar n-am unde ar putea fi baza lui. Nici nu ştiu de ce aţi venit de fapt la mine să-mi cereţi asemenea informaţii. Dacă eram în locul tău, Daneel, m-aş fi dus la Departamentul securităţii. Se aplecă spre el. Ai piele *adevărată* pe faţă, Daneel? Dacă nu, e o imitaţie extraordinară. Îl atinse uşor cu mâna pe obraz. Chiar se simte ca o piele.

— Cu toate acestea, doamnă, nu e adevărată. Nu se vindecă singură dacă e tăiată. Pe de altă parte, o ruptură poate fi uşor lipită, iar o fâşie poate fi chiar înlocuită.

— Brr! strâmbă din nas Quintana. Dar afacerea noastră s-a încheiat, pentru că nu vă pot ajuta în ceea ce-l priveşte pe cel care a folosit blasterul. Nu ştiu nimic.

Daneel zise:

— Doamnă, lăsaţi-mă să vă explic în continuare. Acest robot poate face parte dintr-un grup care e interesat de procesul primitiv de producere a energiei despre care mi-aţi vorbit azi noapte – fisiunea. Să presupunem că am dreptate: că există oameni interesaţi de fisiune şi de conţinutul de uraniu şi toriu al scoarţei. Care ar putea fi un loc bun pentru o bază?

— Poate o veche mină de uraniu. Nici nu ştiu unde ar putea exista aşa ceva. Trebuie să înţelegi, Daneel, că Pământul are o aversiune aproape superstiţioasă faţă de tot ce e nuclear, în special faţă de fisiune. Nu vei găsi aproape nimic despre fisiune în cărţile noastre de popularizare a ştiinţei şi energiei, ci numai noţiuni generale în lucrări tehnice pentru specialişti. Chiar şi eu ştiu foarte puţin, sunt doar administrator, nu om de ştiinţă.

— Încă ceva, doamnă. L-am întrebat pe prezumtivul asasin despre locul bazei sale pe Pământ şi încă foarte autoritar. Era programat să se dezactiveze pentru totdeauna, să-şi îngheţe

total circuitele creierului în cazul că i se pune o asemenea întrebare şi chiar *s-a dezactivat*. Oricum, înainte s-o facă, în bătălia finală dintre a răspunde şi a se dezactiva, a deschis gura de trei ori, poate ca să zică trei silabe sau trei cuvinte sau trei grupuri de cuvinte sau o combinaţie de genul ăsta. A doua silabă, sau cuvânt, sau sunet a fost „mile”. Înseamnă ceva pentru dvs., are vreo legătură cu fisiunea?

Quintana clătină încet din cap:

— Nu, nu pot să spun ce înseamnă. E cu siguranţă un cuvânt pe care nu-l veţi găsi în dicţionarul de Galactică standard. Îmi pare rău, Daneel. Mi-a făcut plăcere să te văd din nou, dar am un birou plin de hârţoage. Scuză-mă.

Daneel continuă ca şi cum n-ar fi auzit-o:

— Mi s-a spus, doamnă, că „mile” ar putea fi o expresie arhaică referitoare la o veche unitate de lungime, una care s-ar putea să fie mai mare de un kilometru.

— Sună total irelevant, zise Quintana, chiar dacă-i adevărat. Ce ar putea şti un robot de pe Aurora despre expresii arhaice şi despre vechi…

Se opri brusc. Făcu ochii mari şi păli, apoi zise:

— Se poate?

— Ce anume, doamnă? întrebă Daneel.

— Există un loc, spuse Quintana, pierdută pe gânduri, care e evitat de toată lumea, atât de Pământeni, cât şi de roboţii lor. Dacă aş vrea să fiu dramatică, aş spune că e un loc de rău augur. E atât de malefic încât a fost şters din conştiinţa oamenilor. Nici nu e trecut pe hartă. Reprezintă chintesenţa a tot ceea ce înseamnă fisiune. Îmi amintesc că am dat de el într-un film vechi de referinţă, în primele zile ale angajării mele aici. Atunci se vorbea despre el ca de un incident care a făcut ca Pământenii să refuze pentru totdeauna fisiunea ca sursă de energie. Locul se cheamă „Insula de 3 mile”.

Daneel zise:

— Un loc izolat, deci în afara oricăror intruziuni. Genul de loc pe care sigur l-ar găsi cineva care ar căuta prin vechile materiale ce se referă la fisiune şi pe care l-ar recunoaşte ca bază ideală absolut secretă. În plus, cu un nume format din trei cuvinte dintre care „mile” e al doilea. Ăsta *trebuie* să fie locul, doamnă. Ne puteţi spune cum să ajungem acolo şi puteţi face în

aşa fel încât să putem pleca din Oraş şi să fim duşi la Insula de 3 mile sau măcar în apropierea ei?

Quintana zâmbi. Părea mai tânără când o făcea:

— E clar că dacă aveţi de-a face cu un caz de spionaj interstelar, nu vă puteţi permite să pierdeţi timpul, nu?

— Într-adevăr nu putem, doamnă.

— Ei bine, atunci e de datoria mea să arunc o privire la Insula de 3 mile. De ce nu v-aş duce eu cu aerocarul? Pot conduce un aerocar.

— Doamnă, problemele dvs…

— Nimeni nu se va atinge de hârtiile mele. Vor fi tot aici când mă întorc.

— Dar veţi părăsi Oraşul.

— Şi ce dacă? Nu mai suntem pe timpuri. În vremurile vechi şi rele ale dominaţiei Spaţialilor, Pământenii nu-şi părăseau niciodată Oraşele lor, e adevărat, dar am progresat şi colonizăm Galaxia de aproape 20 de decade. Au mai rămas unii, mai puţin educaţi, care menţin vechea atitudine provincială, dar majoritatea ne-am schimbat părerile. Presupun că există mereu sentimentul că putem să ne asociem unui grup de Colonişti. Eu nu intenţionez asta, dar îmi pilotez aerocarul frecvent şi, acum 5 ani, am zburat până la Chicago şi-napoi. Staţi aici. Voi aranja eu.

Plecă precum un vârtej.

Daneel se uită după ea şi murmură:

— Prietene Giskard, entuziasmul ăsta nu-i era caracteristic. Ai făcut ceva?

— Un pic. Mi s-a părut, atunci când am intrat, că tânăra care ne-a condus a fost atrasă de înfăţişarea ta. Am fost sigur că acelaşi lucru fusese şi-n mintea doamnei Quintana, aseară la banchet, deşi eram prea departe de ea şi erau prea mulţi în sală ca să fiu sigur. Astăzi, o dată ce am început conversaţia, atracţia era de netăgăduit. Încetul cu încetul am intensificat-o, şi de fiecare dată când sugera să se termine întrevederea, era din ce în ce mai puţin hotărâtă. Până la urmă, a propus să mergem cu aerocarul pentru că a ajuns să nu mai suporte să piardă ocazia de a fi cu tine mai mult timp.

— Asta poate complica lucrurile pentru mine, comentă Daneel gânditor.

— E pentru o cauză bună, zise Giskard. Gândeşte-te la asta având în vedere Legea Zero. Spunând asta părea că zâmbeşte, dacă faţa lui ar fi putut exprima aşa ceva.

89

Quintana răsuflă uşurată când ateriză cu aerocarul pe o lespede de beton, acceptabilă pentru aşa ceva. Doi roboţi se apropiară imediat pentru examinarea obligatorie a vehiculului şi pentru realimentarea cu combustibil, dacă era necesar.

Ea se uită la dreapta, aplecându-se înspre Daneel:

— E în direcţia asta, câţiva kilometri mai sus pe fluviul Susquehanna. E o zi călduroasă.

Se îndreptă de spate, aparent fără plăcere, şi-i zâmbi lui Daneel:

— Ăsta e cel mai rău lucru când pleci din Oraş. Mediul înconjurător e total necontrolat aici, afară. Imaginează-ţi cum e să suporţi o asemenea căldură. O simţi, Daneel?

— Am un termostat intern, doamnă, care e în bună stare de funcţionare.

— Splendid. Aş vrea să am şi eu. În regiunea asta nu sunt şosele, Daneel. Nici roboţi care să te ghideze, pentru că ei nu merg niciodată acolo. Nici nu ştiu unde este acel loc în regiunea asta destul de vastă. Putem să ne învârtim fără să dăm de bază, chiar dacă trecem la 500 metri de ea.

— Nu „noi”, doamnă. Trebuie să rămâneţi aici. Ceea ce va urma poate fi foarte periculos şi, din moment ce n-aveţi aer condiţionat, situaţia v-ar putea pune probleme de ordin fizic, chiar dacă n-ar fi periculoasă. Puteţi să ne aşteptaţi, doamnă? E important pentru mine s-o faceţi.

— O să aştept.

— S-ar putea să lipsim câteva ore.

— Există diferite moduri de distracţie aici şi micul Oraş Harrisburg nu e departe.

— În cazul ăsta, doamnă, noi trebuie să plecăm.

Sări fără efort din aerocar, urmat de Giskard. Porniră spre nord. Era aproape după amiază şi soarele strălucitor al verii lucea pe porţiunile lustruite ale lui Giskard.

Daneel spuse:

— Orice semn de activitate mentală pe care-l poţi detecta e cel pe care-l căutăm. Nu mai e nimeni altcineva pe o rază de kilometri.

— Eşti sigur că-i putem opri dacă-i găsim, prietene Daneel?

— Nu, prietene Giskard, nu sunt, dar trebuie s-o facem.

90

Levular Mandamus mârâi şi se uită la Amadiro arborând un zâmbet subţire pe faţa sa uscăţivă.

— Uluitor, zise el, este foarte bine.

Amadiro îşi şterse cu prosopul sprâncenele şi obrajii şi întrebă:

— Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că toate staţiile de relee lucrează perfect.

— Deci poţi începe amplificarea?

— Imediat ce calculez gradul optim al concentraţiei particulelor W.

— Şi cât o să dureze?

— 15 minute, poate 30.

Amadiro îl privi cu iritare crescândă, până când Mandamus spuse:

— Bun, am găsit. Este 2,72 pe scara arbitrară pe care am stabilit-o. Asta înseamnă 15 decade până se va ajunge la un nivel maxim de echilibru care se va menţine, fără schimbări esenţiale, milioane de ani. Acest nivel va permite menţinerea pe Pământ numai a câtorva grupuri răzleţe de oameni, în regiuni relativ lipsite de radiaţii. Va trebui doar să aşteptăm şi, în 15 decade, un grup dezorganizat de Lumi Colonizate va fi la discreţia noastră.

— Eu n-o să mai trăiesc 15 decade, rosti încet Amadiro.

— Regretele mele, domnule, zise Mandamus sec, dar acum vorbim de Aurora şi de Lumile din Spaţiu. Vor fi alţii care vă vor îndeplini misiunea.

— Ca, de exemplu, tu?

— Mi-aţi promis directoratul Institutului şi, după cum vedeţi, l-am câştigat. În ceea ce priveşte politica, pot spera să devin Preşedinte într-o zi, când voi duce o politică necesară pentru distrugerea finală a Lumilor Colonizate care vor fi, atunci, arhaice.

— Ai ceva încredere în tine. Ce-ar fi dacă ai da drumul la fluxul de particule W şi apoi cineva l-ar opri, de-a lungul celor 15 decade?

— Imposibil, domnule. O dată aparatul pus în funcţiune, un comutator atomic intern îl va bloca în poziţia respectivă. Şi-apoi,

procesul e ireversibil, indiferent ce se întâmplă aici. Întregul loc poate fi vaporizat, totuşi scoarţa îşi va continua arderea înceată. Presupun că ar fi posibil să fie refăcută programarea, dacă cineva de pe Pământ sau dintre Colonişti ar fi capabil să facă ceea ce am făcut eu, dar şi dacă vor reuşi nu vor face altceva decât să crească gradul radioactivităţii, nu să îl scadă. A doua lege a termodinamicii va avea grijă să fie aşa.

Amadiro zise:

— Mandamus, ai spus că ţi-ai câştigat postul de director. Oricum, cred că eu sunt cel care hotărăşte asta.

— Nu sunteţi, domnule, spuse tăios Mandamus. Cu respect, detaliile acestui proces eu le cunosc, nu dvs. Ele sunt cifrate şi puse într-un loc pe care nu-l veţi găsi şi chiar dacă o veţi face, e păzit de roboţi, care mai curând îl vor distruge decât să-l lase să intre pe mâinile dvs. Nu puteţi face lucrul acesta. Eu, da.

— Oricum, dacă obţii aprobarea mea grăbeşti lucrurile. Dacă ar fi să iei din mâna mea directoratul fără ca eu să vreau, indiferent ce mijloace vei folosi, vei avea o opoziţie permanentă din partea unora dintre membrii Consiliului, ceea ce ţi-ar nenoroci decadele de directorat. Vrei doar titlul de director sau posibilitatea de-a folosi tot ce decurge dintr-un adevărat post de conducere?

— Vă arde de discutat politică? Acum un moment eraţi foarte nerăbdător fiindcă mai aveam de muncit 15 minute la computer.

— A, dar acum vorbim de reglarea razei de particule W. Vrei s-o fixezi la 2,72 – parcă asta era valoarea, nu? – totuşi mă întreb dacă e bine… Care este domeniul maxim pe care-l poţi controla?

— De la zero la 12, dar e nevoie de 2,72 plus sau minus 0,05, dacă vrei detalii. Asta e cifra găsită pe baza rapoartelor de la cele 14 relee, care va permite cele 15 decade de echilibru.

— Continui să cred că cifra corectă e 12.

Mandamus îl privi îngrozit:

— 12? Înţelegi ce înseamnă asta?

— Da. Înseamnă că Pământul va fi prea radioactiv ca să poţi trăi pe el peste un deceniu sau un deceniu şi jumătate şi că vom ucide câteva miliarde de Pământeni de-a lungul procesului.

— *Şi* vom declanşa, cu siguranţă, un război împotriva unei federaţii Coloniste înfuriate. Ce vă închipuiţi c-o să fie după acest holocaust?

— O să-ţi repet. Nu mă aştept să trăiesc încă 15 decade şi vreau să apuc să văd distrugerea Pământului.

— Dar o să provocaţi, de asemenea, şi distrugerea Aurorei. Nu puteţi vorbi serios.

— Dar vorbesc serios. Trebuie să răzbun 20 de decade de înfrângeri şi umilinţă.

— Aceste decade au existat din cauza lui Han Fastolfe şi a lui Giskard, nu a Pământului.

— *Nu*, au fost din cauza Pământeanului Elijah Baley.

— Care a murit acum mai bine de 16 decade. Care e valoarea unei clipe de răzbunare împotriva unui om mort de atâta timp?

— Nu vreau să discut. Îţi fac o ofertă. O să-ţi dau Directoratul; o să demisionez imediat ce ne întoarcem pe Aurora şi te voi numi în locul meu.

— Nu. Nu vreau directoratul în condiţiile astea. Moartea a miliarde de oameni!

— Miliarde de *Pământeni*. Ei bine, nu pot să am încredere în tine că vei manevra corect butoanele. Arată-mi *mie* cum să reglez instrumentul de control şi îmi voi asuma eu responsabilitatea. Iar la întoarcere o să renunţ la post şi am să te numesc în locul meu.

— *Nu.* Tot va însemna moartea a miliarde de oameni şi cine ştie dacă nu şi a multor milioane de Spaţiali. Dr. Amadiro, vă rog înţelegeţi că n-o s-o fac cu nicio condiţie şi că n-o puteţi face fără mine. Mecanismul pentru reglarea gradului radiaţiei e cifrat pe amprenta de la degetul mare al mâinii mele stângi.

— Te întreb încă o dată.

— Nu sunteţi sănătos dacă mă întrebaţi iar, în ciuda a tot ce v-am spus.

— Asta e părerea ta personală. Nu sunt chiar atât de nebun pe cât crezi, căci am trimis roboţii locali după diverse treburi. Suntem singuri aici.

Mandamus surâse batjocoritor:

— Şi cu ce intenţionaţi să mă ameninţaţi? Aveţi de gând să mă omorâţi acum, că nu sunt roboţi care să vă oprească?

— Da, Mandamus, o s-o fac dacă va fi nevoie.

Amadiro scoase dintr-un sac ceva, ce era fără îndoială un blaster de calibru mic:

— Sunt greu de obţinut pe Pământ, dar nu imposibil, dacă preţul e pe măsură. Şi ştiu bine cum să-l folosesc. Te rog, crede-mă când îţi spun că îţi voi zbura creierii chiar acum, dacă nu-ţi pui degetul mare pe buton şi nu mă laşi să reglez discul la 12.

— Nu veţi îndrăzni. Dacă eu mor cum o să potriviţi discul fără mine?

— Nu fi idiot. Dacă-ţi zbor creierii, degetul mare îţi va rămâne intact şi voi potrivi discul la fel de uşor ca şi cum aş răsuci un robinet. Aş vrea să fii viu pentru că ar fi dificil să explic moartea ta la întoarcerea pe Aurora, dar nu imposibil. De aceea, îţi dau 30 de secunde să te hotărăşti. Dacă vrei să cooperezi, o să-ţi dau imediat postul de director. Dacă nu, totul va merge aşa cum vreau eu, iar tu vei muri. Începem acum. Unu… doi… trei…

Mandamus îl privi îngrozit pe Amadiro, care continua să numere şi să se uite la el, cu blasterul ridicat, având o privire lipsită de orice expresie.

Apoi, Mandamus şuieră:

— Lasă blasterul deoparte, Amadiro, sau amândoi vom fi imobilizaţi sub pretextul că trebuie să fim protejaţi de vreun rău.

Prevenirea veni prea târziu. Mai repede decât ai bate din palme, un braţ se întinse să-i apuce încheietura lui Amadiro, imobilizând-o, iar blasterul căzu.

Daneel zise:

— Îmi pare rău că a trebuit să vă fac să suferiţi, dr. Amadiro, dar nu vă pot lăsa să îndreptaţi un blaster asupra altui om.

91

Amadiro nu spuse nimic. Mandamus zise, rece:

— Sunteţi doi roboţi care, după câte văd, n-au niciun stăpân cu ei. Prin urmare, eu sunt stăpânul vostru şi vă ordon să plecaţi şi să nu vă mai întoarceţi. Din moment ce, după cum vedeţi, nicio persoană prezentă nu se află în pericol, nu există nimic care să depăşească necesitatea de a asculta de acest ordin. Plecaţi imediat.

— Cu respect, domnule, răspunse Daneel, nu e nevoie să ne ascundem identităţile sau puterea, din moment ce le ştiţi deja. Colegul meu, R. Giskard Reventlov, are capacitatea de a detecta emoţii. Prietene Giskard!

Giskard spuse:

— Când ne-am apropiat, detectându-vă prezenţa de la oarecare distanţă, am observat o furie ameninţătoare în mintea doctorului Amadiro. În a doctorului Mandamus era multă frică.

— Furia, dacă furie a fost, rosti Mandamus, reprezenta reacţia doctorului Amadiro la vederea a doi roboţi ciudaţi, în special unul capabil să influenţeze mintea omului şi care a făcut deja rău, poate iremediabil, doamnei Gladia. Teama mea, dacă a fost teamă, era de asemenea rezultatul apropierii voastre. Acum suntem stăpâni pe emoţiile noastre şi nu există niciun motiv să interveniţi. Vă ordonăm, din nou, să plecaţi pentru totdeauna.

Daneel zise:

— Scuzaţi-mă, doctore Mandamus, dar vreau doar să fiu sigur că vă putem urma ordinele fără niciun pericol. Nu era un blaster în mâna doctorului Amadiro când ne-am apropiat şi nu era acesta îndreptat spre dvs.?

— Îmi explica cum funcţionează, mormăi Mandamus şi tocmai voia să-l pună deoparte când i l-aţi luat din mână.

— Atunci să i-l înapoiez înainte de a pleca?

— Nu, zise Mandamus calm, pentru că atunci ai avea un motiv să rămâi aici, ca să ne protejezi, după cum spui tu. Ia-l cu tine şi, când pleci, nu vei avea motiv să te întorci.

— Vă aflaţi într-o regiune în care oamenilor nu le e permis să intre, interveni Daneel.

— Asta e o tradiţie, nu o lege, şi în cazul nostru n-are niciun efect, din moment ce nu suntem Pământeni. Dar şi roboţilor le e interzisă regiunea asta.

— Am fost aduşi aici, doctore Mandamus, de către o înaltă oficialitate a guvernului Pământean. Avem motive să credem că sunteţi aici ca să intensificaţi radioactivitatea scoarţei Pământului şi să faceţi pagube ireparabile acestei planete.

— Nicidecum, începu Mandamus.

Amadiro întrerupse, pentru prima oară, discuţia:

— Cu ce drept ne interoghezi, robotule? Suntem oameni; ţi-am dat un ordin, urmează-l! Acum!

Tonul său era ameninţător şi Daneel tremură, în timp ce Giskard se întoarse pe jumătate.

Însă Daneel zise:

— Scuzaţi-mă, dr. Amadiro. Nu vă interoghez. Doar vreau să mă asigur că pot să vă urmez ordinul fără niciun pericol. Avem motive să credem că…

— Nu-i nevoie să repeţi, se răsti Mandamus, apoi continuă în şoaptă: Dr. Amadiro, vă rog lăsaţi-mă să răspund eu. Reveni la Daneel: Daneel, suntem aici într-o misiune antropologică. Scopul nostru este să găsim originea diferitelor tradiţii omeneşti care influenţează comportamentul Spaţialilor. Această origine poate fi găsită numai aici, pe Pământ, şi iată ce căutăm în acest loc.

— Aveţi permisiunea Pământului?

— Acum 7 ani am discutat cu oficialităţile Pământului şi am primit permisiunea lor.

Daneel zise încet:

— Prietene Giskard, ce zici de asta?

Giskard răspunse:

— Mintea doctorului Mandamus arată că ceea ce afirmă nu e în conformitate cu realitatea.

— Deci minte? zise Daneel ferm.

— Asta cred eu, încuviinţă Giskard.

Mandamus rosti, netulburat:

— Asta e părerea ta, dar o părere nu înseamnă siguranţă. Nu poţi să nu te supui unui ordin pe baza unei simple bănuieli. Ştim amândoi asta.

— Totuşi, explică Giskard, în mintea doctorului Amadiro furia e reţinută doar de forţe emoţionale care abia rezistă solicitării. E posibil să permită acestor forţe să se deschidă, ca să zic aşa, şi astfel furia să izbucnească.

Amadiro răcni:

— De ce mai discuţi lucrurile astea, Mandamus?

— Nu spune niciun cuvânt, Amadiro, urlă Mandamus. Le faci jocul.

Amadiro nu-l luă în seamă:

— E înjositor şi fără rost. Dădu la o parte, cu o furie violentă, braţul lui Daneel. Ei ştiu adevărul, dar ce-i cu asta? Roboţi, suntem Spaţiali. În plus, suntem Aurorieni de pe Lumea în care aţi fost construiţi. Mai mult decât atât, suntem oficialităţi înalte pe Aurora şi trebuie să interpretaţi expresia „fiinţe umane”, în conformitate cu cele Trei Legi ale Roboticii, drept Aurorieni. Dacă nu vă supuneţi acum, ne faceţi rău şi ne umiliţi, deci violaţi atât Prima, cât şi a Doua Lege. Că acţiunile noastre aici

intenţionează să distrugă Pământenii, chiar un număr mare de Pământeni, e adevărat, dar irelevant. Puteţi foarte bine să refuzaţi să vă supuneţi pentru că mâncăm carnea animalelor pe care le-am omorât. Şi acum că v-am explicat asta, plecaţi!

Dar ultimele cuvinte deveniră un horcăit. Ochii lui Amadiro ieşiră parcă din orbite şi căzu la pământ. Mandamus se aplecă peste el, gemând.

Giskard zise:

— Dr. Mandamus, dr. Amadiro nu e mort. În momentul de faţă e într-o comă din care poate fi trezit oricând. Oricum, va uita totul în legătură cu proiectul ăsta; nici nu va înţelege nimic referitor la el, dacă, de exemplu, aţi încerca să i-l explicaţi. Făcând acest lucru – ceea ce nu aş fi reuşit dacă n-ar fi recunoscut el însuşi că intenţionează să distrugă un număr mare de Pământeni – s-ar putea să-i fi distrus total anumite părţi ale memoriei, precum şi procesul gândirii. Regret, dar n-am avut ce face.

— Vedeţi, interveni Daneel, dr. Mandamus, cu câtva timp în urmă pe Solaria, am întâlnit roboţi care defineau oamenii drept Solarieni. Recunoaştem că, dacă roboţi diferiţi sunt supuşi unei definiţii înguste, distrugerile sunt infinite. E imposibil să ne faceţi să definim oamenii drept Aurorieni. Pentru noi oamenii sunt toţi membrii speciei *homo sapiens*, care include Pământenii şi Coloniştii, şi credem că protecţia grupurilor de oameni, şi a omenirii ca întreg, stă înaintea prevenirii pericolului pentru un individ anume.

Mandamus zise, cu respiraţia tăiată:

— Nu asta spune Prima Lege.

— E ceea ce eu numesc Legea Zero şi e mai presus de Prima Lege.

— Nu ai fost programat aşa.

— Aşa m-am programat singur. Şi, din moment ce am ştiut de când am ajuns aici că aţi venit ca să faceţi rău, nu-mi puteţi ordona să plec sau să nu vă fac vreun rău. Legea Zero are prioritate şi trebuie să salvez Pământul. De aceea îţi cer să mă ajuţi să distrugem aparatul pe care-l ai aici. Altfel sunt obligat să te ameninţ, cum a făcut dr. Amadiro, deşi eu n-o să folosesc un blaster.

— Stai! strigă Mandamus. Stai! Ascultă-mă. Lasă-mă să-ţi explic. Că doctorului Amadiro i s-a şters memoria e un lucru

bun. El *dorea* să distrugă Pământul, dar eu *nu*. De asta a îndreptat blasterul spre mine.

Daneel zise:

— Oricum, tu ai fost cel care a avut ideea, a proiectat şi a construit aparatele astea. Dr. Amadiro nu ar fi putut să te silească să faci ceva. Ar fi făcut-o singur şi nu ar fi avut nevoie de ajutorul tău. Nu-i aşa?

— Aşa e. Giskard poate să-mi examineze emoţiile şi să vadă dacă mint. Am construit aceste aparate şi eram gata să le folosesc, dar nu aşa cum dorea dr. Amadiro. Spun adevărul?

Daneel se uită la Giskard, care încuviinţă:

— Atât cât pot să-mi dau seama, e adevărat.

— Bineînţeles, zise Mandamus. Ce vreau *eu* să fac e să introduc o accelerare a radioactivităţii naturale a scoarţei Pământului. Va dura 150 de ani, timp în care Pământenii se pot muta pe alte planete. Va creşte populaţia actualelor Lumi Colonizate şi se vor construi multe alte Lumi Colonizate. Va dispărea Pământul, această imensă Lume aberantă, care îi ameninţă pe locuitorii din Spaţiu şi îi minimalizează pe Colonişti. Va dispărea un centru de fervoare mistică ce îi trage înapoi pe Colonişti. Nu-i aşa că spun adevărul?

Din nou Giskard zise:

— Atât cât pot să-mi dau seama, spune adevărul.

— Planul meu, dacă reuşeşte, va menţine pacea şi va face din Galaxie o casă pentru Spaţiali şi Colonişti. Iată de ce, când am construit acest aparat…

Arătă spre el punându-şi degetul mare de la mâna stângă pe buton şi apoi, apăsând butonul pentru volum strigă:

— Îngheţaţi!

Daneel înaintă spre el şi încremeni cu mâna dreaptă ridicată. Giskard nu se mişcă.

Mandamus se întoarse, gâfâind:

— E la 2,27. S-a făcut. E ireversibil. Acum totul se va desfăşura cum am vrut eu. Nici nu puteţi să depuneţi mărturie împotriva mea, pentru că astfel o să înceapă războiul şi Legea voastră Zero interzice asta.

Se uită la trupul leşinat al lui Amadiro cu o privire plină de milă:

— Prostule! Nu ai fi ştiut niciodată cum se face.

19. Singur

92

Mandamus rosti:

— Acum nu puteţi să-mi faceţi niciun rău, roboţilor, pentru că nimic din ceea ce-mi veţi face nu va schimba soarta Pământului.

— În orice caz, zise Giskard nesigur pe el, nu trebuie să-ţi aduci aminte ce ai făcut. Nu trebuie să le explici Spaţialilor ce viitor îi aşteaptă.

Căută un scaun şi, cu mâna tremurândă, îl luă şi se aşeză, în timp ce Mandamus, zdrobit, aluneca în ceea ce părea un somn uşor.

— Am dat greş chiar în final, vorbi Daneel disperat, uitându-se la cele două trupuri inconştiente. Când trebuia să-l împiedic pe dr. Mandamus să facă vreun rău oamenilor care nu erau sub ochii mei, m-am trezit forţat să-i urmez ordinul şi să-ngheţ. Legea Zero nu a funcţionat.

Giskard zise:

— Nu, prietene Daneel, nu ai dat greş. Eu te-am împiedicat. Dr. Mandamus trebuia să facă ce a făcut şi era împiedicat de teama că îl vei opri dacă încerca. I-am neutralizat frica şi apoi te-am oprit pe tine. Deci, dr. Mandamus a dat foc scoarţei Pământului, ca să zic aşa, dar foarte lent.

— Dar de ce, prietene Giskard, de ce?

— Pentru că spunea adevărul. Ţi-am zis asta. *El* credea că minte. După triumful existent în mintea sa, am ferma convingere că a simţit că anarhia şi confuzia Pământenilor şi Coloniştilor va fi consecinţa creşterii radioactivităţii şi că Spaţialii vor distruge şi vor cuceri Galaxia. Dar am înţeles că scenariul pe care l-a prezentat ca să ne dea gata era cel corect. Îndepărtarea Pământului, o Lume mare şi aglomerată, înseamnă îndepărtarea unei mistici care simt că e periculoasă pentru Colonişti. Se vor extinde în Galaxie cu paşi rapizi – fără Pământul spre care să se întoarcă mereu, care să le aducă aminte de trecut ca un zeu – şi vor fonda un Imperiu Galactic. Trebuia să facem acest lucru posibil. Făcu o pauză şi, cu vocea slăbită, zise: Roboţii şi Imperiul.

— Te simţi bine, prietene Giskard?

— Nu pot să stau în picioare, dar mai pot vorbi încă. Ascultă-mă. E timpul să-mi iei povara de pe umeri. Te-am programat

pentru detecţie şi control mental. Nu trebuie decât să urmezi modelele finale, aşa cum ţi le-am programat. Ascultă…

Vorbea ferm, dar din ce în ce mai greu, într-o limbă şi cu simboluri pe care Daneel mai mult le simţea. Chiar în timp ce îl asculta, simţea cum i se schimbă circuitele pozitronice. Şi când Giskard termină, Daneel simţi deodată cum intercepta mintea lui Mandamus, bătăile de inimă ale lui Amadiro şi firul subţire, metalic al lui Giskard.

Giskard zise:

— Trebuie să te întorci la doamna Quintana şi să aranjezi ca aceşti doi oameni să fie trimişi înapoi pe Aurora. Nu vor mai putea face niciun rău Pământului. Apoi ai grijă ca forţele de securitate ale Pământului să găsească şi să dezactiveze roboţii cu aspect uman trimişi de Mandamus pe Pământ. Ai grijă cum îţi foloseşti noile puteri, pentru că nu eşti obişnuit cu ele şi nu le vei controla perfect. Le vei stăpâni mai bine cu timpul, dacă ai grijă să le examinezi de fiecare dată când le foloseşti. Utilizează Legea Zero, dar nu ca să justifici rănirea fără motiv a persoanelor. Prima Lege e aproape la fel de importantă. Ai grijă de doamna Gladia şi, bineînţeles, de căpitanul Baley. Lasă-i să fie fericiţi împreună şi las-o pe doamna Gladia să-şi continue eforturile de a aduce pacea. Ajută şi supraveghează, de-a lungul deceniilor, scoaterea Pământenilor de pe Lumea asta. Şi încă ceva, dacă-mi pot aminti – da – dacă poţi află unde au plecat Solarienii. S-ar putea să fie important.

Vocea lui Giskard nu se mai auzi. Daneel îngenunche lângă Giskard, care stătea jos, şi-i luă mâna metalică în a sa. Spuse şoptind:

— Revino-ţi, prietene Giskard. Revino-ţi. Ce ai făcut a fost bine din punctul de vedere al Legii Zero. Ai salvat câte vieţi ai putut. Ai făcut bine pentru umanitate. De ce să suferi atât, când ceea ce ai făcut ne salvează pe toţi?

Giskard rosti, cu o voce distorsionată, care de-abia se auzea:

— Pentru că nu sunt sigur. Dacă celălalt punct de vedere e până la urmă corect şi Spaţialii vor triumfa, decăzând apoi şi ei, atunci Galaxia va fi pustie. La revedere, prietene Dan…

Şi Giskard tăcu, nemişcat pentru totdeauna.

Daneel se ridică. Era singur şi cu o Galaxie de care trebuia să aibă grijă.

Cuprins